

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

**ДУ “Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України”**

Серія **“Регіони: моніторинг, прогнози, моделі”**

Головний редактор д.е.н., проф. С.О. Ішук

ISBN 978-966-02-4250-0

**ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ
У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ
МОДЕРНІЗАЦІЇ**

Монографія

Львів – 2015

УДК 330.142.211 : 658.27 : 316.422 (477.8)

О 75

О 75 Основний капітал у Західному регіоні України: сучасний стан і перспективні напрями модернізації: монографія / [наук. ред. д.е.н., проф. С. О. Іщук]; НАН України; ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього”. – Львів, 2015. – 172 с. (Серія “Регіони: моніторинг, прогнози, моделі”).

ISBN 978-966-02-4250-0 (серія)

ISBN 978-966-02-7614-7

Науковий редактор:

С. О. Іщук

доктор економічних наук, професор, завідувач відділу розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій
ДУ “Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України”.

У монографії наведено результати комплексного дослідження основного капіталу в Україні і Західному регіоні. Обґрунтовано методологічні та прикладні засади модернізації основного капіталу і розроблено методичний інструментарій для його оцінювання. Проведено інтегральну оцінку стану, руху та ефективності використання основних засобів за період 2006-2013 рр.

Розроблено прогнозну економіко-математичну модель визначення вартості основного капіталу на мікрорівні з урахуванням дії реінвестиційного механізму. Визначено техніко-економічні передумови і окреслено перспективні напрями відтворення основного капіталу виробничої сфери регіону.

Для наукових працівників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, державних службовців, підприємців.

Рецензенти:

С. А. Давимука

доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики
ДУ “Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України”;

Й. М. Петрович

доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту організацій Інституту економіки і менеджменту НУ “Львівська політехніка”.

Рекомендовано до друку вченою радою

*ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України”
(протокол №5 від 27.05.2015 р.)*

© ДУ “Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України”, 2015

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1 Методологічні та прикладні засади модернізації основного капіталу.....	7
1.1. Теоретичні аспекти модернізації основного капіталу..	7
1.2. Форми і чинники відтворення основного капіталу.....	15
1.3. Методичний інструментарій оцінювання основного капіталу.....	25
Розділ 2 Оцінка стану, руху і ефективності основного капіталу.....	37
2.1. Аналіз динаміки показників основного капіталу.....	37
2.2. Діагностика техніко-економічного стану, руху та ефективності використання основних засобів.....	55
2.3. Інтегральна оцінка основного капіталу.....	70
Розділ 3 Інвестиційне забезпечення та шляхи модернізації основного капіталу.....	83
3.1. Тенденції і перспективи залучення капітальних інвестицій.....	83
3.2. Моделювання динаміки вартості основного капіталу виробничих підприємств.....	96
3.3. Передумови та напрямки модернізації основного капіталу виробничої сфери регіону (Львівської області).....	106
Висновки.....	122
Список використаних джерел.....	127
Додатки.....	137

ВСТУП

Незважаючи на позитивні зрушення в реалізації євроінтеграційних прагнень України та нові пріоритети національної промислової і бюджетної політики, які створюють підґрунтя для соціально-економічного розвитку регіонів, матеріально-технічна база провідних видів економічної діяльності, зокрема тих, що належать до виробничої сфери, залишається недостатньо розвиненою. Значною мірою це зумовлено розривом між необхідним і наявним рівнем інвестиційного забезпечення процесів відтворення основного капіталу. За таких умов українським необхідним є науковий пошук та практична реалізація шляхів покращення техніко-економічного стану і ефективності використання основного капіталу, що дозволить збільшити виробничу потужність підприємств, передусім на інноваційній основі.

Актуальність цієї проблематики посилюється на тлі високої зношеності (як моральної, так і фізичної) основних засобів, нагромадження яких, зокрема на підприємствах виробничої сфери, збільшує витрати на ремонт та технічне обслуговування основного капіталу, зменшуючи, як наслідок, показники фондівіддачі і продуктивності праці. У підсумку це створює аварійні ситуації, знижує загальний рівень виробництва і обумовлює технічну та технологічну відсталість реального сектора національної економіки.

Наведені аргументи свідчать про необхідність посилення державної підтримки оновлення основного капіталу виробничої сфери задля забезпечення його сталого розвитку і недопущення техногенних катастроф. Процеси розробки та практичної реалізації відповідних державних та регіональних програм модернізації основного капіталу мають базуватися на принципово нових методологічних засадах оцінки руху капіталу і темпів його оновлення, з обов'язковим урахуванням наявного техніко-економічного стану капіталу, реального стану національної економіки, а також євроінтеграційних перспектив України.

Важливість модернізації основного капіталу значною мірою обумовлена і прискореними темпами розвитку процесів глобалізації, а відтак і конкуренції, на ринках товарів та послуг. Кардинальні зміни в умовах функціонування вітчизняних підприємств, які відбулися за останні 20 років і надалі будуть посилюватися внаслідок

поглиблення інтеграції України у європейський та світовий економічний простір, роблять неминучими зміни в їх діяльності, передусім у напрямку приведення загальної системи менеджменту і організації виробництва до рівня міжнародних стандартів, а також підвищення якості продукції (послуг) із метою забезпечення конкурентоспроможності.

Основним фактором збереження та посилення конкурентних переваг промислових, будівельних і транспортних підприємств на внутрішньому і зовнішньому ринках є модернізація їх основного капіталу. Проведення такої модернізації неможливе без належного аналітичного обґрунтування управлінських рішень щодо вибору напрямків формування та реалізації ефективної економічної політики в регіоні і, зокрема, залучення інвестицій у перспективні проекти. З огляду на це, відділом розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій розроблено методичний інструментарій для визначення перспектив відтворення основного капіталу. В основу методики закладено математичний апарат для розрахунку загального та часткових інтегральних індексів стану, руху і ефективності основного капіталу.

У монографії здійснено оцінку трендів базових показників вартості основного капіталу та інвестицій за період 2001-2013 рр. Досліджено динаміку показників, які характеризують техніко-економічний стан, рух та ефективність використання основного капіталу в Україні і Західному регіоні та встановлено причинно-наслідкові зв'язки між ними. Визначено ключові тенденції оновлення основного капіталу виробничої сфери. Проведено групування регіонів за значеннями загального та часткових інтегральних індексів основного капіталу.

Розроблено прогнозну економіко-математичну модель для визначення динаміки вартості основного капіталу на мікрорівні за умови задіяння реінвестиційного механізму, яка відображає потенційні виробничі можливості підприємств та їх здатність нарощувати інвестиційний потенціал. За результатами авторських розрахунків встановлено функціональні залежності між індексами росту вартості основного капіталу і ефективністю його використання, з одного боку, та часткою операційних витрат у доданій вартості – з іншого. У підсумку доведено, що прискорене збільшення рівня фондівіддачі з одночасним зменшенням та оптимізацією структури операційних витрат на мікрорівні є дієвим способом нарощення

прибутку підприємств, який, своєю чергою, став чи не єдиним джерелом капіталовкладень у кризових для національної економіки умовах (різкого скорочення іноземних інвестицій, зростання кредитних ставок та ін.). Збільшення реінвестування дозволить поживавити інвестиційний процес в Україні в напрямку оновлення основного капіталу реального сектора на засадах підвищення ефективності його функціонування.

На підставі аналізу результатів діяльності підприємств промисловості, транспорту і будівництва у Львівській області визначено проблемні питання функціонування цих видів економічної діяльності у регіоні в сучасних економічних умовах. Проведено мезо- та мікрорівневі оцінки показників стану та ефективності використання основного капіталу підприємств виробничої сфери регіону. Здійснено полікритеріальний розподіл цих підприємств за формами відтворення їх основного капіталу. Визначено перспективні напрямки вирішення завдань, спрямованих на проведення структурно-організаційної модернізації системи управління виробничою сферою в регіоні та її ресурсного забезпечення на засадах міжгалузевої та міжрегіональної взаємодії.

Авторський колектив: д.е.н., проф. Іщук С.О. (вступ, розділи 1-3, висновки), к.е.н. Кудря Я.В. (підрозділ 3.3), к.е.н. Тимків С.М. (підрозділ 1.1), к.е.н. Ткач С.М. (підрозділи 2.1, 3.1), Процевят О.С. (розділ 2).

У зборі та підготовці статистичної інформації брали участь Горин Г.В. і Деркач М.В.

РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ

1.1. Теоретичні аспекти модернізації основного капіталу

Досягнення економічного зростання і становлення високо-розвиненого суспільства вимагає принципово нових підходів до управління національною економікою. Якісне оновлення основного капіталу вітчизняних підприємств шляхом комплексної модернізації виробництва є передумовою успішного протистояння економіки України глобалізаційним загрозам.

Основний капітал є визначальним чинником забезпечення конкурентоспроможності реального сектора економіки. Тому приведення техніко-експлуатаційних параметрів основного капіталу у відповідність до сучасних вимог ринку і підвищення ефективності його використання – це одне із найактуальніших завдань на сучасному етапі розвитку національної економіки.

Упродовж століть у межах різних наукових шкіл економічної думки формувалися окремі теорії капіталу. Дослідженню категорії “капітал”, його суті та значення приділяли увагу відомі світові економісти, такі як Д. Рікардо, А. Сміт, Ж. Сісмонді, К. Маркс, І. Фішер, А. Маршалл, А. Пігу, Дж. М. Кейнс, Й. Шумпетер, Дж. Р. Гікс та ін. У своїх працях ці вчені розкрили матеріально-речовий зміст категорії “капітал” і пов’язали його з різними факторами виробництва і процесом отримання доходу.

Згідно з сучасним трактуванням, основний капітал – це “засоби праці, які беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, в міру зношення, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється” [9, с. 218]. До цієї категорії відносять будівлі, устаткування, машини та ін.

Л. Шинкарук дає визначення основного капіталу як матеріальних і нематеріальних активів. “Останні є результатом виробництва і повторно або багаторазово використовуються у процесі виробництва більше року як “нефінансовий актив”, що охоплює об’єкти, на які права володіння встановлюються інституційними одиницями індивідуально або колективно і економічні вигоди від яких їх власники можуть одержати шляхом збереження або використання цих активів протягом періоду понад один рік.

Вони, як “вироблений актив”, є тією частиною нефінансових активів, яка, своєю чергою, є кінцевим результатом виробничих процесів відтворення основного капіталу” [104].

Унаслідок виробничих навантажень та низки інших чинників основний капітал піддається фізичному зношуванню, що передбачає втрату машинами, устаткуванням, комп’ютерами та іншими засобами їх техніко-виробничих властивостей. Незалежно від фізичного зносу, під впливом науково-технічного прогресу і появи нових засобів праці, основний капітал піддається також моральному зношенню.

Основний капітал відіграє ключову роль у процесі виробництва, тому важливе значення має постійне його відтворення, тобто безперервне відновлення на якісно новому рівні процесу виробництва. Відтворення може бути простим, при якому процес виробництва і випуску продукції здійснюється щорічно у незмінному масштабі, або розширеним, коли щорічно відновлення відбувається у зростаючих розмірах.

Своєю чергою, розширене відтворення поділяється на два типи – екстенсивне й інтенсивне. Екстенсивне відтворення передбачає залучення до виробничого процесу додаткових працівників, природних ресурсів, основних та обігових коштів при незмінній технічній базі. Для інтенсивного типу розширеного відтворення характерне використання науково-технічних досягнень, застосування ефективніших засобів виробництва та запровадження більш досконалих форм і методів організації праці.

Дослідженню проблем регулювання процесу відтворення основного капіталу присвячено чимало праць вітчизняних науковців. Зокрема, О. Болховітінова серед пріоритетних напрямків державного регулювання особливу увагу приділяє активації відтворення основного капіталу, своєчасному й повноцінному відшкодуванню та оновленню його елементів на вищій техніко-технологічній основі [5]. Л. Шинкарук визначено вплив коливань нагромадження основного капіталу на порушення ключових відтворювальних пропорцій між валовими доходами та інвестиціями, спожитим і заново створеним капіталом, наявним економічним потенціалом виробництва і рівнем випуску товарів і послуг, які формують макроекономічні засади сталого економічного зростання [104].

В умовах обмежених фінансових можливостей оптимальним вирішенням проблеми оновлення основного капіталу є його модернізація, оскільки вона вимагає менших інвестицій, аніж придбання

нового сучасного обладнання. Питання модернізації основних фондів та реконструкції виробництва, які сьогодні мають особливе значення, досліджувалися багатьма вченими. Класичні праці щодо питань модернізації належать М. Веберу, Е. Дюркгейму, К. Марксу, Г. Спенсеру. Серед сучасних вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджували питання модернізації основного капіталу на макро-, мезо- і мікрорівнях, можна виділити А. Андрюхіна, І. Бобух, К. Бужимську, В. Геєця, О. Кленіна, О. Мамалуй, М. Салун, Й. Петровича, Д. Розова, Л. Федулову, Л. Шаблисту та ін.

Лаконічне тлумачення терміну “модернізація” як “процесу покращення, оновлення, який веде до прогресивних змін, перетворень засобів виробництва, продукції та умов економічного розвитку” дав О. Мамалуй [20, с. 28]. На думку Й. Петровича, модернізація економіки, а відтак модернізація підприємства – це “такий стан сталого і ефективного розвитку, який ґрунтується на впровадженні у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, спрямованих на оновлення матеріально-технічної бази усіх секторів національного господарства та їх підприємств з метою домогтися виготовлення продукції з інноваційним наповненням та конкурентоспроможної на зовнішньому і внутрішньому ринках” [35, с. 249].

Досить розгорнуте визначення цього терміну пропонує К. Бужимська, згідно з яким модернізація передбачає “системний та цілеспрямований процес удосконалення, поліпшення, оновлення на інноваційній основі існуючих об’єктів модернізації, створення нових об’єктів з метою забезпечення посилення конкурентних переваг підприємства в умовах мінливого економічного середовища та розбалансованості внутрішнього середовища; це процес розвитку підприємства, який: є системним і цілеспрямованим; починається в момент встановлення місії підприємства і закінчується в момент її досягнення; має висхідний вектор; відбувається на інноваційній основі; є об’єктом управління тактичного і оперативного менеджменту” [6, с. 202].

Своєю чергою, М. Салун наголошує на тому, що модернізація має охоплювати всі елементи виробничої сфери: продукцію, що виробляється і роботи, що виконуються, техніку і технологію виробництва, систему управління трудовими, матеріально-технічними, фінансовими та інформаційними ресурсами [44, с. 49]. За визначенням А. Андрюхіна, модернізація основного капіталу підприємства – це “оновлення шляхом часткового або повного

подолання фізичного чи морального зносу ще не до кінця зношених засобів, що дозволяє не лише частково або повністю відновити їх вартість, але й збільшити її за рахунок додаткових інвестиційних вкладень” [1, с. 131].

На думку російського науковця Є. Ясіна, модернізація економіки включає такі елементи [106, с. 160]:

- освоєння виробництва продукції, що відповідає сучасному технологічному рівню;
- оновлення виробничого апарату, заміна застарілого обладнання та технологій на сучасні, більш продуктивні;
- органічне включення в новітні світові інноваційні процеси, повна інтеграція у світову економіку, якнайшвидше використання всіх важливих нововведень;
- перепідготовку, перекваліфікацію або заміну кадрів, перенавчання та перевиховання людей, засвоєння іншого способу мислення, відповідного вимогам часу;
- здійснення структурних зрушень в економіці, формування виробничої структури, яка відповідає критеріям розвиненої індустріальної країни.

Отже, модернізація основного капіталу – це комплексне удосконалення діючого устаткування (механізмів, машин, устаткування) відповідно до сучасних вимог і норм техніко-економічного розвитку з метою запобігання механіко-економічного старіння і підвищення ефективності та надійності використання обладнання, що не супроводжується докорінною перебудовою підприємства загалом або його окремих підрозділів.

Оцінити економічну ефективність модернізації основного капіталу можна на підставі зростання річного випуску продукції, збільшення продуктивності праці, зменшення собівартості продукції. Окрім цього, важливим є зростання такого показника як рентабельність виробництва, тобто коли відносний приріст прибутку є більшим, ніж приріст вартості основного капіталу унаслідок витрат на модернізацію.

Залежно від походження стимулу до оновлення, процеси модернізації можна класифікувати таким чином [105]:

- викликані радикальними нововведеннями (типові модернізаційні процеси);

- викликані накопиченими поступовими змінами, які не отримували достатнього розвитку протягом певного часу і тому мають кумулятивний характер;

- викликані науково-технічними змінами, пов'язаними з “технологічними розривами”, що трансформують зовнішнє середовище.

Державне регулювання національної економіки загалом і її виробничої сфери зокрема супроводжується низкою проблем. У політиці модернізації виробництва Л. Шинкарук виокремлює декілька напрямів, що повинні вирішити відповідні проблемні питання, зокрема макроекономічний, інвестиційно-інноваційний, структурний та інституційний [103].

Макроекономічний напрям передбачає забезпечення на макrorівні сприятливих умов розвитку національної економіки, ґрунтуючись на структурно-технологічній модернізації пріоритетних видів економічної діяльності. Інвестиційно-інноваційний напрям спрямований на обґрунтування пріоритетності інвестування модернізації виробництва, а також на підтримку інноваційної діяльності. Структурний напрям передбачає обґрунтування основної секторальної структури промисловості і визначення стратегічно важливих видів економічної діяльності. Інституційний напрям покликаний забезпечити правове поле та інституційні механізми модернізації виробництва.

Російські науковці для модернізації промисловості, що включає і модернізацію основного капіталу підприємств, пропонують концепцію стратегічного розвитку, в основі якої лежить системний комплексний підхід якісного технологічного переоснащення промислових підприємств. На їх думку, перехід підприємств до інноваційного типу розвитку можливий при реалізації трьох стратегій: запозичення, наздоганяючого і випереджаючого розвитку [101].

Стратегія запозичення передбачає радикальну модернізацію основного капіталу, відповідно до найсучасніших технологій, виходячи з пріоритетних напрямів розвитку підприємства. На цьому етапі важливо оцінити доцільність реалізації модернізації за декількома ключовими критеріями, серед яких очікування ефективності та оцінка ризиків від запровадження інноваційних технологій. Другий етап (стратегія наздоганяючого розвитку) передбачає удосконалення придбаних технологій із метою недопущення

подальшого відставання від конкурентів. Третій етап – стратегія випереджаючого розвитку (інноваційного лідерства) вимагає від підприємств створення власних технологій, конкурентоспроможних не лише на вітчизняному, але й на світових ринках.

Найвідомішими моделями технологічної модернізації є модель “технологічного прориву” і модель “наздоганяючої модернізації”. Модель “технологічного прориву” передбачає впровадження власних передових технологій та інновацій і застосовується у розвинених країнах.

У країнах, що розвиваються, спрацьовує модель “наздоганяючої модернізації”, яка ґрунтується на технологічних запозиченнях [18, с. 488]. Як зазначає академік РАН В. Полтерович, ефективність зазначених моделей залежить від економічного та технологічного розвитку країни. Він рекомендує на початкових етапах не розраховувати на “технологічний прорив”, а запозичувати західні технології, при чому не обов’язково одразу передові [37, с. 24].

Стратегію технологічної модернізації підприємств російськими вченими запропоновано розглядати як комплекс трьох взаємопов’язаних блоків [19, с. 248]:

- концептуального, який визначає загальні стратегічні цілі та завдання розвитку підприємства на основі впровадження новітніх наукоємних технологій, видів техніки, матеріалів і ресурсів;
- програмного, де сформовано пріоритетні інвестиційні проекти з розробки та впровадження новітніх технологій для вирішення стратегічних завдань технологічної модернізації виробництва;
- інституційно-інфраструктурного, що об’єднує фінансові, організаційно-економічні, мотиваційні та інші елементи і заходи.

Загалом аналіз світового досвіду модернізації та інноваційного розвитку свідчить про існування трьох основних стратегій розвитку: “перенесення”, “наздоганяючого розвитку” та “нарощування”. Перші дві стосуються модернізації, а стратегія “нарощування” – інноватизації [38].

Суть стратегії “перенесення” полягає у використанні наявного зарубіжного науково-технічного потенціалу і перенесенні, запозиченні, адаптації нововведень у власну економіку, що вимагає значних фінансових ресурсів для придбання ліцензій. У ході реалізації стратегії “перенесення” країна стає залежною від високорозвинених країн, що становить потенційну загрозу для її економічної безпеки. Прикладом такого шляху модернізації

національної економіки є досвід Японії середини ХХ ст. Застосування імітаційної моделі економічного розвитку на засадах селективної технологічної політики сприяло забезпеченню конкурентоспроможності країни у 80-ті роки ХХ ст.

Китай та країни Південно-Східної Азії слідували стратегії “наздоганяючого розвитку”, яка передбачає освоєння (імітацію) виробництва продукції, що раніше випускалася в розвинених країнах. Необхідними умовами реалізації даної стратегії є розвиненість сектору малого підприємництва в інноваційній сфері, значне збільшення інвестицій за рахунок поточного споживання, запозичення технологій та залучення іноземного капіталу. Серед недоліків – неспроможність “наздоганяючого” суспільства створити інститути, які б сигналізували про можливий спад економіки, а також неможливість зосередити зусилля на модернізації одразу всіх секторів економіки.

Стратегія “наращування” характерна для високорозвинених країн, які використовують власний науково-технічний потенціал із залученням зарубіжних вчених і конструкторів, інтегруванням фундаментальної науки університетів та прикладної науки. При обмеженому фінансуванні така стратегія повинна будуватися на реалізації вузького кола високоефективних інноваційних проєктів. Окрім того, необхідним є забезпечення системи держзамовлень, які видаються на конкурсній основі за умови гарантованого державного фінансування і пайової участі приватних інвесторів.

Модернізація основного капіталу вимагає значних фінансових вкладень, джерелами яких можуть бути власні кошти підприємств, запозичені кошти (кредити комерційних банків) та іноземні інвестиції. Оскільки дуже часто власних коштів підприємства на повноцінну модернізацію основного капіталу не вистачає, а кредити недоступні через високі процентні ставки, ключового значення набувають прямі іноземні інвестиції. Власне ці інвестиції стали каталізатором економічного зростання нових країн-членів Європейського Союзу внаслідок їх вагомego внеску у формування основного капіталу і підвищення його продуктивності шляхом трансферу технологій на підприємства з іноземною участю.

Однак, іноземний капітал робить економіку високозалежною від зовнішніх чинників, зокрема рішень іноземних інвесторів. Як свідчить досвід нових країн-членів ЄС, очікування ефекту від залучення прямих іноземних інвестицій для модернізації

підприємств на практиці не виправдали себе повною мірою. Причиною цього була відсутність контролю з боку держави за процесами залучення та використання іноземного капіталу. Також модель модернізації на основі прямих іноземних інвестицій для країн із “наздоганяючим” типом розвитку у довгостроковій перспективі без розвитку власних технологій може спричинити консервацію їх технологічної відсталості.

Основними теоретичними концепціями модернізації у рамках стратегії “наздоганяючого розвитку” є неокейнсіанські, неокласичні та інституційні теорії. Зокрема в неокейнсіанських моделях економічного зростання велика увага приділяється зв’язку між темпами приросту сукупного доходу, нормою накопичення та ефективністю інвестицій.

На противагу неокейнсіанським теоріям, неокласики запропонували власну концепцію модернізації. Вони вважають, що ключовою умовою економічного розвитку є внутрішні ресурси: цільові видатки держбюджету, власна база накопичень і заощаджень, яка забезпечує внутрішньонаціональні можливості фінансувати економічне зростання, а також національна кредитна система і її спрямованість на фінансування розширеного відтворення.

Чільне місце у дослідженнях неокласиків посідає питання рівноваги між накопиченням капіталу і зростанням чисельності населення. Зокрема, виходячи з моделі Солоу темпи економічного зростання визначаються масштабами приросту накопичення капіталу. Причому зміна капіталоозброєності в умовах технічного прогресу залежить не лише від інвестицій, норми вибуття, темпів зростання населення, а й від темпів технічного прогресу.

Окрім теорій модернізації, у світовій економічній теорії представлено багато інноваційних теорій технологічних змін: теорія інноваційного розвитку Й. Шумпетера (кінець XIX – початок XX ст.); неокласична теорія нововведень (1970-ті роки, Г. Менш, Р. Фостер); концепції формування технологічних систем і дифузії нововведень англійських економістів К. Фрімена, Дж. Кларка, Л. Суїте; концепція технологічних систем російських економістів Д. Львова і С. Глазьева (1970-ті роки).

Серед сучасних концепцій інноваційного розвитку виділяють теорію технологічного розриву російського економіста М. Познера, теорію інтелектуальної технології австрійського економіста Ф. Гаєка, теорію інноваційної економіки і підприємницького суспільства

американського вченого П. Друкера, соціально-психологічну модель (Х. Барнет, Є. Вітте, Е. Денісон).

Отже, необхідною умовою збереження конкурентних переваг країни на міжнародних ринках є забезпечення високого технологічного рівня економіки шляхом її модернізації. На різних етапах економічного розвитку науковцями було сформульовано фундаментальні теоретичні засади модернізації і на сучасному етапі представлено багато стратегій та моделей реалізації технологічної модернізації. Однак, та модель чи стратегія, яка успішно спрацювала в одній країні, може мати зовсім протилежний ефект в іншій країні. Тому при виборі напрямку та способів реалізації модернізації економіки загалом і основного капіталу зокрема необхідно брати до уваги не лише переваги та недоліки тієї чи іншої стратегії, але й національні особливості країни.

Задля досягнення високотехнологічного та конкурентоспроможного рівня виробництва в Україні необхідно на основі теоретичних положень і з урахуванням світового досвіду модернізації основного капіталу розробити систему заходів щодо модернізації реального сектора економіки та активізації інвестицій в основний капітал. Першочергові заходи мають бути спрямовані на поліпшення інвестиційного клімату для стимулювання припливу іноземних інвестицій в українську економіку що, своєю чергою, сприятиме створенню належних умов для забезпечення швидкого та якісного технологічного оновлення виробництва.

1.2. Форми і чинники відтворення основного капіталу

Конкуренція на внутрішніх та зовнішніх ринках змушує підприємства використовувати сучасну техніку, що призводить до морального зносу наявних основних фондів, тобто зменшення вартості засобів внаслідок науково-технічного прогресу і зростання продуктивності праці. Фізичний та моральний знос основного капіталу підприємств вимагає його оновлення. Таке оновлення може відбуватись шляхом: заміни обладнання, що експлуатується; капітальним ремонтом основних засобів; модернізацією обладнання, що експлуатується; придбанням сучасного об'єкту основного капіталу.

Капітальний ремонт усуває в тій чи іншій мірі фізичний знос, тобто відновлює споживчі властивості зношеного об'єкта, наближаючи їх до властивостей незношеного аналога. Модернізація, своєю чергою, усуває наслідки морального зносу обладнання, тобто підвищує первинні його властивості до рівня, яким володіють сучасні, більш досконалі аналоги. Зазвичай модернізація обладнання, що експлуатується, супроводжується і його капітальним ремонтом, тобто одночасно відбувається усунення фізичного та морального зносу.

В економічній літературі широко використовуються такі терміни як “модернізація основних засобів”, “реконструкція”, “ремонт основних засобів”, “поліпшення основних фондів”, однак, на сьогодні питання визначення даних понять залишається відкритим. В Економічному словнику модернізація розглядається як удосконалення, поліпшення об'єкта, приведення його у відповідність із новими вимогами ринку та нормативами [9, с. 191].

Із правової точки зору, не усі нормативно-правові акти українського законодавства розмежовують витрати на модернізацію і реконструкцію та не дають чіткого визначення сфери їх використання. Проте, в окремих нормативних документах є тлумачення термінів “модернізація” та “реконструкція”. Зокрема, модернізація – це комплекс робіт із поліпшення експлуатаційних характеристик обладнання, заміною окремих складових більш вдосконаленими згідно із сучасними вимогами та нормами [22]; вдосконалення та приведення виробничих фондів у стан, що відповідає сучасному техніко-економічному рівню виробництва шляхом внесення конструктивних змін, заміни та зміцнення вузлів і деталей, установки пристосувань і приладів для механізації та автоматизації виробничих операцій [39].

Своєю чергою, реконструкція визначається як:

- перебудова існуючих об'єктів, пов'язана з удосконаленням виробництва, підвищенням його техніко-економічного рівня та якості продукції, поліпшенням умов експлуатації обладнання, зміною основних техніко-економічних показників (потужності, функціонального призначення та ін.) [21];

- переобладнання існуючих виробничих потужностей, пов'язане з удосконаленням виробництва і підвищенням його техніко-економічного рівня на основі науково-технічних досягнень, що здійснюється за комплексним проектом реконструкції підприємства

з метою збільшення виробничих потужностей, поліпшення якості та зміни номенклатури продукції при поліпшенні умов праці та охорони навколишнього природного середовища [39];

- комплекс будівельних робіт, пов'язаних із зміною техніко-економічних показників чи використанням об'єкта за новим призначенням у межах існуючих будівельних габаритів. У даному разі складовою частиною реконструкції об'єкта може бути його капітальний ремонт [22].

Відповідно до Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів, формами оновлення останніх є [25]:

- модифікація, модернізація об'єкта основних засобів із метою подовження терміну його корисної експлуатації або збільшення виробничої потужності;

- заміна окремих частин устаткування для підвищення якості продукції (робіт, послуг);

- впровадження ефективнішого технологічного процесу, що дозволить зменшити первісно оцінені виробничі витрати;

- добудова (надбудова) будівлі, що збільшить кількість місць (площу) будівлі, обсяги та/або якості виконуваних робіт (послуг) чи умови їх виконання.

Модернізація основного капіталу виробничої сфери – це сукупність дій, спрямованих на приведення капіталу до такого техніко-технологічного стану, який дозволить випускати високоякісну конкурентоспроможну на зовнішньому і внутрішньому ринках продукцію (послуги) і, водночас, забезпечувати високу економічну ефективність функціонування суб'єктів господарської діяльності, що належать до виробничої та інших сфер, а також підтримувати екологічну безпеку і сприяти підвищенню соціальних стандартів, а в підсумку – сталому зростанню рівня життя населення в регіоні.

До модернізації відносяться заходи з капітального ремонту, реконструкції, технічного переоснащення і нового будівництва, спрямовані на приведення основного капіталу до сучасних техніко-економічних вимог. Згідно зі ст. 146.11 і 146.12 Податкового кодексу України, витрати на здійснення капітального ремонту і реконструкції вважаються модернізацією у тому разі, коли їх обсяг перевищує 10% від первісної вартості усіх груп основних засобів [36]. Ці витрати збільшують первісну вартість основних засобів і підлягають амортизації.

Капітальний ремонт – це комплекс ремонтно-будівельних робіт, який передбачає заміну, оновлення та модернізацію конструкцій, обладнання і будівель, спричинений їх фізичним зношуванням та руйнуванням, задля поліпшення їх експлуатаційних показників, а також удосконалення планування без зміни будівельних габаритів об'єктів основних засобів.

Технічне переоснащення – це комплекс заходів із підвищення техніко-технологічного та організаційного рівня виробництва шляхом заміни застарілого та фізично зношеного обладнання новим, більш продуктивним. При здійсненні технічного переозброєння виробничі площі залишаються незмінними або збільшуються, а кількість працівників, задіяних в управлінні та використанні основного капіталу, зменшується.

Реконструкція – це повне або часткове переобладнання і реорганізація виробництва при побудові нових і розширенні діючих основних цехів, що не виключає (за необхідності) побудови нових і розширення діючих допоміжних та обслуговуючих підрозділів.

Нове будівництво – це процес створення нових, а також розширення діючих підприємств, об'єктів виробничого і невиробничого призначення, а також пускових комплексів із урахуванням проектних робіт, проведення торгів (тендерів) у будівництві, консервації (розконсервації) об'єктів, утримання дирекцій підприємств, що будуються, а також придбання технологічного обладнання, що не входить до кошторису об'єктів.

Ключовими критеріями при визначенні форми модернізації основного капіталу є:

- ступінь зношеності основних засобів;
- рівень ефективності використання основних засобів.

Додатковим параметром при виборі форми модернізації є технічна структура основних засобів, тобто співвідношення між їх активною і пасивною частинами. Залежно від того, до якої частини належать основні засоби (активної чи пасивної), проводиться вибір (табл. 1.1):

а) для активної частини – між капітальним ремонтом, технічним переоснащенням і повним технічним переоснащенням;

б) для пасивної частини – між капітальним ремонтом, реконструкцією і новим будівництвом.

Таблиця 1.1

Визначення форми відтворення основного капіталу (ОК) за системою критеріїв

Технічна частина ОК	Критерії			Форма відтворення ОК
	Ступінь зносу ОК, %	Рівень ефективності ОК, грн./грн.		
		фондовіддача	рентабельність	
Активна	< 35	не враховується		Поточний ремонт
	35-65	> 1,0	> 0,05	Капітальний ремонт
		< 1,0	< 0,05	Технічне переоснащення
	> 65	не враховується		Повне технічне переоснащення
Пасивна	< 35	не враховується		Поточний ремонт
	35-65	> 1,0	> 0,05	Капітальний ремонт
		< 1,0	< 0,05	Реконструкція
	> 65	не враховується		Нове будівництво

У разі, якщо основні засоби регіону перебувають у межах допустимої норми зношеності (не більше 35%), а їх використання є ефективним (додатні показники фондовіддачі і рентабельності), то в модернізації основного капіталу немає потреби.

Якщо приріст основних засобів зумовлює зниження загальної ефективності основного капіталу, доцільним є вибір технічного переоснащення для активної частини основних засобів і реконструкції – для пасивної, однак за умови, що рівень зношеності останньої не перевищує 65%.

Зношеність основного капіталу понад 65% від первісної вартості обумовлює доцільність повного технічного переоснащення для активної частини основних засобів і нового будівництва – для їх пасивної частини. Оскільки критичний рівень зношеності основного капіталу унеможливує його ефективне використання, то цей критерій (ефективність) не береться до уваги.

Будь-яка з обраних форм модернізації капіталу за необхідності може доповнюватись іншою. До прикладу, технічне переоснащення повинно супроводжуватися допоміжними заходами із реконструкції пасивної частини основних засобів за умови неможливості покращення виробничих умов у старих приміщеннях через їх невідповідність схемам раціонального розміщення нового обладнання (із позиції зручності його обслуговування і збереження техніки безпеки).

Підвищення рівня використання основного капіталу позитивно відображається на фінансових результатах діяльності виробничих підприємств унаслідок нарощення випуску, зниження собівартості, покращення якості продукції, збільшення балансового прибутку.

Шляхи підвищення ефективності основного капіталу:

- вивільнення підприємств від зайвого обладнання, машин та інших основних засобів або передача їх в оренду;
- своєчасне та якісне проведення поточних і капітальних ремонтів;
- придбання (або залучення у формі лізингу чи оренди) високоякісних основних засобів;
- своєчасне оновлення (особливо активної частини) основних засобів із метою недопущення надмірної моральної та фізичної зношеності;
- покращення якості підготовки сировини і матеріалів до процесу виробництва;
- підвищення рівня механізації і автоматизації виробництва;
- забезпечення централізації (там, де це економічно доцільно) ремонтних служб;
- підвищення рівня концентрації, спеціалізації і комбінування виробництва;
- впровадження нової техніки і прогресивної технології (мало- чи безвідходної, енерго- і паливоощадної);
- підвищення рівня кваліфікації обслуговуючого персоналу;
- удосконалення організації виробництва і праці у напрямку скорочення втрат робочого часу і простоїв у роботі машин та обладнання.

Вибір тих чи інших способів покращення використання основних засобів залежить від конкретних умов (як внутрішніх, так і зовнішніх) функціонування підприємства у певні періоди. В умовах нестачі інвестиційних ресурсів перевага має надаватися тим формам модернізації основного капіталу, які здійснюються на інноваційній основі і забезпечують швидку окупність витрат, пов'язаних із їх реалізацією. Водночас нове будівництво є економічно доцільним у разі започаткування нових чи розширення діючих перспективних видів виробництва, продукція яких або зорієнтована на експорт, або заміщує імпортні аналоги.

З іншого боку, забезпечення реального оновлення, зокрема на інноваційній основі, вимагає визнання умовності будь-яких оцінок величини наявних у підприємств основних фондів. І не важливо, якою була ця оцінка за формальною статистикою. Актуальнішим є інше – який приріст виробничого потенціалу реально може забезпечити економіка України в теперішніх умовах сукупного відтворення.

Тобто для оцінки рівня динаміки і ефективності процесів розширеного відтворення виробничого потенціалу мають значення не вихідні дані в бухгалтерських балансах, а те, якими є дійсні результати поточного процесу відтворення в період нагромадження оновленого капіталу. За такого підходу акценти зміщаються із застарілих основних фондів і матеріально-сировинних ресурсів, технологічно неадекватних наукомісткій продукції, на нові, ті, що зможуть забезпечити реалізацію найефективніших напрямків розвитку в тандемі “продукт – технології”.

Якщо наявні потужності можуть створювати лише технологічно відсталу, неконкурентну продукцію, попит на яку незмінно падає, то якою б не була балансова оцінка таких потужностей, їх реальна відновна вартість наближається до нуля, а тому виготовлення і експлуатація технологічно застарілого, тобто безперспективного, обладнання припиниться. Адекватно оцінити, яка частина основних виробничих фондів дійсно відповідає новітньому технологічному рівню, можна лише за динамікою фактично створеного ними інвестиційного потенціалу. Будь-який інший підхід дає суто формальні результати, неприйнятні для точного відображення реального стану основного капіталу.

Для активізації процесів відтворення в національній економіці доцільно також певним чином відокремити рентабельність виробництва від інших показників, не надаючи їй такого важливого значення, яке властиве нижчим стадіям розвитку капіталізму. Визначальним критерієм ефективної діяльності промислових підприємств повинно стати прискорене нагромадження оновленого виробничого потенціалу, оскільки, виходячи із позиції розширеного відтворення, підвищення концентрації основного капіталу (передусім інноваційного) на початкових етапах виправдовує відносно низьку рентабельність виробництва.

Модернізація основних засобів на інноваційній основі є ключовою передумовою підвищення рівня конкурентоспроможності реального сектора економіки України. У цьому контексті індикаторами оцінки процесів модернізації є:

- коефіцієнт інтенсивності оновлення основних засобів;
- впровадження нових прогресивних технологічних процесів на 1000 зайнятих;
- використання передових виробничих технологій на 1000 зайнятих;

- частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції.

Реалізувати на практиці складний процес інноваційного оновлення основного капіталу здатні лише великі фінансово-промислові об'єднання, які володіють необхідними засобами і можливостями для того, щоб забезпечити ефективне відтворення на новій якісній основі в умовах сучасної глобалізованої, висококонкурентної економіки. Потужне виробництво створює передумови для належного оновлення основного капіталу з позиції мобілізації, планування і концентрації ресурсів, а також гнучкого маневрування ними.

Об'єднання декількох економічно пов'язаних підприємств дозволяє акумулювати внутрішні джерела інвестицій для проведення масштабного технічного переозброєння та реконструкції. Окрім того, потужні організаційно-господарські структури, сформовані на основі інтеграції капіталу різних сфер діяльності, є стійкими до впливу негативних чинників зовнішнього середовища. Такі структури здатні забезпечити рівновагу в системі об'єданого капіталу, а також сприяти синхронізації відтворювальних процесів учасників об'єднання і створювати можливості та додаткові ресурси для реалізації інвестиційних проектів.

Звісно, у межах одного об'єднання дуже важко зібрати в єдине ціле всі ланки комплексного процесу оновлення виробництва. Однак, якщо ефективно вирішити проблему своєчасного та якісного відтворення основного капіталу на мікро-, а далі – і на мезорівні, то в подальшому це дозволить підняти національну економіку на новий, прогресивний, інноваційний щабель розвитку.

Водночас малий бізнес, інтегруючись із великими підприємствами, також може значною мірою сприяти стабільній реалізації ефективної політики інтенсивного оновлення основного капіталу в Україні. Значна кількість малих підприємств передусім змінює видову структуру основного капіталу у напрямку універсальності техніки. Парк машин і обладнання на невеликих за розміром підприємствах різноманітніший та автономніший, порівняно з великими компаніями, а відтак немає проблем із забезпеченням системного використання техніки в умовах організації загального процесу виробництва.

Невеликі підприємства можуть залучати (придбати, орендувати чи брати в лізинг) техніку різних фірм і країн-виробників. Це, своєю чергою, вимагає від працівників не лише наявності високої

професійної кваліфікації, але й уміння швидко освоювати нове обладнання, проявляти творчий підхід. Система “людина – техніка – виробниче середовище” на малих підприємствах функціонує в зовсім іншому режимі, аніж на потужних виробництвах, що значною мірою змінює соціальну атмосферу і, таким чином, проявляє суспільний рух та еволюцію основного капіталу.

З іншого боку, оновлення основних фондів на малих підприємствах відбувається зазвичай без належних планів і регламентів, а також попередніх розрахунків ефективності. Окрім того, дрібний (а у посткризовий період – і середній) бізнес не володіє фінансовою стійкістю та необхідними ресурсами для оптимального оновлення основного капіталу. Тому працівники малих підприємств часто змушені працювати на зношеному обладнанні, що є основною причиною виробничого травматизму, а це негативно впливає на соціальний клімат у колективі.

Загалом напрямки руху (оновлення) основного капіталу найбільшою мірою визначають два ключові фактори: зміна власності (в Україні це переважно зміна акціонерів) і типологічні зміни на підприємствах, що стосуються переважно кількості працівників та обсягу господарського обороту.

Роздержавлення підприємств і зміна їх власників, з одного боку, сприяє позбавленню від зайвого, застарілого обладнання, яке не використовується, але з іншого боку, може посилювати негативні наслідки оновлення основних фондів, оскільки пріоритетне для приватного виробника зростання прибутку автоматично ігнорує соціальні аспекти цього процесу. Практика оновлення основного капіталу без урахування соціальних чинників, як правило, є причиною того, що потенційний економічний ефект не реалізується повною мірою: виникають “вузькі місця” і збої у виробничому процесі, зростає плинність кадрів та інше, а у підсумку знижується продуктивність праці.

Для уникнення негативних наслідків оновлення основного капіталу необхідно планувати соціальні результати цього процесу. Це означає, що темпи “соціального старіння” техніки (поряд із темпами технічного прогресу) повинні враховуватися при визначенні амортизаційного терміну експлуатації машин і обладнання. Відтак відтворення основного капіталу має здійснюватися у напрямку створення належних умов праці для виробничого персоналу, що забезпечить найбільшу реалізацію його трудових можливостей і позитивно вплине на результати діяльності підприємства.

Ще одним фактором еволюції основного капіталу є екологічний ефект від його оновлення. Відтворення основного капіталу в сучасних постіндустріальних умовах має бути частиною системи реалізації чистих технологій, які зводять до мінімуму викиди в навколишнє середовище речовин неприродного походження, а надто високотоксичного сміття, що важко утилізується, незважаючи на пов'язані з цим витрати. Заміна фізично і морально зношеного обладнання має відбуватись із обов'язковим дотриманням екологічних норм, тобто мати екологічний ефект.

У подальшому вплив екологічних чинників на процеси еволюції основного капіталу буде динамічно посилюватися. Це зумовлено, по-перше, невичерпністю актуальності питання боротьби із забрудненням навколишнього природного середовища і, по-друге, зростанням значимості екологічної складової у загальній системі цільового комплексного оновлення виробничого потенціалу.

Виділені чинники (соціальні та екологічні) суттєво впливають на відтворення і генезис основного капіталу на сучасному етапі розвитку суспільства. Вони взаємопов'язані і у майбутньому їх вплив на загальний процес виробництва буде лише посилюватися. Однак для того, щоб вплив цих чинників на економіку давав позитивні результати, потрібно скерувати їх практичну дію в інноваційному напрямку, а це, своєю чергою, передбачає необхідність капіталовкладень для забезпечення відтворення основного капіталу на новій якісній основі, тобто зміну поколінь техніки і технологій.

Організація процесу оптимального відтворення, яке на даний час є ключовим орієнтиром на шляху модернізації та інноваційного розвитку національної економіки, змінює цільову спрямованість оновлення основного капіталу. Відповідно нова концепція оновлення вимагає детального опрацювання багатьох пов'язаних із цією проблемою господарських і політичних рішень, які безпосередньо (чи опосередковано) впливають на динаміку і ефективність руху капіталу. За таких умов визначальними для подальшого розвитку основного капіталу є передусім направленість державної інвестиційної політики, а також позиціонування України у світовому економічному та геополітичному просторах. Саме із цих двох ракурсів і окреслюються перспективи подальших досліджень основного капіталу.

1.3. Методичний інструментарій оцінювання основного капіталу

Основний капітал – це частина засобів виробництва, які використовуються в процесі виробництва тривалий період (більше одного виробничого циклу), зношуються і переносять свою вартість на вартість готової продукції частинами.

Основний капітал формують три базові складові:

- матеріальні необоротні активи (основні засоби);
- земельні ресурси, які також беруть участь у виробництві протягом тривалого періоду, а їх використання передбачає отримання економічної вигоди;
- нематеріальні активи.

Оскільки в Україні частка нематеріальних активів у структурі основного капіталу становить менше 1% ($0,1 \div 0,5\%$), а наявність земельних ресурсів, що використовуються у виробництві, сповна відображена у структурі основних засобів, оцінку основного капіталу доцільно проводити на основі даних про вартість основних засобів. Остання є базовою складовою при розрахунку усіх показників стану, руху і ефективності основного капіталу.

Алгоритм інтегрального оцінювання основного капіталу включає три етапи:

I етап – оцінка і нормування показників стану, руху та ефективності використання основного капіталу;

II етап – розрахунок часткових інтегральних індексів (стану, руху та ефективності використання основного капіталу) і на їх основі – загального інтегрального індекса;

III етап – групування регіонів (або видів економічної діяльності) за значеннями загального інтегрального індекса основного капіталу.

Техніко-економічний стан основного капіталу характеризують такі показники як коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт придатності основних засобів і коефіцієнт інвестованості основних засобів, а також коефіцієнт фондомісткості економіки регіону.

Коефіцієнт зносу основного капіталу відображає питому вагу зношених основних засобів у їх первісній вартості. Цей показник розраховується як відношення суми нарахованої амортизації за усі роки корисного використання основних засобів до їх первісної вартості на кінець аналізованого року:

$$K_z = \frac{O_a}{O_e} \times 100, \quad (1.1)$$

де K_z – коефіцієнт зносу основних засобів, %;

O_a – вартість зношених (амортизованих) основних засобів, тис. грн.;

O_e – первісна вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.

Величина коефіцієнта зносу основних засобів залежить від обраного методу нарахування амортизації. Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України¹, максимально допустиме значення зношеності основних засобів становить 35% [24].

Коефіцієнт придатності основного капіталу відображає частину залишкової вартості основних засобів у їх первісній вартості. Він розраховується як відношення залишкової вартості основних засобів (первісної вартості основних засобів за вирахуванням зносу) до їх первісної вартості на кінець аналізованого року:

$$K_p = \frac{O_z}{O_e} \times 100, \quad (1.2)$$

де K_p – коефіцієнт придатності основних засобів, %;

O_z – залишкова вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.;

O_e – первісна вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.

Підставою для розрахунку граничного рівня придатності є дані щодо допустимого рівня зношеності основних засобів (35%). Оскільки коефіцієнт придатності основних засобів є оберненим показником до коефіцієнта зношеності, його порогове значення має становити не менше 65%.

Коефіцієнт інвестованості основних засобів характеризує забезпеченість основного капіталу інвестиціями. Він розраховується як відношення обсягу інвестицій в основний капітал до середньорічної вартості основних засобів²:

¹ Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджена Міністерством економічного розвитку і торгівлі України у 2013 році, містить порогові значення ключових економічних показників.

² Середньорічна вартість основних засобів розраховується як середнє арифметичне значень первісної вартості основних засобів на початок року і їх первісної вартості на кінець року.

$$K_i = \frac{I}{\bar{O}} \times 100, \quad (1.3)$$

де K_i – коефіцієнт інвестомісткості основних засобів, %;
 I – річний обсяг інвестицій в основний капітал, тис. грн.;
 $\bar{O}$ – середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.

Коефіцієнт фондомісткості відображає рівень насиченості регіональної економіки основними засобами і розраховується як відношення середньорічної вартості основних засобів до загального річного обсягу випуску валового регіонального продукту:

$$K_f = \frac{\bar{O}}{Q}, \quad (1.4)$$

де K_f – коефіцієнт фондомісткості виробництва, грн./грн.;
 $\bar{O}$ – середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.
 Q – річний обсяг випуску валового регіонального продукту, тис. грн.

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, граничне значення показника фондомісткості економіки не повинно перевищувати 1,15 грн. основних засобів у розрахунку на кожну гривню валового регіонального продукту [24].

Коефіцієнт активної частини основних засобів відображає забезпеченість основного капіталу засобами виробництва, що беруть безпосередню участь у виробничому процесі, тобто машинами, обладнанням, транспортними засобами, інструментами, приладами, інвентарем. Цей показник розраховується як відношення вартості активної частини основних засобів до їх первісної вартості на кінець року:

$$K_{ak} = \frac{O_{ak}}{O_e} \times 100, \quad (1.5)$$

де K_{ak} – коефіцієнт активної частини основних засобів, %;
 O_{ak} – вартість активної частини основних засобів (машин, обладнання, транспортних засобів, інструментів, приладів, інвентаря), тис. грн.;
 O_e – первісна вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.

Коефіцієнт амортизаційних відрахувань відображає частку витрат на реновацію основного капіталу (придбання і самостійне виготовлення основних засобів, їх ремонт, реконструкцію, модернізацію та інші види поліпшення) у загальному обсязі витрат на виготовлення продукції (робіт, послуг). Цей показник розраховується як відношення обсягу нарахованої амортизації за рік до загального обсягу операційних витрат у регіоні:

$$K_a = \frac{A}{V} \times 100, \quad (1.6)$$

де K_a – коефіцієнт амортизаційних відрахувань, %;

A – обсяг амортизації у структурі операційних витрат, нарахованої за рік, тис. грн.;

V – річний обсяг операційних витрат, тис. грн.

Коефіцієнт амортизації у розрахунку на одну гривню реалізованої продукції (робіт, послуг) відображає обсяг витрат на реновацію основних засобів у кожній гривні реалізованої продукції і розраховується як відношення обсягу нарахованої амортизації за рік до річного обсягу випуску валового регіонального продукту:

$$K_{ap} = \frac{A}{Q}, \quad (1.7)$$

де K_{ap} – коефіцієнт амортизації у розрахунку на одну гривню реалізованої продукції (робіт, послуг), грн./грн.;

A – обсяг амортизації у структурі операційних витрат, нарахованої за рік, тис. грн.;

Q – випуск валового регіонального продукту, тис. грн.

До **показників руху основного капіталу** віднесено коефіцієнт оновлення основних засобів, коефіцієнт ліквідації основних засобів і коефіцієнт інтенсивності оновлення основних засобів.

Коефіцієнт оновлення основних засобів відображає частку введених в дію основних засобів у їх загальному обсязі і розраховується як відношення введених в дію нових основних засобів у певному році до первісної вартості основних засобів на кінець цього року:

$$K_{on} = \frac{O_d}{O_e} \times 100, \quad (1.8)$$

де K_{on} – коефіцієнт оновлення основних засобів, %;
 O_d – вартість введених в дію основних засобів за рік, тис. грн.;
 O_e – первісна вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.

Оскільки чіткі нормативи щодо необхідного рівня оновлення основних виробничих засобів відсутні, при визначенні цієї норми необхідно брати до уваги рівень зношеності основних засобів, їх надходження і ліквідації.

Коефіцієнт ліквідації основних засобів відображає частку ліквідованих основних виробничих засобів у їх загальній вартості і розраховується, відповідно, як відношення вартості ліквідованих основних засобів на кінець року до первісної вартості основних засобів на початок року:

$$K_l = \frac{O_l}{O_e^{n-1}} \times 100, \quad (1.9)$$

де K_l – коефіцієнт ліквідації основних засобів, %;
 O_l – вартість ліквідованих основних засобів за рік, тис. грн.;
 O_e^{n-1} – первісна вартість основних засобів на початок року³, тис. грн.

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, коефіцієнт ліквідації основних засобів повинен бути не меншим, аніж 2,5% на рік [24].

Коефіцієнт інтенсивності оновлення основного капіталу визначається як співвідношення між коефіцієнтами ліквідації і оновлення основних виробничих засобів на підприємствах:

$$K_{on}^i = \frac{K_l}{K_{on}}, \quad (1.10)$$

де K_{on}^i – коефіцієнт інтенсивності оновлення основних засобів;
 K_l – коефіцієнт ліквідації основних засобів;
 K_{on} – коефіцієнт оновлення основних засобів.

³ Первісна вартість основних засобів на початок року (O_e^{n-1}) – це вартість основних засобів без урахування введених в дію та ліквідованих основних засобів, індексації та переоцінки у звітному році, тобто це первісна вартість основних засобів на кінець попереднього року.

Цей коефіцієнт характеризує рівень оновлення основного капіталу. Якщо значення коефіцієнта інтенсивності оновлення менше за одиницю, то динаміка введення в дію основного капіталу перевищує динаміку його ліквідації і, відповідно, відбувається екстенсивне оновлення парку машин та устаткування. Якщо коефіцієнт дорівнює одиниці або більший за одиницю, то це означає, що у першому випадку обсяг основного капіталу не збільшився, а в другому випадку – парк машин та устаткування скоротився.

Таким чином, якщо названий коефіцієнт досяг одиниці, то є підстави вважати, що оновлення основного капіталу відбувається інтенсивним шляхом. При значенні коефіцієнта більше одиниці можна вважати (із позиції інноваційності процесу оновлення основного капіталу), що або на підприємстві відбувається збалансування наявних робочих місць із трудовими ресурсами, або в експлуатацію задіяні ефективніші машини та устаткування, які забезпечують підтримку виробничих потужностей на попередньому рівні, але з меншою кількістю (і вартістю) основних засобів.

Оцінка **ефективності використання основного капіталу** проводиться за показниками фондівдачі, рентабельності основних засобів та інноваційності основних засобів.

Фондовіддача є одним із найважливіших показників ефективності використання основного капіталу, оскільки відображає вартість одержаного валового доходу від використання основних засобів. На мезорівні цей показник розраховується як відношення обсягу випуску валового регіонального продукту (або випуску) до середньорічної вартості основних засобів:

$$F = \frac{Q}{\bar{O}}, \quad (1.11)$$

де F – фондівдача, грн./грн.;

Q – річний обсяг випуску валового регіонального продукту, тис. грн.;

$\bar{O}$ – середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.

Підставою для розрахунку оптимального рівня фондівдачі є значення показника фондомісткості, затверджене Міністерством економічного розвитку і торгівлі України на рівні 1,15.

Оптимальне значення показника фондівіддачі повинно знаходитись на рівні, не меншому за 0,87 грн.⁴ випуску валового регіонального продукту в розрахунку на кожну гривню основних засобів, що використовуються для його створення.

Рентабельність основних засобів – це підсумковий показник ефективності використання основного капіталу. Він розраховується як відношення отриманого фінансового результату від звичайної діяльності (до оподаткування) до середньорічної вартості основних засобів:

$$R = \frac{F_r}{\bar{O}}, \quad (1.12)$$

де R – рентабельність основного капіталу, грн./грн.;

F_r – фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування суб'єктів господарювання регіону, тис. грн.;

$\bar{O}$ – середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.

Порогове значення показника рентабельності основних засобів повинно бути додатним, тобто засвідчувати ефективне використання основного капіталу в регіоні.

Показник *інноваційної віддачі основних засобів* відображає результат від використання основних засобів суб'єктами господарювання регіону у формі реалізованої інноваційної продукції. Цей показник розраховується як відношення обсягу реалізованої інноваційної продукції до середньорічної вартості основних засобів:

$$K_{in} = \frac{P_{in}}{\bar{O}}, \quad (1.13)$$

де K_{in} – коефіцієнт інноваційної віддачі основних засобів, грн./грн.;

P_{in} – річний обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн.;

$\bar{O}$ – середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.

⁴ Розраховано методом пропорційних залежностей.

Для забезпечення розвитку економіки регіону на інноваційній основі обсяг реалізованої інноваційної продукції повинен становити не менше 5% від обсягу реалізованої промислової продукції⁵. Оптимальне значення коефіцієнта інноваційної віддачі основних засобів у промисловості розраховується за формулою:

$$K_{in}^{opt} = \frac{P_p}{20 \times \bar{O}}, \quad (1.14)$$

де K_{in}^{opt} – оптимальне (порогове) значення коефіцієнта інноваційної віддачі основних засобів, грн./грн.;

P_p – річний обсяг реалізованої промислової продукції, тис. грн.;

$\bar{O}$ – середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.

Комплексна оцінка основного капіталу регіону здійснюється за допомогою інструментарію інтегрального оцінювання. Інтегральні індекси розраховуються на основі індексного методу у два етапи. На першому етапі визначаються нормативні значення показників шляхом відношення їх фактичних значень до порогових за формулою:

$$i_j = \frac{l_j}{l_{opt}}, \quad (1.15)$$

де i_j – нормований індекс;

l_j – фактичне значення j -го показника;

l_{opt} – порогове значення j -го показника.

Нормування показників є необхідним для переведення усіх значень у множину чисел від нуля до одиниці. Найвище значення показника рівне одиниці, а найнижче прирівнюється до нуля. Результатом цих розрахунків є величина відхилення фактичного показника від його оптимального значення.

Для визначення нормованих значень обраних показників використовується метод, який базується на розрахунку відхилень від порогових значень. Напрям відхилення фактичного показника від порогового значення вказує на тип цього відхилення

⁵ Відповідно до Концепції розвитку національної інноваційної системи, схваленої Кабінетом Міністрів України 17.06.2009 року, частка інноваційної продукції у прирості валового регіонального продукту повинна становити не менше 30%.

(стимулюючий або дестимулюючий) і визначає порядок розрахунку при нормуванні:

$$i_j = \begin{cases} \frac{l_j}{l_{opt}}, \text{ якщо показник є стимулятором :} \\ i_j = 1, \text{ при } l_j = l_{opt} \\ \frac{l_{opt}}{l_j}, \text{ якщо показник є дестимулятором :} \\ i_j = 1, \text{ при } l_j = l_{opt} \end{cases} \quad (1.16)$$

де l_j – фактичне значення індикатора;
 l_{opt} – порогове значення індикатора;
 i_j – нормоване значення індикатора.

На основі результатів розрахунків нормованих значень показників проводиться розрахунок інтегральних індексів техніко-економічного стану, руху та ефективності використання основного капіталу регіону за формулою:

$$I_\sigma = \sqrt[n]{\prod_{j=1}^n (1 + i_j)} - 1, \quad (1.17)$$

де I_σ – інтегральний індекс;
 i_j – нормований індекс;
 j – номер показника ($j = 1 \dots n$).

Інтегральний індекс *техніко-економічного стану* основного капіталу розраховується за формулою:

$$I_s = \sqrt[4]{(1 + i_z)(1 + i_p)(1 + i_i)(1 + i_{fm})} - 1, \quad (1.18)$$

де I_s – інтегральний індекс техніко-економічного стану основного капіталу;
 i_z – нормований індекс зносу основних засобів;
 i_p – нормований індекс придатності основних засобів;
 i_i – нормований індекс інвестованості основних засобів;
 i_{fm} – нормований індекс фондомісткості економіки регіону.

Інтегральний *індекс руху* основного капіталу розраховується за формулою:

$$I_v = \sqrt[3]{(1 + i_{on})(1 + i_l)(1 + i_{on}^i)} - 1, \quad (1.19)$$

де I_v – інтегральний індекс руху основного капіталу;
 i_{on} – нормований індекс оновлення основних засобів;
 i_l – нормований індекс ліквідації основних засобів;
 i_{on}^i – нормований індекс інтенсивності оновлення основних засобів.

Інтегральний *індекс ефективності* використання основного капіталу розраховується за формулою:

$$I_{ef} = \sqrt[3]{(1 + i_f)(1 + i_r)(1 + i_{in})} - 1, \quad (1.20)$$

де I_{ef} – інтегральний індекс ефективності використання основного капіталу;
 i_f – нормований індекс фондовіддачі в регіоні;
 i_r – нормований індекс рентабельності основних засобів;
 i_{in} – нормований індекс інноваційної віддачі основних засобів.

Загальний інтегральний індекс техніко-економічного стану, руху та ефективності використання основного капіталу розраховується за формулою:

$$I_{ok} = \sqrt[3]{(1 + I_s)(1 + I_v)(1 + I_{ef})} - 1, \quad (1.21)$$

де I_{ok} – інтегральний індекс стану, руху та ефективності використання основного капіталу;
 I_s – інтегральний індекс стану основного капіталу;
 I_v – інтегральний індекс руху основного капіталу;
 I_{ef} – інтегральний індекс ефективності основного капіталу.

Рівень комплексного інтегрального показника, який характеризує стан, рух та ефективність використання основного капіталу і розраховується за формулою (1.21), є підставою для визначення типу відтворення основного капіталу. Виходячи з діапазону значень цього інтегрального показника, основний капітал регіону (у розрізі видів економічної діяльності або суб'єктів господарювання) можна умовно поділити на три групи.

1-ша група – значення інтегрального показника перевищує 0,7.

До цієї групи належить основний капітал, який перебуває у доброму стані і потребує лише технічного обслуговування без модернізації. Технічне обслуговування – це операція чи захід (або комплекс операцій чи заходів), спрямовані на підтримання справності або працездатності основного засобу. Проведення технічного обслуговування не призводить до підвищення ефективності використання об'єкта основного капіталу, а лише забезпечує його повноцінне використання за призначенням із заданою продуктивністю.

2-га група – значення інтегрального показника перебуває в межах $0,4 \div 0,7$.

До цієї групи належить основний капітал, який перебуває у задовільному стані, а тому вимагає ремонту і модернізації. Ремонт – це комплекс заходів, спрямованих на відновлення справності або працездатності об'єкта основних засобів. Ремонт може бути поточний і капітальний. Різниця між цими видами ремонтів полягає у масштабності ліквідації тих чи інших неполадок.

Метою проведення поточного ремонту є усунення дрібних неполадок, запобігання інтенсивному фізичному спрацюванню вузлів основного засобу і завдяки цьому підтримання його в придатному для цільового використання стані. Капітальний ремонт проводиться з метою максимально можливого відновлення нормативних техніко-експлуатаційних характеристик основного засобу. Він вимагає значно більших витрат, аніж поточний ремонт і здійснюється, як правило, на спеціалізованих ремонтних підприємствах.

Для поліпшення техніко-економічного стану об'єкта основних засобів проводиться його модернізація, наслідком якої є підвищення ефективності використання основного капіталу. При розрахунку необхідного обсягу капіталовкладень у модернізацію обмежуючим показником є рівень інвестованості основного капіталу, який повинен становити не менше 6%.

3-тя група – значення інтегрального показника є меншим за 0,4.

До цієї групи належить основний капітал, який перебуває у незадовільному стані, а тому вимагає не лише обов'язкової модернізації, але й часткової або повної заміни. Обсяг ліквідації основних засобів визначається на підставі встановленого порогового значення (не менше за 2,5% на рік).

Запропонований методичний інструментарій дозволяє вирішити такі завдання:

- оцінити реальний техніко-економічний стан основного капіталу в регіоні;
- провести аналіз руху і рівня відтворення основного капіталу в галузево-територіальному розрізі;
- провести оцінку результативності використання основного капіталу за критеріями його ефективності на регіональному рівні;
- інтегрально оцінити техніко-економічний стан, рух і ефективність використання основного капіталу;
- визначити силу впливу ключових факторів на рівень ефективності використання основного капіталу.

Результати інтегрального оцінювання стану, руху та ефективності використання основного капіталу стануть аналітичним підґрунтям для вибору напрямів модернізації підприємств виробничої сфери регіону.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ, РУХУ І ЕФЕКТИВНОСТІ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ

2.1. Аналіз динаміки показників основного капіталу

З огляду на особливості формування реальної вартості основного капіталу, дослідження загальних тенденцій і перспектив відтворення основного капіталу побудовано на аналізі шести базових показників: первісної вартості основних засобів, вартості введених в дію нових основних засобів, вартості ліквідованих основних засобів, залишкової вартості основних засобів, амортизації (зносу) основних засобів, обсягів інвестицій в основний капітал.

В Україні упродовж 2001-2013 рр. спостерігалася стабільна тенденція зростання *первісної вартості основних засобів* (рис. 2.1). Після зниження у 2009 році індекс первісної вартості основних засобів у 2010 році досяг максимуму, однак із 2011 року його значення знову перебувають на рівні 2004-2006 рр.

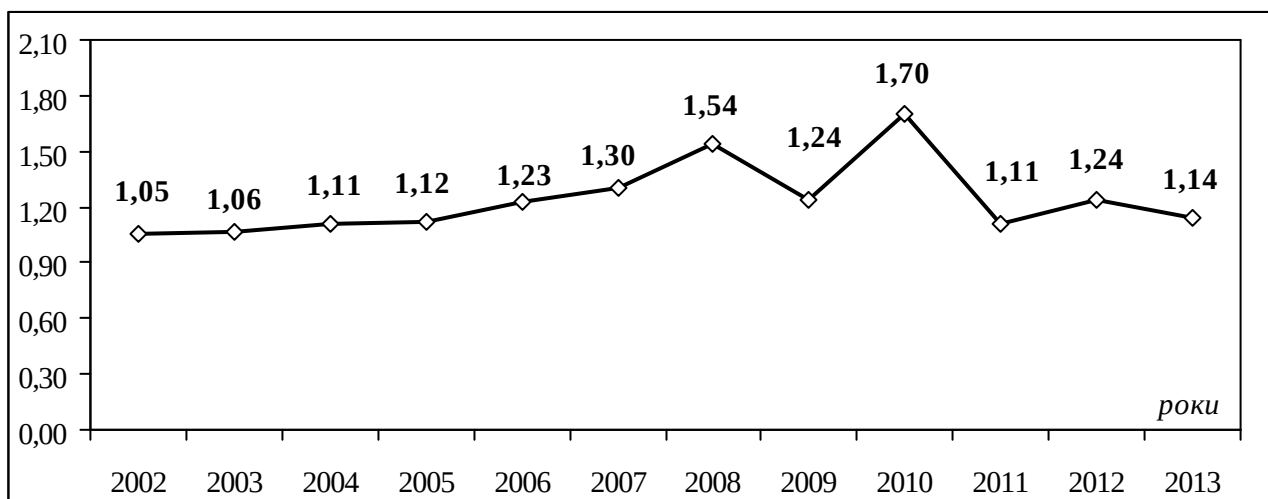

Рис. 2.1. Динаміка індексів первісної вартості основних засобів в Україні
(побудовано за даними [2-4, 26])

Унаслідок реструктуризації національного господарського комплексу, передусім у напрямі деіндустріалізації, структура основного капіталу України за видами економічної діяльності і за регіонами зазнала істотних змін. Так, за 2001-2013 рр. у структурі основного капіталу за видами економічної діяльності питома вага усіх сфер господарювання скоротилася за рахунок різкого зростання (у понад 56 разів) величини первісної вартості основних засобів транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності.

Частка цього виду економічної діяльності у 2013 році становила 61,6% проти 14,3% у 2001-му році, тоді як промисловості – 16,8% проти 34,0%, будівництва – 0,8% проти 1,8%.

У регіональній структурі основного капіталу України спостерігалася тенденція до скорочення частки областей Західного регіону (Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської і Чернівецької), яка у 2013 році становила 7,7% проти 13,6% у 2001-му році. У Західному регіоні у структурі первісної вартості основних засобів найбільша питома вага належала Львівській області (36,8%), тоді як частка інших областей регіону була у декілька разів меншою (рис. 2.2).

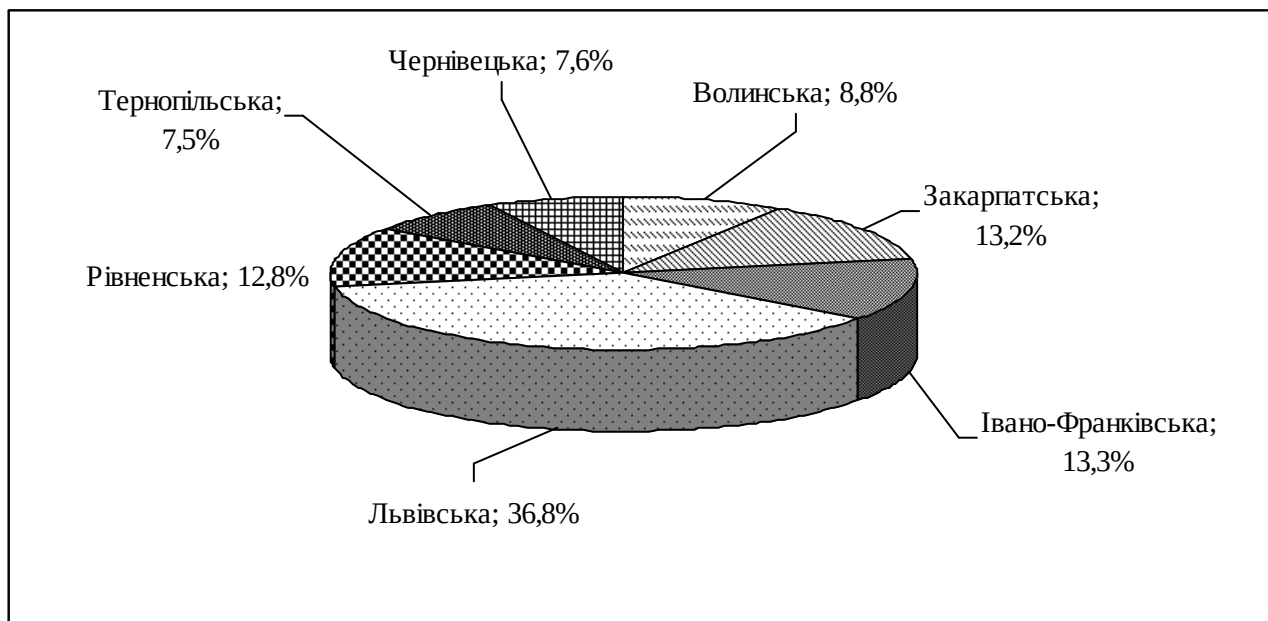

Рис. 2.2. Первісна вартість основних засобів у Західному регіоні у середньому за 2001-2013 рр. (у розрізі областей) (побудовано за даними [26])

Дослідження динаміки зміни фактичної (первісної) вартості основного капіталу в областях Західного регіону у 2001-2013 рр.⁶,

⁶ Згідно з Наказом Державної служби статистики України від 11.12.2012 року № 514 “Про затвердження форми державного статистичного спостереження зі статистики основних засобів” № 11-ОЗ (річна) “Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію”, залишкова вартість основних засобів (O_z) визначається таким чином:

$$O_z = O_b + O_d - O_l \quad \text{або} \quad O_z = O_b - O_a,$$

де O_b – первісна вартість із урахуванням індексації та переоцінки звітного року за сумою основних засобів, млн. грн.;

O_d – вартість основних засобів, які надійшли у звітному році (у т.ч. введених в дію нових основних засобів), млн. грн.;

O_l – вартість основних засобів, які вибули у звітному році (у т.ч. ліквідованих основних засобів), млн. грн.;

O_a – сума амортизації (зносу) основних засобів, млн. грн.

порівняно з аналогічним показником в Україні, здійснено за допомогою коефіцієнта випередження⁷. Упродовж аналізованого періоду у регіоні зростання первісної вартості основних засобів відбувалося у середньому щороку нижчими темпами, аніж в Україні (12,4% і 22,4% відповідно), особливо у Тернопільській і Чернівецькій областях (табл. 2.1). Загалом серед областей Західного регіону найвищий приріст основного капіталу спостерігався у Закарпатській області, де у середньому за 2001-2013 рр. первісна вартість основного капіталу щороку збільшувалася на 16,3% або на 5200,2 млн. грн. і у 2013 році її значення зросло у понад шість разів, порівняно з базовим показником за 2001-й рік.

Таблиця 2.1

Динаміка коефіцієнта випередження первісної вартості основних засобів у Західному регіоні відносно України*

Регіони	Показники											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Україна	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Західний регіон	1,03	0,98	0,98	1,00	0,94	0,96	0,80	1,04	0,77	0,76	0,87	0,94
області:												
Волинська	0,98	0,95	1,03	1,00	0,91	1,04	0,79	0,91	0,64	0,88	0,87	0,94
Закарпатська	0,99	1,02	0,98	1,00	1,03	1,00	0,88	1,07	1,01	0,65	0,88	0,95
Івано-Франківська	1,23	1,00	0,96	0,93	0,88	0,90	0,77	0,97	0,67	0,82	0,86	0,93
Львівська	1,02	1,00	0,99	1,02	0,95	0,91	0,82	1,19	0,80	0,72	0,88	0,95
Рівненська	0,96	0,96	1,04	1,07	0,98	1,13	0,74	0,88	0,64	0,92	0,87	0,94
Тернопільська	1,04	0,94	0,94	0,97	0,91	0,91	0,80	0,88	0,72	0,82	0,86	0,93
Чернівецька	0,97	0,93	0,93	0,95	0,94	0,92	0,76	1,08	0,74	0,76	0,87	0,94

* Розраховано за даними [2-4, 26]

Як і в Україні, в областях Західного регіону упродовж 2012-2013 рр. приріст основного капіталу значно сповільнився, порівняно з попередніми роками, і не перевищував у середньому 8%. Оскільки на зміну величини первісної вартості основних засобів може впливати як переоцінка, модернізація (добудова, модифікація, дообладнання або

⁷ Коефіцієнт випередження – це показник інтенсивності зміни одного ряду динаміки, порівняно з іншим, за однакові проміжки часу:

$$K_v = I_r / I_u,$$

де K_v – коефіцієнт випередження;

I_r – індекс росту первісної вартості основних засобів у регіоні;

I_u – індекс росту первісної вартості основних засобів в Україні.

інше поліпшення), так і часткова ліквідація чи зменшення корисності об'єкта, причиною незначного приросту основного капіталу за цей період може бути зменшення корисності його використання.

На виробничу сферу⁸ у середньому за 2001-2013 рр. у Західному регіоні припадало 53,5% первісної вартості основних засобів. На початок аналізованого періоду найбільша питома вага основних засобів (за первісною вартістю) належала промисловості (рис. 2.3а), проте у наступних роках вона тенденційно скорочувалася за рахунок зростання частки транспорту (рис. 2.3б і 2.3в). Упродовж 2001-2013 рр. фактична вартість основних засобів у транспорті Західного регіону зростала у середньому щороку на 18,5% швидшими темпами, аніж у промисловості і будівництві (понад 10,0% щороку). Така ситуація відповідає загальним тенденціям в Україні.

Рис. 2.3. Первісна вартість основних засобів у виробничій сфері Західного регіону, % (побудовано за даними [26])

Динаміку зміни величини основного капіталу значною мірою визначають обсяги інвестицій, які спрямовуються на його модернізацію. В Україні до 2009 року спостерігалася тенденція збільшення обсягів *інвестицій в основний капітал* (рис. 2.4). У наступних роках динаміка освоєння капітальних інвестицій була нестабільною, що, відповідно, спричинило уповільнення зростання основного капіталу. Загалом середньорічне нарощування обсягів капіталовкладень в Україні протягом 2001-2013 рр. становило 19,2%. За цей період інвестиції зросли у 8,2 раза.

⁸ До виробничої сфери віднесено три ключові види економічної діяльності: промисловість; будівництво; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (надалі – транспорт).

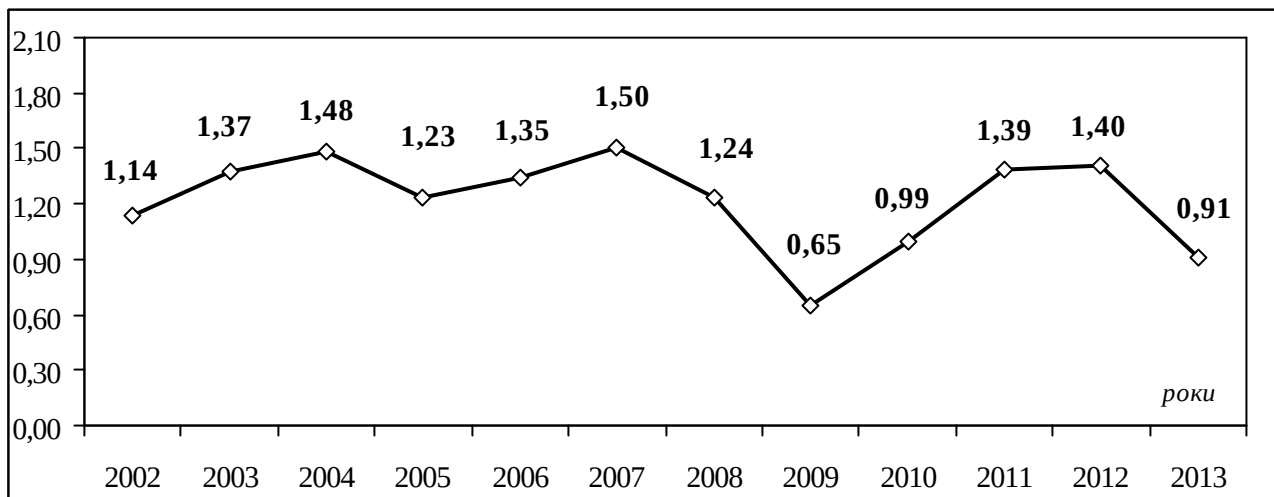

Рис. 2.4. Динаміка індексів інвестицій в основний капітал в Україні (побудовано за даними [15, 34, 89])

В Україні серед видів економічної діяльності, які належать до виробничої сфери, у середньому за 2001-2013 рр. найбільші обсяги капіталовкладень надходили у промисловість (61,8% від загальної суми інвестицій в основний капітал виробничої сфери), тоді як у транспорті освоєно 24,9%, а у будівництві – 13,3%.

У Західний регіон у 2013 році залучено 12,9% від загального обсягу інвестицій в основний капітал в Україні. Протягом 2001-2013 рр. унаслідок стабільного приросту капіталовкладень (за винятком 2009 і 2013 років) їх обсяги в регіоні збільшилися у 6,6 раза. Понад третину капіталовкладень освоєно у Львівській області (рис. 2.5).

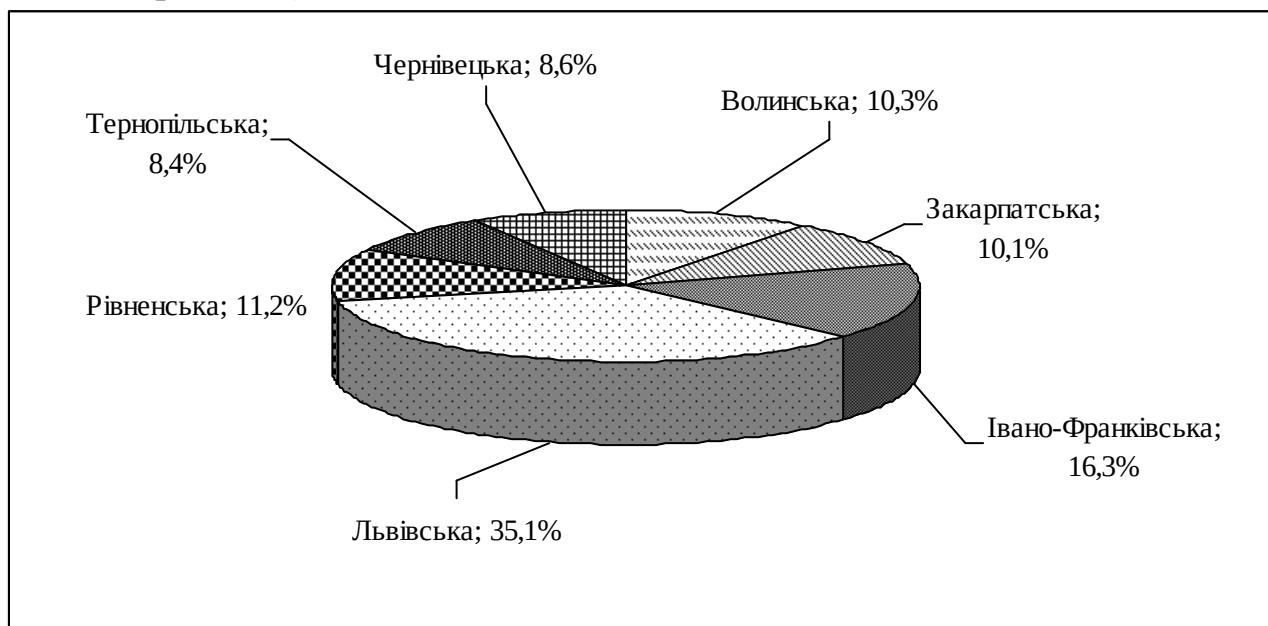

Рис. 2.5. Інвестиції в основний капітал у Західному регіоні у середньому за 2001-2013 рр. (у розрізі областей) (побудовано за даними [15, 27-33, 89])

Натомість Тернопільська і Чернівецька області, незважаючи на найвищі (понад 20%) не лише у Західному регіоні, але й Україні загалом середньорічні темпи інвестування у 2001-2013 рр., залишаються аутсайдерами за обсягами капіталовкладень (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка коефіцієнта випередження інвестицій в основний капітал
у Західному регіоні відносно України*

Регіони	Показники											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Україна	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Західний регіон	1,07	1,03	0,96	0,88	1,11	0,97	1,09	0,96	1,07	0,88	0,80	1,02
області:												
Волинська	1,03	0,85	0,99	0,91	1,15	1,04	0,98	1,06	0,73	0,91	1,06	1,12
Закарпатська	1,00	1,26	0,73	0,81	1,35	0,87	1,01	0,89	1,14	0,98	0,66	1,06
Івано-Франківська	0,98	0,86	0,95	0,86	1,16	1,02	1,20	0,89	1,25	0,61	1,03	1,02
Львівська	1,17	1,03	0,96	1,05	0,93	0,94	1,05	0,95	1,21	1,02	0,70	0,96
Рівненська	1,05	1,12	1,21	0,50	1,35	0,91	1,02	1,13	0,87	0,86	0,72	1,12
Тернопільська	1,02	1,04	0,93	1,15	1,01	1,08	1,16	0,77	1,49	0,80	1,03	0,97
Чернівецька	1,19	1,16	0,85	0,94	1,43	1,07	1,29	1,07	0,70	0,87	0,72	1,11

* Розраховано за даними [15, 27-34, 46, 48-49, 52, 54-56, 59, 61, 69-70, 72, 75-78, 81-82, 86-86, 94-95, 97-98]

У 2013 році скорочення обсягів інвестицій, порівняно з попереднім роком, у Західному регіоні було меншим, ніж в Україні (6,7% проти 8,8%) за рахунок приросту у цьому році інвестицій у Волинській, Рівненській і Чернівецькій областях. Нестабільна динаміка інвестування загалом в останні роки вказує на проблематичність проведення модернізації основного капіталу у майбутньому і загрозу уповільнення його руху.

У середньому за 2001-2013 рр. у виробничій сфері Західного регіону освоєно 56,3% інвестицій в основний капітал. За цей період відбулася зміна структури капіталовкладень у виробничій сфері – унаслідок скорочення частки промисловості і транспорту частка будівництва зросла у понад шість разів (рис. 2.6а, 2.6б). Однак будівництво було лідером за обсягами капіталовкладень у виробничій сфері лише у 2012-2013 рр., натомість найбільші обсяги інвестицій загалом за аналізований період залучалися у промисловість (рис. 2.6в).

Рис. 2.6. Інвестиції в основний капітал у виробничій сфері Західного регіону, % (побудовано за даними [15, 27-33, 46, 48-49, 52, 54-56, 59, 61, 69-70, 72, 75-78, 81-82, 85-86, 89, 94-95, 97-98])

На противагу нестабільній динаміці капіталовкладень у промисловості і транспорті, яка спостерігалася протягом останніх п'яти років (2009-2013 рр.), у будівництві відбувалося плавне нарощування обсягів інвестицій в основний капітал, що створює позитивні передумови для покращення стану його основного капіталу.

Від темпів освоєння капіталовкладень залежить інтенсивність руху основного капіталу, насамперед його оновлення за рахунок введення в дію нових основних засобів. У 2013 році у структурі надходжень основних засобів введені в дію нові основні засоби становили 26,8%. Проте, порівняно з попереднім роком, цей показник істотно знизився (43,2%), що вказує на погіршення оновлення основного капіталу. Упродовж 2001-2013 рр. тренд вартості внесених в дію нових основних засобів повторював динаміку інвестування (рис. 2.7). За цей період вартість внесених в дію нових основних засобів зростала в середньому щороку на 14,3%. Як наслідок, у 2013 році, порівняно з 2001-м, вартість нових основних засобів, що були введені в дію, зросла у п'ять разів і становила 165 678,7 млн. грн.

Серед видів економічної діяльності, які належать до виробничої сфери, в Україні лідером за обсягами оновлення основного капіталу у 2013 році була промисловість, в якій частка внесених в дію нових основних засобів у структурі надходжень основних засобів становила 60,4%. У будівництві майже половина основних засобів (49,1%), що надійшли за рік, були новими, тоді як у транспорті цей показник був значно меншим – 6%.

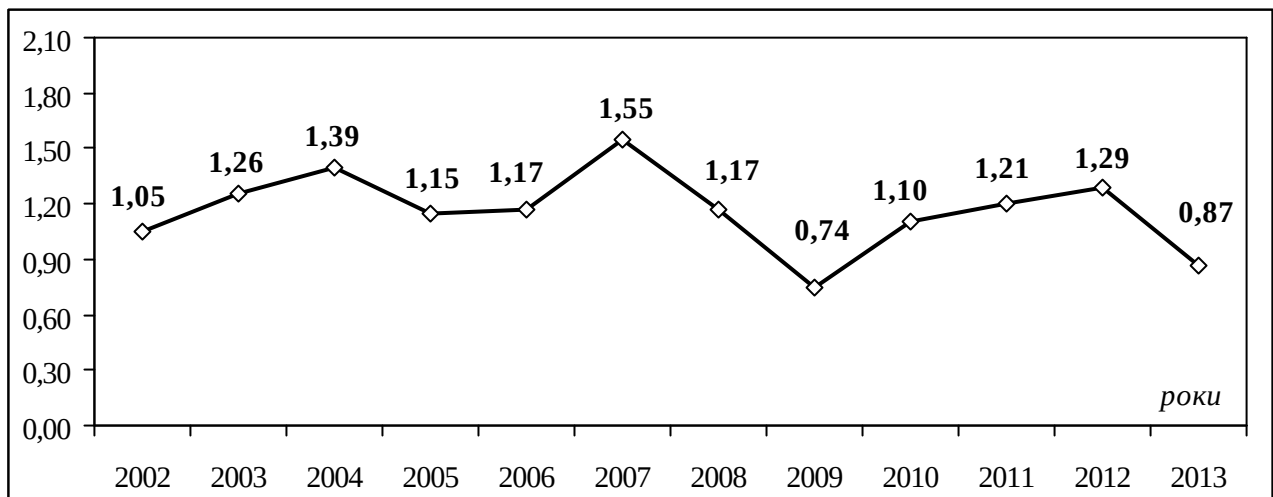

Рис. 2.7. Динаміка індексів вартості введених в дію нових основних засобів в Україні (побудовано за даними [26])

В Україні протягом 2001-2013 рр. частка транспорту у структурі вартості введених в дію нових основних засобів виробничої сфери скоротилася з 35,6% до 14,1%. Водночас частка будівництва за цей період зросла з 4,4% до 8,4%. Це вказує на тенденційний характер погіршення рівня оновлення основного капіталу у транспорті і покращення його в будівництві.

Частка Західного регіону у загальній структурі основного капіталу за показником вартості введених в дію нових основних засобів зросла з 13,2% у 2001 році до 16,2% у 2013-му. У структурі вартості введених в дію нових основних засобів у регіоні найбільша питома вага належала Львівській області, тоді як частка інших областей була у декілька разів меншою (рис. 2.8).

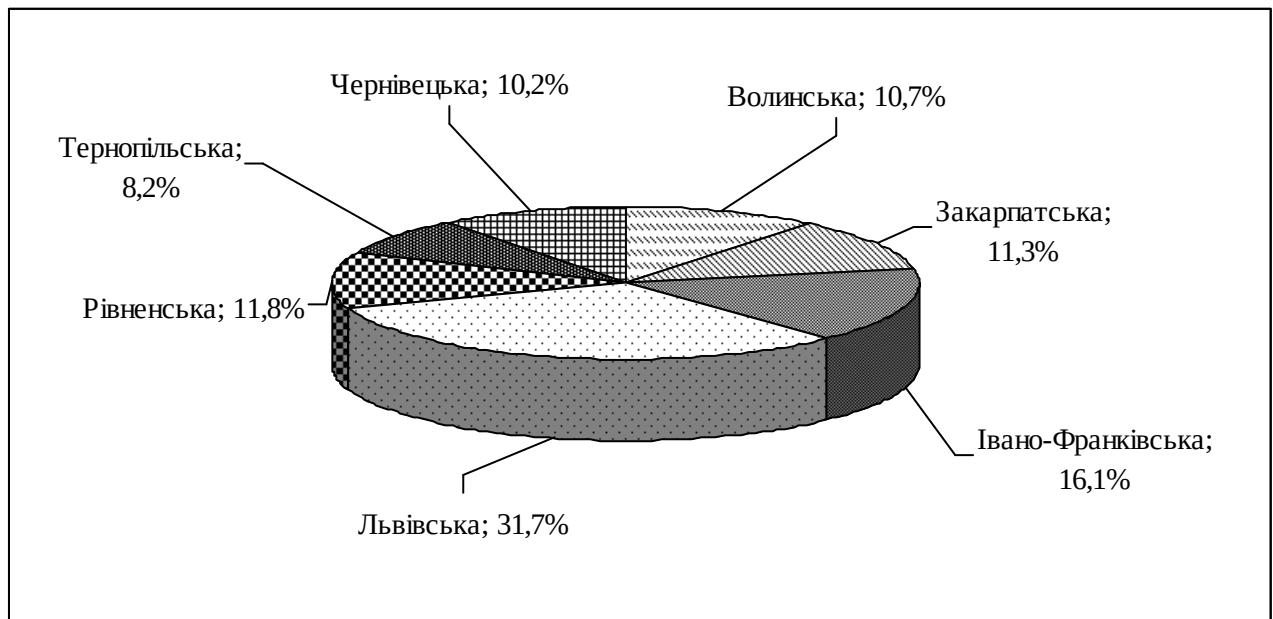

Рис. 2.8. Вартість введених в дію нових основних засобів у Західному регіоні у середньому за 2001-2013 рр. (у розрізі областей) (побудовано за даними [26])

Серед областей Західного регіону інтенсивніше, аніж в Україні, оновлення основного капіталу відбувалося у Тернопільській, Чернівецькій, Закарпатській, Львівській і Волинській областях (табл. 2.3). Зокрема у Тернопільській області щорічний темп росту цього показника в середньому за 2001-2013 рр. був найвищим і становив понад 37%.

Таблиця 2.3

Динаміка коефіцієнта випередження введених в дію нових основних засобів у Західному регіоні відносно України*

Регіони	Показники											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Україна	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Західний регіон	1,14	1,12	1,04	0,83	1,24	0,95	1,12	0,96	1,14	0,94	0,84	1,24
області:												
Волинська	1,55	0,73	0,82	1,16	1,38	1,02	1,01	0,94	0,85	1,19	0,84	1,24
Закарпатська	1,33	1,25	0,72	0,88	1,24	1,00	1,45	0,59	1,29	1,02	0,84	1,24
Івано-Франківська	0,79	1,53	0,59	1,03	1,12	0,95	1,15	0,87	1,48	0,80	0,84	1,24
Львівська	1,20	0,99	1,01	1,06	1,11	0,90	1,11	0,81	1,59	0,82	1,84	1,24
Рівненська	0,86	1,14	2,86	0,31	1,58	0,77	0,94	0,81	1,59	0,88	0,83	1,23
Тернопільська	5,01	1,08	0,87	1,21	1,19	1,18	1,24	0,60	1,57	0,93	1,85	1,25
Чернівецька	0,88	1,43	0,91	1,11	1,48	1,10	0,92	3,20	0,28	1,69	1,85	1,26

* Розраховано за даними [2-4, 26]

У виробничій сфері Західного регіону найвищі значення вартості введених в дію нових основних засобів були в промисловості і будівництві – середньорічні темпи зростання цього показника становили понад 17% і 23% відповідно, а в транспорті – понад 13%.

У середньому за 2001-2013 рр. на виробничу сферу припадало 49,1% від вартості введених в дію нових основних засобів у Західному регіоні. За аналізований період найбільша питома вага основних засобів належала промисловості (рис. 2.9).

У 2013 році, порівняно з 2001-м, частка вартості введених в дію нових основних засобів у транспорті регіону скоротилася на 10,3%, натомість зросла у будівництві – на 7,2%, що відповідає загально-українській тенденції погіршення оновлення основного капіталу у сфері транспорту.

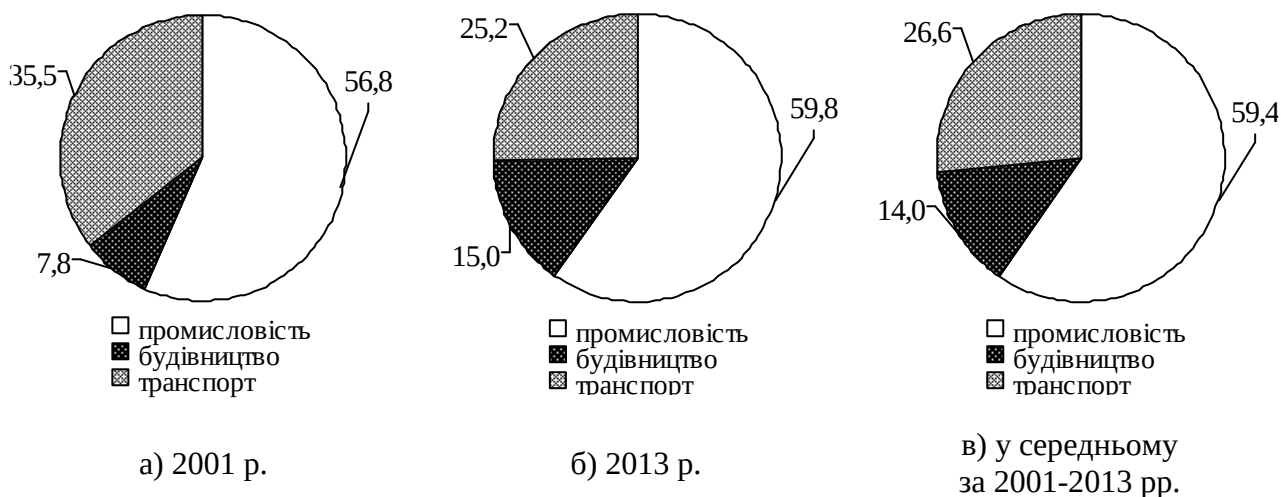

Рис. 2.9. Вартість введених в дію нових основних засобів у виробничій сфері Західного регіону, % (побудовано за даними [26])

На відміну від оновлення основного капіталу, його ліквідація в Україні здійснювалася у середньому щороку за 2001-2013 рр. швидшими темпами: 17,6% проти 14,3% (рис. 2.10). Як наслідок, у 2013 році, порівняно з 2001-м, *вартість ліквідованих основних засобів* збільшилася у сім разів. У структурі вибулих основних засобів, ліквідовані основні засоби у 2013 році становили лише 16,5%. Упродовж усього аналізованого періоду (за винятком 2006 року) спостерігався тренд зростання вартості ліквідованих основних засобів. Зокрема у 2011-2013 рр. темпи зростання цього показника істотно збільшилися, що, відповідно, відобразилося на уповільненні приросту первісної вартості основних засобів.

У виробничій сфері України у 2013 році частка ліквідованих основних засобів у структурі вибулих основних засобів у транспорті становила 24,4%, промисловості – 15,5% і будівництві – 9,5%. У транспорті ліквідація основних засобів відбувалася швидшими темпами, ніж їх оновлення, що вказує на наявність значної кількості основних засобів, термін експлуатації яких завершився і вони стали непридатними для подальшої експлуатації, однак їх заміна на нові практично не відбувається.

У структурі ліквідованих основних засобів частка транспорту істотно зростає – з 10,2% у 2001 році до 78,2% у 2013-му. Тоді як частка промисловості і будівництва у цій структурі тенденційно скорочувалася: з 31,6% і 3,1% у 2001 році до 9,6% і 1,0% у 2013-му відповідно.

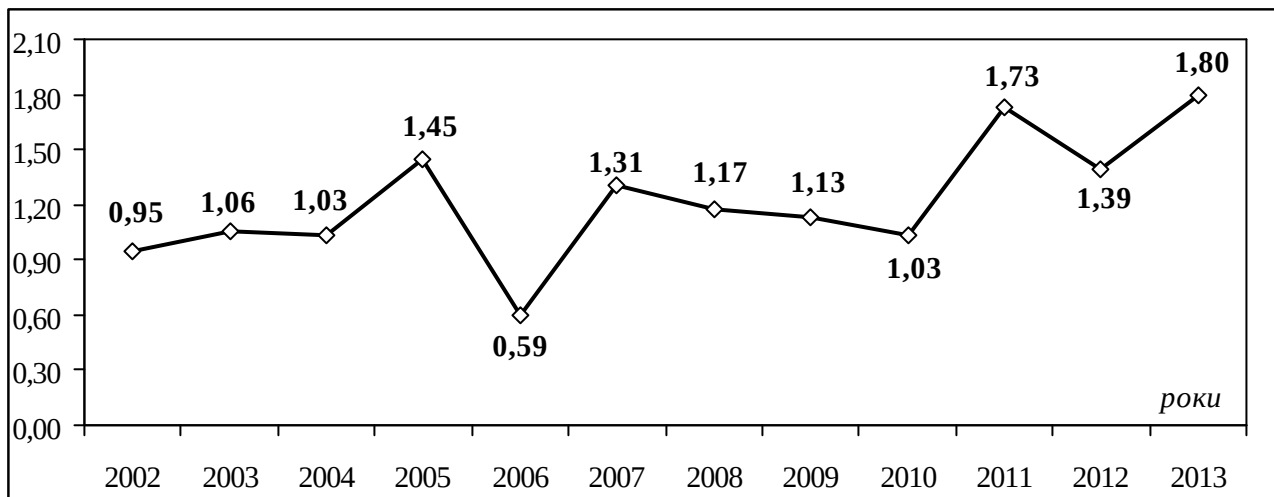

Рис. 2.10. Динаміка індексів вартості ліквідованих основних засобів в Україні (побудовано за даними [2-4, 26])

У Західному регіоні у середньому за 2001-2013 рр. було ліквідовано 11% від загальної вартості ліквідованих основних засобів в Україні. Як наслідок – у регіоні за цей період вартість ліквідованих основних засобів зростає у 6,8 раза. У структурі вартості ліквідованих основних засобів у середньому за 2001-2013 рр. найбільша питома вага належала Львівській області, а найменша – Чернівецькій (рис. 2.11).

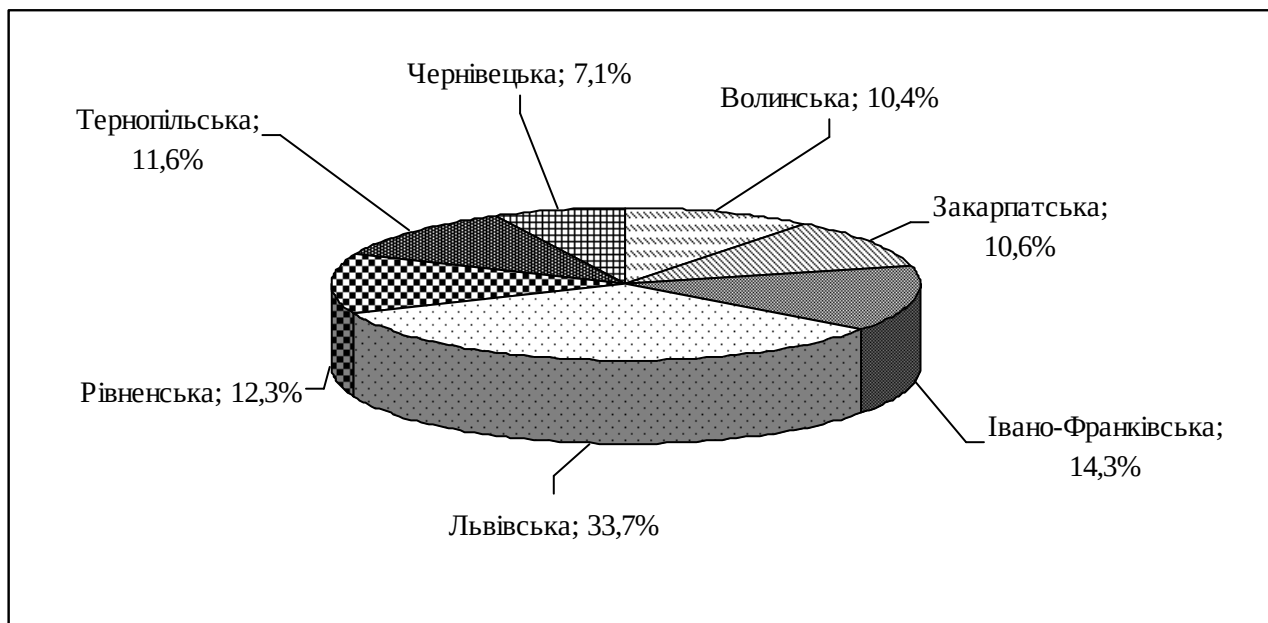

Рис. 2.11. Вартість ліквідованих основних засобів у Західному регіоні у середньому за 2001-2013 рр. (у розрізі областей) (побудовано за даними [26])

У Західному регіоні ліквідація основних засобів, термін корисного використання (експлуатації) яких завершився, здійснювалася повільніше, аніж в Україні (табл. 2.4). У середньому за 2001-2013 рр. темпи зростання вартості ліквідованих основних засобів у регіоні становили 3,8%, тоді як в Україні – 5,4%.

У виробничій сфері Західного регіону за аналізований період лише у 2004-2008 рр. відбувався приріст вартості ліквідованих основних засобів (18,4% у середньому щороку), попри зростання інтенсивності їх оновлення. Понад 56,3% ліквідованих основних засобів у середньому за 2001-2013 рр. належало виробничій сфері. У 2001 році найбільшу питому вагу основних засобів (за вартістю ліквідованих) мала промисловість, однак у 2013 році її частка скоротилася на 44,7% (рис. 2.12а, 2.12б). У 2013 році, порівняно з 2001-м, частка будівництва знизилася до 0,9%. Натомість найбільшу частку у середньому за 2001-2013 рр. займав транспорт (67,0%) (рис. 2.12в), що відповідає загальноукраїнській тенденції.

Таблиця 2.4

Динаміка коефіцієнта випередження ліквідованих основних засобів
у Західному регіоні відносно України*

Регіони	Показники											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Україна	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Західний регіон	1,01	0,98	0,99	0,89	1,54	0,97	0,93	0,74	0,95	1,13	1,00	1,00
області:												
Волинська	1,18	0,66	0,97	1,24	0,79	1,12	1,21	0,44	1,15	1,50	1,00	1,00
Закарпатська	1,77	0,62	0,85	1,17	1,32	1,59	0,67	0,69	1,21	1,00	1,00	1,00
Івано-Франківська	1,29	1,19	0,94	0,88	2,98	0,57	1,47	0,80	1,01	0,68	1,00	1,00
Львівська	0,94	1,06	0,99	0,93	1,40	1,25	0,72	0,70	0,94	1,33	1,00	1,00
Рівненська	1,04	1,20	1,16	0,71	1,58	0,70	0,96	0,51	0,95	1,85	1,00	1,00
Тернопільська	0,58	1,00	1,08	0,75	1,53	0,76	1,27	1,48	0,63	0,96	1,00	1,00
Чернівецька	0,80	1,38	0,90	0,68	1,85	0,83	1,03	0,64	1,22	1,08	1,00	1,00

* Розраховано за даними [2-4, 26]

В Україні динаміка відтворювальних процесів основного капіталу безпосередньо вплинула на формування його залишкової вартості. Так, упродовж 2001-2013 рр. в Україні виявлено зростаючий тренд показника залишкової вартості основних засобів (рис. 2.13).

Рис. 2.12. Вартість ліквідованих основних засобів у виробничій сфері Західного регіону, % (побудовано за даними [26])

Зокрема до 2009 року темпи приросту капіталу лише нарощувалися внаслідок активізації інвестування і руху основних засобів. Загалом у 2013 році, порівняно з 2001-м, вартість основного капіталу зросла у 4,7 раза. Аналогічний приріст залишкової вартості основних засобів був і у виробничій сфері, зокрема за рахунок значного зростання цього показника у промисловості і будівництві (у понад п'ять разів).

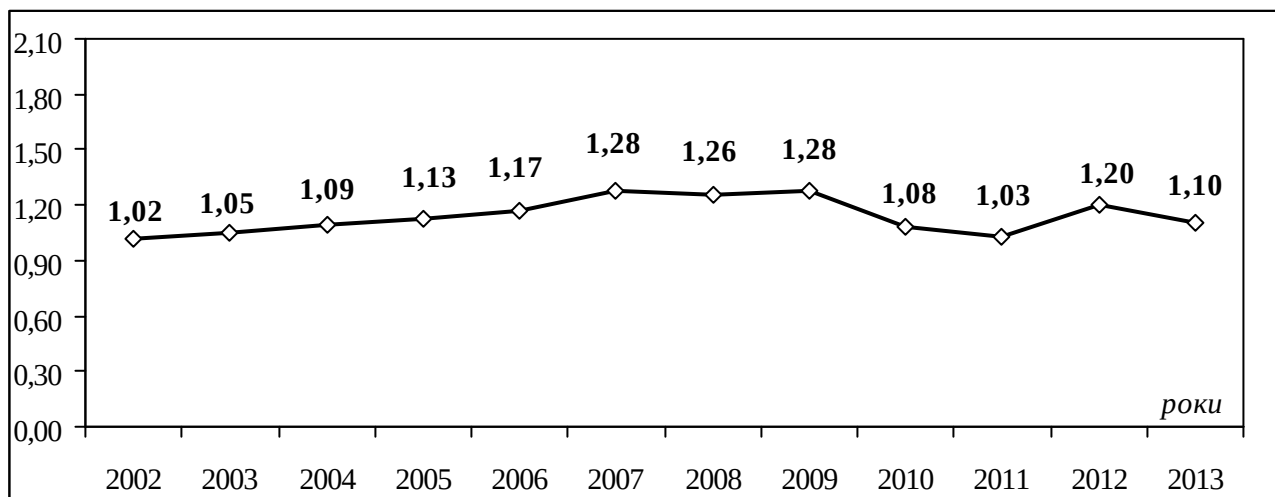

Рис. 2.13. Динаміка індексів залишкової вартості основних засобів в Україні (побудовано за даними [2-4, 26])

У середньому за 2001-2013 рр. у регіональній структурі основного капіталу за залишковою вартістю областям Західного регіону належало 12,1%. Протягом цього періоду у регіоні залишкова вартість основних засобів зросла лише у 3,3 раза, що обумовлено низьким рівнем введення в дію нових і ліквідацією старих основних засобів.

Серед областей Західного регіону за показником залишкової вартості основних засобів найбільша питома вага у середньому за аналізований період належала Львівській, Івано-Франківській і Рівненській областям (рис. 2.14).

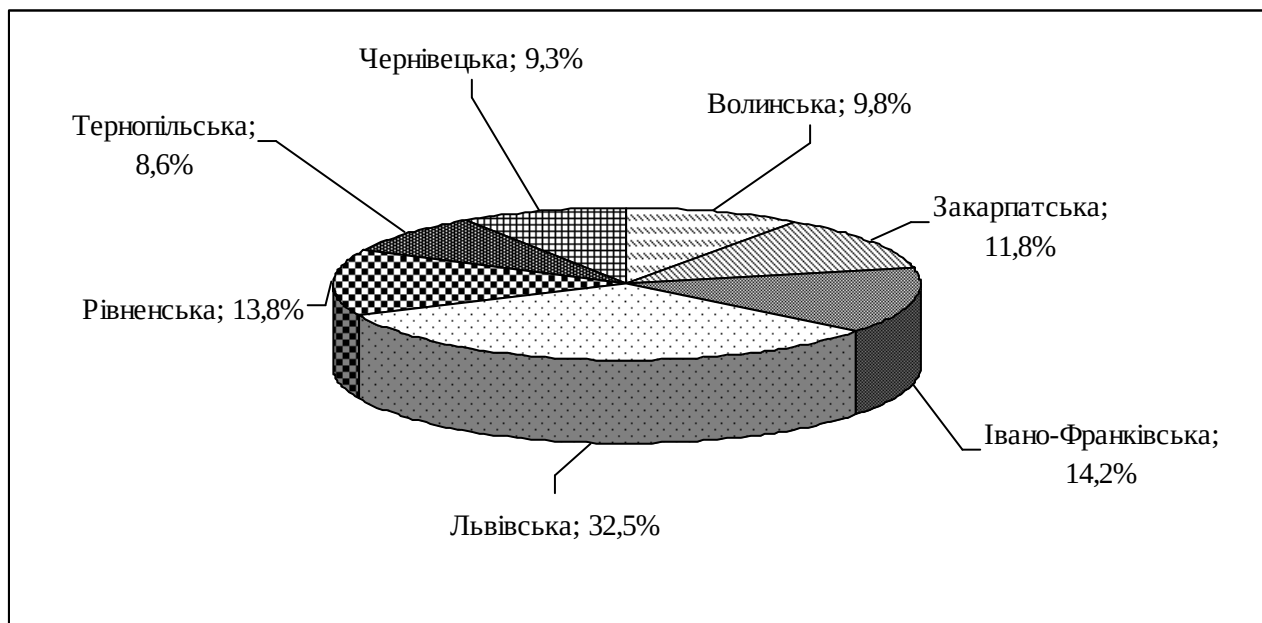

Рис. 2.14. Залишкова вартість основних засобів у Західному регіоні у середньому за 2001-2013 рр. (у розрізі областей) (побудовано за даними [26])

У періоди 2006-2009 рр. і 2011-2013 рр. у Західному регіоні нарощування залишкової вартості основних засобів здійснювалося повільніше, ніж в Україні загалом (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка коефіцієнта випередження залишкової вартості основних засобів у Західному регіоні відносно України*

Регіони	Показники											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Україна	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Західний регіон	1,02	0,99	1,02	1,01	0,97	0,97	0,98	0,89	1,00	0,96	0,89	0,97
області:												
Волинська	1,03	0,96	1,08	0,98	0,95	1,02	0,97	0,89	0,95	0,99	0,89	0,97
Закарпатська	1,01	1,01	1,06	0,98	1,09	0,95	1,19	0,83	0,86	1,07	0,90	0,97
Івано-Франківська	1,01	1,04	0,96	0,96	0,91	0,99	0,95	0,89	1,10	0,89	0,89	0,96
Львівська	1,03	1,00	1,02	1,05	0,98	0,95	0,96	0,88	0,97	0,99	0,89	0,97
Рівненська	0,97	0,96	1,14	1,13	0,97	1,03	0,88	0,85	0,99	1,01	0,90	0,97
Тернопільська	1,09	0,96	0,94	0,96	0,95	0,94	1,00	0,86	1,08	0,90	0,89	0,96
Чернівецька	1,00	0,96	0,95	0,94	1,01	0,96	0,97	1,14	1,15	0,80	0,90	0,97

* Розраховано за даними [2-4, 26]

Найінтенсивніше залишкова вартість основних засобів збільшувалася у середньому за досліджуваний період. Щороку залишкова вартість основного капіталу Західного регіону збільшувалася на 13 643,7 млн. грн. або на 10,6%. В Україні цей показник становив 154 473,7 млн. грн. або 13,7%, у Закарпатській області – на 12,5% щороку і за досліджуваний період – зріс у 4,1 раза. Також високими темпами зростав цей показник у Рівненській області (на 11,4% щороку) і у 2013 році, порівняно з 2001-м, збільшився у 3,7 раза. Натомість в інших областях регіону темпи росту залишкової вартості основних засобів знаходилися в межах 8÷10%.

У виробничій сфері Західного регіону упродовж 2001-2013 рр. показник залишкової вартості основних засобів демонстрував зростаючий тренд і за цей період його значення збільшилося на 66 471,8 млн. грн. На виробничу сферу в середньому за 2001-2013 рр. припадало 41,3% від залишкової вартості основних засобів. 58,2% залишкової вартості основного капіталу виробничої сфери регіону належало промисловості, тоді як транспорту – 37,0%, а будівництву – лише 4,8% (рис. 2.15). Загалом у 2013 році залишкова вартість основного капіталу цих видів економічної діяльності, порівняно з початком досліджуваного періоду (2001-м роком), зросла у понад три рази.

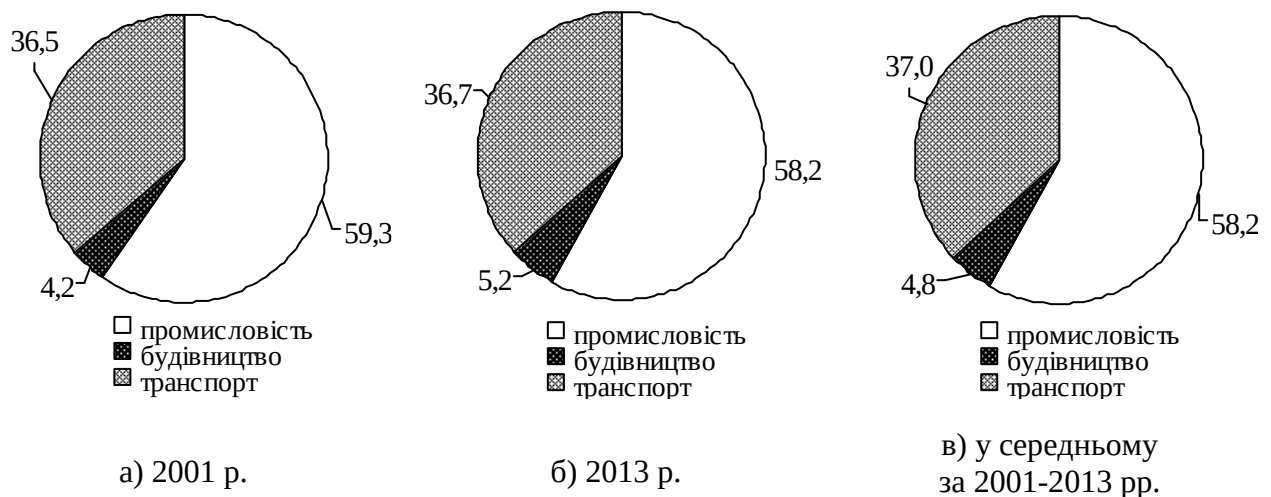

Рис. 2.15. Залишкова вартість основних засобів у виробничій сфері Західного регіону, % (побудовано за даними [26])

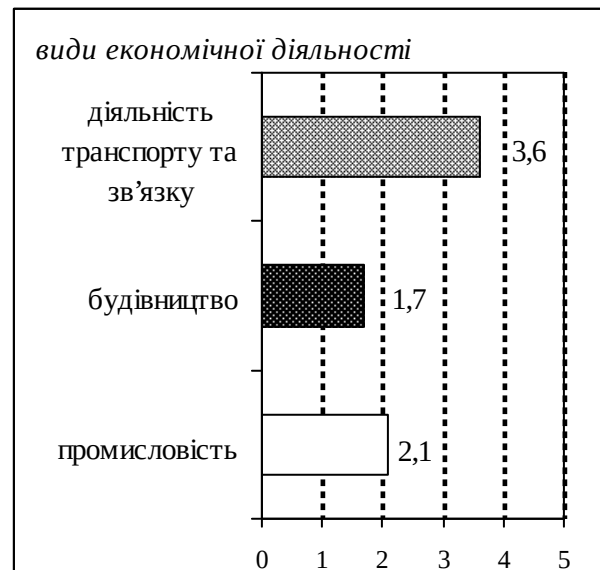
Водночас, як свідчать результати аналізу, у середньому за 2001-2013 рр. залишкова вартість основних засобів в областях Західного регіону була удвічі меншою за їх первісну вартість, що вказує на наявність значної частини основних засобів із високим ступенем зношеності. Зокрема у розрізі областей регіону найгіршою ситуація була у Львівській і Закарпатській областях (рис. 2.16а). Серед видів економічної діяльності виробничої сфери регіону найвищі витрати на утримання основних засобів, зношеність яких була високою, виявлено у транспорті (рис. 2.16б).

Упродовж 2001-2013 рр. в Україні спостерігалася стабільна (за винятком 2011 року) тенденція до зростання *амортизації основних засобів* (рис. 2.17). За цей період обсяги амортизаційних відрахувань збільшилися у 4,7 раза.

У виробничій сфері у середньому за аналізований період амортизаційні відрахування зростали щороку на 90 686,4 млн. грн. Найбільшу частку (58,7% у середньому за 2001-2013 рр.) у структурі амортизації основних засобів виробничої сфери (за винятком 2011 року) займала промисловість. Натомість у транспорті, питома вага якого у цій структурі була 36,7%, приріст амортизації зумовлений насамперед наявністю значної частини зношених основних засобів.

а) області регіону

б) виробнича сфера регіону

Рис. 2.16. Перевищення первісної вартості основних засобів над їх залишковою вартістю у Західному регіоні, разів (побудовано за даними [26])

Питома вага Західного регіону у загальній структурі основного капіталу за показником амортизації основних засобів в Україні у 2013 році скоротилася на 4,2%, порівняно з 2001-м (14,6%). Протягом 2001-2013 рр. обсяги амортизації основних засобів у Західному регіоні збільшилися у 3,4 раза.

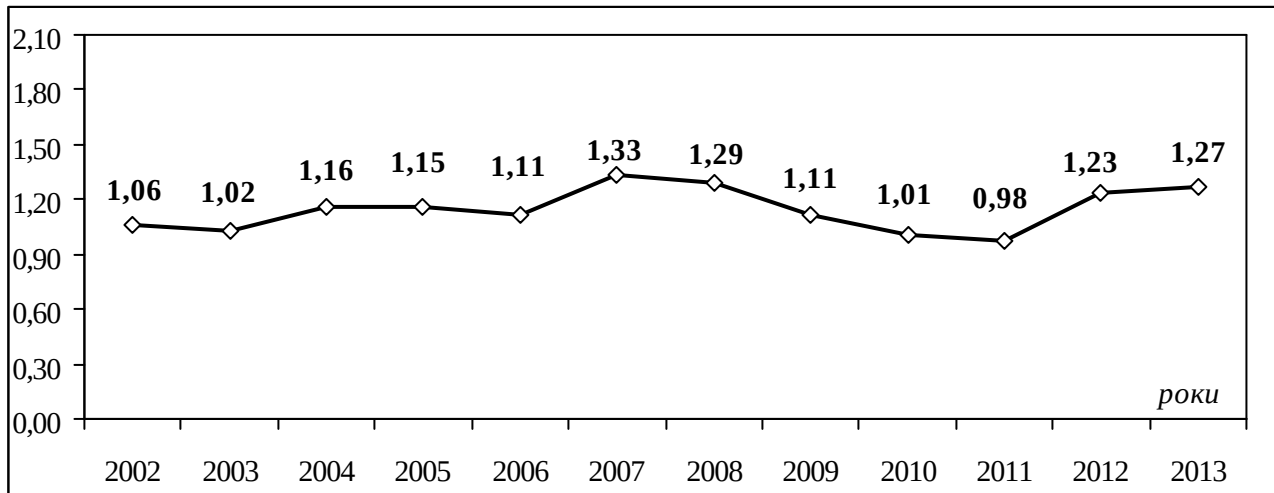

Рис. 2.17. Динаміка індексів амортизації основних засобів в Україні (побудовано за даними [2-4, 26])

У структурі амортизації основних засобів Західного регіону у середньому за 2001-2013 рр. найбільшу частку займала Львівська і Закарпатська області, а найменшу – Чернівецька (6,3%) (рис. 2.18).

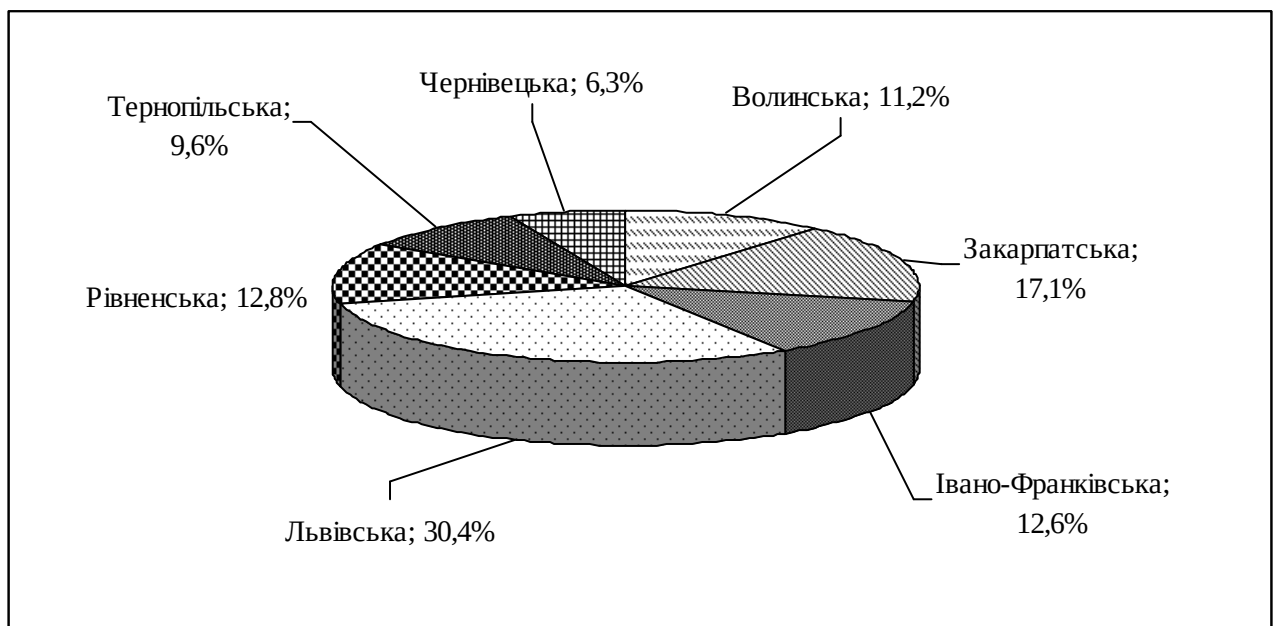

Рис. 2.18. Амортизація основних засобів у Західному регіоні у середньому за 2001-2013 рр. (у розрізі областей) (побудовано за даними [26])

Серед областей Західного регіону інтенсивніше, ніж в Україні, збільшення обсягів амортизаційних відрахувань основного капіталу відбувалося у Закарпатській області (табл. 2.6). У цій області середньорічний темп зростання амортизації становив 16,5%, тоді як в Україні – 13,8%.

Таблиця 2.6

Динаміка коефіцієнта випередження амортизації основних засобів
у Західному регіоні відносно України*

Регіони	Показники											
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Україна	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Західний регіон	0,91	0,97	1,00	1,06	1,01	1,07	1,05	0,85	0,88	1,22	0,87	0,84
області:												
Волинська	0,89	1,15	1,27	0,75	0,95	2,22	0,46	1,01	0,86	1,34	0,87	0,84
Закарпатська	1,35	0,71	1,01	1,33	0,99	0,95	2,58	0,50	0,57	1,97	0,88	0,85
Івано-Франківська	1,06	1,05	0,99	0,93	1,09	0,92	0,91	1,00	1,03	1,06	0,87	0,84
Львівська	0,97	1,03	0,93	1,10	1,01	0,92	0,99	1,05	0,93	1,12	0,87	0,84
Рівненська	1,15	0,96	0,93	1,19	1,02	0,98	0,95	0,92	0,97	1,14	0,87	0,84
Тернопільська	0,45	0,84	1,05	1,14	1,03	0,94	0,95	0,97	0,93	1,01	0,85	0,82
Чернівецька	0,89	1,04	0,95	1,03	0,98	1,05	0,85	0,99	0,99	1,07	0,86	0,84

* Розраховано за даними [2-4, 26]

Упродовж 2001-2013 рр. у Волинській, Закарпатській і Тернопільській областях динаміка показника амортизації основних засобів була найбільш нестабільною. Водночас у Західному регіоні єдиною областю, яка протягом усього аналізованого періоду демонструвала зростаючий тренд амортизації основних засобів, була Івано-Франківська.

У виробничій сфері Західного регіону у середньому за 2001-2013 рр. амортизація основних засобів щороку зростала на 12,4% і сумарно за цей період збільшилася у 4,1 раза. Зокрема у будівництві середньорічний індекс росту цього показника становив 16,6%, у промисловості – 14,5%, а у транспорті – 10,0%. У підсумку амортизація основних засобів у названих видах діяльності упродовж аналізованого періоду збільшилася у 6,2, 5,1 і 3,1 раза відповідно. Як наслідок, – структура амортизації основних засобів у регіоні за видами економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, зазнала певних змін. Так, частка промисловості у 2013 році зросла на 10,5%, порівняно з 2001-м, а частка транспорту скоротилася, відповідно, на 12,3% (рис. 2.19).

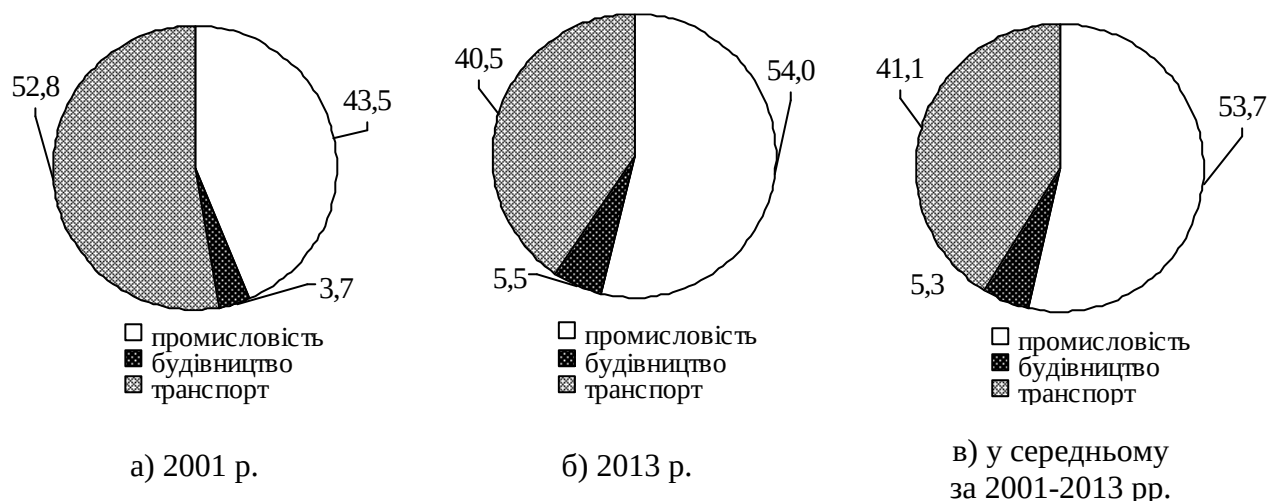

Рис. 2.19. Амортизація основних засобів у виробничій сфері Західного регіону, % (побудовано за даними [26])

Загалом темпи нарахування амортизації у виробничій сфері Західного регіону протягом 2001-2013 рр. корелювали з темпами нарощення капіталовкладень та інтенсивністю введення у дію нових основних засобів.

2.2. Діагностика техніко-економічного стану, руху та ефективності використання основних засобів

Оцінювання *техніко-економічного стану основного капіталу* в Україні і Західному регіоні здійснено на основі розрахунку коефіцієнтів зносу основних засобів, їх придатності та інвестомісткості, а також коефіцієнта фондомісткості економіки.

Коефіцієнт зносу основного капіталу відображає питому вагу зношених основних засобів у їх первісній вартості. Рівень зношеності основних засобів із 2008 року суттєво перевищує його критичне значення (35%⁹) як в Україні (у 2,21 раза), так і в Західному регіоні (в 1,54 раза).

Протягом 2006-2013 рр. значення коефіцієнта зносу основних засобів в Україні постійно зростало: від 51,5% у 2006 році до 77,3% у 2013-му (рис. 2.20). Аналогічна тенденція спостерігалася і в Західному регіоні, де рівень зношеності основних засобів збільшився від 45,4% у 2006 році до 53,8% у 2013-му, залишившись однак суттєво нижчим за значення цього показника в Україні.

⁹ Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [24].

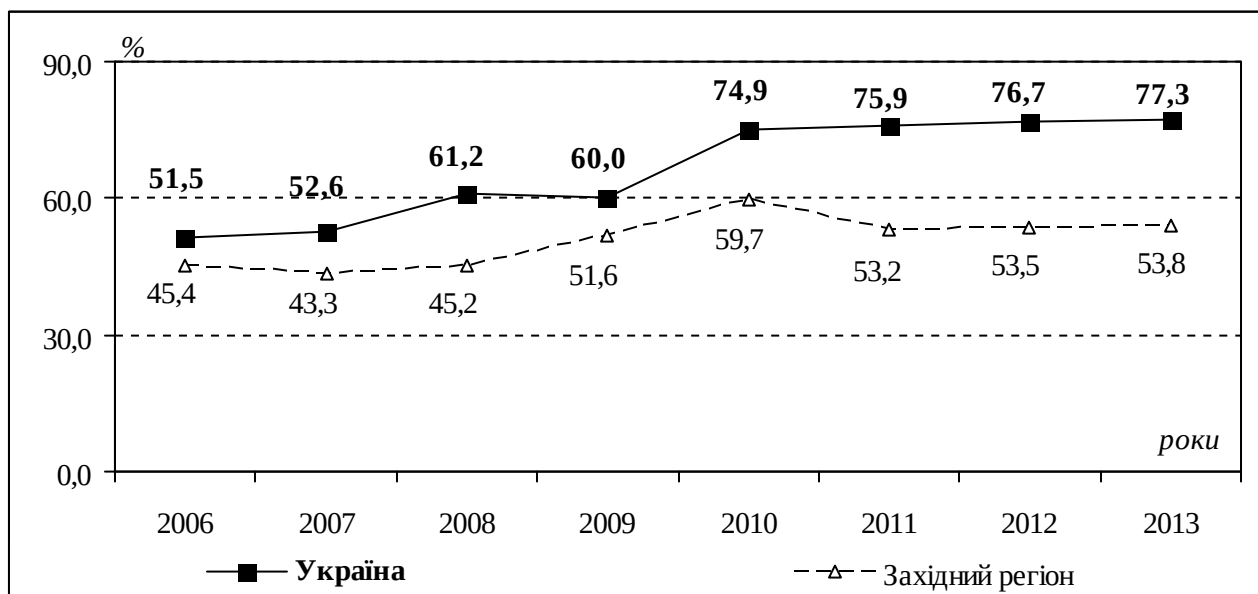

Рис. 2.20. Коефіцієнт зносу основного капіталу
(побудовано за даними [2-4, 26, 34])

Серед областей Західного регіону інтенсивніше, ніж в Україні, приріст коефіцієнта зносу основного капіталу відбувався у Волинській області (у середньому щороку на 3,9%). Також високі темпи приросту ступеня зношеності спостерігалися у Львівській (3,6%), Закарпатській (3,4%) та Рівненській (3,3%) областях (додаток А, табл. А.1).

Найнижчий рівень зношеності основних засобів серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери у Західному регіоні, характерний для будівництва – середнє значення цього показника за 2006-2013 рр. становило 44,5% (рис. 2.21). Водночас практично незмінним залишається ступінь зношеності основних засобів у промисловості (у середньому 52,7% за аналізований період). Натомість найвищий коефіцієнт зносу основних засобів характерний для сфери транспорту – його значення зросло до 86,1% у 2013 році проти 50,0% у 2006-му.

Коефіцієнт придатності основного капіталу розраховується як співвідношення між залишковою та первісною вартістю основних засобів, і, таким чином, є оберненим показником до коефіцієнта зносу. У 2013 році рівень придатності основних засобів в Україні у 0,35 раза, а в Західному регіоні в 0,71 раза був нижчим за критичне значення (65%¹⁰) цього показника.

¹⁰ Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [24].

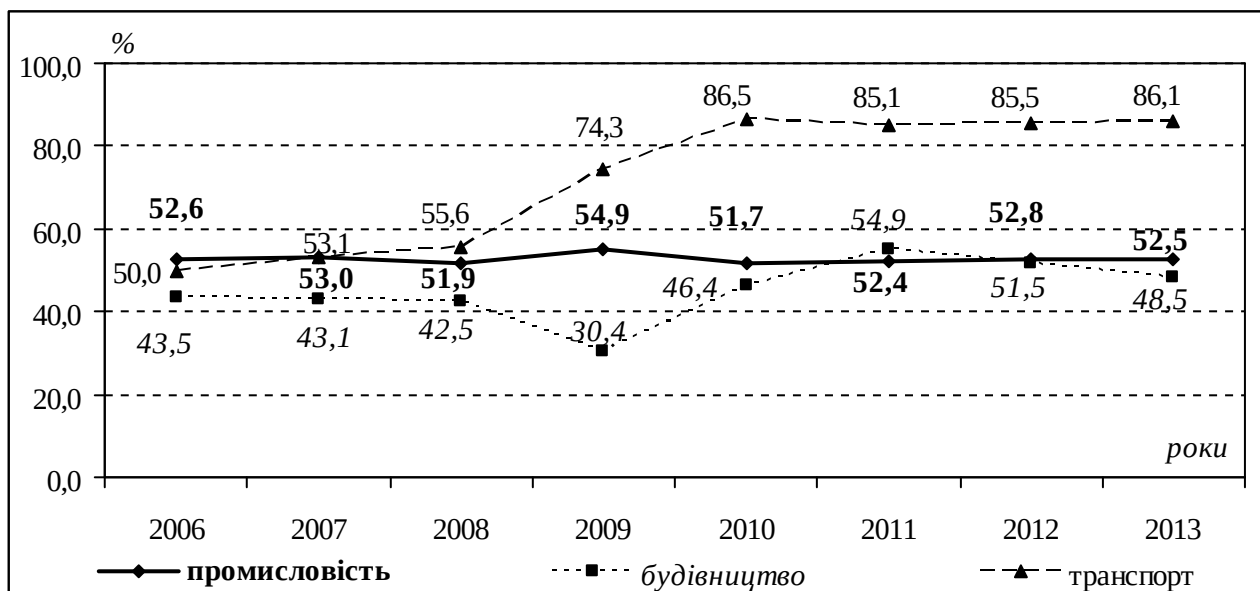

Рис. 2.21. Коефіцієнт зносу основного капіталу у виробничій сфері Західного регіону (побудовано за даними [26])

Протягом аналізованого періоду значення коефіцієнта придатності основних засобів в Україні постійно скорочувалося: від 49,4% у 2006 році до 22,7% у 2013-му (рис. 2.22). Аналогічна тенденція відбулася і в Західному регіоні, де рівень придатності основних засобів зменшився від 54,6% у 2006 році до 46,2% у 2013-му.

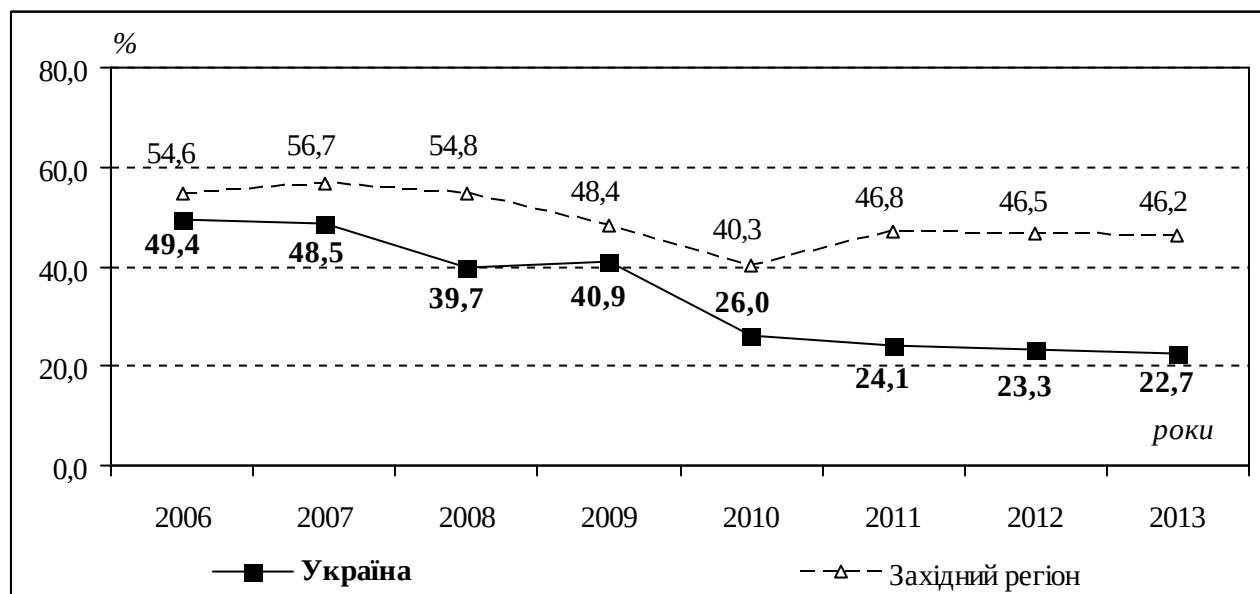

Рис. 2.22. Коефіцієнт придатності основного капіталу (розраховано за даними [2-4, 26, 34])

Серед областей Західного регіону придатність основних засобів найвищими темпами знижувалася у Закарпатській (2,8% у середньому за аналізований період) та Львівській (2,1%) областях. Натомість поліпшення технічного стану основного капіталу відбулося у Чернівецькій, Івано-Франківській та Тернопільській областях, приріст рівня придатності основних засобів у яких щорічно становив 1,1%, 0,6% та 0,1% відповідно (додаток А, табл. А.2).

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери Західного регіону, найсуттєвіше зниження коефіцієнта придатності основних засобів спостерігалось у транспорті. Так, у 2013 році, порівняно з 2006-м, частка основних засобів, придатна для експлуатації у цій сфері, скоротилася на 28,4%, зокрема у Закарпатській області на 38,9%, а Львівській – на 32,2% (рис. 2.23).

Водночас промисловості регіону притаманний відносно стабільний тренд коефіцієнта придатності основного капіталу. Проте у Чернівецькій, Івано-Франківській та Тернопільській областях виявлено зростання цього показника, відповідно, на 3,0%, 0,9% і 0,8% щорічно.

За винятком 2009 року, покращення технічного стану основного капіталу відбувалося у будівництві. Так, у середньому за аналізований період щорічне зростання ступеня придатності основних засобів у цій сфері становило 0,8%, зокрема у Чернівецькій області – 3,3%, а у Рівненській – 1,5%.

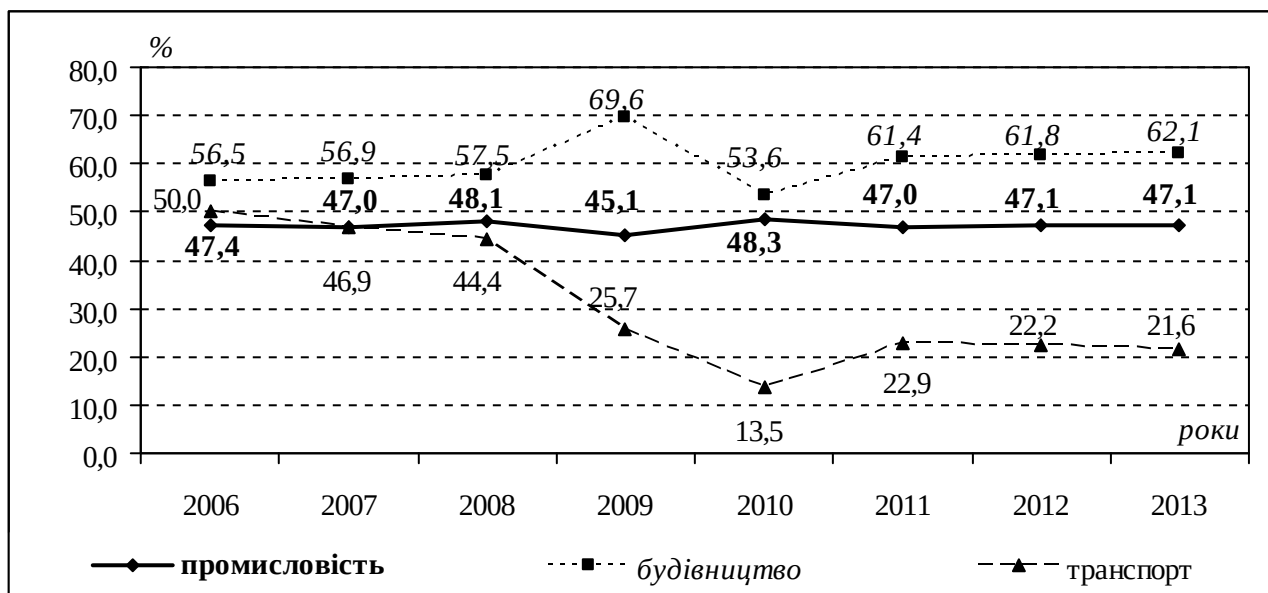

Рис. 2.23. Коефіцієнт придатності основного капіталу у виробничій сфері Західного регіону (розраховано за даними [26])

Коефіцієнт інвестомісткості основного капіталу визначає, яку частку займають капітальні інвестиції у загальній річній вартості основного капіталу. Із 2008 року в Україні, а з 2009-го і в Західному регіоні значення цього показника тенденційно знижувався, що стало наслідком загального спаду інвестиційної активності. Однак у середньому за аналізований період частка інвестицій у вартості основного капіталу Західного регіону (7,40%) є у 1,5 раза вищою, аніж в Україні (4,82%), у 2013 році – у понад два рази (рис. 2.24).

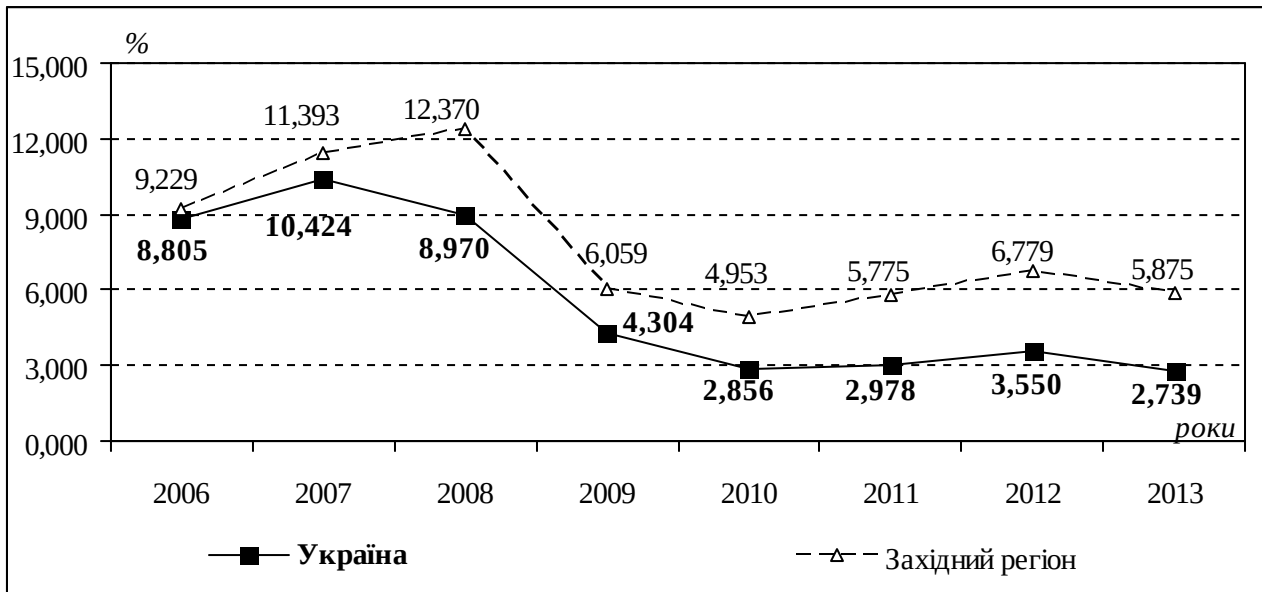

Рис. 2.24. Коефіцієнт інвестомісткості основного капіталу
(розраховано за даними [2-4, 15, 26-34, 46, 48-49, 52, 54-56, 59, 61, 69-70, 72, 75-78, 81-82, 85-86, 89, 94-95, 97-98])

Серед областей Західного регіону зростання частки інвестицій у вартості основного капіталу спостерігалось у Тернопільській області – від 7,6% у 2006 році до 9,1% у 2013-му. Натомість в інших областях був присутній спадний тренд коефіцієнта інвестомісткості основних засобів (додаток А, табл. А.3).

У промисловості регіону відбулося скорочення частки інвестицій у вартості основного капіталу (рис. 2.25). Така тенденція спостерігалася в усіх областях, окрім Львівської та Івано-Франківської, де значення коефіцієнта інвестомісткості основних засобів у 2013 році, порівняно з 2006-м, зросло від 9,21% до 11,21% та від 7,79% до 7,82%.

Значення коефіцієнта інвестомісткості основного капіталу у будівництві Західного регіону зросло від 17,52% у 2006 році до 130,27% у 2013-му. Максимальний рівень цього показника зафіксований у Тернопільській (277,40%) та Рівненській (213,28%) областях у 2013 році.

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, у Західному регіоні найменше середнє значення коефіцієнта інвестомісткості спостерігалось у сфері транспорту (3,22%). В усіх областях, за винятком Закарпатської, показник інвестомісткості основних засобів транспорту у 2013 році перевищив значення аналогічного показника в Україні (0,31%), водночас залишився на найнижчому рівні.

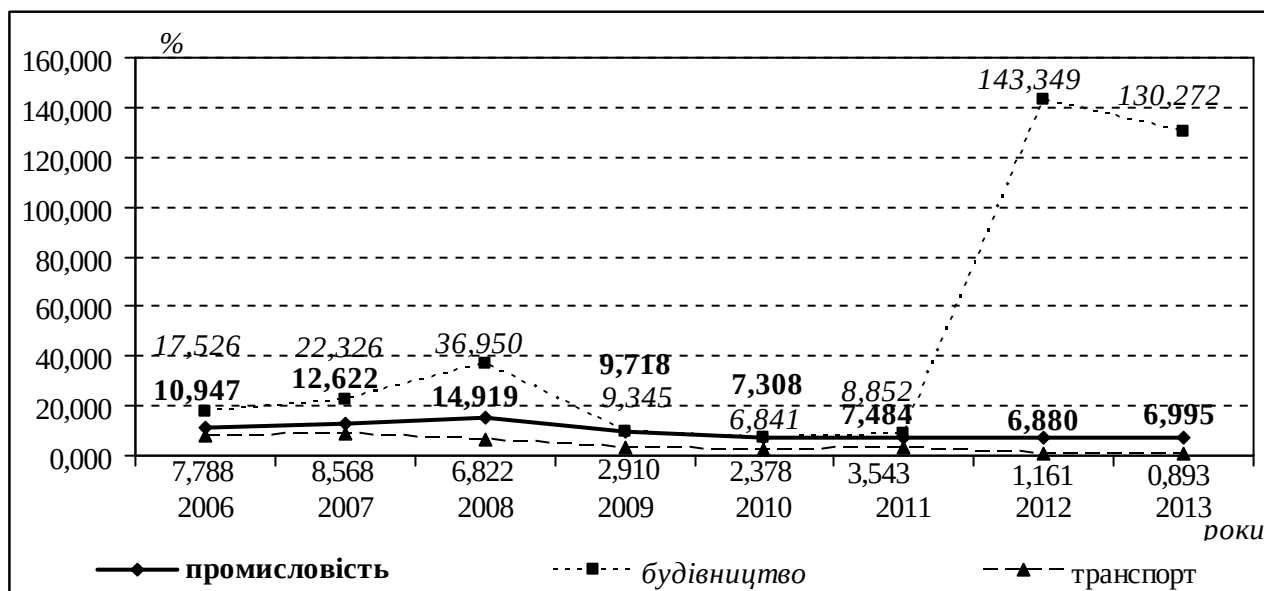

Рис. 2.25. Коефіцієнт інвестомісткості основного капіталу у виробничій сфері Західного регіону (розраховано за даними [15, 26-33, 46, 48-49, 52, 54-56, 59, 61, 69-70, 72, 75-78, 81-82, 85-86, 89, 94-95, 97-98])

Коефіцієнт фондомісткості економіки визначає, яка вартість основного капіталу припадає на одну гривню валового регіонального продукту, а відтак, використовується для визначення рівня забезпеченості економіки регіону основним капіталом.

Протягом аналізованого періоду коефіцієнт фондомісткості економіки України мав тенденцію до збільшення: від 1,203 у 2006 році до 3,012 у 2013-му, перевищивши порогове значення ($1,15^{11}$) у 2,62 раза (рис. 2.26). Натомість у Західному регіоні цей показник залишався незмінним, за винятком незначного зростання у 2009-2011 рр. Водночас серед областей регіону середнє значення фондомісткості економіки коливалося від 1,0 у Волинській і Тернопільській до 1,6 у Закарпатській і Львівській областях (додаток А, табл. А.4).

¹¹ Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [24].

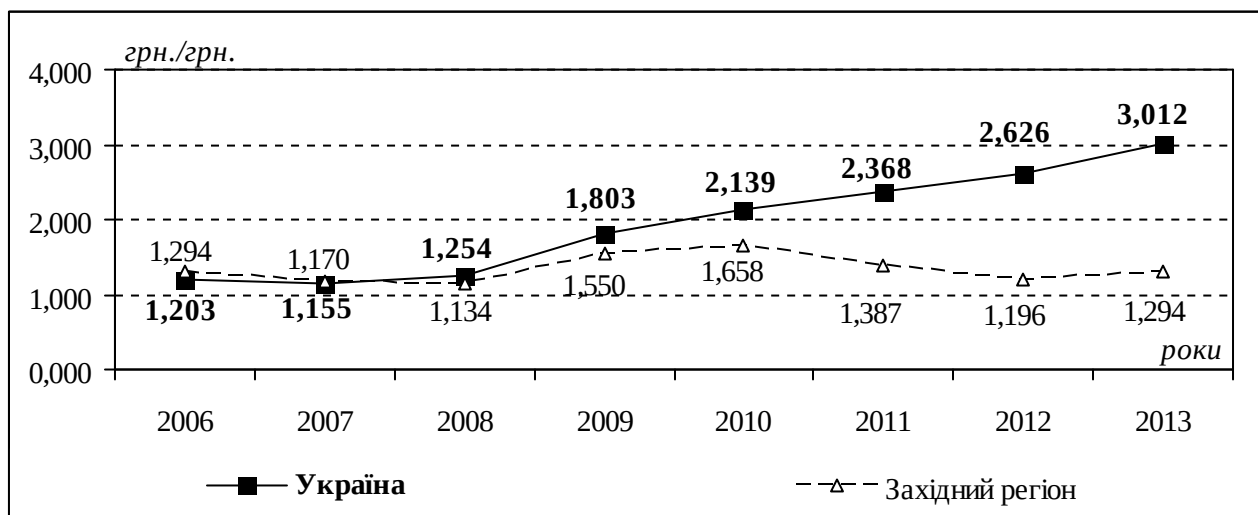

Рис. 2.26. Коефіцієнт фондомісткості економіки (розраховано за даними [2-4, 26, 46-51, 53, 55-58, 61-74, 79-80, 84, 86-88, 92-93, 96-100])

Коефіцієнт фондомісткості у виробничій сфері розраховується як відношення середньорічної вартості основного капіталу до річного випуску в тому чи іншому виді економічної діяльності. Як засвідчили результати розрахунків, на відміну від стабільних трендів цього коефіцієнта у промисловості та будівництві, показники яких перебувають у межах допустимих значень, фондомісткість у транспорті регіону з 2009 року суттєво зросла, що пов'язано зі збільшенням вартості основних засобів у цій сфері (рис. 2.27).

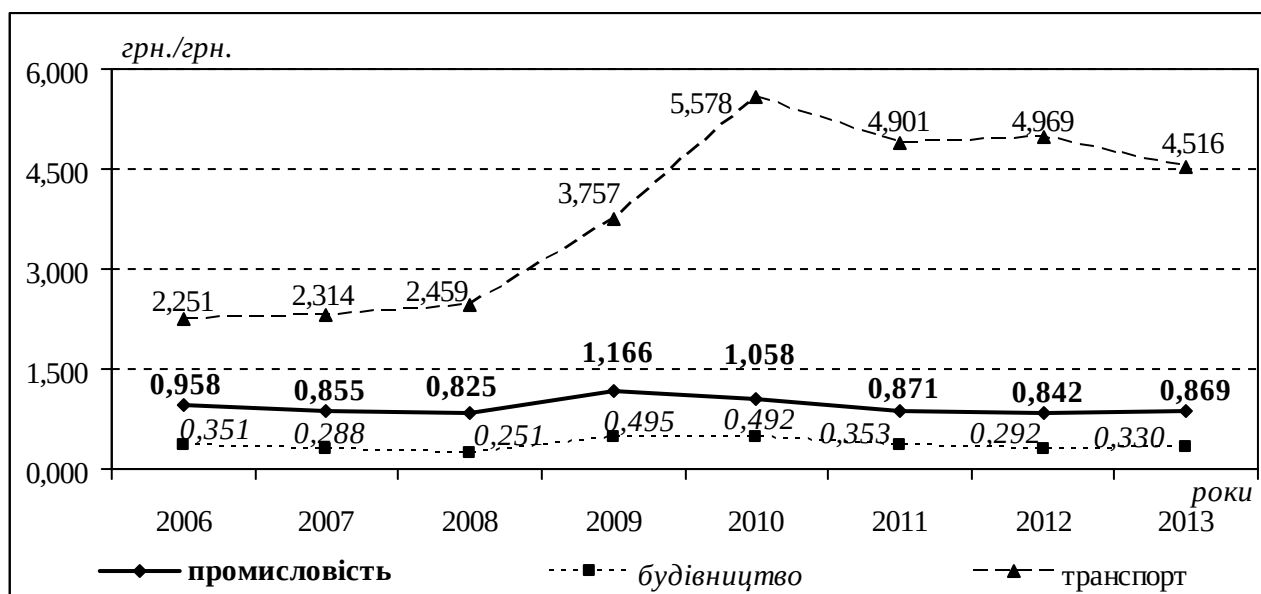

Рис. 2.27. Коефіцієнт фондомісткості економіки у виробничій сфері Західного регіону (розраховано за даними [26, 46-51, 53, 55-58, 61-74, 79-80, 84, 86-88, 96-100])

Однак середнє за аналізований період значення коефіцієнта фондомісткості (3,843) у транспорті Західного регіону є у 3,243 рази нижчим, порівняно з аналогічним показником в Україні (12,463).

Дослідження **руху основного капіталу** в Україні і Західному регіоні здійснено на основі розрахунку коефіцієнтів оновлення, ліквідації та інтенсивності оновлення основного капіталу.

Коефіцієнт оновлення основного капіталу вказує на те, яку частку займає вартість введеного протягом року основного капіталу у загальній його вартості.

Результати дослідження зміни коефіцієнта оновлення основного капіталу засвідчили загалом спадний тренд рівня введення в експлуатацію нових основних засобів як в Україні, так і у Західному регіоні (рис. 2.28). Протягом 2006-2013 рр. частка введених в дію нових основних засобів в Україні у середньому щорічно скорочувалася на 0,52%, а у Західному регіоні – на 0,08%.

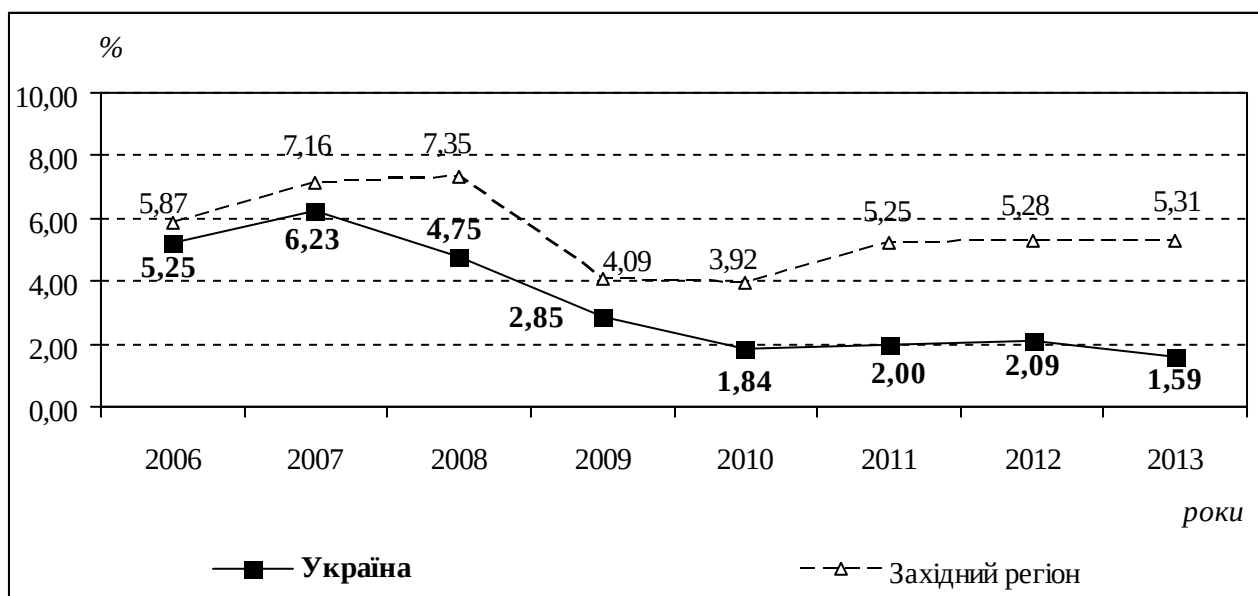

Рис. 2.28. Коефіцієнт оновлення основного капіталу
(розраховано за даними [2-4, 26])

Серед областей Західного регіону приросту коефіцієнта оновлення основних засобів досягнуто лише у Чернівецькій (0,40% у середньому за аналізований період), Тернопільській (0,28%) та Івано-Франківській (0,17%) областях. Найбільше зниження цього коефіцієнта відбулося у Рівненській області – на 0,26% у середньому за 2006-2013 рр. (додаток Б, табл. Б.1).

Відносно стабільний тренд показника оновлення основного капіталу демонструє промисловість Західного регіону. Так, зниження коефіцієнта оновлення основних засобів у цій сфері (від 6,20% у 2006 році до 5,44% у 2013-му) відбувалося повільніше, аніж в Україні (від 5,54% до 3,26% відповідно) (рис. 2.29).

У транспорті Західного регіону відбулося суттєве зниження рівня оновлення основного капіталу (від 5,57% у 2006 році до 1,84% у 2013-му), однак ці показники випереджали значення відповідного коефіцієнта в Україні (4,84% у 2006 році і 0,19% у 2013-му).

Значні коливання коефіцієнта оновлення основного капіталу відбулися у сфері будівництва. Ці коливання (за винятком 2010 року) мали позитивний характер – від 9,68% у 2006 році до 22,34% у 2013-му. Як наслідок, середнє за аналізований період значення показника оновлення основних засобів (16,69%) на будівельних підприємствах Західного регіону у понад два рази перевищило значення цього коефіцієнта в Україні (8,18%). Найвищого рівня оновлення основного капіталу (понад 80%) досягнуто в Чернівецькій області у 2009 році.

Коефіцієнт ліквідації основного капіталу відображає частку основних засобів, що вибули, у їх загальній вартості протягом року і є протилежним за значенням до коефіцієнта оновлення.

Як засвідчили результати оцінки динаміки коефіцієнта ліквідації основного капіталу, після тривалого періоду (2007-2010 рр.) зниження цього показника у 2011 році почалося його зростання, яке у 2013-му, порівняно з попереднім роком, склало 0,26 пункти в Україні і 0,62 – у Західному регіоні (рис. 2.30). Однак дотепер значення коефіцієнта ліквідації основних засобів залишається нижчим за порогове (2,5%¹²) на 1,79% в Україні і на 0,96% – у Західному регіоні. Найбільший приріст коефіцієнта ліквідації основних засобів відбувся у Тернопільській області (від 0,77% у 2006 році до 2,62% у 2013-му) (додаток Б, табл. Б.2).

¹² Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [24].

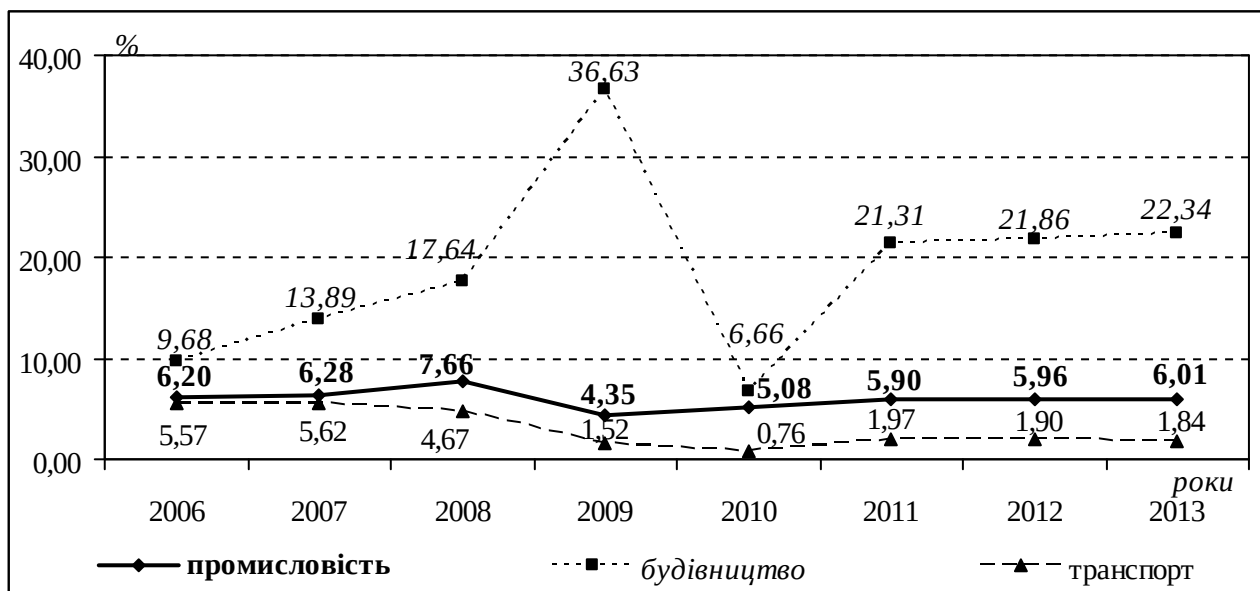

Рис. 2.29. Коефіцієнт ліквідації основного капіталу у виробничій сфері Західного регіону (розраховано за даними [26])

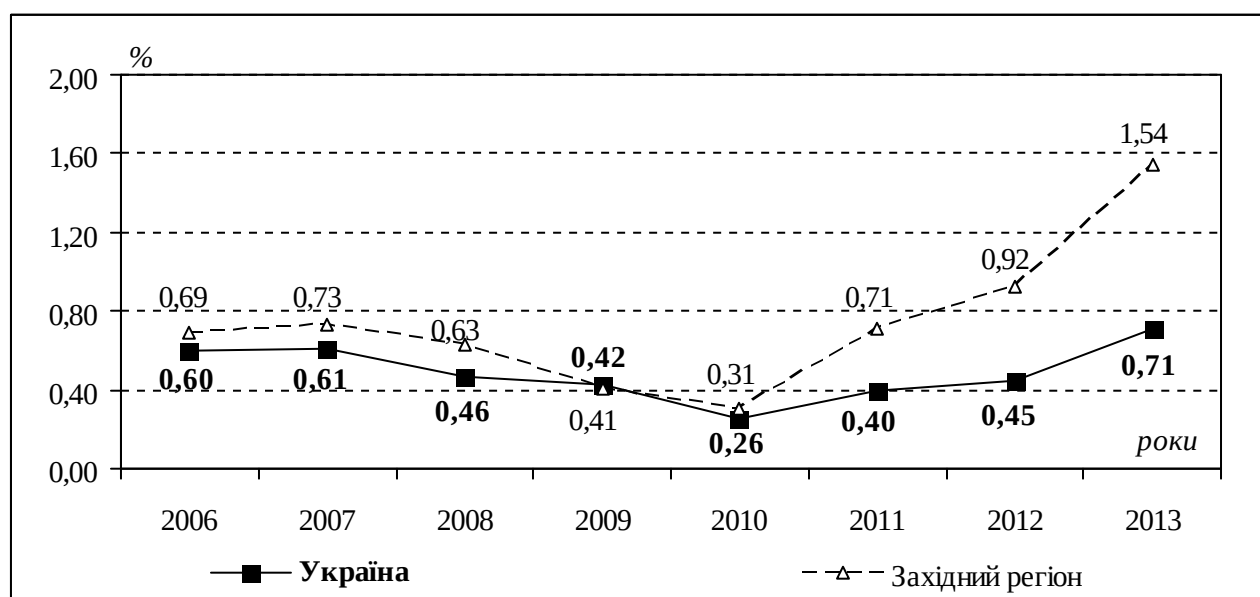

Рис. 2.30. Коефіцієнт ліквідації основного капіталу (розраховано за даними [2-4, 26])

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, у Західному регіоні найстабільніший (зі зниженням у 2009-2011 рр.) тренд продемонстрував коефіцієнт ліквідації основного капіталу у промисловості (рис. 2.31). У будівництві з 2009 року відбувалися щорічні коливання значень коефіцієнта ліквідації основного капіталу із досягненням його найвищого (1,01) значення у 2012 році.

Найнижчий рівень ліквідації основних засобів у виробничій сфері регіону до 2010 року був характерний для транспорту. Однак у 2011 році почалося стрімке зростання цього показника – до 3,32% (на 0,82% вище від нормативного значення) у 2013 році проти 0,37% у 2006-му. У середньому за аналізований період коефіцієнт ліквідації основного капіталу у сфері транспорту у Західному регіоні (0,67%) у 1,43 раза випередив аналогічний показник в Україні (0,47%).

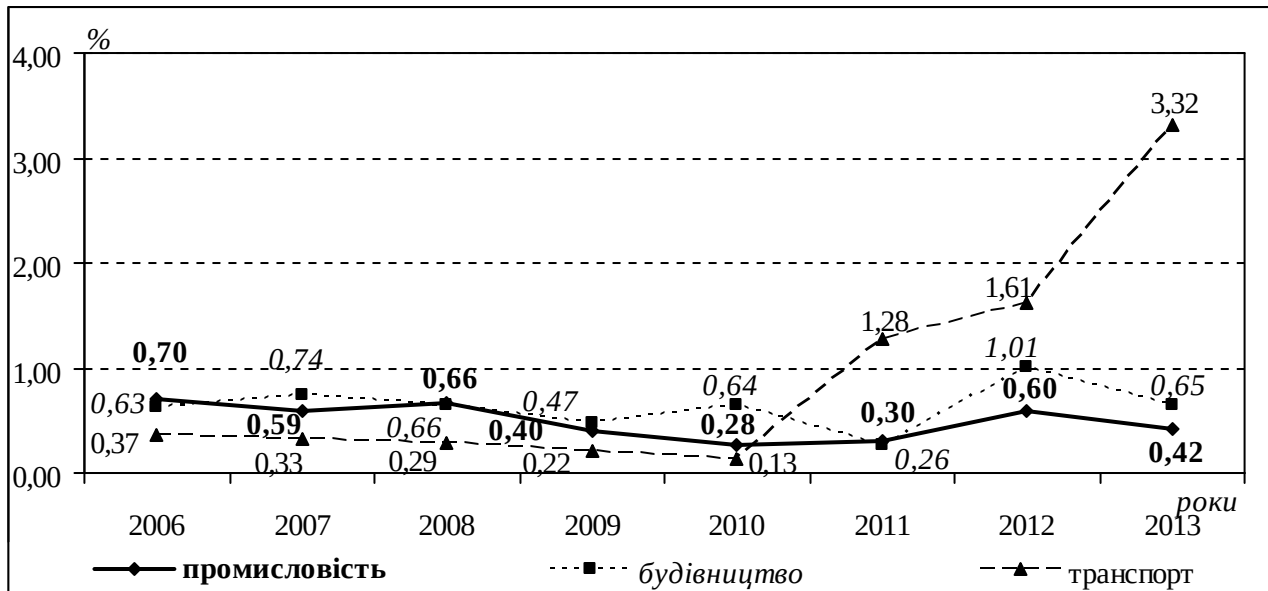

Рис. 2.31. Коефіцієнт ліквідації основного капіталу у виробничій сфері Західного регіону (розраховано за даними [26])

Коефіцієнт інтенсивності оновлення основного капіталу визначається як співвідношення між коефіцієнтами ліквідації і оновлення основних виробничих засобів на підприємствах, а відтак характеризує рівень оновлення основного капіталу.

Результати аналізу значень цього коефіцієнта засвідчили зростання рівня оновлення основного капіталу і в Україні, і у Західному регіоні (рис. 2.32). Але якщо в Україні коефіцієнт інтенсивності оновлення основного капіталу в 2013 році, порівняно з 2006-м, зріс на 0,33, то у Західному регіоні – лише на 0,17. Середнє значення коефіцієнта інтенсивності оновлення основного капіталу за 2006-2013 рр. в Україні (0,2) у два рази перевищило аналогічне значення в Західному регіоні. Загалом менший за одиницю рівень інтенсивності оновлення основного капіталу свідчить про екстенсивний тип оновлення парку машин та устаткування.

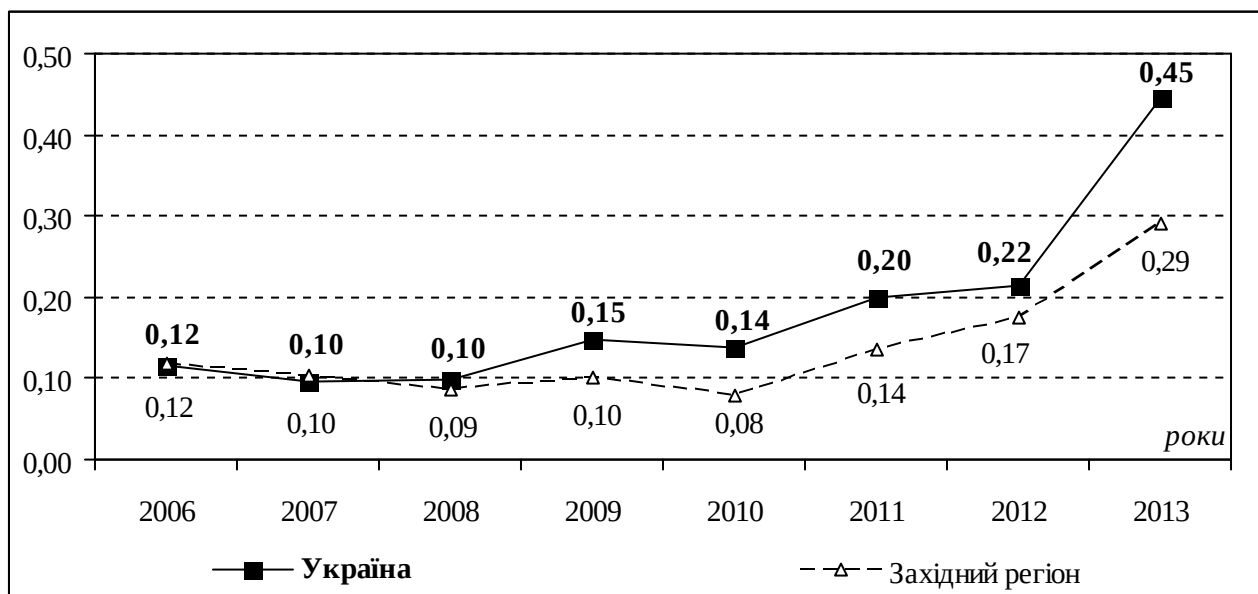

Рис. 2.32. Коефіцієнт інтенсивності оновлення основного капіталу
(розраховано за даними [2-4, 26])

Серед областей Західного регіону найбільший приріст коефіцієнта інтенсивності оновлення основних засобів відбувся у Рівненській та Тернопільській областях (від 0,12 та 0,15 у 2006 році до 0,34 та 0,37 у 2013-му відповідно) (додаток Б, табл. Б.3).

У виробничій сфері регіону загалом низький рівень інтенсивності оновлення основного капіталу тенденційно зменшувався протягом аналізованого періоду, зокрема у промисловості від 0,11 у 2006 році до 0,07 у 2013-му, а в будівництві, відповідно, від 0,06 до 0,03 (рис. 2.33). Натомість у транспорті з 2011 року почалося значне зростання коефіцієнта інтенсивності оновлення основного капіталу, яке у 2013-му перевищило одиницю і було наслідком прискореної ліквідації основних засобів у цій сфері.

Оцінку **ефективності використання основного капіталу** в Україні і Західному регіоні здійснено на основі розрахунку коефіцієнтів фондівдачі та рентабельності основного капіталу.

Коефіцієнт фондівдачі розраховується як відношення річного обсягу випуску до середньорічної вартості основних засобів. Аналіз тренду фондівдачі засвідчив, що з 2008 року в Україні спостерігається негативна тенденція до зниження цього показника, наслідком якого стало зменшення у 2013 році його значення у 2,6 раза, порівняно з 2007-м (рис. 2.34). Водночас у Західному регіоні за цей період коефіцієнти фондівдачі перевищували загальноукраїнські показники, зокрема у 2013 році у 2,3 раза.

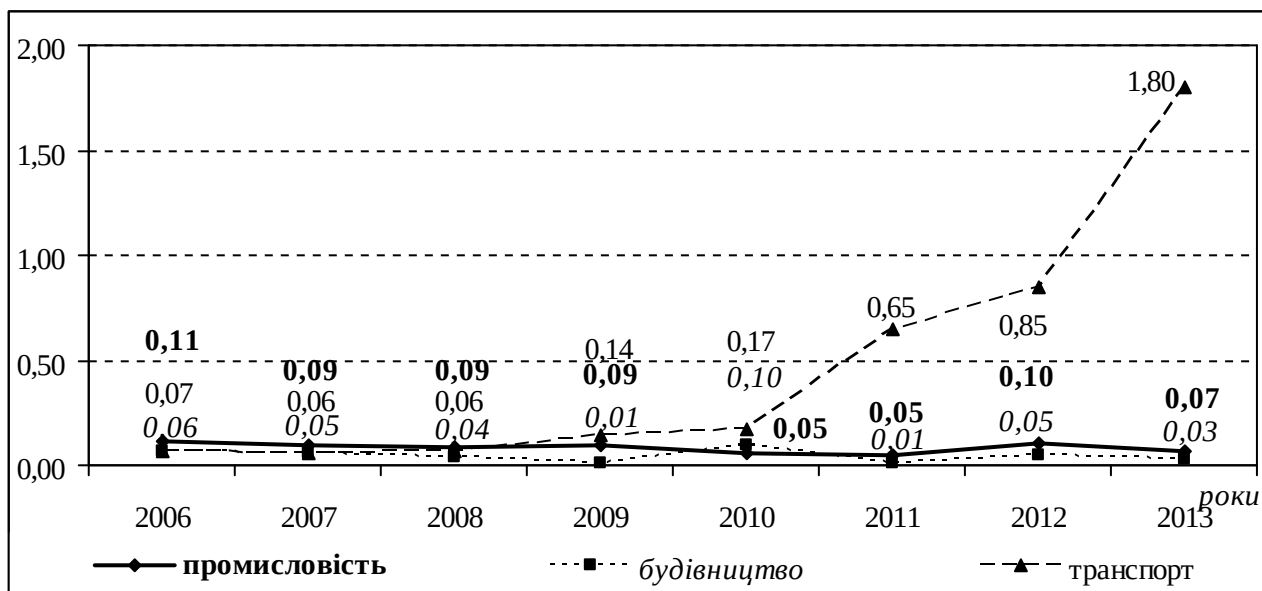

Рис. 2.33. Коефіцієнт інтенсивності оновлення основного капіталу у виробничій сфері Західного регіону (розраховано за даними [26])

Серед областей Західного регіону зростання рівня ефективності основних засобів відбулося у Тернопільській, Волинській та Івано-Франківській областях, значення показника фондівдачі в яких у середньому за 2006-2013 рр. становило 1,020 грн./грн., 0,999 грн./грн. та 0,932 грн./грн. відповідно (додаток В, табл. В.1).

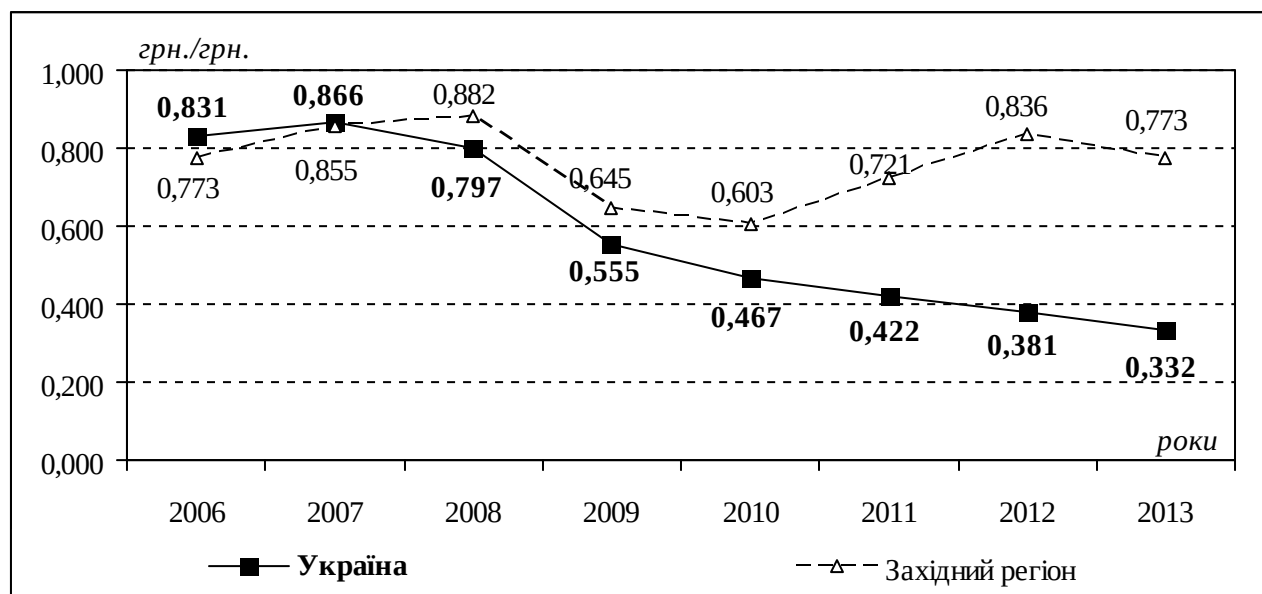

Рис. 2.34. Коефіцієнт фондівдачі основного капіталу (розраховано за даними [2-4, 26, 46-51, 53, 55-58, 61-74, 79-80, 84, 86-88, 92-93, 96-100])

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, найвища фондовіддача основного капіталу в регіоні (у середньому 2,957 грн./грн.) характерна для будівництва (рис. 2.35).

У промисловості Західного регіону (окрім Рівненської та Чернівецької областей) значення коефіцієнтів фондовіддачі основного капіталу у середньому за аналізований період були вищими від одиниці, зокрема у Волинській області цей показник становив 1,4 грн./грн., у Закарпатській – 1,9 грн./грн., Івано-Франківській – 1,0 грн./грн., Львівській – 1,2 грн./грн., а Тернопільській – 1,5 грн./грн.

Натомість найнижча (менше 0,45 грн./грн. у 2006 році) фондовіддача у сфері транспорту. Окрім того, протягом 2009-2013 рр. відбулося зниження цього показника в регіоні у понад два рази. Низька продуктивність основного капіталу у сфері транспорту зумовлена передусім зношеністю обладнання і невисокими темпами його оновлення.

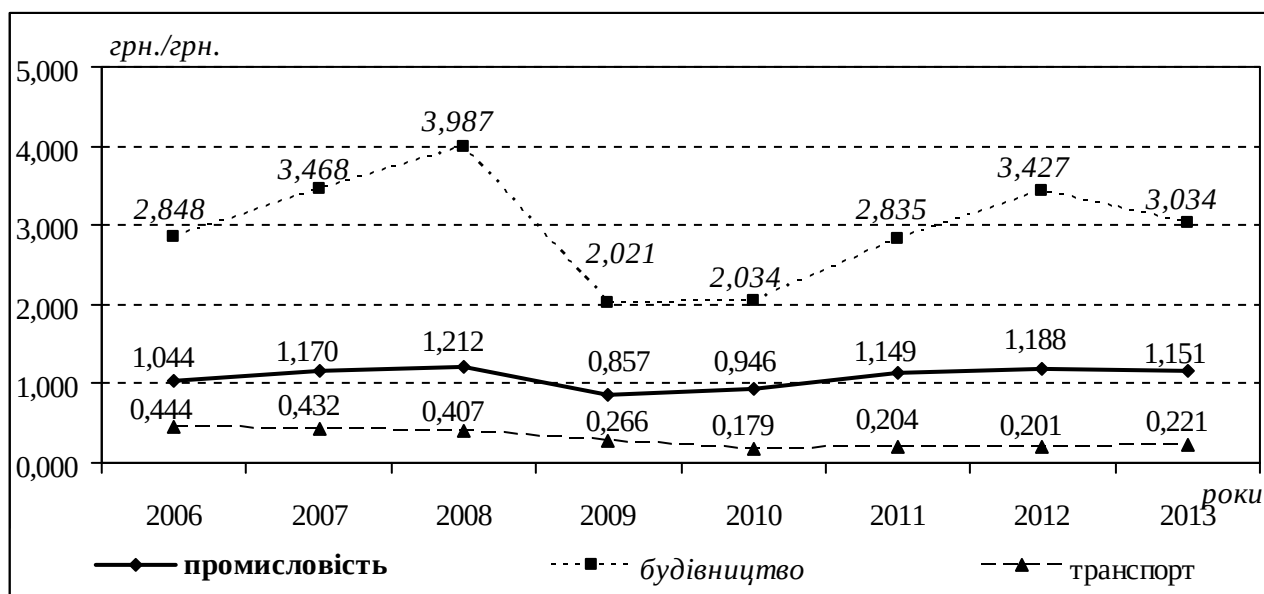

Рис. 2.35. Коефіцієнт фондовіддачі основного капіталу у виробничій сфері Західного регіону (розраховано за даними [26, 46-51, 53, 55-58, 61-74, 79-80, 84, 86-88, 96-100])

Коефіцієнт рентабельності основного капіталу відображає відношення фінансових результатів від звичайної діяльності (до оподаткування) до середньорічної вартості основних засобів.

Аналіз рентабельності основного капіталу засвідчив різке зниження цього показника в Україні у 2008-2009 рр. і подальше його незначне зростання, яке зійшло до мінімально позитивного рівня у 2013-му році (рис. 2.36). Значно нижчий від загальноукраїнського (у 4,42 раза у 2007 році) рівень рентабельності основного капіталу у Західному регіоні із 2008 року (за винятком мізерного зростання у 2011-2012 рр.) опустився до від'ємних значень. У 2013 році рентабельність основного капіталу була позитивною лише в Закарпатській (0,002 грн./грн.), Львівській (0,015 грн./грн.) та Тернопільській (0,009 грн./грн.) областях (додаток В, табл. В.2).

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, у Західному регіоні найвищі значення коефіцієнта рентабельності основного капіталу характерні для будівництва (рис. 2.37). Однак ці значення різко змінювалися на негативні у кризових (2009-2010 і 2013) роках. Зокрема найсуттєвіше зниження рівня використання основного капіталу у цій сфері відбулося у Волинській (до -0,322 у 2013 році), Закарпатській (до -0,039), Рівненській (до -0,064) і Чернівецькій (до -0,050) областях.

У промисловості регіону рентабельність основного капіталу з 2008 року є від'ємною, однак цей показник демонструє тенденцію до підвищення. Нерентабельність основних засобів стала прямим наслідком збиткової діяльності промислових підприємств, передусім в Івано-Франківській, Рівненській і Тернопільській областях.

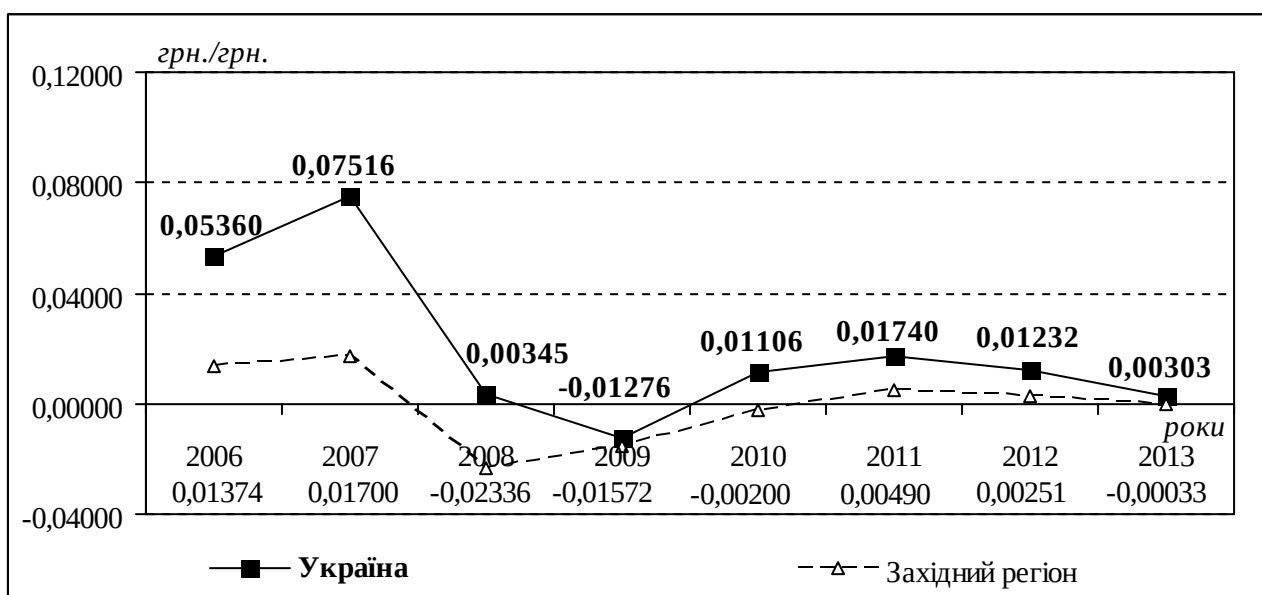

Рис. 2.36. Коефіцієнт рентабельності основного капіталу (розраховано за даними [2-4, 26-33, 45, 55-56, 58, 60, 69, 76, 83, 85, 90-91, 93, 96-97])

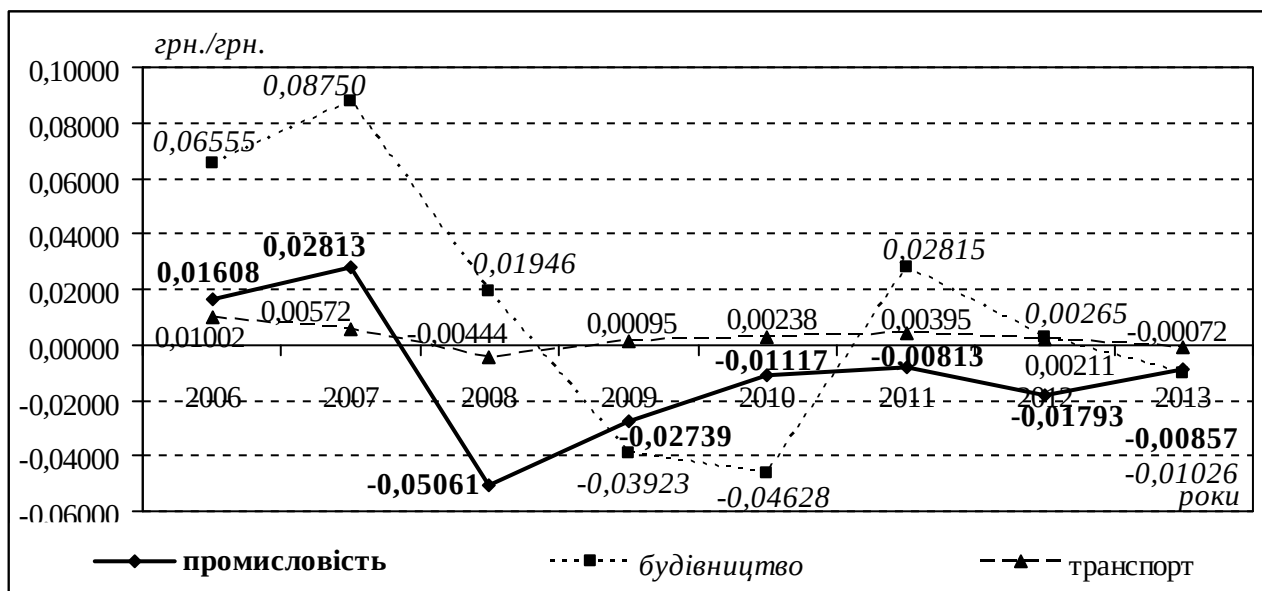

Рис. 2.37. Коефіцієнт рентабельності основного капіталу у виробничій сфері Західного регіону (розраховано за даними [26-33, 41-43, 45, 55-56, 58, 60, 69, 76, 83, 85, 93, 96-97])

Стабільно низький рівень використання основного капіталу присутній у транспорті Західного регіону, що пов'язано не лише з високим ступенем зношеності основних засобів та недостатнім їх оновленням, але й неефективною діяльністю у цій сфері загалом.

2.3. Інтегральна оцінка основного капіталу

Комплексний підхід до оцінювання основного капіталу передбачає не лише аналіз коефіцієнтів, але й розрахунок загального інтегрального індекса. Розрахунок цього індекса здійснено згідно з методичними рекомендаціями, наведеними в п. 1.3, методом агрегування часткових інтегральних індексів техніко-економічного стану, руху і ефективності використання основного капіталу. Своєю чергою, часткові інтегральні індекси визначаються на основі групування нормованих значень коефіцієнтів. Таким чином, загальний інтегральний індекс – це агрегований показник, який характеризує техніко-економічний стан, рух і рівень ефективності використання основного капіталу регіону за низкою статистичних показників.

Інтегральний індекс техніко-економічного стану основного капіталу розрахований на основі чотирьох відносних показників: коефіцієнта зносу, коефіцієнта придатності та коефіцієнта

інвестомісткості основних засобів, а також коефіцієнта фондомісткості економіки регіону (або видів економічної діяльності).

Як засвідчили результати розрахунків, у аналізованому періоді (2006-2013 рр.) інтегральний індекс техніко-економічного стану основного капіталу в Західному регіоні був вищим за аналогічний показник в Україні у середньому на 0,196 пункти. Із 2008 року в Україні почалося тенденційне зниження цього інтегрального індекса, підсумком якого стало погіршення в 2013 році техніко-економічного стану основного капіталу у понад два рази, порівняно з 2007-м. (рис. 2.38). Натомість у Західному регіоні після зниження у кризовому 2010 році інтегрального індекса стану основного капіталу в 1,35 раза, порівняно з 2007-м, надалі відбулося покращення значень цього показника.

Переважаання інтегрального індекса стану в регіоні, порівняно з Україною, зумовлено вищими значеннями окремих показників, які характеризують стан основного капіталу. Так, у середньому за 2006-2013 рр. коефіцієнт зносу основного капіталу в Західному регіоні (55,0%) був меншим, ніж в Україні (65,4%), а коефіцієнт придатності (49,0%) – на 16,4% вищим. Водночас коефіцієнт інвестомісткості основного капіталу в регіоні (7,4%) на 2,6% переважав показник в Україні, тоді як фондомісткість економіки регіону (1,32) на 0,51 пункти нижча.

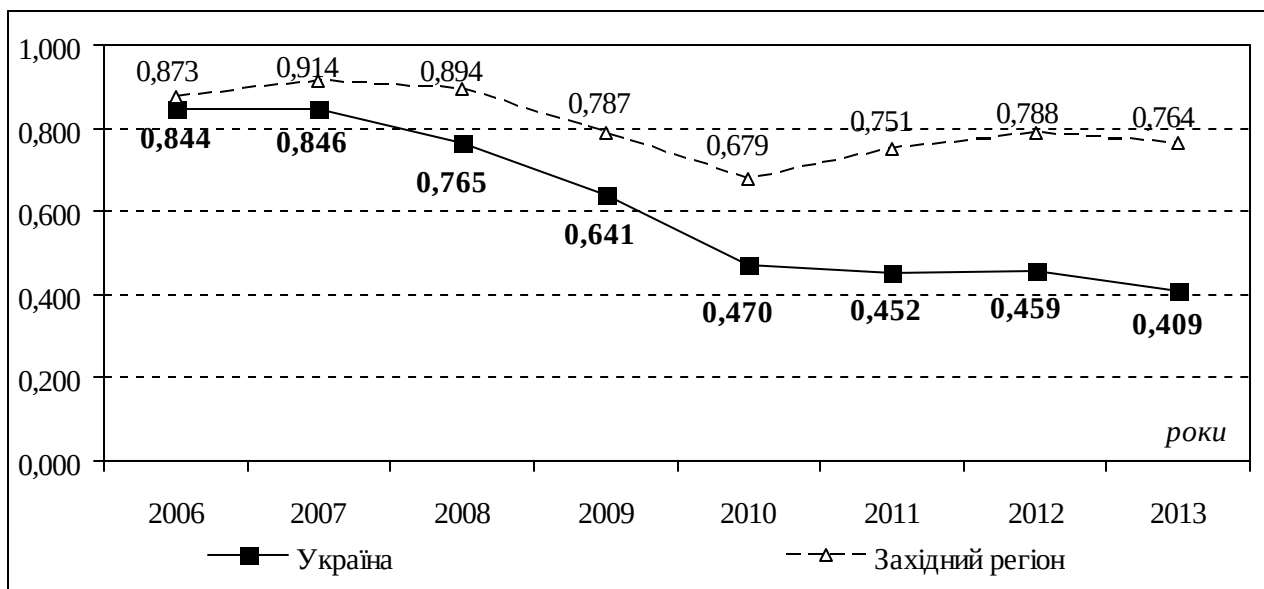

Рис. 2.38. Динаміка інтегрального індекса техніко-економічного стану основного капіталу

В областях Західного регіону протягом аналізованого періоду стан основного капіталу був задовільним (значення інтегрального індекса перевищувало 0,7) (додаток Г, табл. Г.1). Винятком стали Закарпатська і Львівська області, в яких із 2009 року відбулося суттєве зниження значень інтегрального індекса техніко-економічного стану, зокрема у 2013 році, проти 2008-го, у 1,57 і 1,31 раза відповідно.

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, у Західному регіоні стабільний тренд інтегрального індекса техніко-економічного стану основного капіталу за 2006-2013 рр. присутній лише у промисловості – середнє значення індекса за цей період становило 0,833 (рис. 2.39). З-поміж областей регіону найкращий стан основного капіталу у цій сфері (за середнім значенням інтегрального індекса) спостерігався у Тернопільській (0,870) і Закарпатській (0,841) областях, що зумовлено порівняно невисокими коефіцієнтами зношеності основного капіталу (48,2% і 48,3%), а також відносно низькими значеннями фондомісткості економіки цих областей – 0,7 і 0,5 відповідно. Водночас у Закарпатській області коефіцієнт інвестомісткості основного капіталу в промисловості становив 12,0% (9,1% у 2013 році) при нормативному значенні 6,0%¹³.

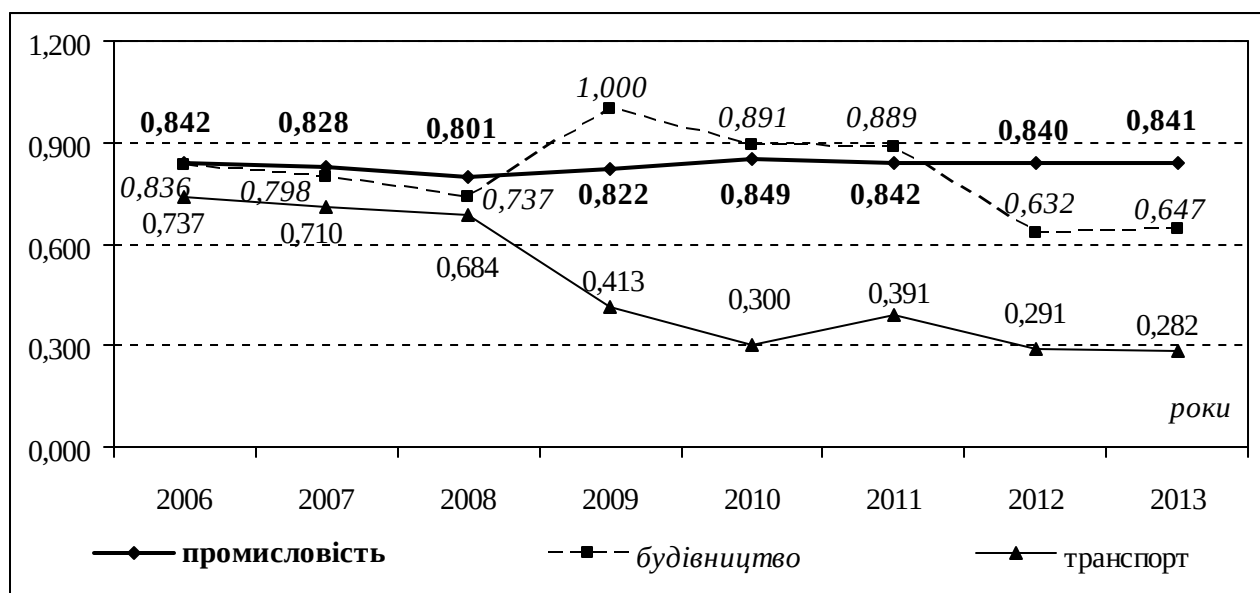

Рис. 2.39. Динаміка інтегрального індекса техніко-економічного стану основного капіталу виробничої сфери Західного регіону

¹³ Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [24].

Після пікового (до 1,0) зростання у 2009 році і подальшого зниження у 2010-2012 рр. у 1,2 раза інтегрального індекса техніко-економічного стану основного капіталу у будівництві Західного регіону, у 2012 році значення цього індекса продовжили зниження, зокрема в 1,5 раза у 2013 році проти 2009-го. Найсуттєвіше погіршення стану основного капіталу у будівельній сфері за цей період відбулося у Волинській, Львівській і Тернопільській областях. Натомість у Чернівецькій області інтегральний індекс техніко-економічного стану основного капіталу у будівництві стабільно перевищував позначку 0,7, а у 2009 і 2011 роках досягав значень 0,987 і 0,938, відповідно, що є прямим наслідком залучення великих обсягів інвестицій. Так, у середньому за 2006-2013 рр. коефіцієнт інвестомісткості основного капіталу в будівництві у цій області досяг 28,1%.

Тенденційно спадний тренд інтегрального індекса техніко-економічного стану основного капіталу в регіоні характерний для транспорту – у 2013 році, порівняно з 2006-м, його значення скоротилося в 2,6 раза. З-поміж областей Західного регіону найбільше погіршення стану основного капіталу у цій сфері відбулося в Закарпатській (у 3,3 раза) і Львівській (у 3,1 раза) областях.

Процеси відтворення основного капіталу у регіоні оцінено за допомогою *інтегрального індекса руху*, який, своєю чергою, розрахований на основі коефіцієнтів оновлення, ліквідації і інтенсивності оновлення основного капіталу.

Як засвідчили результати розрахунків, інтегральний індекс руху основного капіталу перебуває загалом на неналежному рівні ($<0,4$), однак після різкого зниження у 2010 році (зумовлено передусім зменшенням коефіцієнта оновлення основного капіталу в Україні до 1,84% проти 5,25% у 2006-му році) відбулося його поступове зростання (рис. 2.40). В аналізованому періоді середнє значення цього індекса у Західному регіоні (0,337) було вищим за аналогічний показник в Україні на 0,048 пункти, зокрема показник оновлення основного капіталу в регіоні досяг понад 5% на кінець 2013 року. Найбільше зростання інтегрального індекса руху основного капіталу відбулося в 2013 році у Тернопільській області – у 1,8 раза, порівняно з 2006-м (додаток Г, табл. Г.2).

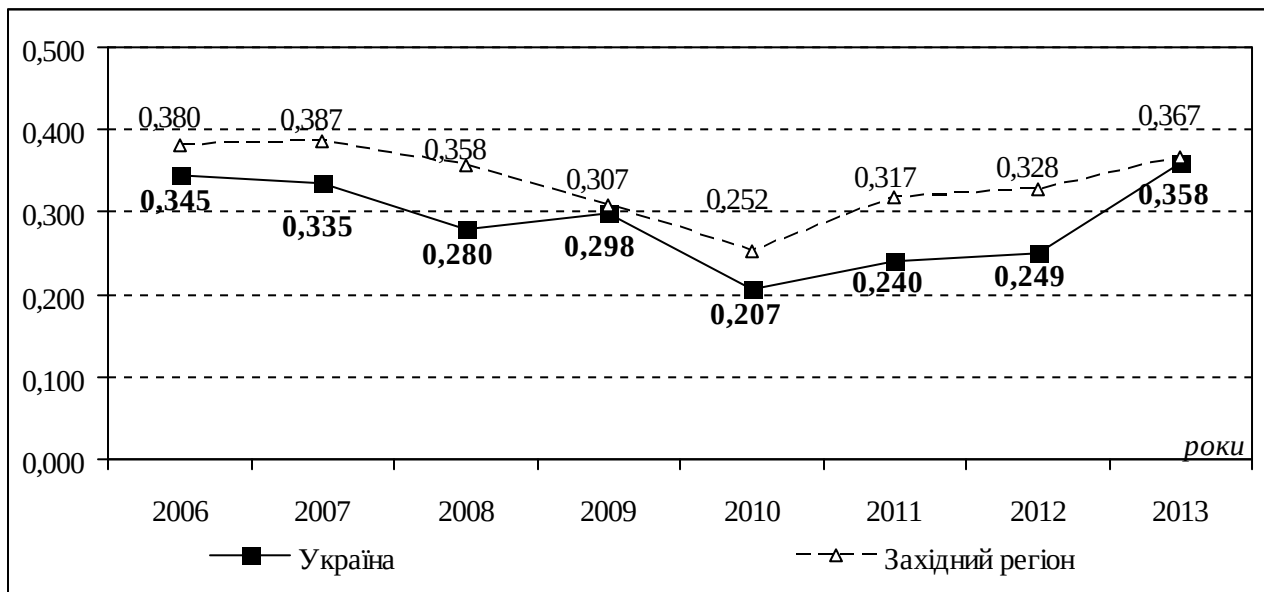

Рис. 2.40. Динаміка інтегрального індексу руху основного капіталу

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, у Західному регіоні відносно стабільний тренд (із тенденцією до зниження) інтегрального індексу руху основного капіталу спостерігався у будівництві (рис. 2.41). Найвищих значень цього індекса ($>0,4$) у 2012 році було досягнуто в Івано-Франківській і Волинській областях. Однак у 2013 році відбулося погіршення руху основного капіталу в будівництві, причому в усіх без винятку областях регіону. Це обумовлено зниженням коефіцієнта ліквідації і коефіцієнта інтенсивності оновлення основних засобів, відповідно, на 0,36% і 0,02 пункти, порівняно з 2012-м роком.

Найгірша ситуація з оновленням основного капіталу склалась у промисловості Івано-Франківської і Рівненської областей, де відбулося зменшення значень інтегрального показника до 0,255 у 2013 році проти 0,414 у 2006-му році і до 0,262 проти 0,373 відповідно. Уповільнення процесів руху основного капіталу в цих областях стало наслідком незадовільного рівня ліквідації (середнє значення коефіцієнта ліквідації основного капіталу у Івано-Франківській області становило 0,46%, а у Рівненській – 0,25%) і суттєвого зниження (на 3,7%) коефіцієнта оновлення у 2013 році, порівняно з 2006-м, у Рівненській області. Водночас у Івано-Франківській області коефіцієнт оновлення зріс на 2,6%. Найвищого інтегрального індексу руху основного капіталу (0,387) у промисловості регіону за останні два роки було досягнуто у Тернопільській області.

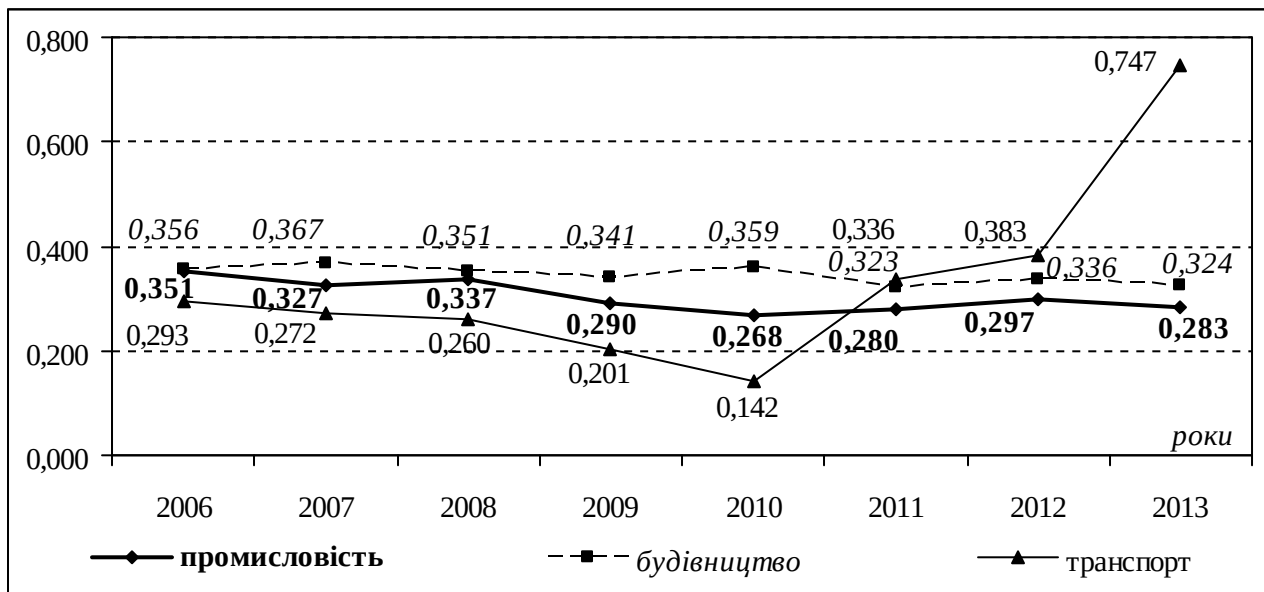

Рис. 2.41. Динаміка інтегрального індексу руху основного капіталу виробничої сфери Західного регіону

У транспорті після повільного зниження інтегрального індексу руху основного капіталу протягом 2006-2010 рр. у 2011 році відбулася зміна тенденцій – різке зростання значень цього індексу, яке у 2013 році досягло 1,95 раза, порівняно з попереднім роком. Збільшення майже у два рази інтенсивності руху основного капіталу в транспорті характерне для усіх областей Західного регіону, окрім Закарпатської, де зростання інтегрального індексу у 2013 році проти 2012-го склало лише 1,5 раза. Загальне покращення руху основного капіталу у транспорті спричинено позитивною динамікою коефіцієнтів ліквідації та інтенсивності оновлення основних засобів у цьому виді діяльності в регіоні. Так, у 2013 році, порівняно з попереднім роком, відбулося зростання названих показників на 1,71% і 0,95 пункти відповідно.

Ефективність використання основного капіталу в Західному регіоні оцінено на основі розрахунку інтегрального індексу, що базується на коефіцієнтах фондівдачі і рентабельності основного капіталу.

Результати інтегральної оцінки ефективності використання основного капіталу виявили із 2008 року тенденцію до зниження інтегрального індексу і в Україні, і в Західному регіоні (рис. 2.42). Однак у регіоні у 2011 і 2012 роках спостерігався приріст інтегрального індексу до попереднього року (11,3% і 8,1% відповідно). Загалом із 2008 року і до кінця досліджуваного періоду

ефективність використання основного капіталу у Західному регіоні була вищою, аніж в Україні у середньому в 1,2 раза, що, своєю чергою, зумовлено вищим рівнем фондівіддачі. Так, у 2013 році цей показник у регіоні досяг 0,737 грн./грн. проти 0,472 грн./грн. в Україні.

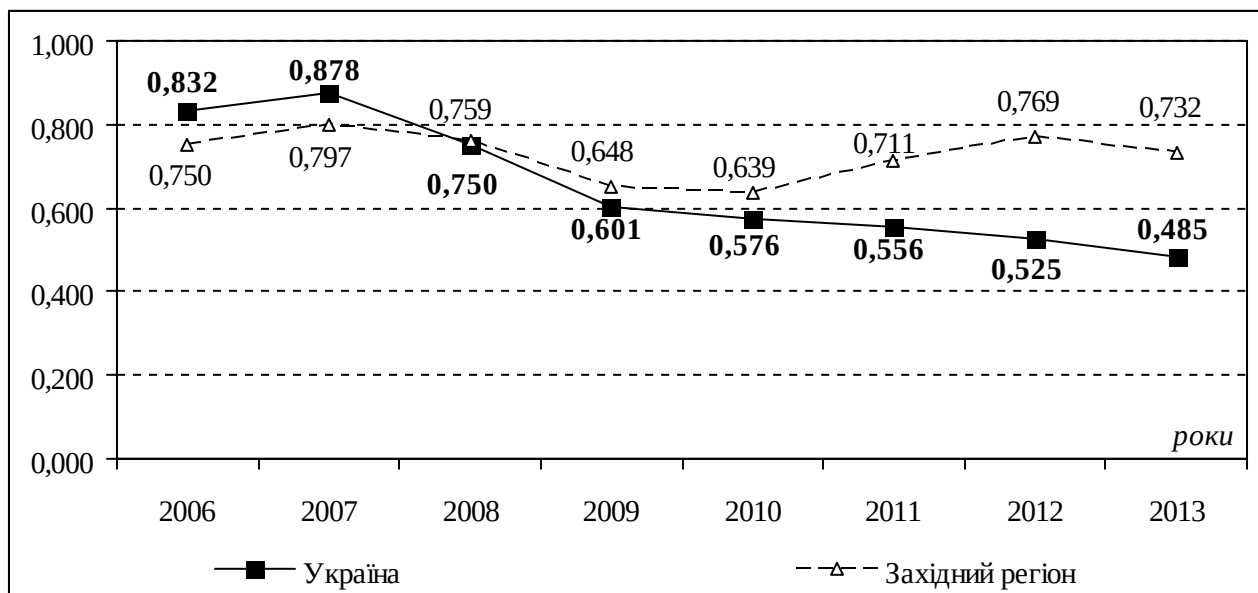

Рис. 2.42. Динаміка інтегрального індексу ефективності використання основного капіталу

Для усіх областей Західного регіону, окрім Львівської і Закарпатської, характерними були високі інтегральні індекси ефективності використання основного капіталу, значення яких перевищували 0,7 (додаток Г, табл. Г.3). Найвищих індексів ефективності капіталу (0,830 і 0,795 у 2012-2013 рр.) було досягнуто у Тернопільській області.

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, у Західному регіоні найстабільніший (після порівняно незначного зниження у 1,12 раза у 2008 році) тренд інтегрального індексу ефективності основного капіталу спостерігався у сфері промисловості (рис. 2.43). Своєю чергою, найвищі значення цього індексу ($>0,8$) характерні для промисловості Волинської і Львівської областей, а найнижчі (0,659 і 0,644 у 2012-2013 рр.) – для Рівненської.

Найвищі значення інтегрального індексу ефективності використання основного капіталу у виробничій сфері регіону (0,804 у середньому за аналізований період) досягнуто у будівництві (за винятком 2009-2010 і 2013 років). Найбільший приріст

цього показника (у 1,28 раза) у 2013 році, порівняно з попереднім роком, відбувся в Івано-Франківській області, а також незначний (у 1,06 раза) – у Львівській.

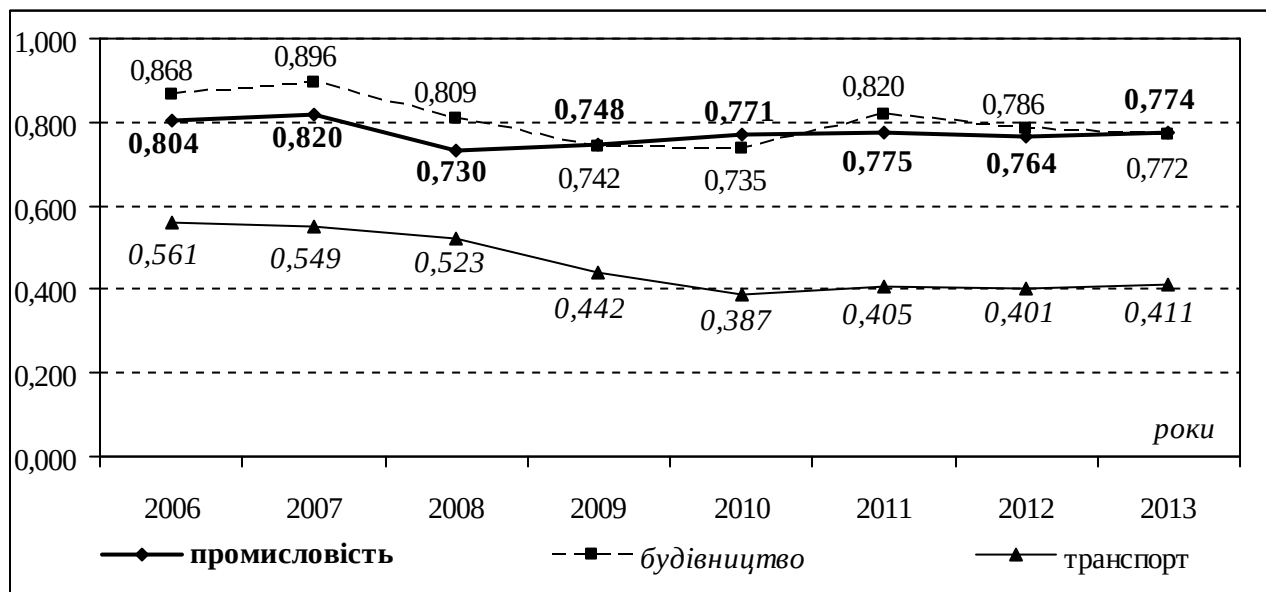

Рис. 2.43. Динаміка інтегрального індексу ефективності використання основного капіталу виробничій сфері Західного регіону

Позитивна тенденція до покращення рівня використання основного капіталу в Івано-Франківській області зумовлена високими значеннями коефіцієнта фондівдачі (3,945 у середньому за аналізований період), а також додатними значеннями коефіцієнта рентабельності основного капіталу (окрім кризових 2009-2010 рр.) (додаток В, табл. В.1, В.2). Натомість найвідчутніше зниження (у 1,8 раза) інтегрального індексу ефективності використання основного капіталу в будівництві у 2013 році відбулося у Волинській області.

У виробничій сфері регіону найнижчий рівень використання основного капіталу протягом аналізованого періоду був у транспорті, а з 2009 року намітилася тенденція до подальшого зменшення інтегрального індексу ефективності. Найсуттєвіше зниження значень цього індексу відбулося у Львівській і Закарпатській областях. Водночас у Волинській, Рівненській і Тернопільській областях ефективність основного капіталу збереглася на порівняно високому рівні. Так, у 2013 році інтегральний індекс ефективності у цих областях був, відповідно, у 1,38, 1,33 і 1,43 раза вищий, аніж у Західному регіоні загалом.

Результати розрахунку загального інтегрального індекса стану, руху та ефективності основного капіталу засвідчили тенденцію до зниження його значень із 2008 року як в Україні, так і у Західному регіоні (рис. 2.44). Однак у регіоні із 2011 року почалося зростання загального інтегрального індекса основного капіталу і у 2013 році його значення перевищило загальноукраїнський показник у 1,46 раза.

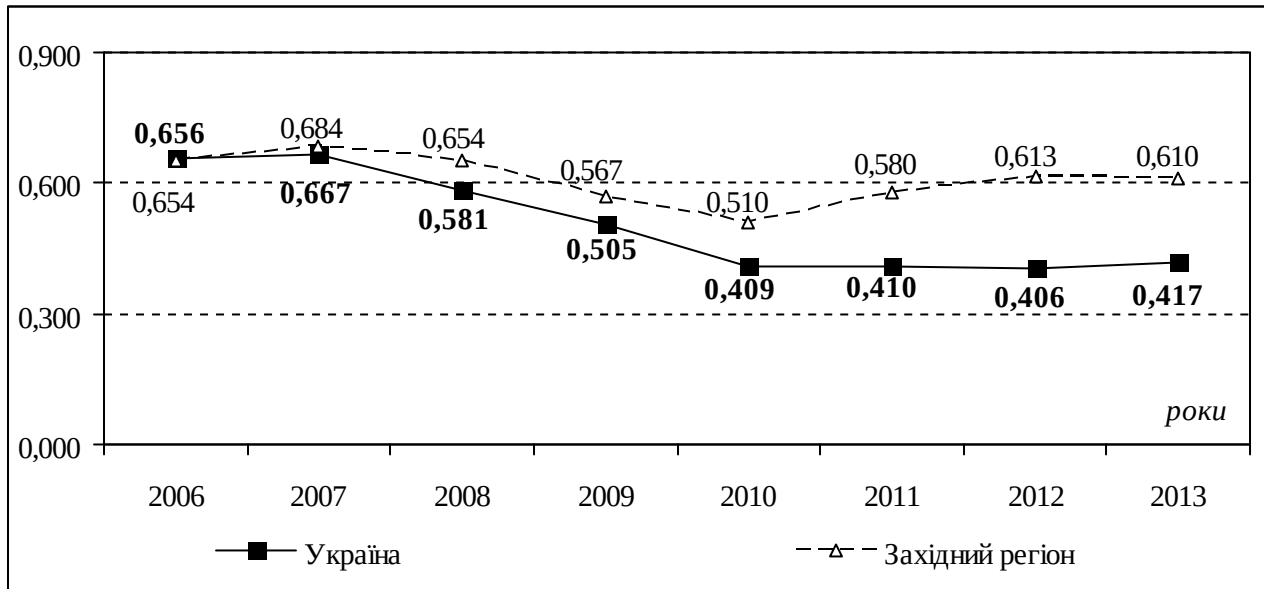

Рис. 2.44. Динаміка загального інтегрального індекса стану, руху і ефективності основного капіталу

Найвищого рівня загального інтегрального індекса основного капіталу досягнуто у Тернопільській області у 2013 році – 0,784 (додаток Г, табл. Г.4). Порівняно високі ($>0,6$) значення цього індекса були у Волинській, Івано-Франківській і Чернівецькій областях, а найнижчі – у Закарпатській (0,512) і Львівській (0,551) областях.

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, у Західному регіоні лише промисловість демонструвала стабільний тренд загального інтегрального індекса стану, руху та ефективності основного капіталу із середнім за аналізований період значенням 0,618 (рис. 2.45). Водночас у Івано-Франківській і Рівненській областях значення цього індекса були меншими за 0,6.

До 2012 року найвищих значень загального інтегрального індекса стану, руху і ефективності основного капіталу у виробничій сфері Західного регіону було досягнуто у будівництві, зокрема у Івано-Франківській області. У 2013 році цей індекс знизився у 1,15 раза, порівняно з 2011-м, а найбільше його зменшення (у 1,41 раза) за цей період відбулося у Волинській області.

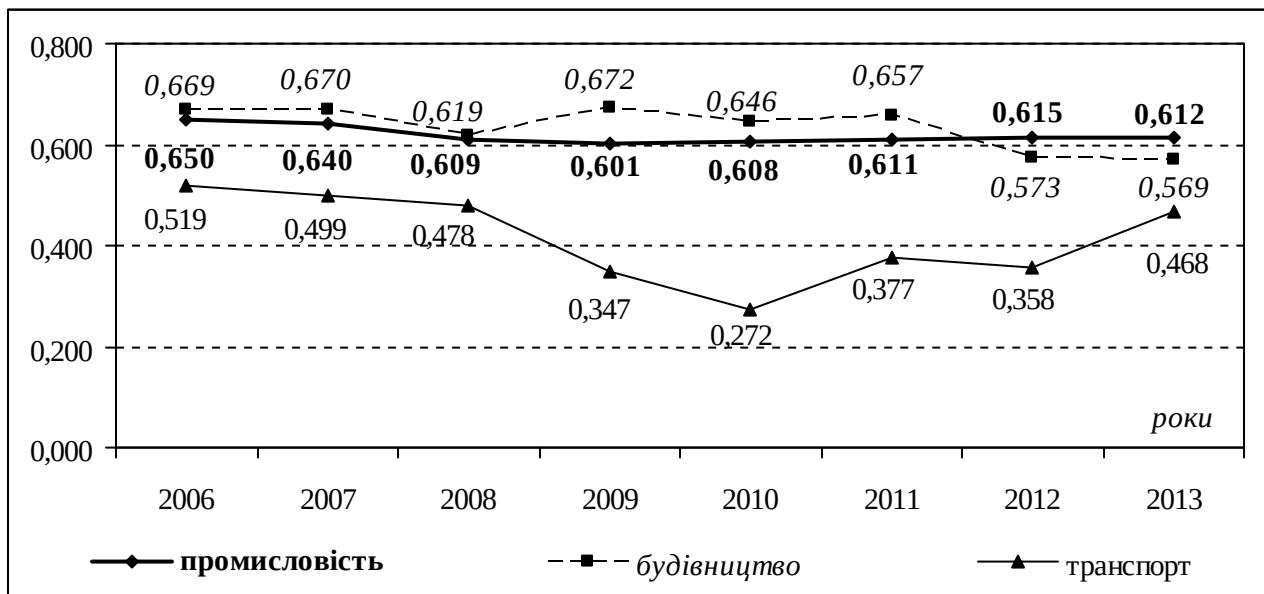

Рис. 2.45. Динаміка загального інтегрального індекса стану, руху і ефективності основного капіталу виробничої сфери Західного регіону

Найнижчі значення (0,415 у середньому за аналізований період) загального інтегрального індекса стану, руху і ефективності основного капіталу в регіоні характерні для сфери транспорту. Однак після суттєвого (у 1,83 раза) зниження у 2010 році, порівняно з 2007-м, у 2013 році відбулося значне зростання цього індекса (майже до рівня 2008 року). Найвищих значень загального інтегрального індекса основного капіталу у транспорті у 2013 році досягнуто у Волинській (0,597), Івано-Франківській (0,588) і Тернопільській (0,616) областях. Натомість у Закарпатській області цей індекс був і залишається найнижчим – 0,341 у 2013 році.

За підсумками 2013 року на підставі значень загального інтегрального індекса основний капітал в Україні і Західному регіоні можна умовно віднести до 2-ї групи за розробленою нами градацією¹⁴ (табл. 2.7). Це означає, що основний капітал загалом перебуває у задовільному стані, але потребує ремонту і модернізації. Однак, якщо в Західному регіоні ця позиція є надійною (у 2013 році значення інтегрального індекса становило 0,610), то в Україні (0,417) існує ризик переходу основного капіталу в 3-тю групу, що означатиме необхідність його радикального оновлення в деяких регіонах.

¹⁴ Виходячи з діапазону значень загального інтегрального індекса, основний капітал можна умовно поділити на три групи: 1-ша група – значення індекса перевищує 0,7; 2-га група – значення індекса перебуває у межах 0,4÷0,7; 3-тя група – значення індекса є меншим за 0,4.

Таблиця 2.7

Групування регіонів за значеннями інтегральних індексів стану, руху
і ефективності основного капіталу

Регіон	Група							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Інтегральний індекс стану ОК</i>								
Україна	1	1	1	2	2	2	2	2
Західний регіон	1	1	1	1	2	1	1	1
<i>Інтегральний індекс руху ОК</i>								
Україна	3	3	3	3	3	3	3	3
Західний регіон	3	3	3	3	3	3	3	3
<i>Інтегральний індекс ефективності ОК</i>								
Україна	1	1	1	2	2	2	2	2
Західний регіон	1	1	1	2	2	1	1	1
<i>Загальний інтегральний індекс</i>								
Україна	1	1	2	2	2	2	2	2
Західний регіон	1	1	1	2	2	2	1	2

Співставлення трендів часткових інтегральних індексів засвідчило тенденційне відставання (як в Україні, так і в Західному регіоні) значень показника руху від показників техніко-економічного стану і ефективності основного капіталу. Це є підтвердженням тези про неналежний загальний рівень оновлення основного капіталу, що, своєю чергою, здійснює негативний вплив на стан і перспективи розвитку національної економіки. У разі відсутності активних дій, передусім із боку державних та місцевих органів влади, у напрямку оновлення основного капіталу, така тенденція, прогнозовано, збережеться і в подальшому.

Основний капітал усіх видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, і в Україні (за винятком транспорту), і в Західному регіоні належить до 2-ї групи за значеннями загального інтегрального індекса у 2013 році (табл. 2.8).

Загалом у виробничій сфері у найкращому стані перебуває основний капітал промисловості і будівництва (із погіршенням у 2012-2013 рр.). Для цих видів діяльності характерна і найвища (1-ша група) ефективність капіталу. Однак у 2013 році у промисловості відбулося суттєве погіршення результатів діяльності, унаслідок чого рівень використання основного капіталу різко знизився (3-тя група в Україні).

Таблиця 2.8

Групування видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери,
за значеннями інтегральних індексів основного капіталу

Регіон	Група							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Інтегральний індекс стану ОК</i>								
Промисловість								
Україна	1	1	1	1	1	1	1	2
Західний регіон	1	1	1	1	1	1	1	1
Будівництво								
Україна	1	1	1	1	1	1	2	2
Західний регіон	1	1	1	1	1	1	2	2
Транспорт								
Україна	2	2	3	3	3	3	3	3
Західний регіон	1	1	2	2	3	3	3	3
<i>Інтегральний індекс руху ОК</i>								
Промисловість								
Україна	3	3	3	3	3	3	3	3
Західний регіон	3	3	3	3	3	3	3	3
Будівництво								
Україна	2	2	3	3	2	3	2	3
Західний регіон	3	3	3	3	3	3	3	3
Транспорт								
Україна	3	3	3	3	3	3	3	2
Західний регіон	3	3	3	3	3	3	3	1
<i>Інтегральний індекс ефективності ОК</i>								
Промисловість								
Україна	1	1	1	1	1	1	1	3
Західний регіон	1	1	1	1	1	1	1	1
Будівництво								
Україна	1	1	2	1	2	1	1	1
Західний регіон	1	1	1	1	1	1	1	1
Транспорт								
Україна	2	2	2	3	3	3	3	3
Західний регіон	2	2	2	2	3	2	2	2
<i>Загальний інтегральний індекс</i>								
Промисловість								
Україна	2	2	2	2	2	2	2	2
Західний регіон	2	2	2	2	2	2	2	2
Будівництво								
Україна	2	2	2	2	2	2	2	2
Західний регіон	2	2	2	2	2	2	2	2
Транспорт								
Україна	2	2	3	3	3	3	3	3
Західний регіон	2	2	2	3	3	3	3	2

Найгірша ситуація сформувалася у транспорті, де основний капітал потребує не лише модернізації, але й повної або часткової заміни. Водночас позитивом є різке покращення показників руху капіталу у цьому виді діяльності (надто у Західному регіоні) у 2013 році.

Відтак, з огляду на поточний стан, динамку і тенденції відтворення основного капіталу в Україні, необхідним є формування базової загальноекономічної інвестиційної програми модернізації. Така програма повинна передбачати зміни в структурних орієнтирах розвитку (інвестиційних і технологічних пріоритетах, напрямках інвестування та ін.), тіснішу інтеграцію інноваційних стратегій держави і капіталу, конструктивніше узгодження проектів розвитку виробництва і наукових досліджень. Розробка та послідовне втілення програми модернізації основного капіталу має відбуватися на регіональному рівні і базуватися на вичерпному інформаційно-аналітичному підґрунті, а саме на результатах інтегральної оцінки стану, руху і ефективності використання основного капіталу в регіонах України.

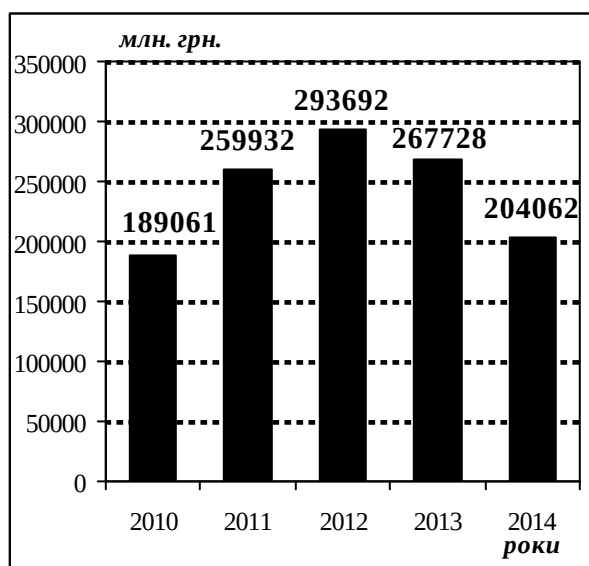
У кінцевому підсумку, модернізація повинна забезпечити приведення об'єктів основного капіталу в стан, який відповідає сучасному техніко-економічному рівню виробництва і передбачає розширення їх технологічних можливостей та підвищення якісних характеристик (потужності, продуктивності та ін.), що, своєю чергою, сприятиме економії ресурсів, покращенню умов праці і зменшенню шкідливого впливу на навколишнє природне середовище.

РОЗДІЛ 3. ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ

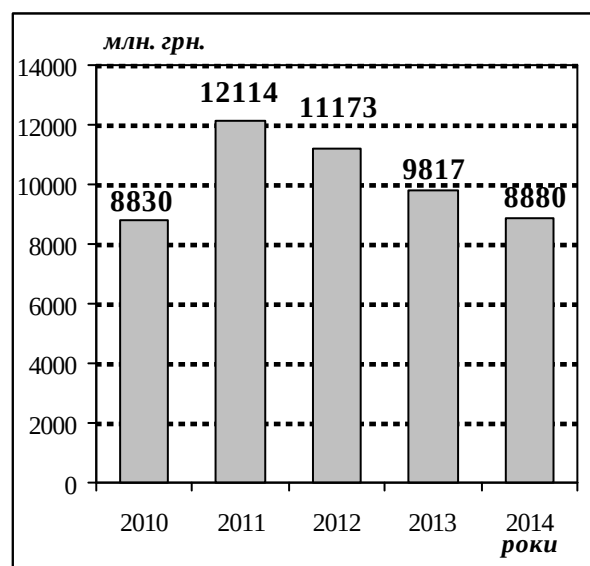
3.1. Тенденції і перспективи залучення капітальних інвестицій

Динаміка інвестування вітчизняної економіки впродовж останніх п'яти років є нестабільною: тенденція приросту обсягів *капітальних інвестицій* у 2010-2012 рр. змінилася на тенденцію їх скорочення у 2013-2014 рр. Зокрема у 2014 році, порівняно з 2012 і 2013-м роками, обсяги капітальних інвестицій знизилися на 30,5% і 23,8% відповідно. У Львівській області погіршення інвестування економіки розпочалося на рік раніше – з 2012 року (рис. 3.1).

З боку іноземних інвесторів за період 2010-2014 рр. виявлено тенденційне сповільнення темпів інвестування і спад у 2014 році, порівняно з попереднім роком, обсягів прямих іноземних інвестицій (за наростаючим підсумком) в Україні на 21,0%, а у Львівській області – на 19,2%.

а) Україна

б) Львівська область

Рис. 3.1. Динаміка капітальних інвестицій (побудовано за даними [30, 34])

Серед видів економічної діяльності в Україні і Львівській області найбільші обсяги капітальних інвестицій освоєно у промисловості (82 743,8 млн. грн. і 2779,1 млн. грн., відповідно, за 2014 рік), будівництві (33 869,5 млн. грн. і 2751,8 млн. грн. відповідно) і

транспорті (13 956,0 млн. грн. і 683,3 млн. грн. відповідно). В Україні у види економічної діяльності, які є основою IV-V технологічних укладів (органічна хімія, кольорова металургія, автомобілебудування (IV уклад), обчислювальна техніка, телекомунікації, роботобудування, мікро- і оптиковолоконні технології, штучний Інтернет, біотехнології (V уклад)) залучалися відносно незначні обсяги інвестицій. Зокрема, у виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції спрямовано лише 0,3% від загального обсягу інвестицій у промисловість у 2014 році, у виробництво електричного устаткування – 0,7%, виробництво машин та устаткування не віднесених до інших угруповань – 2,4%, виробництво автотранспортних засобів – 2,9%. Окрім того, на комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг надійшло 0,3% від загального обсягу капітальних інвестицій, а на професійну, наукову та технічну діяльність – 1,4%, з яких 0,15% – це наукові дослідження та розробки [34].

У Львівській області у 2014 році на комп'ютерне програмування та надання інших комп'ютерних послуг виділено 0,6% від загального обсягу капітальних інвестицій, на професійну, наукову та технічну діяльність – 1,3%, наукові дослідження та розробки – 0,01%. Серед видів промислової діяльності у машинобудуванні освоєно 8,3% інвестицій [30]. Підприємства цієї сфери господарювання в регіоні здебільшого спеціалізувалися на виготовленні комплектуючих та допоміжного обладнання на давальницькій сировині для машинобудівних підприємств Європи.

Натомість іноземні інвестори зацікавлені вітчизняною сферою професійної, наукової та технічної діяльності, в яку залучено 6,2% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій (за наростаючим підсумком). Серед видів промислової діяльності найбільше обсягів прямих іноземних інвестицій освоєно на підприємствах виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (2,7%), машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування (2,2%), виробництва хімічних речовин і хімічної продукції (2,0%) та ін.

Загалом у середньому щороку в Україні інвестиції зростали повільнішими темпами, ніж первісна вартість основного капіталу (рис. 3.2). Так, у 2010-2013 рр. середньорічний відносний приріст

основного капіталу становив 27,8%, а капітальних інвестицій – 9,1%. Як наслідок, *інвестомісткість основного капіталу* в Україні була удвічі меншою за необхідний мінімум (6%)¹⁵ і становила 3% у середньому за цей період. У Львівській області цей показник склав 5,6%. Тобто наявних інвестицій недостатньо для підтримання основного капіталу в належному техніко-технологічному стані.

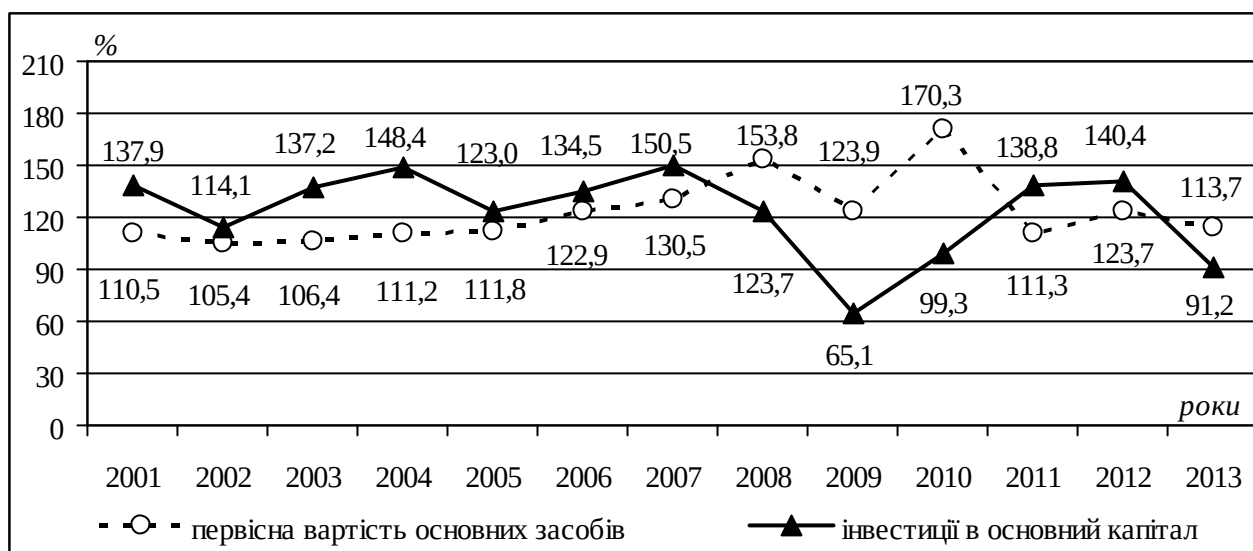

Рис. 3.2. Динаміка відносних темпів росту/спаду основного капіталу (за первісною вартістю) та інвестицій в основний капітал в Україні (побудовано за даними [34])

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, найнижчий рівень інвестомісткості основного капіталу (0,3%) був у транспорті, куди було залучено лише 6,8% від загального обсягу капітальних інвестицій, чого недостатньо при ступені зношеності основних засобів 96,7%. Натомість інвестомісткість промисловості, в яку залучено 39,4% капітальних інвестицій, становила 6,0%, тобто відповідала рекомендованому значенню.

Ключовим джерелом фінансування капітальних інвестицій в Україні, у тому числі на проведення модернізації основного капіталу, були власні кошти підприємств та організацій (62,9% у середньому за 2010-2014 рр.), а також кредити банків та інші позики (12,8%) і кошти населення на будівництво житла (8,1%). В аналізованому

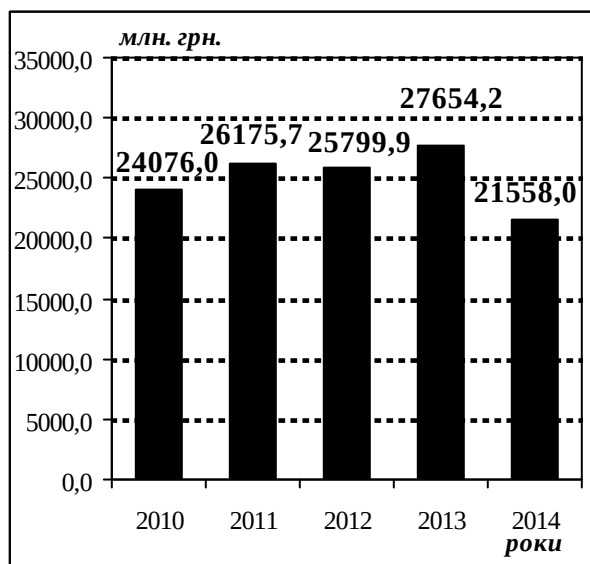
¹⁵ Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [24].

періоді спостерігалася тенденція до скорочення зовнішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності підприємств та організацій: зменшилася частка коштів із Державного і місцевого бюджетів у структурі капітальних інвестицій (із 9,2% у 2010 році до 3,3% у 2014-му році), а частка коштів іноземних інвесторів була незначною (2,7% у 2014 році). Частка кредитів банків та інших позик істотно (в 1,7 раза) скоротилася у 2014 році, порівняно з попереднім роком. Це джерело фінансування інвестиційної діяльності через складність отримання довготермінових кредитів і наявність високих відсоткових ставок на них не здатне покрити дефіцит коштів підприємств для здійснення модернізації основного капіталу.

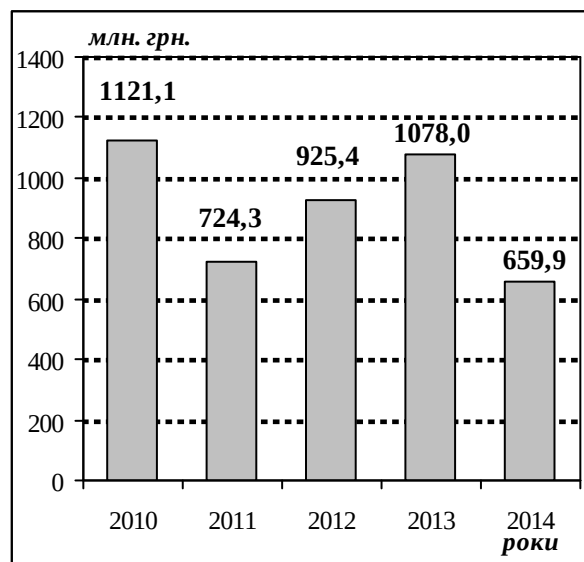
У Львівській області, як і в Україні, ключовим джерелом фінансування інвестицій були власні кошти підприємств (48,6% у середньому за 2010-2014 рр.) і кредити банків та інші позики (15,6%). За аналізований період частка власних коштів підприємств та організацій зросла насамперед за рахунок зменшення частки державних інвестицій, обсяги яких різко скоротилися після проведення Євро-2012. Частка коштів іноземних інвесторів у 2010-2014 рр. варіювала в діапазоні 0,6÷2,6%, але у 2014 році становила лише 1,5%.

Амортизаційні відрахування є важливим джерелом самофінансування інвестицій. Упродовж 2010-2014 рр. динаміка обсягів амортизаційних відрахувань була нестабільною (рис. 3.3). В Україні темпи зростання амортизаційних відрахувань у 2011 і 2013 роках були нижчими, аніж темпи їх падіння у 2012 і 2014 роках. Як наслідок, – у 2014 році, порівняно з 2010-м, відбулося скорочення обсягів амортизаційних відрахувань на 10,5%. Натомість у Львівській області у 2011-2013 рр. спостерігалася тенденція до зростання обсягів амортизаційних відрахувань. Однак, у 2014 році відбулося їх скорочення на 41,1%, порівняно з 2010-м.

За 2010-2014 рр. питома вага амортизаційних відрахувань у загальному обсязі власних коштів підприємств та організацій скоротилася: в Україні з 20,9% у 2010 році до 14,8% у 2014-му році, а у Львівській області з 21,2% до 14,0% відповідно. У підсумку відбулося зменшення витрат на реновацію, капітальний ремонт та модернізацію основних засобів.

а) Україна

б) Львівська область

Рис. 3.3. Динаміка амортизаційних відрахувань (побудовано за даними [34])

Упродовж 2010-2014 рр. у структурі *інноваційних витрат за джерелами фінансування* в Україні спостерігалася тенденція до суттєвого зменшення частки коштів іноземних інвесторів (із 30% у 2010 році до 1,9% у 2014-му році) і збільшення частки власних коштів підприємств та організацій (із 59,4% у 2010 році до 84,9% у 2014-му році) (рис. 3.4а). Частка коштів із Державного і місцевих бюджетів у цій структурі становила 4,5% у 2014 році, тоді як у 2010 році за рахунок коштів із Державного бюджету покривалося 1,1% інноваційних витрат підприємств.

У Львівській області власні кошти підприємств та організацій також були домінуючим джерелом фінансування інноваційних витрат (рис. 3.4б). На відміну від України, в регіоні покращилося інвестування інновацій за рахунок кредитів. У структурі витрат на інновації питома вага власних коштів підприємств зросла з 66,5% у 2010 році до 83,4% у 2014-му, а частка кредитів – із 0,1% до 12,3%. Однак питома вага коштів місцевих бюджетів за цей період знизилася з 32,6% до 0,1%. У Львівській області у 2014 році з Державного бюджету не було залучено інвестицій в інновації. Така ситуація свідчить про зменшення фінансової підтримки інноваційного розвитку в регіоні з боку місцевих та центральних органів влади. Окрім того, на динаміку інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності негативно вплинуло припинення інвестування з боку іноземних інвесторів у 2012-2014 рр., а також вітчизняних інвесторів у 2012-2013 рр.

а) Україна

б) Львівська область

Рис. 3.4. Структура обсягу витрат на інновації за джерелами фінансування за 2014 рік (побудовано за даними [30, 34])

У розрізі *напрямів інвестування за видами активів* (технологічна структура інвестицій) в Україні та Львівській області 99% від загального обсягу капітальних інвестицій залучено в матеріальні активи. Однак на активну частину основного капіталу (машини, обладнання та інвентар, транспортні засоби) в Україні у середньому за 2010-2014 рр. спрямовано 38,0% капітальних інвестицій у матеріальні активи. Натомість у Львівській області цей показник був нижчим і становив 29,9% (табл. 3.1). До 2013 року питома вага активної частини основного капіталу в технологічній структурі капітальних інвестицій у матеріальні активи в Україні і Львівській області тенденційно зростала, однак у наступних роках загальне скорочення капітальних інвестицій відобразилося насамперед на зниженні частки транспортних засобів у цій структурі.

Питома вага активної частини основного капіталу в технологічній структурі інвестицій у різних країнах не однакова. Так, зокрема, у США машини, обладнання, програмне забезпечення становили 56,2%, у Китаї обладнання та інструменти – 22,2%, у Російській Федерації машини, обладнання, транспортні засоби – 35,2% [13].

Таблиця 3.1

Технологічна структура капітальних інвестицій у матеріальні активи*, %

Показник	Україна						Львівська область					
	2010	2011	2012	2013	2014	сер. за період	2010	2011	2012	2013	2014	сер. за період
Капітальні інвестиції у матеріальні активи	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Активна частина, у т.ч.	36,6	36,8	40,0	37,9	38,7	38,0	25,3	30,3	35,5	29,3	28,9	29,9
машини, обладнання та інвентар	30,3	29,2	30,1	31,5	32,6	30,8	19,9	24,0	26,4	21,7	22,2	22,8
транспортні засоби	6,3	7,6	9,9	6,5	6,1	7,3	5,4	6,3	9,1	7,7	6,7	7,0
Пасивна частина	63,4	63,2	60,0	62,1	61,3	62,0	74,7	69,7	64,5	70,7	71,1	70,1

* Розраховано за даними [17, 30, 34]

Розподіл коштів іноземних інвесторів за видами активів у Львівській області характеризувався наявністю у 2010-2012 рр. тенденції до зменшення питомої ваги грошових внесків (із 94,6% до 20,8%) і внесків у формі рухомого і нерухомого майна (у тому числі машин, обладнання та інших активів, які використовуються безпосередньо у виробничому процесі підприємств) (із 4,3% до 2,0%). Натомість іноземні інвестори обирали інші форми здійснення інвестицій, частка яких у структурі надходжень прямих іноземних інвестицій зростає з 1,1% у 2010 році до 77,2% у 2012-му році. У наступному році вони збільшили фінансування реального сектору економіки, внаслідок чого частка внесків у формі рухомого і нерухомого майна зростає до 17,8%. Також у 2013 році істотно зросли грошові внески, частка яких становила 81,8%.

У відтворювальній структурі інвестицій серед напрямів освоєння капітальних інвестицій у матеріальні активи в Україні та Львівській області домінує придбання нових активів, на які спрямовано 2/3 інвестицій (рис. 3.5). В Україні у 2014 році, порівняно з 2013-м, у відтворювальній структурі інвестицій відбулося зростання частки витрат на капітальний ремонт і витрат на поліпшення, удосконалення, реконструкцію, модернізацію. Натомість у Львівській області приріст інвестицій спостерігався лише в одному напрямі – витрат на нові активи (на 12,6%), що, своєю чергою, відобразилося на зростанні їх питомої ваги у відтворювальній структурі інвестицій у матеріальні активи.

В Україні у 2014 році у структурі інвестицій у нові активи на закупівлю нових машин, обладнання та інвентаря припадало 35,3%, а транспортних засобів – 6,0%. У Львівській області ці частки становили, відповідно, 24,9% і 4,6%, чого недостатньо, з огляду на високий ступінь зношеності основних засобів.

Серед інвестицій, залучених в активи, які були у використанні, на машини, обладнання та інвентар в Україні припадало 42,1% (у Львівській області – 27,6%), а на транспортні засоби – 14,5% (25,5%). Тобто підприємства з метою економії витрат активно використовують вживані основні засоби, однак для підвищення конкурентоспроможності відтворювальна структура капітальних інвестицій у матеріальні активи повинна оптимізуватися у напрямку збільшення частки нових основних засобів.

В Україні та Львівській області у 2014 році, порівняно з 2013-м, скоротилося інвестування капітального ремонту матеріальних активів на 19,5% і 11,4%, відповідно, у тому числі й активної частини основного капіталу. На капітальний ремонт машин, обладнання та інвентаря виділено 31,8% інвестицій на капітальний ремонт в Україні, тоді як у Львівській області цей показник був значно меншим – 14,6%. Натомість частки транспортних засобів у структурі витрат на капітальний ремонт становили, відповідно, 7,4% і 10,0%.

а) Україна

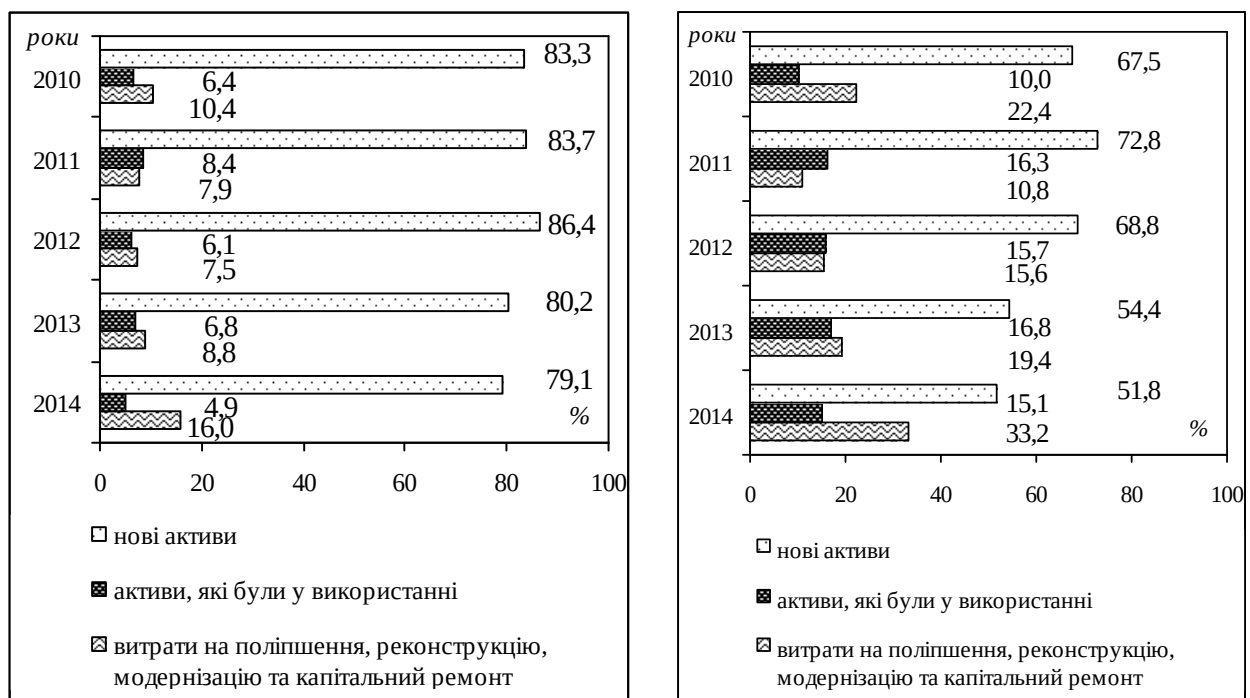
б) Львівська область

Рис. 3.5. Відтворювальна структура капітальних інвестицій у 2014 році (побудовано за даними [17, 30, 34])

Основні кошти на модернізацію основного капіталу в Україні та Львівській області спрямовуються у його пасивну частину (76,3% і 77,6% відповідно), насамперед в інженерні споруди і нежитлові будівлі. Натомість на модернізацію машин, обладнання та інвентаря в Україні виділено 19,6% від загального обсягу витрат на поліпшення, вдосконалення, реконструкцію, модернізацію матеріальних активів (13,7% у Львівській області), а транспортних засобів – 4,1% (8,4%).

Загалом у 2014 році, порівняно з попереднім роком, збільшилося інвестування у машини, обладнання та інвентар за двома напрямками: в Україні – витрати на активи, які були у використанні, (на 2,9%) і витрати на поліпшення, вдосконалення, реконструкцію, модернізацію (на 8,5%); у Львівській області – витрати на нові активи (на 0,6%) і витрати на поліпшення, вдосконалення, реконструкцію, модернізацію (на 42,0%). Окрім того, в області на 22,7% зросли обсяги витрат на поліпшення, вдосконалення, реконструкцію, модернізацію транспортних засобів.

У структурі капітальних інвестицій у машини, обладнання, інвентар і транспортні засоби за напрямками у Львівській області у 2010-2014 рр. домінували витрати на нові активи (рис. 3.6).

а) машини обладнання та інвентар

б) транспортні засоби

Рис. 3.6. Структура капітальних інвестицій у машини, обладнання, інвентар і транспортні засоби за напрямками у Львівській області (побудовано за даними [17, 30])

Однак із 2012 року спостерігалася тенденція до скорочення частки цього напрямку на користь поліпшення, вдосконалення, реконструкції, модернізації та капітального ремонту. Тобто підприємства в умовах загального погіршення інвестування економіки регіону переорієнтувалися на модернізацію активної частини основного капіталу, а не на його оновлення.

В Україні з 2012 року спостерігалася тенденція до скорочення обсягів інноваційних витрат у промисловості (табл. 3.2). У 2014 році, порівняно з 2010-м, вони знизилися на 4,3%. Окрім того, протягом 2010-2014 рр. відбулося зменшення питомої ваги інноваційних витрат у загальному обсязі капітальних інвестицій у промисловість із 14,2% до 9,2%. Тобто вітчизняні промислові підприємства в останні роки почали менше виділяти інвестицій на інноваційні цілі.

Таблиця 3.2

Інноваційні витрати в промисловості*

Регіон	Показники									
	2010		2011		2012		2013		2014	
	млн. грн.	індекс, %	млн. грн.	індекс, %	млн. грн.	індекс, %	млн. грн.	індекс, %	млн. грн.	індекс, %
Україна	8045,5	101,2	14333,9	178,2	11480,6	80,1	9562,6	83,3	7700,0	79,5
Львівська область	139,3	65,8	162,7	116,8	280,6	172,5	257,1	91,6	219,8	85,5

* Побудовано за даними [30, 34]

У Львівській області, на відміну від України, у 2011-2012 рр. відбувався приріст інноваційних витрат. Незважаючи на скорочення цих витрат у наступних роках, у 2014 році вдалося значно (на 57,7%) наростити їх обсяги, порівняно з 2010-м. Питома вага інноваційних витрат у загальному обсязі капітальних інвестицій у промисловість у 2014 році залишилася незмінною, порівняно з 2010-м, і становила 7%.

Серед напрямів залучення інвестицій в інновації домінує придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (рис. 3.7). У 2014 році, порівняно з 2013-м, в Україні на промислових підприємствах відбулося скорочення витрат за цим напрямком, а також витрат на придбання нових технологій (придбання інших зовнішніх знань) на 9,0% і 45,7%, відповідно, тоді як на 3,8% збільшилися обсяги витрат на дослідження і розробки. Аналогічною була ситуація у Львівській області, зокрема, витрати на придбання нових технологій і придбання машин та обладнання зменшилися на 62,1% і 35,5% відповідно.

Упродовж 2010-2014 рр. спостерігалася позитивна тенденція до збільшення витрат на дослідження і розробки. Так, у 2014 році у Львівській області на внутрішні науково-дослідні роботи (НДР) припадало 81,6% від загального обсягу витрат на дослідження і розробки, а на зовнішні НДР – 18,4%. Відтак підприємства в умовах дефіциту зовнішніх джерел фінансування інноваційної діяльності більше коштів почали витрачати на власні інноваційні дослідження та розробки.

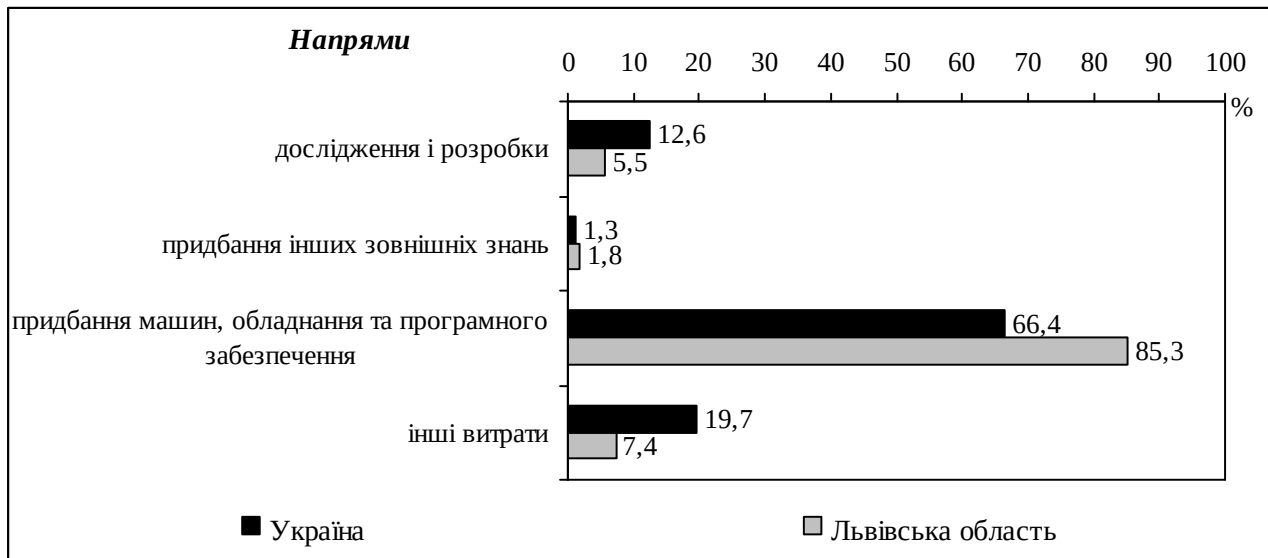

Рис. 3.7. Структура витрат на інновації за напрямками у середньому за 2010-2014 рр. (побудовано за даними [30, 34])

Згідно з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року, поставлено за мету збільшити частку обсягу інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції з 3,3% (2012 рік) до 5,4% (2016 рік) і 7,0% (2020 рік) в Україні і з 2,1% до 2,5% і 3,7%, відповідно, у Львівській області [40]. Однак у 2014 році, порівняно з 2010-м роком, питома вага обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції в Україні була незначною і тенденційно скорочувалася – з 3,8% до 2,5%. Така тенденція ставить під сумнів можливість збільшити цей показник у 2016 році у 2,2 раза.

У Львівській області протягом 2010-2014 рр. частка обсягу інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції також була незначною, але до 2014 року спостерігалася протилежна тенденція – 3,0% у 2013 році проти 1,6% у 2010-му році. Однак у 2014 році цей показник різко скоротився до 2,1%. З метою стимулювання

інновацій у регіоні у плані реалізації Стратегії розвитку Львівської області на період до 2020 року передбачено реалізацію трьох проектів, які сприятимуть створенню постійного комунікативного майданчика для початківців та досвідчених гравців у секторі інформаційних технологій, обміну досвідом, а також покращенню рівня підготовки спеціалістів для роботи у цій сфері.

Проблемні питання:

- повільний приріст капітальних інвестицій, порівняно із зростанням вартості основного капіталу;
- недостатність наявних обсягів інвестицій для підтримання основного капіталу в належному техніко-технологічному стані;
- мала питома вага коштів іноземних інвесторів і кредитів банків та інших позик у структурі капітальних інвестицій за джерелами фінансування;
- зменшення інвестування інноваційної діяльності підприємств з боку іноземних інвесторів і незначна фінансова підтримка з боку держави;
- низький рівень інвестування підприємства V-VI технологічних укладів;
- нераціональний розподіл капітальних інвестицій за видами та напрямками активів із домінуванням інвестування пасивної частини основного капіталу і низьким фінансуванням його модернізації та інноваційної діяльності;
- уповільнення процесів створення передових технологій в Україні, зменшення кількості придбаних нових (технічних) досягнень і низька частка обсягу інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції.

Основними завданнями у напрямку *розширення доступу до інвестиційних ресурсів* є:

- створення сприятливого інституційного поля для залучення приватних та муніципальних інвестицій у модернізаційні проекти в регіоні;
- забезпечення ефективної реалізації механізму державно-приватного партнерства шляхом розбудови мережі індустріальних (технологічних) парків;
- формування системи моніторингу інвестиційних проектів, що реалізуються в рамках державно-приватного партнерства, та контролю за їх реалізацією;

- проведення щорічної рейтингової оцінки інвестиційної привабливості адміністративно-територіальних одиниць області;

- створення умов для тіснішої співпраці області з європейськими організаціями та фондами, що займаються фінансовою підтримкою регіонального розвитку в межах програм міжнародної співпраці, зокрема коштів Євросоюзу через інструменти Добросусідства і Партнерства, програм прикордонного співробітництва, інших міжнародних програм та донорів (Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк та ін.).

Основними завданнями у напрямку *збільшення можливостей для впровадження інновацій* у виробничій сфері є:

- розвиток інноваційної інфраструктури в регіоні шляхом створення інноваційних кластерів або технопарків, зокрема на базі інститутів НАН України;

- проведення моніторингу, з одного боку, потреб підприємств в інноваціях, а з іншого – наявних у наукових і конструкторських установах розробок, призначених для продажу, і створення на цій основі інформаційного каталогу інновацій за принципом “попит-пропозиція”;

- формування ефективного організаційного та фінансового механізму підтримки та розвитку інноваційної діяльності шляхом надання фінансово-кредитної допомоги суб’єктам господарювання, які реалізують інвестиційні проекти інноваційного спрямування, зокрема в енерго- і ресурсозбереженні;

- створення пайових інвестиційних фондів для реалізації інноваційних проектів із залученням ресурсів державного та місцевих бюджетів, приватного капіталу;

- формування дієвої мережі “наука-виробництво” на основі створення центрів трансферту технологій для об’єднання потенціалу науки, виробництва і фінансового капіталу (із залученням малого та середнього бізнесу);

- проведення семінарів-презентацій науково-технічних розробок НАН України, у практичному впровадженні яких зацікавлені органи виконавчої влади та місцевого самоврядування.

На сучасному етапі розвитку національної економіки ключовими доступними джерелами інвестицій для проведення модернізації основного капіталу приватних і корпоратизованих підприємств є:

- власні кошти та власний капітал підприємств;
- облігації підприємств;

- акції підприємств (емісія, додаткові випуски);
- кредити банківських і небанківських установ;
- інвестиційні фонди відкритого типу¹⁶;
- цільові кредити міжнародних установ та організацій;
- венчурний капітал;
- фінансова цільова допомога за урядовими програмами;
- інші джерела.

Пріоритетним джерелом інвестицій для проведення модернізації основного капіталу державних (комунальних) підприємств є кошти державного бюджету, які залучаються у таких формах:

- пільгове кредитування модернізаційних проектів (в основному будівництво);
- дотаційне та субвенційне покриття витрат на модернізацію (лише у межах затверджених кошторисів).

Для надання доступу державними підприємствами до того переліку фінансових джерел, яким володіють приватні підприємства, необхідно є їх корпоратизація, тобто трансформація підприємств державної форми власності з унітарного типу¹⁷ (комерційне підприємство, казенне підприємство) до корпоративного типу¹⁸ (державне (національне) акціонерне товариство, корпоратизоване підприємство).

Корпоратизація державних підприємств дозволить їм отримувати дешевші та доступніші інвестиційні кошти внаслідок активізації співробітництва із міжнародними фінансовими організаціями і спрощення діяльності на фондовому ринку шляхом випуску єврооблігацій, залучення синдикованих кредитів та інших інструментів.

3.2. Моделювання динаміки вартості основного капіталу виробничих підприємств

Удосконалення організації процесу відтворення, яке на даний час є ключовим орієнтиром на шляху модернізації та інноваційного розвитку національної економіки, вимагає принципово нових підходів до пошуку джерел інвестицій із метою оновлення

¹⁶ Закон України “Про інститути спільного інвестування” № 5080-VI від 05.07.2012 р. [11].

¹⁷ Ст. 73 Господарського кодексу України [7].

¹⁸ Указ Президента України “Про корпоратизацію підприємств” № 354/93 від 15.06.1993 р. [102], Закон України “Про акціонерні товариства” № 1255-VII (1255-18) від 13.05.2014 р. [10].

основного капіталу. Важливість таких новацій значною мірою обумовлена прискореними темпами розвитку процесів глобалізації, а відтак і конкуренції, на ринках товарів та послуг. Кардинальні зміни в умовах функціонування вітчизняних підприємств, які відбулися за останні 20 років і надалі будуть посилюватися внаслідок поглиблення інтеграції України у європейський та світовий економічний простір, роблять неминучими зміни в їх діяльності, зокрема у напрямку приведення загальної системи менеджменту і організації виробництва до рівня міжнародних стандартів. За таких умов актуалізується потреба в розробці прогностичних моделей динаміки вартості капіталу, передусім на мікрорівні.

Довговічність основного капіталу дозволяє його нагромаджувати, однак відтворений він може бути лише протягом певного періоду, тривалість і ефективність якого залежать передусім від результатів діяльності на мікрорівні, оскільки саме власні кошти підприємств та організацій є основним джерелом інвестицій в основний капітал. Так, за даними Державної служби статистики, в Україні частка цього джерела у структурі капітальних інвестицій у 2014 році досягла значення 71,5% проти 63,4% у 2013-му році [14, 16]. Водночас частка кредитів банків за аналогічний період скоротилася до 8,8% проти 14,8%.

Таким чином, у сучасних умовах однією з найреальніших форм фінансового забезпечення розвитку реального сектора національної економіки, яка дозволить створити стабільну основу для розширеного відтворення основного капіталу підприємств виробничої сфери, є реінвестування.

Для визначення впливу реінвестицій на динаміку первісної вартості основного капіталу скоротимо (із метою досягнення вищої достовірності розрахунків) запропоновану нами в [12] формулу утворення чистого прибутку промислового підприємства в році t , ввівши показник доданої вартості після сплати ПДВ:

$$P_t = (1 - \alpha)[D_t - W_t - \delta K_{t-1} - V_t], \quad (3.1)$$

де P_t – чистий прибуток підприємства у році t ;
 α – податок на прибуток (у частках одиниці);
 D_t – додана вартість¹⁹, створена підприємством у році t ;

¹⁹ Додана вартість – це прибуток, заробітна плата з нарахуваннями на неї та інші витрати (амортизація, інші операційні витрати), пов'язані з виробничим процесом.

- W_t – витрати на оплату праці персоналу (разом із відрахуваннями на соціальні заходи) у році t ;
 δ – норма амортизаційних відрахувань (у частках одиниці);
 K_{t-1} – первісна вартість основних виробничих фондів підприємства на початок розрахункового періоду (у нашому випадку – року t);
 V_t – інші операційні витрати підприємства у році t .

При заданих виробничих і фінансових параметрах беззбиткове функціонування промислового підприємства можливе лише за умови дотримання ним обраної стратегії розвитку, яка полягає у досягненні визначених темпів росту доданої вартості:

$$J_D = D_t / D_{t-1}, \quad (3.2)$$

де J_D – індекс росту доданої вартості, створеної підприємством за один рік.

Частка витрат на оплату праці (ω) разом із відрахуваннями на соціальні заходи у доданій вартості, створеній підприємством за рік t , визначається за формулою:

$$\omega = W_t / D_t. \quad (3.3)$$

Частка інших операційних витрат (ν) у доданій вартості, створеній підприємством за рік t , визначається за формулою:

$$\nu = V_t / D_t. \quad (3.4)$$

Для розрахунку критичного²⁰ індекса росту виробництва (доданої вартості) представимо рівняння (1), з урахуванням (3.3) і (3.4), у такому вигляді:

$$(1 - \alpha)[(1 - \omega)D_t - \delta K_{t-1} - \nu D_t] = 0. \quad (3.5)$$

Величину доданої вартості, створеної промисловим підприємством, можна визначити за допомогою простої виробничої функції:

$$D = fK, \quad (3.6)$$

²⁰ Критичним вважаємо такий індекс росту виробництва (або доданої вартості), який забезпечує підприємству перебування на межі беззбитковості.

де f – фондовіддача (або капіталовіддача), яка характеризує ефективність використання основного капіталу підприємства.

Оскільки показник фондовіддачі не є стабільним у часі, його значення у році t можна визначити таким чином:

$$f_t = f_0 (1 + \varepsilon)^t, \quad (3.7)$$

де f_0 – показник фондовіддачі на початок розрахункового періоду;

ε – річний темп приросту фондовіддачі²¹.

З урахуванням уведених позначень і формул (3.6)-(3.7), співвідношення (3.5) можна трансформувати в рівняння для розрахунку критичного індекса росту доданої вартості:

$$J_D^* = \frac{\delta}{f_0 (1 + \varepsilon)^t (1 - \omega - \nu)}, \quad (3.8)$$

де J_D^* – критичний індекс росту доданої вартості, створеної підприємством у році t .

В умовах, коли виробничий потенціал підприємства виявляється недостатньо динамічним, тобто розширення діяльності відбувається повільніше, ніж це необхідно, з огляду на J_D^* , то підприємство втрачає перспективи розвитку. І навпаки, якщо підприємство нарощує виробництво зі швидкістю, яка значно перевищує J_D^* , то воно отримує можливість для здійснення політики подальшого розширення своєї діяльності і зміцнення конкурентних позицій на ринку.

Критичний індекс росту доданої вартості має бути якомога мінімальнішим. Це забезпечить підприємству можливість залишатись прибутковим навіть за умови зниження виробництва у кризові періоди, пов'язані з падінням попиту на його продукцію. Оскільки чисельник формули (3.8) – це стала величина (норма амортизаційних відрахувань), то, відповідно, мінімізація J_D^* вимагає збільшення знаменника. Це означає, що підприємству для зниження критичного значення індекса доданої вартості необхідно нарощувати фондовіддачу

²¹ Для спрощення розрахунків будемо вважати, що величини ε , ω і ν незмінні протягом прогностного періоду.

прискореними темпами, а також зменшувати частки витрат на оплату праці та інших операційних витрат у доданій вартості.

З іншого боку, за відсутності обмежень попиту на продукцію, для нарощення виробництва підприємству необхідна наявність відповідного обсягу основного капіталу. Динамічний розвиток підприємства можливий лише на коротких часових інтервалах і, передусім, за рахунок інтенсифікації використання наявного виробничого потенціалу. У тривалій перспективі нестача виробничих потужностей стає основним чинником, який лімітує подальше нарощення виробництва.

Загалом динаміку первісної вартості основних виробничих фондів підприємства на кінець року t можна описати таким рівнянням:

$$K_t = (1 - \delta)K_{t-1} + I_t, \quad (3.9)$$

де I_t – інвестиції в основний капітал у році t .

Призначенням амортизації є підтримання основних фондів на попередньому рівні без зміни їх вартості, що певним чином видозмінює рівняння (3.9). Також будемо вважати, що амортизація не спрямовується на споживання, а повністю реінвестується у виробництво. Якщо врахувати і те, що інвестиції в основний капітал здійснюються підприємством із чистого прибутку, відповідно до обраної стратегії, то модель (3.9) набуває такого вигляду:

$$K_t = K_{t-1} + k_r P_t, \quad (3.10)$$

де k_r – коефіцієнт, який визначає частку чистого прибутку підприємства, реінвестованого у виробництво.

$k_r < 1$ за умови використання підприємством лише власних фінансових ресурсів для інвестування. Однак при залученні кредитів стає можливою ситуація, коли $k_r > 1$.

Вирази (3.1), (3.6), (3.7) і (3.10) формують модель, яка описує динаміку первісної вартості основного капіталу промислового підприємства. Зокрема, підставивши (3.7) у (3.6), отримуємо:

$$D_t = f_0 (1 + \varepsilon)^t K_t. \quad (3.11)$$

Підставляємо (3.11) у (3.1), з урахуванням (3.3) і (3.4), отримуємо вираз:

$$P_t = (1 - \alpha)[(1 - \omega) f_0 (1 + \varepsilon)^t K_t - \delta K_{t-1} - v f_0 (1 + \varepsilon)^t K_t] = \\ = (1 - \alpha)[f_0 (1 + \varepsilon)^t (1 - \omega - v) K_t - \delta K_{t-1}] \quad (3.12)$$

Підставивши (3.12) у (3.10) отримуємо вираз:

$$K_t - K_{t-1} - k_r (1 - \alpha) f_0 (1 + \varepsilon)^t (1 - \omega - v) K_t + k_r \delta (1 - \alpha) K_{t-1} = 0. \quad (3.13)$$

Після відповідних скорочень рівняння (3.13) отримує такий вигляд:

$$[1 - k_r f_0 (1 + \varepsilon)^t (1 - \alpha)(1 - \omega - v)] K_t - [1 - k_r \delta (1 - \alpha)] K_{t-1} = 0. \quad (3.14)$$

Рівняння (3.14) відображає потенційні виробничі можливості промислового підприємства та його здатність нарощувати інвестиційний потенціал без урахування зовнішніх обмежень діяльності (попиту на продукцію, кон'юнктури на кредитному і ресурсному ринках та ін.).

Розв'язок рівняння (3.14) – це звичайна степенева функція, оскільки ми приймаємо умову, що всі параметри цього рівняння є стабільними протягом прогнозного періоду.

Виходячи з (3.14), первісну вартість основних фондів підприємства на кінець року t можна розрахувати за допомогою такого співвідношення:

$$K_t = K_0 \left[\frac{1 - k_r \delta (1 - \alpha)}{1 - k_r f_0 (1 + \varepsilon)^t (1 - \alpha)(1 - \omega - v)} \right]^t. \quad (3.15)$$

У квадратних дужках рівняння (3.15) міститься вираз для розрахунку індекса росту первісної вартості основних виробничих фондів підприємства (J_K):

$$J_K = \frac{1 - k_r \delta (1 - \alpha)}{1 - k_r f_0 (1 + \varepsilon)^t (1 - \alpha)(1 - \omega - v)}. \quad (3.16)$$

Таким чином, абстрагуючись від податкових ставок і норми амортизаційних відрахувань (оскільки вони апріорі визначені і не залежать від підприємства), відштовхуючись від (3.12), можна стверджувати, що темп росту первісної вартості основних виробничих фондів підприємства безпосередньо залежить від величини п'ятиох показників:

- коефіцієнта реінвестування (k_r);
- фондівіддачі на початок розрахункового періоду (f_0) та її приросту у базовому році (ε);

• часток витрат на оплату праці разом із відрахуваннями на соціальні заходи (ω) та інших операційних витрат (ν) у доданій вартості, створеній підприємством.

Це твердження доводять і авторські розрахунки, проведені за формулою (3.16) на підставі даних річної фінансової звітності найпотужніших стабільно прибуткових підприємств харчової промисловості Львівської області²² за 2013 рік (табл. 3.3-3.4).

Таблиця 3.3

Показники фондівіддачі і часток витрат на оплату праці та інших операційних витрат у доданій вартості промислових підприємств*

Підприємства	f_0	ε	ω	ν
ПрАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	0,77	0,013	0,11	0,11
ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	0,40	0,081	0,29	0,35
СП “Галка Лтд”	1,81	-0,067	0,21	0,50
ПрАТ “Компанія Ензим”	0,58	-0,594	0,30	0,58

* Авторські розрахунки

Як видно з табл. 3.3, зростання первісної вартості основних виробничих фондів підприємств унаслідок дії реінвестиційного механізму посилюється лише за умови підвищення ефективності їх використання і зменшення часток витрат на оплату праці та інших операційних витрат у доданій вартості.

Таблиця 3.4

Динаміка індексів росту вартості основних виробничих фондів підприємств при зміні значень коефіцієнта реінвестування*

Підприємства	$k_r = 0,1$	$k_r = 0,2$	$k_r = 0,3$	$k_r = 0,4$	$k_r = 0,5$
ПрАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	1,050	1,106	1,169	1,239	1,318
ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	1,011	1,023	1,035	1,048	1,060
СП “Галка Лтд”	1,040	1,083	1,131	1,182	1,239
ПрАТ “Компанія Ензим”	1,001	1,002	1,003	1,004	1,005

* Авторські розрахунки

²² У структурі промисловості регіону за обсягом реалізованої продукції найбільшу питому вагу (76,0%) займає переробна промисловість, серед видів якої домінує виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (33,3%) [8].

За умови від’ємного приросту фондівддачі, тобто коли $\varepsilon < 0$, подальші реінвестиції не призведуть до підвищення вартості основних виробничих фондів підприємств (ПрАТ “Компанія Ензим” і СП “Галка Лтд”) (табл. 3.5). Це пояснюється взаємозалежністю між показниками фондівддачі і доданої вартості. Так, згідно з (3.6), зниження фондівддачі є прямим наслідком зменшення доданої вартості, а в підсумку – обсягу реінвестицій.

Індекс росту вартості основних виробничих фондів підприємства може співпадати з індексом росту створеної ним доданої вартості за умови незмінного показника фондівддачі, тобто коли $\varepsilon = const$.

Таблиця 3.5

Прогнозні індекси росту вартості основних виробничих фондів підприємств при $k_r = 0,3^*$

Підприємства	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік	5-й рік
ПрАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	1,169	1,172	1,174	1,178	1,180
ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	1,035	1,039	1,042	1,046	1,050
СП “Галка Лтд”	1,131	1,121	1,111	1,103	1,095
ПрАТ “Компанія Ензим”	1,003	<1	<1	<1	<1

* Авторські розрахунки

Як свідчать результати розрахунків (табл. 3.6), за таких умов індекси вартості основних виробничих фондів найвищими темпами (у середньому в 1,0575 раза) зростають на ПрАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар” і СП “Галка Лтд” (у середньому в 1,0488 раза). Ці підприємства досягли найвищих показників фондівддачі (0,77 і 1,81 відповідно). Водночас у ПрАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар” найнижча частка витрат у доданій вартості (0,22).

Причиною зниження темпів росту індексів вартості основних виробничих фондів ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч” при збільшенні коефіцієнта реінвестицій є порівняно низький (0,4) рівень фондівддачі на цьому підприємстві.

Приріст вартості основних виробничих фондів ПрАТ “Компанія Ензим” обмежує критично велика (0,78) частка витрат у доданій вартості при невисокому рівні фондівддачі.

Таблиця 3.6

Динаміка індексів росту вартості основних виробничих фондів підприємств
при $\varepsilon = 0^*$

Підприємства	$k_r = 0,1$	$k_r = 0,2$	$k_r = 0,3$	$k_r = 0,4$	$k_r = 0,5$
ПрАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	1,050	1,105	1,166	1,235	1,313
ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	1,010	1,021	1,032	1,043	1,055
СП “Галка Лтд”	1,043	1,090	1,142	1,199	1,262
ПрАТ “Компанія Ензим”	1,004	1,009	1,013	1,018	1,022

* Авторські розрахунки

Запропонована модель прогнозування індексів первісної вартості основних виробничих фондів промислових підприємств на засадах реінвестування не дозволяє детально відобразити всі аспекти цього процесу, виходячи із декількох об’єктивних причин:

1) співвідношення (3.10), яке відіграє дуже важливу роль у нашому дослідженні, є дещо спрощеним, оскільки прибуток, реінвестований у виробництво, не завжди трансформується в необоротні активи (матеріалізується) протягом одного року, тобто остаточна матеріалізація фінансових ресурсів відбувається лише протягом декількох років, зокрема при введенні в дію нових виробничих підрозділів підприємства (цехів чи ділянок) та реконструкції діючих;

2) потенційне введення в аналіз періоду “запізнення” (інвестиційного лагу) в освоєнні підприємством інвестиційних коштів надто ускладнить математичні конструкції, тому для спрощення розрахунку кількісних характеристик приймаємо умову, що інвестиційний лаг дорівнює одному року;

3) розглядається підприємство, яке розвивається лише за рахунок власних фінансових ресурсів, що до певної міри спрощує розрахунки;

4) у моделі не враховано вплив фондового ринку і рівня банківських відсотків, які часто призводять до відволікання фінансових ресурсів підприємств від інвестування власної виробничої діяльності на користь вкладень у цінні папери або депозити;

5) на практиці існують суттєві розбіжності в політиці акумулювання і витрачання амортизаційних коштів, а це означає,

що для кожного конкретного підприємства необхідно модифікувати вихідну модель, що може призводити до зміни основних параметричних конфігурацій і, відповідно, відобразитися на кількісних оцінках.

Отже, нами запропоновано прогнозну дескриптивну модель розрахунку темпів росту вартості основних фондів виробничого підприємства з урахуванням дії реінвестиційного механізму. Представлена модель, незважаючи на наявність певних обмежень, дозволяє кількісно описати не лише процес утворення чистого прибутку підприємства, але й схему використання цього прибутку, тобто вона відображає замкнутий цикл розширеного відтворення на мікрорівні.

Результати апробації розробленої моделі на промислових підприємствах Львівської області довели наявність системних залежностей між індексами росту вартості основного капіталу і ефективністю його використання (приростом фондівіддачі), з одного боку, та часткою операційних витрат у доданій вартості, створеній підприємством, – з іншого.

Таким чином, прискорене збільшення рівня фондівіддачі з одночасним зменшенням та оптимізацією структури операційних витрат на мікрорівні є дієвими способами нарощення прибутку підприємств, який, своєю чергою, став чи не єдиним джерелом капіталовкладень у кризових для національної економіки умовах (різкого скорочення іноземних інвестицій, зростання кредитних ставок та ін.). Збільшення реінвестування дозволить пожвавити інвестиційний процес в Україні в напрямку оновлення основного капіталу реального сектора на засадах підвищення ефективності його функціонування.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з мінімізацією кількості обмежень, що накладені на розроблену модель і беруться до уваги при розрахунку темпів росту вартості основних виробничих фондів промислових підприємств. А це, своєю чергою, передбачає модифікацію представленої моделі, зокрема, стосовно таких основних аспектів:

- 1) врахування позик – оскільки стійкі цикли оновлення основних фондів можливі лише за умови системного залучення кредитних ресурсів, дія кредитного механізму може вирішальним чином впливати на вибір підприємством його виробничої та інвестиційної стратегії, а відтак, це має знайти відповідне відображення в рівнянні (3.9) і похідних від нього залежностях (3.10)-(3.16);

2) деталізації базової формули (3.1) з позиції уточнення схеми процесу утворення чистого прибутку промислового підприємства;

3) ґрунтовнішого дослідження впливу величини інших операційних витрат на індекси росту вартості основного капіталу підприємства.

3.3. Передумови та напрямки модернізації основного капіталу виробничої сфери регіону (Львівської області)

У виробничій сфері Львівської області формується близько 30% валової доданої вартості, створеної в регіоні. Частка видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, становить 45,8% від загального випуску продукції області, з них на промисловість припадає 31,9%, будівництво – 5,2% і транспорт – 8,7% [74]. В області функціонує 13 556 підприємств виробничої сфери (20,1% від загальної кількості суб'єктів ЄДРПОУ регіону). Частка населення, зайнятого у цій сфері, складає 27,4%, із них: у промисловості – 14,3%, будівництві – 7,1%, транспорті – 6,0%. У структурі основного капіталу регіону питома вага підприємств, що належать до виробничої сфери, становить 59,6% (за первісною вартістю основних засобів) [74].

Провідну роль в економіці регіону (із часткою 17,9% у ВДВ області) відіграє *промисловість*. Питома вага обсягу промислової продукції у загальному випуску перебуває на рівні 31,9%.

У 2014 році загальний обсяг реалізованої промислової продукції у Львівській області збільшився на 4,2% після зниження у 2013-му на 0,7% і склав 36 079,8 млн. грн. Зокрема зростання у 8,5% досягнуто у переробній промисловості. Натомість у інших видах промислової діяльності відбулося скорочення обсягу реалізації продукції [30, 74].

Після різкого (у 2,4 раза) падіння у 2012 році фінансових результатів до оподаткування промислових підприємств Львівської області, у 2013 році відбулося їх суттєве (у 2,45 раза) зростання. Однак за січень-вересень 2014 року промисловість регіону зазнала втрат сумарно на 1,853 млрд. грн. Як наслідок, – частка збиткових підприємств за цей період збільшилася на 10,6% і досягла 48,4%, перевищивши аналогічний показник в Україні на 2,4%. Критичним (85,7%) став рівень збитковості у постачанні електроенергії, газу, пари

та кондиційованого повітря (в Україні – 69,7%), а також водопостачанні, каналізації, поводженні з відходами – 75,9% (в Україні – 70,5%) та добувній промисловості і розробленні кар’єрів – 66,7% (в Україні – 55,2%) [30, 34, 74].

У 2014 році у промисловості Львівської області інноваційно активними були 129 підприємств (16,4% від усіх промислових підприємств), що на 11,2% більше, порівняно з 2013-м. Обсяг реалізованої інноваційної продукції промислових підприємств становив 2,1% від загального обсягу реалізованої промислової продукції в області [30, 74].

Після довготривалого періоду зростання, у 2014 році відбулося суттєве (на 20,4%) скорочення обсягу інвестицій в основний капітал промисловості регіону [30].

Аналіз стану основного капіталу у промисловості Львівської області показав, що за період 2009-2013 рр. коефіцієнт зносу щороку знижувався у середньому на 0,23% (табл. 3.7). І хоча значення цього коефіцієнта перевищує порогове (35%) у 1,7 раза, загалом можна стверджувати, що стан основного капіталу у промисловості є задовільним.

Таблиця 3.7

Показники стану і ефективності використання основного капіталу
у промисловості Львівської області*

Показники	Роки					Середнє значення
	2009	2010	2011	2012	2013	
Коефіцієнт зносу основного капіталу, %	59,5	59,5	58,3	58,5	58,6	58,9
Фондовіддача, грн./грн.	1,01	1,03	1,32	1,30	1,30	1,19
Рентабельність основного капіталу, грн./грн.	-0,02	0	0,03	0,01	0,03	0,01
Рентабельність виробництва, грн./грн.	-0,02	0	0,02	0,01	0,02	0,01
Продуктивність праці, млн. грн./ос.	0,20	0,23	0,31	0,30	0,34	0,28

* Розраховано за даними [26, 30, 42-43, 71-74]

Результати розрахунку рівня використання основного капіталу засвідчили зростання упродовж аналізованого періоду значень усіх показників, зокрема:

- фондовіддачі – у 1,29 раза;
- рентабельності основного капіталу – у три рази;
- рентабельності виробництва – у два рази;
- продуктивності праці – у 1,7 раза.

Відтак, з огляду на позитивні тенденції (незважаючи на низький рівень рентабельності основного капіталу і рентабельності виробництва),

можна зробити висновок про ефективне використання основного капіталу у промисловості регіону.

Питома вага *будівництва* у ВДВ Львівської області становить лише 2,8%, а питома вага обсягу будівельної продукції у загальному випуску перебуває на рівні 5,2%.

Загальний обсяг виконаних будівельних робіт (за видами будівельної продукції) у регіоні тенденційно скорочувався із 2012 року. Так, у 2014 році цей показник знизився на 0,94% (у 2013 на 2,4%, а у 2012-му – на 10,0%) і склав 2397,9 млн. грн. Зокрема на 9,3% зменшився обсяг будівництва інженерних споруд, а натомість обсяг будівництва будівель зріс на 5,6% [30, 74].

У 2013 році будівельні підприємства Львівської області отримали 19,1 млн. грн. фінансового результату до оподаткування після значних (64,1 млн. грн.) втрат у 2012-му. За січень-вересень 2014 року цей показник досяг 9,5 млн. грн. Частка збиткових підприємств будівництві у 2013 році знизилася до 38,5% проти 42,3% у 2012-му, але у третьому кварталі 2014 року вона знову зросла до 43,9%, хоча залишилася на 3,2% нижчою за аналогічний показник в Україні [30, 34, 74].

Обсяги інвестицій в основний капітал будівництва регіону прискорено зростали (за винятком зниження на 5,8% у 2013 році). Так, у 2014 році цей показник збільшився на 18,65%, порівняно з 2013-м, і склав 2751,8 млн. грн., майже зрівнявшись із аналогічним показником у промисловості (2779,1 млн. грн.) [30].

Коефіцієнт зносу основного капіталу у будівництві Львівської області упродовж 2009-2013 рр. знижувався у середньому на 0,3% щороку і перевищив порогове значення у 1,4 раза (табл. 3.8). Це дає підстави для твердження, що стан основного капіталу у будівництві регіону є задовільним.

Таблиця 3.8

Показники стану і ефективності використання основного капіталу
у будівництві Львівської області*

Показники	Роки					Середнє значення
	2009	2010	2011	2012	2013	
Коефіцієнт зносу основного капіталу, %	48,8	48,6	47,5	47,6	47,6	48,0
Фондовіддача, грн./грн.	2,48	2,51	2,97	3,24	3,29	2,90
Рентабельність основного капіталу, грн./грн.	-0,10	-0,09	0,03	-0,03	0,01	-0,40
Рентабельність виробництва, грн./грн.	0,04	-0,04	0,01	-0,01	0	0
Продуктивність праці, млн. грн./ос.	0,17	0,18	0,24	0,30	0,32	0,24

* Розраховано за даними [26, 30, 42-43, 71-74]

Аналіз рівня використання основного капіталу будівельних підприємств Львівської області засвідчив системне зростання фондоддачі (у 1,33 раза) і продуктивності праці (у 1,88 раза). Водночас, попри перевищення у 3,78 раза показником фондоддачі його нормативного (0,87) значення, нульова рентабельність виробництва і критично низька рентабельність основного капіталу не дають підстав для однозначного твердження щодо ефективності використання останнього.

Питома вага *транспорту* у ВДВ Львівської області становить 9,2%, а частка цього виду економічної діяльності у загальному випуску перебуває на рівні 8,7%. У 2014 році загальний обсяг перевезення вантажів транспортними підприємствами області скоротився на 46,7% і склав 13,1 млн. тонн. Зокрема перевезення вантажів автомобільним транспортом (73,3% у структурі перевезень) зменшилися на 55,1%, але натомість перевезення залізничним транспортом зросли на 9,4% [30, 74].

Після значного (у 1,48 раза) зростання у 2011 році фінансових результатів до оподаткування, у 2012 році відбулося їх скорочення у два рази, а у 2013 році – у 4,2 раза, порівняно з попереднім роком. Однак за січень-вересень 2014 року фінансовий результат до оподаткування у транспорті досяг понад 140 млн. грн. (74,4 млн. грн. – за увесь 2013 рік). Частка збиткових підприємств у цьому виді економічної діяльності у 2013 році скоротилася до 38,7% проти 39,3% у 2012-му, але у січні-вересні 2014 року зросла до 51,0% і на 2,7% перевищила аналогічний показник в Україні [30, 34, 74].

Обсяги інвестицій в основний капітал транспорту в регіоні із 2012 року тенденційно знижуються. Так, на кінець 2014 року їх обсяг склав 683,8 млн. грн., що становить 91,2% від показника попереднього року і лише 15,8% – від показника 2011-го, коли його значення було максимальним (4340 млн. грн.) [30].

Упродовж 2009-2013 рр. коефіцієнт зносу основного капіталу транспортних підприємств Львівської області в середньому зростав щороку на 0,32% і перевищив порогове значення у 2,4 раза (табл. 3.9). Відтак, стан основного капіталу у транспорті регіону є абсолютно незадовільним.

Про неефективність використання основного капіталу транспортних підприємств Львівської області свідчить нульовий рівень рентабельності капіталу, критично низький (із тенденцією до подальшого зниження) рівень рентабельності виробництва,

незадовільне значення (у понад п'ять разів менше від нормативного) показника фондівдачі, а також відносно низька продуктивність праці.

Таблиця 3.9

Показники стану і ефективності використання основного капіталу
у транспорті Львівської області*

Показники	Роки					Середнє значення
	2009	2010	2011	2012	2013	
Коефіцієнт зносу основного капіталу, %	82,5	90,1	82,8	83,3	83,8	84,5
Фондовіддача, грн./грн.	0,21	0,13	0,15	0,15	0,17	0,16
Рентабельність основного капіталу, грн./грн.	0,01	0,01	0,01	0	0	0,01
Рентабельність виробництва, грн./грн.	-0,02	0,03	0,04	0,02	0,01	0,02
Продуктивність праці, млн. грн./ос.	0,16	0,23	0,28	0,20	0,24	0,22

* Розраховано за даними [26, 30, 42-43, 71-74]

Таким чином, до основних проблем функціонування підприємств виробничої сфери у Львівській області (за підсумками 2014 року), пов'язаних із відтворенням та використання їх основного капіталу, можна віднести:

- високий ступінь зношеності основних засобів, зокрема у транспорті придатними для експлуатації у процесі господарської діяльності є 15,5% основних засобів, у промисловості – близько 41,0% і будівництві – близько 52,0%;
- низький рівень інноваційності промислового виробництва – питома вага реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у 2,38 раза менша за необхідний мінімум (5%);
 - тенденційне зменшення обсягу будівництва інженерних споруд;
 - різке зниження обсягу перевезення вантажів, зокрема автомобільним транспортом;
 - збиткову діяльність у промисловості, а також низькі фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування у будівництві і транспорті;
 - зростання частки збиткових підприємств, зокрема на 13,0% у транспорті, 10,6% – у промисловості і 5,4% – у будівництві;
 - суттєве скорочення обсягів залучення інвестицій в основний капітал у транспорті.

Результати мікрорівневих оцінок, проведених на підставі даних річної фінансової звітності найпотужніших промислових, будівельних і транспортних підприємств Львівської області

(додаток Д), показали, що загалом рівень показників стану та ефективності основного капіталу аналізованих підприємств виробничої сфери є вищим, аніж рівень аналогічних середньостатистичних показників у цих видах економічної діяльності у регіоні загалом (додаток Е).

Зокрема найвищих значень показників ефективності використання основного капіталу досягнуто такими підприємствами харчової промисловості як ПАТ “Концерн Хлібпром”, ПрАТ “Компанія Ензим”, ТОВ СП “Галка ЛТД” і ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”, а також підприємством із виробництва фармацевтичних препаратів ПАТ “Галичфарм” (додаток Ж, табл. Ж.2-Ж.5).

У найкращому стані (що означає відсутність потреби у модернізації) перебуває основний капітал таких підприємств промисловості як ПАТ “Львівський холодокомбінат” (знос капіталу у 2013 році становив 17,1%) і ПАТ “Львівобленерго” (9,1%), а також будівельного підприємства ПАТ “Південьзахіделектромережбуд” (25,9%) (додаток Ж, табл. Ж.1).

Водночас рівень зношеності основного капіталу на ДТГО “Львівська залізниця” і ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод” досяг критичних значень – 99,1% і 95,1% відповідно. Також високий (>65%) коефіцієнт зносу основних засобів на промислових підприємствах ПрАТ “Львівський лікєро-горілочний завод” (77,4%), ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина” (75,1%), ПАТ “Шахта “Надія” (65,8%) і будівельних підприємствах ПАТ “Нафтогазбуд” (71,6%) та ПАТ “Укразахідвуглебуд” (69,5%). Відтак ці підприємства потребують повного технічного переоснащення та реконструкції з елементами модернізації або нового будівництва. Для решти підприємств виробничої сфери регіону прийнятними є такі форми відтворення їх основного капіталу як капітальний ремонт та часткове технічне переоснащення (для активної частини основних засобів) і капітальний ремонт та реконструкція (для пасивної частини) (додаток И).

Загалом незадовільний стан процесів модернізації основного капіталу у виробничій сфері регіону засвідчили результати експертного опитування, проведеного шляхом анкетування керівників підприємств, що функціонують на території Львівської області. Так, лише 23 із 42 опитаних підприємств здійснили модернізацію основного капіталу, з яких: 18 – промислові, 3 – будівельні, 2 – транспортні.

На 48% опитаних підприємств модернізація відбулася понад п'ять років тому, що ставить під сумнів (за міжнародними стандартами) її актуальність на теперішній час (рис. 3.8).

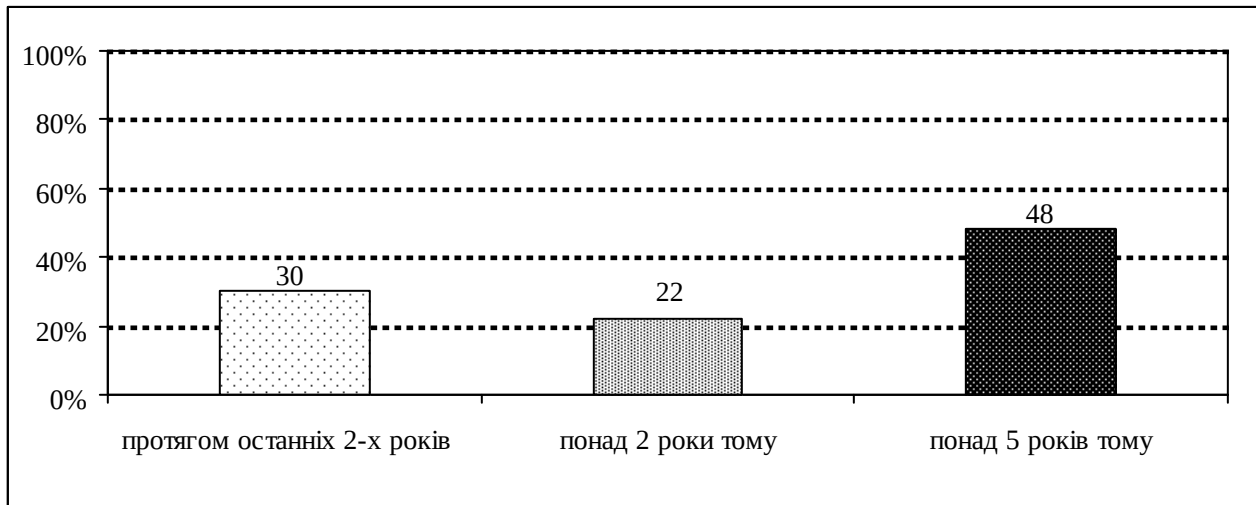

Рис. 3.8. Розподіл підприємств за термінами модернізації основного капіталу

Окрім того, негативною тенденцією є значне переважання капітального ремонту над іншими формами модернізації (рис. 3.9), тоді як у розвинутих країнах покращення стану основного капіталу, зокрема на інноваційній основі, відбувається шляхом проведення технічного переоснащення і капітального будівництва.

Наслідком проведення таких форм модернізації основного капіталу стало зменшення витрат виробництва лише на 26% підприємств (рис. 3.10). Водночас на 65% підприємств ці витрати залишилися незмінними, а на 9% – навіть збільшилися.

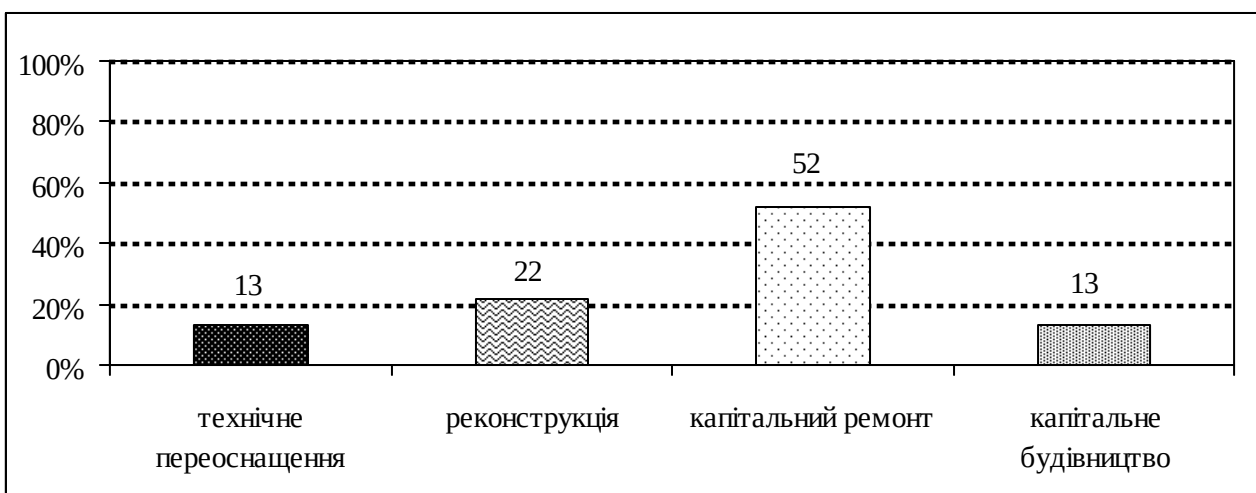

Рис. 3.9. Розподіл підприємств за формами модернізації основного капіталу

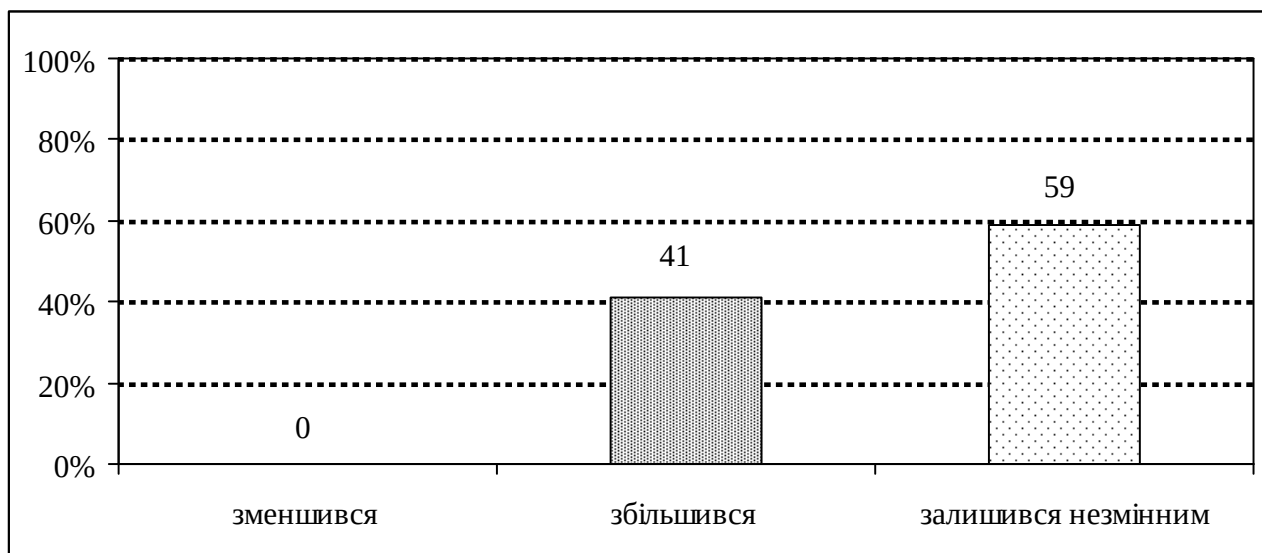

Рис. 3.10. Розподіл підприємств за динамікою витрат виробництва після модернізації основних фондів

Після модернізації основного капіталу чисельність працівників скоротилася лише на 13% підприємств (рис. 3.11). Натомість у 35% підприємств цей показник збільшився, а в 52% – залишився незмінним.

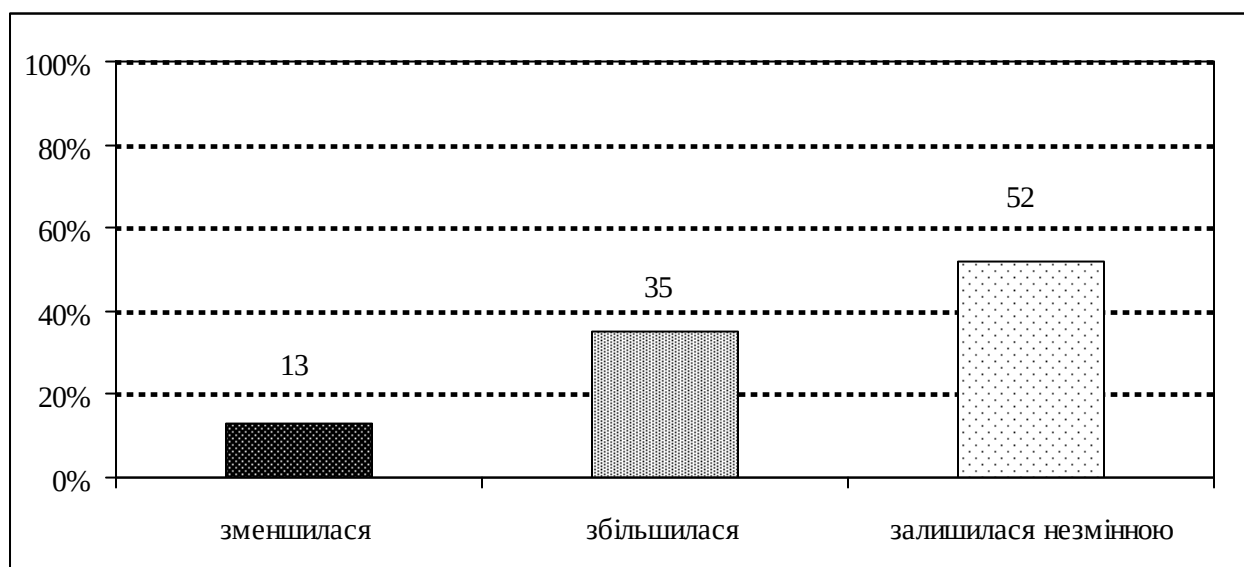

Рис. 3.11. Розподіл підприємств за чисельністю працівників після модернізації основних фондів

Позитивним наслідком модернізації стало зниження рівня виробничого травматизму і захворюваності на 13% підприємств (рис. 3.12).

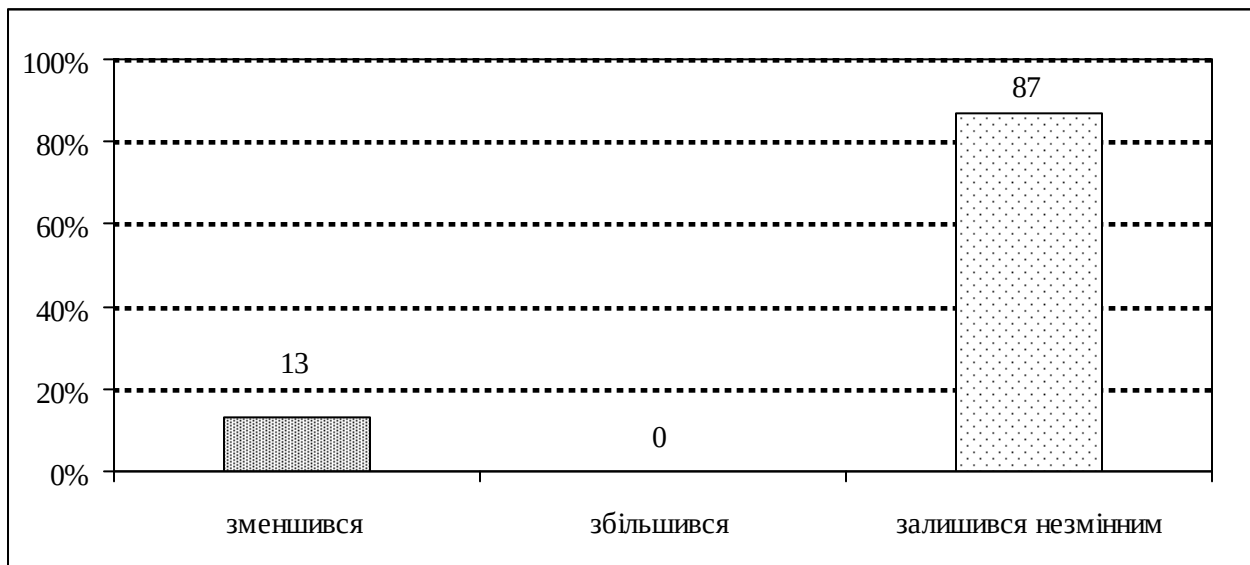

Рис. 3.12. Розподіл підприємств за рівнем виробничого травматизму і захворюваності після модернізації основних фондів

До негативних аспектів проведеної модернізації основного капіталу у виробничій сфері області належить незмінність у 59% випадків рівня викидів шкідливих речовин у навколишнє середовище (рис. 3.13).

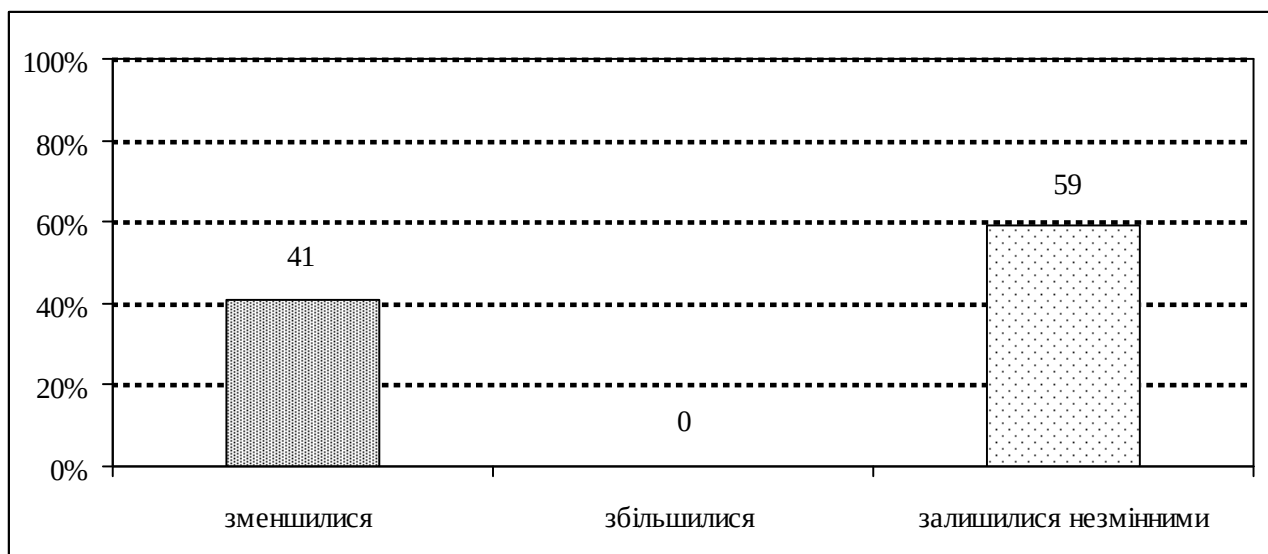

Рис. 3.13. Розподіл підприємств за рівнем викидів шкідливих речовин після модернізації основних фондів

Незадовільною є ситуація і з наявністю зовнішньої сертифікації – лише 36% із опитаних підприємств володіють сертифікатами міжнародного зразка і 12% – європейського (рис. 3.14).

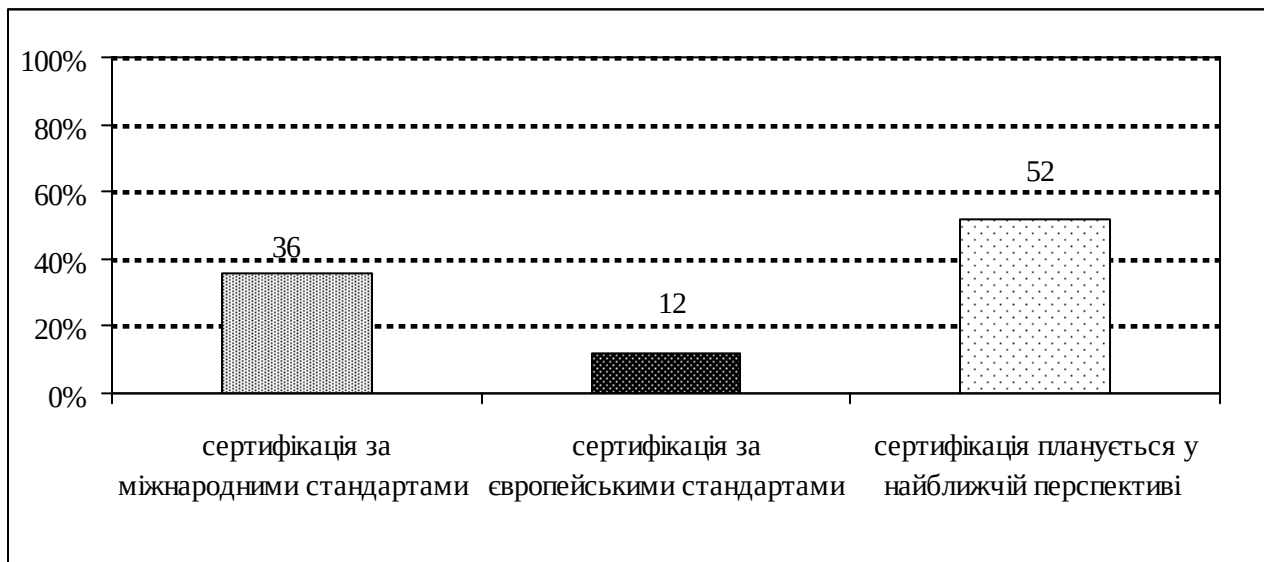

Рис. 3.14. Розподіл підприємств за наявністю сертифікації

Відносно низький рівень зовнішньої сертифікації виробничих підприємств області (до прикладу, у країнах ЄС він становить понад 70%) зумовлений:

а) відсутністю на підприємствах обладнання і технологій для виготовлення продукції належної якості;

б) відсутністю потреби у сертифікації внаслідок орієнтації продукції винятково на внутрішній ринок та/або випуск давальницької сировини, яка має відповідати лише внутрішнім регламентам покупця.

У структурі джерел фінансових ресурсів, спрямованих на модернізацію основного капіталу, традиційно переважають власні кошти підприємств (65,2%). Порівняно значною (30,4%) є частка іноземних інвестицій у цій структурі (рис. 3.15). Водночас частка кредитних ресурсів є мізерною, а бюджетних – нульовою.

Розв'язання окреслених проблем потребує комплексного підходу, який охоплюватиме не тільки техніко-технологічне оновлення основного капіталу промислових, транспортних і будівельних підприємств регіону, але й завдання, пов'язані зі структурною та організаційною модернізацією системи управління виробничою сферою Львівської області з урахуванням стратегічних пріоритетів регіонального розвитку. Створення належних умов для проведення такої модернізації передбачає проведення комплексу різнопланових організаційно-економічних заходів на рівні державних, регіональних та місцевих органів влади, результатом реалізації яких стане вирішення ряду проблем у багатьох напрямках.

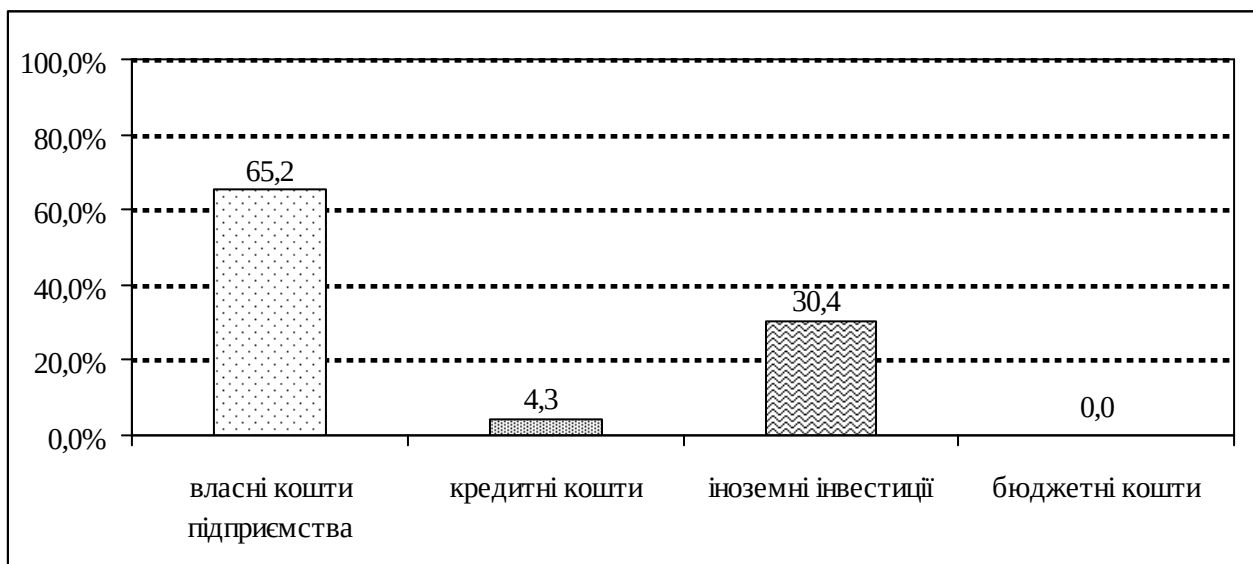

Рис. 3.15. Структура джерел фінансування модернізації основних фондів

Основними завданнями у напрямку *підвищення ефективності та конкурентоспроможності виробничої сфери регіону є:*

у промисловості

- оптимізація структури промислового виробництва шляхом стимулювання розвитку тих видів діяльності, які здатні забезпечити імпортозаміщення та приріст експорту в ключових секторах економіки;
- пріоритетне фінансування науково-виробничих програм інноваційного змісту з високим ступенем віддачі інвестицій, спрямованих на розробку і впровадження новітніх технологій, які мають стати об'єктами конкретного прояву державної селективної політики підтримки вітчизняної промисловості;
- сприяння розвитку потенційно прибуткових, наукомістких та високотехнологічних промислових виробництв із паралельним закриттям або реструктуризацією неефективних підприємств;
- підвищення конкурентоспроможності та розширення ринків збуту вітчизняної продукції шляхом переходу промислового виробництва на замкнені технологічні цикли виготовлення товарів кінцевого споживання для внутрішнього і зовнішнього ринків;
- забезпечення розвитку виробничої інфраструктури у регіоні шляхом розбудови мережі індустріальних парків на засадах державно-приватного партнерства;
- визначення та законодавче закріплення чіткого порядку фінансування (співфінансування) пріоритетних проектів, а також прозорого розподілу за результатами діяльності прибутку та активів;

- зменшення рівня енергоємності виробництва на основі реалізації енергозберігаючої моделі розвитку промисловості, що передбачає розширення використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії, диверсифікацію енергопостачання, а також формування ефективної структури енергогенеруючих потужностей у промисловому виробництві;

- приведення системи технічного регулювання у відповідність з міжнародними стандартами стосовно якості продукції, екологічних вимог до продукції та технологічного процесу її виробництва, охорони праці, техніки безпеки;

- упровадження екологічно ефективних методів організації виробництва, принципів корпоративної соціальної відповідальності з метою зменшення обсягів викидів і скидів, мінімізації утворення відходів та комплексного використання матеріально-сировинних ресурсів, у тому числі вторинних;

- розвиток технологій промислового виробництва, що унеможливають або зменшують обсяг використання екологічно небезпечних хімічних речовин та їх сполук;

у будівництві

- пріоритетне залучення регіональних будівельних організацій до виконання модернізаційних проектів (реконструкції будівель та споруд, капітального будівництва) у промисловості і транспорті, а також у житлово-комунальній та соціальній сферах області;

- активізація розбудови виробничої та логістичної інфраструктури в індустріальних (промислових) зонах;

- розвиток нових форм забезпечення будівельних організацій засобами механізації: лізинг будівельної техніки, продаж машин і механізмів у кредит, розвиток вторинного ринку засобів механізації, оренда і прокат будівельної техніки, її ремонт та виробництво запасних частин для машин, що знаходяться в експлуатації;

- розвиток мережі спеціалізованих підприємств із сервісного технічного обслуговування, ремонту і прокату будівельних машин і засобів малої механізації;

- спрощення процедур проходження експертизи і погодження проектної документації для прискорення отримання дозвільних документів на початок будівництва;

- забезпечення прозорості земельних аукціонів і прискорення процесу документального оформлення права власності (чи оренди) на землю;

у транспорті

- формування регіонального конкурентного ринку транспортних послуг шляхом створення транспарентних умов роботи для приватних операторів;
 - забезпечення прозорості фінансової звітності підприємств пасажирського транспорту на основі запровадження електронної системи обліку пасажиропотоків;
 - розширення спектру нових послуг на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та наукових розробок;
 - підвищення рівня конкурентоспроможності операторських і транспортно-експедиторських компаній, що здійснюють перевезення за транзитними напрямками та у рамках міжнародних транспортних коридорів;
 - досягнення рівня європейських і світових стандартів у транспортних перевезеннях, що сприятиме прискоренню євроінтеграції та максимальній реалізації транзитного потенціалу регіону;
 - створення організаційно-правових, економічних і техніко-технологічних передумов для запровадження принципів європейської транспортної політики;
 - зменшення негативного впливу транспортних засобів на навколишнє природне середовище;
- зокрема:

у залізничному транспорті

- організаційна модернізація ДТГО “Львівська залізниця” шляхом роздержавлення (корпоратизації) її окремих структурних підрозділів і реструктуризації активів із метою залучення приватних інвестицій та подальшої демонополізації ринку перевезень цим видом транспорту;
- збереження першості на ринку вантажних перевезень і подальше динамічне нарощення обсягів вантажо- і пасажирообороту залізничним транспортом, відповідно до потреб соціально-економічного розвитку регіону на основі ефективного використання наявної інфраструктури та рухомого складу;

в автомобільному транспорті

- запровадження ефективної системи управління державними (комунальними) транспортними підприємствами з метою підвищення ефективності їх функціонування і недопущення збитковості;

- забезпечення умов (проведення прозорих тендерів і моніторингу дотримання їх вимог) для повноцінної реалізації в області механізму ринкової конкуренції між приватними автоперевізниками, наслідком чого має стати обов'язкове оновлення рухомого складу транспортних засобів і зважена тарифна політика;
- розміщення замовлень на виготовлення автобусів, тролейбусів, трамваїв на львівських підприємствах, стимулювання виробництва електробусів;
- сприяння відтворенню застарілої транспортної інфраструктури в регіоні на паритетних між державою і приватними інвесторами засадах, передусім у напрямку розбудови сучасної мережі автомобільних доріг, утримання їх у належному експлуатаційному стані і проведення заходів, спрямованих на зниження рівня аварійності на дорогах усіх категорій;
- реалізація проектів системи диспетчеризації з використанням супутникової системи навігації руху транспортних засобів на міських автобусних, трамвайних та тролейбусних маршрутах;
- запровадження безготівкової системи оплати проїзду в міському електричному транспорті;
- удосконалення порядку формування тарифів на проїзд у міському електричному транспорті зокрема в частині включення до тарифу на послуги міського електричного транспорту інвестиційної складової, яка дасть змогу оновлювати рухомий склад;
- гармонізація національних стандартів організації роботи пасажирського автомобільного та електричного транспорту зі стандартами ЄС.

Ресурсне забезпечення модернізації основного капіталу

Для проведення модернізації основного капіталу необхідні капітальні (машини, обладнання, технології), матеріальні (сировина, матеріали та ін.), трудові (кваліфікована робоча сила) та інформаційні ресурси. Потреба в них повинна задовольнятися виходячи передусім із ресурсних можливостей регіону. Залучення ресурсів з інших регіонів України (у межах міжрегіональної взаємодії) або їх імпортованих аналогів повинно відбуватися лише за відсутності (нестачі) таких ресурсів (за видами чи обсягами) у Львівській області. Для забезпечення максимальної ефективності та прозорості процесів модернізації залучення усіх необхідних ресурсів для її проведення має здійснюватися на тендерній основі.

Основні будівельні роботи при реалізації модернізаційних проектів (реконструкції споруд, будівництві нових виробничих потужностей, об'єктів транспортної інфраструктури та ін.) в області повинні проводити регіональні будівельні підприємства та організації.

Також необхідним є створення в області загальнодоступної інформаційної бази (у формі інтерактивного каталогу або реєстру) чинних і потенційних модернізаційних проектів, яка міститиме зведену вичерпну інформацію щодо потреби у відповідних ресурсах із точним вказанням їх обсягів, номенклатури (для капітальних ресурсів), асортиментного ряду (матеріальних), кваліфікації (трудових).

Запровадження такого підходу (міжгалузевої взаємодії) на практиці дозволить комплексно вирішити проблеми забезпечення розвитку та підвищення конкурентоспроможності видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери регіону, тобто промисловості, транспорту і будівництва.

У сучасних умовах суспільно-політичної і соціально-економічної нестабільності в Україні доцільним є використання виробничою сферою області капітальних ресурсів із інших регіонів, зокрема східних, на противагу імпортом аналогам (переважно морально застарілим за європейськими стандартами). Налагодження тісних партнерських зв'язків на рівні як регіональних органів влади, так і окремих підприємств надасть можливість посилити виробничу кооперацію між регіонами, результатом якої стане переорієнтація вітчизняної промисловості (передусім індустриальних регіонів) із ринків Російської Федерації та інших країн СНД на внутрішній ринок, а в перспективі – і європейський. Це відповідає загально-національним інтересам та сприятиме виходу економіки України з кризи і подоланню її негативних наслідків.

Основними завданнями у напрямку *розвитку міжрегіонального співробітництва* є:

- розвиток інституційно-правових форм міжмуніципального співробітництва, розробка і впровадження моделі міжрегіональної взаємодії, що базується на принципах поєднання і взаємного посилення рівноцінних центрів зростання;
- реалізація угод про міжрегіональну співпрацю, кооперацію та інтеграцію з усіма регіонами України, а також регіонами інших країн, передусім ЄС;
- сприяння організації та проведенню форумів, бізнес-зустрічей, презентацій, круглих столів, тематичних виставок та інших заходів

у рамках укладених угод про співробітництво між регіонами України та адміністративно-територіальними одиницями інших країн.

Конкретні заходи (включно з нормативно-правовим забезпеченням), а також терміни їх реалізації мають визначатися відповідними програмами розвитку промисловості, транспорту і будівництва, які, своєю чергою, складуть основу комплексної програми модернізації основного капіталу підприємств виробничої сфери регіону. Розробці такої програми має передувати створення інформаційної бази перспективних модернізаційних проектів. На цьому етапі обов'язковим є збір та узагальнення інформації, наданої промисловими, транспортними і будівельними підприємствами за результатами інвентаризації їх основного капіталу, і зведення її у формі переліку конкретних проектів (заміни обладнання, технології та ін.) (додаток К, табл. К.1).

Реалізація програми модернізації основного капіталу підприємств виробничої сфери регіону передбачає ряд заходів:

1) створення робочої групи, яка буде відповідальною за конкретні напрямки модернізації (на період переходу на європейські стандарти якості). До функцій цієї групи віднесено: координацію дій усіх учасників процесу модернізації (із чітким розмежування їх функцій), моніторинг виконання Програми, залучення міжнародних грантів для технічної підтримки експорту в країни ЄС та на ринки інших країн, пошук інвесторів;

2) формування бази ресурсного забезпечення модернізації основного капіталу, що включає систематизацію інформації щодо потреби в ресурсах для реалізації модернізаційних проектів у розрізі видів виробничих ресурсів (капітальних, матеріальних, трудових) за обсягами, номенклатурою, кваліфікацією та іншими характеристиками;

3) погодження та прийняття щорічних планів із проведення модернізації основного капіталу, зокрема визначення комплексу робіт (будівельних, монтажних та ін.) і встановлення термінів їх виконання, а також затвердження переліку виконавців і постачальників; розробка оптимальних схем залучення виробничих і фінансових ресурсів;

4) затвердження схеми міжгалузевої взаємодії, тобто окреслення загальних умов, принципів і напрямів взаємодії підприємств виробничої та інших сфер регіону в ході реалізації модернізаційних проектів;

5) затвердження схеми міжрегіональної взаємодії, тобто визначення ключових засад і конкретних форм співпраці області з іншими регіонами у напрямку підтримки вітчизняних товаровиробників та сприяння зайнятості населення в Україні.

ВИСНОВКИ

Результати аналізу тенденцій та перспектив формування основного капіталу в Україні виявили загальне нарощення трендів ключових показників та їх подальше поступове відновлення після різкого зниження у кризовий період (2009-2010 рр.). У Західному регіоні протягом 2001-2013 рр. збільшення фактичної (первісної) вартості основного капіталу відбувалося нижчими темпами (12,4% у середньому щороку і, зокрема, у 2013 році 7,4%), аніж в Україні (22,5% і 13,7% відповідно). Як наслідок, – питома вага Західного регіону за показником первісної вартості основних засобів скоротилася з 13,6% у 2001 році до 7,7% у 2013-му році. За підсумками 2013 року найбільше основного капіталу зосереджено у Львівській (38,6%), Івано-Франківській (11,8%) і Закарпатській (14,8%) областях регіону.

На види економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, у Західному регіоні припадає 56,7% первісної вартості основних засобів, із них: 56,2% – на транспорт, 41,0% – на промисловість і 3,1% – на будівництво. Найвищих темпів нарощування фактичної вартості основного капіталу (18,5% у середньому за 2001-2013 рр. і 9,2% у 2013 році) було досягнуто у транспорті, тоді як у промисловості і будівництві ці темпи становили 10,9% (6,5%) і 10,8% (6,8%) відповідно.

Відтворення основного капіталу у Західному регіоні відбувалося інтенсивніше, аніж в Україні. Так, у середньому за аналізований період вартість введених в дію нових основних засобів у регіоні щорічно зростала на 18,6% (8,0% у 2013 році), а в Україні – на 14,3% (у 2013 році знизилася на 13,2%). 3-поміж областей Західного регіону у 2013 році оновлення основного капіталу найшвидшими темпами відбувалося у Чернівецькій (9,1%) і Тернопільській (8,6%) областях. У виробничій сфері регіону рівень оновлення капіталу був найвищим (понад 23,0% у середньому за 2001-2013 рр. і 9,1% у 2013 році) у будівництві, тоді як у промисловості і транспорті приріст цього показника становив, відповідно, 17,0% (7,5%) і 13,2% (6,1%).

Вибуття основного капіталу, термін корисного використання (експлуатації) якого завершився, в Україні і Західному регіоні відбувалося майже однаковими темпами: 17,6% і 17,3%, відповідно, у середньому за 2001-2013 рр. і 80,0% у 2013 році. Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери регіону,

найбільший приріст вартості ліквідованих основних засобів відбувся у транспорті у 2013 році – на 124,9%. Натомість у промисловості і будівництві у вказаному році відбулося зниження цього показника на 25,9% і 31,5% відповідно.

Протягом 2001-2013 рр. реальна (залишкова) вартість основного капіталу в Україні зросла у 4,7 раза (1,1 раза у 2013 році), а в Західному регіоні – у 3,3 раза (1,1 раза). Однак сумарно за цей період залишкова вартість основних засобів у Західному регіоні є удвічі меншою за їх первісну вартість, що підтверджує високу зношеність основного капіталу. У регіоні залишкова вартість основного капіталу в аналізованому періоді найбільше зросла в Закарпатській (у 4,1 раза) і Рівненській (у 3,7 раза) областях. У виробничій сфері Західного регіону щорічні темпи нарощування залишкової вартості основних засобів (у середньому за аналізований період) становили: у промисловості – 10,8% (6,6% у 2013 році), у будівництві – 16,6% (7,3%) і у транспорті – 11,1% (6,3%).

Значення показника амортизації (зносу) основного капіталу протягом 2001-2013 рр. в Україні щорічно збільшувалося на понад 13,0% (на 26,7% у 2013 році), а в Західному регіоні – на понад 10,0% (6,8%). Серед областей регіону найбільший приріст цього показника у середньому за аналізований період виявлено у Закарпатській (у 6,3 раза) і Рівненській (у 4,1 раза) областях. У виробничій сфері Західного регіону найвищих темпів зростання амортизаційних відрахувань було досягнуто в будівництві (у середньому щороку на 16,4% і 8,4% у 2013 році), а найменших у транспорті – 10,0% (7,6%).

Середньорічні темпи росту капіталовкладень у 2001-2013 рр. в Україні становили понад 19,0%, а в Західному регіоні – понад 17,0%, однак у 2013 році вони знизилися на 8,8% і 6,7% відповідно. Активність інвестиційної діяльності протягом досліджуваного періоду була найвищою у Тернопільській, Чернівецькій і Львівській областях, наслідком чого стало збільшення в них обсягів уведених в дію нових основних засобів і нарощування реальної вартості основного капіталу.

У 2009 році, порівняно з попереднім роком, обсяги інвестицій в основний капітал у Західному регіоні скоротилися на 37,2%, а вартість уведених в дію нових основних засобів – на 28,5%. У 2009 і 2010 роках вартість ліквідованих основних засобів у регіоні знизилася на 16,0% і 1,8%, відповідно, а обсяги

амортизаційних відрахувань – на 5,3% і 11,0% відповідно. Протягом 2011-2013 рр. відбулося відновлення позитивних тенденцій, однак нарощення показників основного капіталу відбувалося повільнішими темпами, аніж у докризовий період. Так, у Західному регіоні відносно середньорічне зростання вартості введених в дію нових основних засобів склало 10,1%, вартості ліквідованих основних засобів – 69,9%, залишкової вартості основного капіталу – 4,1%, амортизації (зносу) основних засобів – 10,9%, капіталовкладень – 8,4%, але, водночас, первісна вартість основних засобів зменшилася на 0,5%.

Серед видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, у Західному регіоні найбільший приріст обсягів інвестицій в основний капітал протягом 2001-2013 рр. відбувся у будівництві: у 61 разів, зокрема у 2012 році, порівняно з попереднім роком, на 1704,8% або 9709,8 разів. У промисловості і транспорті обсяги капіталовкладень за цей період зросли, відповідно, у 6,4 і 1,3 рази.

Результати розрахунку загального інтегрального індекса техніко-економічного стану, руху та ефективності використання основного капіталу вказують на зниження у 2013 році рівня базових показників в Україні у 1,6 рази, порівняно з 2008-м. Водночас у Західному регіоні за цей період зниження названого індекса склало лише 1,1 рази. За підсумками 2013 року на підставі значень загального інтегрального індекса основний капітал в Україні і Західному регіоні можна умовно віднести до 2-ї групи за розробленою нами градацією. Це означає, що основний капітал загалом перебуває у задовільному стані, але потребує ремонту і модернізації. Однак, якщо в Західному регіоні ця позиція є надійною (у 2013 році значення інтегрального індекса становило 0,610), то в Україні (0,417) існує ризик переходу основного капіталу в 3-тю групу, що означатиме необхідність його радикального оновлення в деяких регіонах.

Співставлення трендів часткових інтегральних індексів засвідчило тенденційне відставання (як в Україні, так і в Західному регіоні) значень показника руху від показників техніко-економічного стану і показників ефективності основного капіталу. Це є підтвердженням тези про неналежний загальний рівень оновлення основного капіталу, що, своєю чергою, здійснює негативний вплив на стан і перспективи розвитку національної економіки.

Наявна структура капітальних інвестицій за видами та напрямками активів, зокрема в інновації, свідчить про те, що інвестиційна політика в Україні здебільшого націлена на просте відтворення

основного капіталу, тобто підтримання зношених основних засобів у робочому стані, а не на розроблення і впровадження нових засобів виробництва. Зокрема, у технологічній структурі капітальних інвестицій у матеріальні активи за 2014 рік машини, обладнання та інвентар і транспортні засоби становили 38,7% в Україні і 28,9% у Львівській області. У відтворювальній структурі капітальних інвестицій у матеріальні активи на модернізацію основного капіталу відведено 24,7% в Україні і 25,4% у Львівській області, з них активній частині основного капіталу належить лише 7,0% і 5,8% відповідно.

Мезорівневі оцінки базових показників у промисловості, будівництві і транспорті Львівської області виявили ключові проблеми функціонування підприємств виробничої сфери регіону, зокрема пов'язані із відтворенням та використання їх основного капіталу, а саме: високий ступінь зношеності основних засобів; низький рівень інноваційності промислового виробництва; тенденційне зменшення обсягу будівництва інженерних споруд; різке зниження обсягу перевезення вантажів, зокрема автомобільним транспортом; збиткову діяльність у промисловості, а також низькі фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування у будівництві і транспорті; зростання частки збиткових підприємств; суттєве скорочення обсягів залучення інвестицій в основний капітал у транспорті.

Результати мікрорівневих оцінок, проведених на підставі даних річної фінансової звітності найпотужніших промислових, будівельних і транспортних підприємств Львівської області, показали, що загалом рівень показників стану та ефективності основного капіталу аналізованих підприємств виробничої сфери є вищим, аніж рівень аналогічних середньостатистичних показників у цих видах економічної діяльності у регіоні загалом. Однак ті підприємства, ступінь зносу основного капіталу яких перевищив 65%, потребують повного технічного переоснащення та реконструкції з елементами модернізації або нового будівництва. Для решти підприємств виробничої сфери регіону прийнятними є такі форми відтворення їх основного капіталу як капітальний ремонт та часткове технічне переоснащення (для активної частини основних засобів) і капітальний ремонт та реконструкція (для пасивної частини).

Втілення на практиці програми модернізації основного капіталу виробничої сфери передбачає створення в регіоні загальнодоступної інформаційної бази (у формі інтерактивного каталогу або реєстру) чинних і потенційних модернізаційних проектів, яка міститиме

зведену вичерпну інформацію щодо потреби у відповідних ресурсах із точним вказанням їх обсягів, номенклатури (для капітальних ресурсів), асортиментного ряду (матеріальних), кваліфікації (трудових).

Реалізація завдань структурно-організаційної і техніко-технологічної модернізації основного капіталу на засадах міжрегіональної та міжгалузевої взаємодії дозволить комплексно вирішити проблеми забезпечення ефективного функціонування та конкурентоспроможності не лише тих видів економічної діяльності, що належать до виробничої сфери, тобто промисловості, будівництва і транспорту, але й підвищити загальний рівень ділової активності в регіоні та рівень його інвестиційної привабливості; створити збалансовану транспортну систему, здатну задовольнити в повному обсязі потреби економіки і населення у перевезеннях, забезпечити належну якість та безпеку перевізного процесу, відповідно до стандартів ЄС, а також реалізувати транзитний потенціал регіону; покращити рівень життя населення у регіоні шляхом збереження наявних та створення нових робочих місць, підвищення продуктивності праці, а відтак – збільшення заробітної плати і гарантування соціального захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрюхин А. В. Экономический анализ реализации различных способов обновления основного капитала предприятия / А. В. Андрюхин // Известия ТулГУ. Экономические и юридические науки. – 2013. – № 1-1. – С. 120-135.
2. Баланс основних засобів України за 2011 рік / Державна служба статистики України. – Київ, 2013. – 25 с.
3. Баланс основних засобів України за 2012 рік / Державна служба статистики України. – Київ, 2013. – 23 с.
4. Баланс основних засобів України за 2013 рік / Державна служба статистики України. – Київ, 2014. – 19 с.
5. Болховітінова О. Ю. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні / О. Ю. Болховітінова, Б. Є. Кваснюк, С. І. Кіреєв та ін. ; [за ред. Б. Є. Кваснюка]. – К. : Ін-т екон. прогноз. – Х. : Форт, 2003. – 436 с.
6. Бужимська К. О. Деякі складові теоретико-методологічної бази інноваційно-технологічної модернізації / К. О. Бужимська // Вісник ЖДТУ. – 2009. – № 4. – С. 202-207.
7. Господарський кодекс України № 2424-IV від 04.02.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
8. Експрес-випуск № 317 від 01.12.2014 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області. – Режим доступу : http://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/express/2014/v03061014_317.pdf
9. Завадський Й. С. Економічний словник / Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич. – К. : Кондор, 2006. – 358 с.
10. Закон України “Про акціонерні товариства” № 1255-VII (1255-18) від 13.05.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
11. Закон України “Про інститути спільного інвестування” № 5080-VI від 05.07.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/інститути_спільного_інвестування
12. Іщук С. О. Методи визначення оптимальних виробничих програм за фінансовими критеріями розвитку підприємства / С. О. Іщук // Економіка і прогнозування : науковий журнал. – 2006. – № 4. – С. 123-132.

13. Калабеков И. Г. Россия, Китай и США в цифрах [И. Г. Калабеков] / Справочное издание. – М., 2014. – 254 с.
14. Капітальні інвестиції в Україні за січень-грудень 2014 року [Електронний ресурс] : Експрес-випуск Державної служби статистики України від 24.02.2015 р. № 88/0/03.4вн-15. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Капітальні інвестиції в Україні у 2007-2011 роках : [стат. зб.] / Державна служба статистики України. – Київ, 2012. – 122 с.
16. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування [Електронний ресурс] : Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
17. Капітальні інвестиції у Львівській області у 2014 році / Статистичний бюлетень ; Головне управління статистики у Львівській області. – Львів, 2015. – 40 с.
18. Кіндзерський Ю. В. Промисловість України: стратегія і політика структурно-технологічної модернізації: монографія / Ю.В. Кіндзерський ; НАН України, ДУ “Ін-т екон. та прогноз. НАН України”. – К., 2013. – 536 с.
19. Коркешко О. Н., Туякова З. С. Основы стратегии технологической модернизации предприятия // Вестник Оренбургского государственного университета, 2011. – № 13. – С. 245-249.
20. Мамалуй О. О. Про зміст механізму модернізації української економіки / О. О. Мамалуй // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – 2010. – № 3. – С. 27-35.
21. Наказ Державного комітету України з будівництва та архітектури “Про затвердження ДБН А 2.2-3-2004 “Склад, порядок розроблення, погодження та затвердження проектної документації для будівництва” від 20.01.2004 р. № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.8460.0>
22. Наказ Державного комітету ядерного регулювання України “Про затвердження Загальних вимог до продовження експлуатації енергоблоків АЕС у понадпроектний строк за результатами здійснення періодичної переоцінки безпеки” від 26.11.2004 р. № 181 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1587-04>

23. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» від 02.03.2007 р. № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uazakon.com/documents/date_6s/pg_gewqwi/index.htm
24. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 “Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України” [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
25. Наказ Міністерства фінансів України “Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів” від 30.09.2003 р. № 561. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>
26. Основні засоби України за 2000-2010 роки : [стат. зб.] / Державна служба статистики України. – Київ, 2012. – 292 с.
27. Офіційний сайт Головного управління статистики у Волинській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.vous.in.lutsk.ua>
28. Офіційний сайт Головного управління статистики у Закарпатській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.stat.uz.ua>
29. Офіційний сайт Головного управління статистики у Івано-Франківській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://stat.if.ukrtel.net>
30. Офіційний сайт Головного управління статистики у Львівській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.stat.lviv.ua>
31. Офіційний сайт Головного управління статистики у Рівненській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.oblstat.rivne.com>
32. Офіційний сайт Головного управління статистики у Тернопільській області : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ternstat.tim.net.ua>
33. Офіційний сайт Головного управління статистики у Чернівецькій області : [Електронний ресурс] / Державний

- комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.oblstat.cv.ukrtel.net>
34. Офіційний сайт Державної служби статистики України : [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
35. Петрович Й. М. Модернізація промислових підприємств як передумова їх ефективного розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/16326/1/138_Petrovich_249_250_Modern_Problems.pdf
36. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
37. Полтерович В. Стратегии модернизации, институты и коалиции / В. Полтерович // Вопросы экономики, 2008 – № 4. – С. 4-24.
38. Полянчева А. Г. Исследование зарубежного опыта управления научно-технологическим развитием и оценка его использования в российских условиях / А. Г. Полянчева // Менеджмент в России и за рубежом. – 2007. – № 2. – С. 34-40.
39. Постанова Верховної Ради України “Про затвердження Правил застосування Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 27.06.1995 р. № 247/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/247/95-%D0%B2%D1%80/page>
40. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року” від 6 серпня 2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#n11>
41. Регіони України 2009 : [стат. зб.] / Державна служба статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленка] . – Київ, 2009. – Ч. II. – 758 с.
42. Регіони України 2012 : [стат. зб.] / Державна служба статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленка] . – Київ, 2012. – Ч. II. – 801 с.
43. Регіони України 2013 : [стат. зб.] / Державна служба статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленка] . – Київ, 2013. – Ч. II. – 783 с.
44. Салун М. М. Фактори модернізації ресурсного потенціалу промислового підприємства / М. М. Салун // Інноваційна економіка, Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – № 4(30). – С. 49-51.

45. Статистичний щорічник Волинь 2004 / Головне управління статистики у Волинській області ; [за ред. М. І. Мотиль] . – Луцьк, 2005 . – 558 с.
46. Статистичний щорічник Волинь 2005 / Головне управління статистики у Волинській області ; [за ред. М. І. Мотиль] . – Луцьк, 2006 . – 558 с.
47. Статистичний щорічник Волинь 2007 / Головне управління статистики у Волинській області ; [за ред. М. І. Мотиль] . – Луцьк, 2008 . – 564 с.
48. Статистичний щорічник Волинь 2009 / Головне управління статистики у Волинській області ; [за ред. М. І. Мотиль] . – Луцьк, 2010 . – 560 с.
49. Статистичний щорічник Волинь 2011 / Головне управління статистики у Волинській області ; [за ред. В. Ю. Науменка] . – Луцьк, 2012 . – 560 с.
50. Статистичний щорічник Волинь 2012 / Головне управління статистики у Волинській області ; [за ред. В. Ю. Науменка] . – Луцьк, 2013 . – 521 с.
51. Статистичний щорічник Волинь 2013 / Головне управління статистики у Волинській області ; [за ред. В. Ю. Науменка] . – Луцьк, 2014 . – 509 с.
52. Статистичний щорічник Закарпаття за 2004 рік / Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. І. В. Ільтьо] . – Ужгород, 2005 . – 640 с.
53. Статистичний щорічник Закарпаття за 2006 рік / Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник] . – Ужгород, 2007 . – 592 с.
54. Статистичний щорічник Закарпаття за 2007 рік / Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник] . – Ужгород, 2008 . – 575 с.
55. Статистичний щорічник Закарпаття за 2008 рік / Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник] . – Ужгород, 2009 . – 559 с.
56. Статистичний щорічник Закарпаття за 2011 рік / Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник] . – Ужгород, 2012 . – 543 с.

57. Статистичний щорічник Закарпаття за 2012 рік / Головне управління статистики у Закарпатській області ; [за ред. Г. Д. Гриник] . – Ужгород, 2013 . – 511 с.
58. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2006 рік / Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Коліmbровського] . – Івано-Франківськ , 2007 . – 502 с.
59. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2007 рік / Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Коліmbровського] . – Івано-Франківськ , 2008 . – 523 с.
60. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2008 рік / Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Коліmbровського] . – Івано-Франківськ , 2009 . – 534 с.
61. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2011 рік / Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Коліmbровського] . – Івано-Франківськ , 2012 . – 533 с.
62. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2012 рік / Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. М. М. Коліmbровського] . – Івано-Франківськ , 2013 . – 534 с.
63. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2013 рік / Головне управління статистики у Івано-Франківській області ; [за ред. О. В. Бліннікової] . – Івано-Франківськ , 2014 . – 482 с.
64. Статистичний щорічник Львівської області за 2002 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2003 . – Ч. 1. – 422 с., Ч. 2. – 382 с.
65. Статистичний щорічник Львівської області за 2003 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2004 . – Ч. 1. – 368 с., Ч. 2. – 370 с.
66. Статистичний щорічник Львівської області за 2004 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2005 . – Ч. 1. – 392 с., Ч. 2. – 352 с.

67. Статистичний щорічник Львівської області за 2005 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2006 . – Ч. 1. – 366 с., Ч. 2. – 358 с.
68. Статистичний щорічник Львівської області за 2006 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2007 . – Ч. 1. – 368 с., Ч. 2. – 342 с.
69. Статистичний щорічник Львівської області за 2007 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. О. Матковського] . – Львів, 2008 . – Ч. 1 – 368 с., Ч. 2. – 314 с.
70. Статистичний щорічник Львівської області за 2008 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. І. Зимовіної] . – Львів, 2009 . – Ч. 1. – 364 с., Ч. 2. – 276 с.
71. Статистичний щорічник Львівської області за 2010 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. І. Зимовіної] . – Львів, 2011 . – Ч. 1. – 362 с., Ч. 2. – 280 с.
72. Статистичний щорічник Львівської області за 2011 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. І. Зимовіної] . – Львів, 2012 . – Ч. 1. – 368 с., Ч. 2. – 288 с.
73. Статистичний щорічник Львівської області за 2012 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. І. Зимовіної] . – Львів, 2013 . – Ч. 1. – 368 с., Ч. 2. – 288 с.
74. Статистичний щорічник Львівської області за 2013 рік : [в 2-х част.] / Головне управління статистики у Львівській області ; [за ред. С. І. Зимовіної] . – Львів, 2014 . – Ч. 1. – 374 с., Ч. 2. – 264 с.
75. Статистичний щорічник Рівненської області за 2006 рік / Головне управління статистики у Рівненській області ; [за ред. Ю. В. Мороза] . – Рівне, 2007 . – 572 с.
76. Статистичний щорічник Рівненської області за 2007 рік / Головне управління статистики у Рівненській області ; [за ред. Ю. В. Мороза] . – Рівне, 2008 . – 572 с.

77. Статистичний щорічник Рівненської області за 2009 рік / Головне управління статистики у Рівненській області ; [за ред. Ю. В. Мороза] . – Рівне, 2010 . – 502 с.
78. Статистичний щорічник Рівненської області за 2011 рік / Головне управління статистики у Рівненській області ; [за ред. Ю. В. Мороза] . – Рівне, 2012 . – 480 с.
79. Статистичний щорічник Рівненської області за 2012 рік / Головне управління статистики у Рівненській області ; [за ред. Ю. В. Мороза] . – Рівне, 2013 . – 482 с.
80. Статистичний щорічник Рівненської області за 2013 рік / Головне управління статистики у Рівненській області ; [за ред. Ю. В. Мороза] . – Рівне, 2014 . – 468 с.
81. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2003 рік / Головне управління статистики у Тернопільській області ; [за ред. В. Г. Кирича] . – Тернопіль, 2004 . – 477 с.
82. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2007 рік / Головне управління статистики у Тернопільській області ; [за ред. В. Г. Кирича] . – Тернопіль, 2008 . – 454 с.
83. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2008 рік / Головне управління статистики у Тернопільській області ; [за ред. В. Г. Кирича] . – Тернопіль, 2009 . – 461 с.
84. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2009 рік / Головне управління статистики у Тернопільській області ; [за ред. В. Г. Кирича] . – Тернопіль, 2010 . – 471 с.
85. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2010 рік / Головне управління статистики у Тернопільській області ; [за ред. В. Г. Кирича] . – Тернопіль, 2011 . – 463 с.
86. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2011 рік / Головне управління статистики у Тернопільській області ; [за ред. В. Г. Кирича] . – Тернопіль, 2012 . – 498 с.
87. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2012 рік / Головне управління статистики у Тернопільській області ; [за ред. В. Г. Кирича] . – Тернопіль, 2013 . – 439 с.
88. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2013 рік / Головне управління статистики у Тернопільській області ; [за ред. В. Г. Кирича] . – Тернопіль, 2014 . – 444 с.

89. Статистичний щорічник України за 2007 рік / Державний комітет статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К. : Консультант, 2008 . – 552 с.
90. Статистичний щорічник України за 2008 рік / Державний комітет статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К., 2009. – 567 с.
91. Статистичний щорічник України за 2009 рік / Державний комітет статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К., 2010. – 567 с.
92. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Державний комітет статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К. : ТОВ “Август-Трейд”, 2011. – 577 с.
93. Статистичний щорічник України за 2013 рік / Державний комітет статистики України ; [за ред. О. Г. Осауленка] . – К., 2014. – 535 с.
94. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2006 рік / Головне управління статистики у Чернівецькій області ; [за ред. А. В. Ротаря] . – Чернівці, 2007 . – 484 с.
95. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2007 рік / Головне управління статистики у Чернівецькій області ; [за ред. А. В. Ротаря] . – Чернівці, 2008 . – 481 с.
96. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2009 рік / Головне управління статистики у Чернівецькій області ; [за ред. А. В. Ротаря] . – Чернівці, 2010 . – 527 с.
97. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2010 рік / Головне управління статистики у Чернівецькій області ; [за ред. А. В. Ротаря] . – Чернівці, 2011 . – 423 с.
98. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2011 рік / Головне управління статистики у Чернівецькій області ; [за ред. А. В. Ротаря] . – Чернівці, 2012 . – 456 с.
99. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2012 рік / Головне управління статистики у Чернівецькій області ; [за ред. А. В. Ротаря] . – Чернівці, 2013 . – 620 с.
100. Статистичний щорічник Чернівецької області за 2013 рік / Головне управління статистики у Чернівецькій області ; [за ред. А. В. Ротаря] . – Чернівці, 2014 . – 595 с.
101. Трофимов О. В. Модернізація підприємств промисловості: концепція, стратегії и механізм реалізації / О. В. Трофимов,

- Ю. И. Ефимычев, А. Ю. Ефимычев, А. Г. Шипилов // Креативная экономика. – 2011. – № 11 (59). – С. 31-36. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.creativeconomy.ru/articles/14224/>
102. Указ Президента України “Про корпоратизацію підприємств” № 354/93 від 15.06.1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/210/93>
103. Шинкарук Л. В. Основні напрями політики модернізації економічної сфери в Україні / Л. В. Шинкарук // Економіка і прогнозування. – 2013. – № 1. – С. 138-139.
104. Шинкарук Л. В. Нагромадження основного капіталу та тенденції його відтворення в економіці України : автореф. дис... д-ра екон. наук : 08.00.01 / Л. В. Шинкарук ; ДУ “Ін-т економіки та прогнозування НАН України”. – К., 2007. – 36 с.
105. Эйтингон В. Н. и др. Модернизация промышленных предприятий // Организационные и экономические проблемы становления конкурентоспособного производства: сб. тр. – Воронеж: Междунар. акад. науки и практики организации производства, 1999. – С. 48-51.
106. Ясин Е. Модернизация российской экономики: что в повестке дня / Е. Ясин // Экономический журнал ВШЭ, 2001. – № 2. – Т. 5. – С. 157-178.

ДОДАТКИ

Додаток А

Показники техніко-економічного стану основного капіталу в Україні і Західному регіоні

Таблиця А.1

Коефіцієнт зносу основного капіталу* (%)

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	51,5	52,6	61,2	60,0	74,9	75,9	76,7	77,3
у т.ч.:								
- промисловість	58,6	59,0	58,0	61,8	63,0	56,8	57,3	56,9
- будівництво	40,8	39,3	41,0	46,0	50,1	58,8	55,1	51,9
- транспорт	60,4	66,9	82,4	83,9	94,4	95,6	96,0	96,7
Західний регіон								
Всього	45,4	43,3	45,2	51,6	59,7	53,2	53,5	53,8
у т.ч.:								
- промисловість	52,6	53,0	51,9	54,9	51,7	53,0	52,9	52,9
- будівництво	43,5	43,1	42,5	30,4	46,4	38,6	38,2	37,9
- транспорт	50,0	53,1	55,6	74,3	86,5	77,1	77,8	78,4
Волинська область								
Всього	44,4	46,4	46,0	45,4	49,1	46,4	46,5	46,6
у т.ч.:								
- промисловість	42,3	49,2	48,4	44,8	53,1	48,7	48,8	48,8
- будівництво	43,3	37,4	38,8	46,6	50,4	43,1	42,7	42,4
- транспорт	52,9	55,6	57,9	60,3	60,3	60,4	61,0	61,5
Закарпатська область								
Всього	42,2	46,2	40,1	52,2	74,3	60,1	60,7	61,1
у т.ч.:								
- промисловість	45,3	47,3	46,9	53,7	55,2	52,1	52,5	52,8
- будівництво	43,1	49,1	48,4	43,6	41,1	44,1	44,0	43,8
- транспорт	40,9	57,5	38,9	65,7	92,0	78,8	79,3	79,7
Івано-Франківська область								
Всього	51,3	47,4	46,9	50,2	47,6	46,4	46,4	46,4
у т.ч.:								
- промисловість	68,0	61,4	60,0	62,0	57,9	61,7	61,6	61,5
- будівництво	39,5	37,5	34,0	43,2	45,5	40,2	40,2	40,2
- транспорт	48,8	48,1	53,7	67,8	57,7	61,2	62,1	62,8
Львівська область								
Всього	47,7	46,2	48,1	60,9	70,1	60,4	60,9	61,3
у т.ч.:								
- промисловість	55,4	56,3	53,3	59,5	59,5	58,3	58,5	58,6
- будівництво	44,0	43,9	49,0	48,8	48,6	47,5	47,6	47,6
- транспорт	51,6	47,0	59,6	82,5	90,1	82,8	83,3	83,8

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Рівненська область								
Всього	43,0	48,9	49,8	50,1	50,9	48,5	48,7	48,9
у т.ч.:								
- промисловість	40,9	49,3	51,0	52,1	52,1	50,4	50,6	50,7
- будівництво	51,7	50,4	35,0	42,3	46,9	42,0	41,5	41,1
- транспорт	49,9	66,7	69,4	71,0	72,2	71,0	71,7	72,4
Тернопільська область								
Всього	47,5	46,7	44,8	44,5	46,8	43,9	43,9	43,9
у т.ч.:								
- промисловість	51,5	51,5	45,0	47,8	43,8	46,4	46,2	45,9
- будівництво	46,1	43,4	42,7	47,5	48,8	45,2	44,9	44,6
- транспорт	55,7	58,4	59,9	60,6	70,5	65,4	66,0	66,4
Чернівецька область								
Всього	46,4	44,4	42,8	37,4	37,7	37,3	37,0	36,7
у т.ч.:								
- промисловість	44,5	38,5	38,5	42,0	16,4	25,0	24,0	23,2
- будівництво	40,6	38,6	36,3	8,1	46,4	18,3	17,9	17,5
- транспорт	52,3	54,3	60,1	62,8	74,4	68,6	69,8	70,8

* Побудовано за даними [2-4, 26, 34]

Таблиця А.2

Коефіцієнт придатності основного капіталу* (%)

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	49,4	48,5	39,7	40,9	26,0	24,1	23,3	22,7
у т.ч.:								
- промисловість	41,4	41,0	42,0	38,2	37,0	43,2	42,7	43,1
- будівництво	59,2	60,7	59,0	54,0	49,9	41,2	44,9	48,1
- транспорт	39,6	33,1	17,6	16,1	5,6	4,4	4,0	3,3
Західний регіон								
Всього	54,6	56,7	54,8	48,4	40,3	46,8	46,5	46,2
у т.ч.:								
- промисловість	47,4	47,0	48,1	45,1	48,3	47,0	47,1	47,1
- будівництво	56,5	56,9	57,5	69,6	53,6	61,4	61,8	62,1
- транспорт	50,0	46,9	44,4	25,7	13,5	22,9	22,2	21,6
Волинська область								
Всього	56,0	54,1	54,5	55,2	51,7	53,6	53,5	53,4
у т.ч.:								
- промисловість	57,7	50,8	51,5	55,2	46,9	51,3	51,2	51,2
- будівництво	56,9	62,7	61,2	53,4	49,5	56,9	57,3	57,6
- транспорт	47,1	44,4	42,1	39,7	39,7	39,6	39,0	38,5
Закарпатська область								
Всього	58,4	54,6	60,5	48,5	26,3	39,9	39,3	38,9
у т.ч.:								
- промисловість	54,7	52,7	53,1	46,3	44,8	47,9	47,5	47,2
- будівництво	56,9	50,8	51,6	56,4	58,9	55,9	56,0	56,2
- транспорт	59,1	42,6	61,1	34,3	8,0	21,2	20,7	20,3

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Івано-Франківська область								
Всього	49,3	74,2	53,9	50,7	53,5	53,6	53,6	53,6
у т.ч.:								
- промисловість	32,0	38,6	40,0	38,0	42,1	38,3	38,4	38,5
- будівництво	60,4	62,5	66,1	56,8	54,5	59,8	59,8	59,8
- транспорт	51,2	51,9	46,3	32,2	42,3	38,8	37,9	37,2
Львівська область								
Всього	53,7	55,0	53,0	40,3	31,2	39,6	39,1	38,7
у т.ч.:								
- промисловість	44,6	43,7	46,7	40,5	40,5	41,7	41,5	41,4
- будівництво	55,9	56,1	51,0	51,2	51,4	52,5	52,4	52,4
- транспорт	48,4	53,0	40,4	17,5	9,9	17,2	16,7	16,2
Рівненська область								
Всього	58,0	52,3	51,4	51,2	50,4	51,5	51,3	51,1
у т.ч.:								
- промисловість	59,1	50,7	49,0	47,9	47,9	49,6	49,4	49,3
- будівництво	48,4	49,7	65,0	57,8	53,2	58,0	58,5	58,9
- транспорт	50,1	33,3	30,6	29,0	27,8	29,0	28,3	27,6
Тернопільська область								
Всього	55,3	55,6	57,0	57,2	55,0	56,1	56,1	56,1
у т.ч.:								
- промисловість	48,5	48,4	55,0	52,2	56,1	53,6	53,8	54,1
- будівництво	53,9	56,8	57,4	52,5	51,1	54,8	55,1	55,4
- транспорт	44,3	41,6	40,1	39,4	29,5	34,6	34,0	33,6
Чернівецька область								
Всього	55,7	57,3	59,6	64,7	64,3	62,7	63,0	63,3
у т.ч.:								
- промисловість	55,5	61,5	61,5	58,0	83,6	75,0	76,0	76,8
- будівництво	59,4	61,4	63,8	91,9	53,6	81,7	82,1	82,5
- транспорт	47,8	45,7	39,9	37,2	25,6	31,4	30,2	29,2

* Розраховано за даними [2-4, 26, 34]

Таблиця А.3

Коефіцієнт інвестованості основного капіталу* (%)

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	8,805	10,424	8,970	4,304	2,856	2,978	3,550	2,739
у т.ч.:								
- промисловість	9,125	10,854	10,787	6,661	5,652	7,784	7,608	6,299
- будівництво	23,351	26,263	27,060	8,982	7,664	13,303	63,771	58,575
- транспорт	8,276	8,336	3,918	1,907	1,122	0,933	0,640	0,313

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Західний регіон								
Всього	9,229	11,393	12,370	6,059	4,953	5,775	6,779	5,875
у т.ч.:								
- промисловість	10,947	12,622	14,919	9,718	7,308	7,484	6,880	6,995
- будівництво	17,526	22,326	36,950	9,345	6,841	8,852	143,349	130,272
- транспорт	7,788	8,568	6,822	2,910	2,378	3,543	1,161	0,893
Волинська область								
Всього	10,395	13,016	12,433	7,389	4,799	5,832	8,441	8,061
у т.ч.:								
- промисловість	25,133	23,990	22,804	18,381	6,377	7,610	6,478	7,152
- будівництво	19,523	23,709	17,778	2,449	1,821	5,305	229,129	159,936
- транспорт	4,589	6,855	6,602	2,436	2,593	3,422	1,527	0,802
Закарпатська область								
Всього	10,457	10,622	9,975	4,322	3,161	3,924	4,156	3,692
у т.ч.:								
- промисловість	15,064	13,155	16,017	9,931	9,731	17,076	8,810	9,114
- будівництво	19,808	18,494	33,356	21,316	10,992	4,532	105,496	86,771
- транспорт	5,483	5,446	4,255	1,373	0,786	0,710	0,418	0,292
Івано-Франківська область								
Всього	9,008	14,439	17,696	7,466	7,924	6,546	9,546	8,323
у т.ч.:								
- промисловість	7,794	13,628	17,595	8,645	9,682	5,877	9,920	7,827
- будівництво	15,582	27,157	60,376	16,266	12,466	10,949	186,825	201,420
- транспорт	4,887	6,486	8,637	4,085	3,447	3,073	1,432	1,665
Львівська область								
Всього	9,173	10,985	11,678	5,260	4,487	6,110	6,438	5,228
у т.ч.:								
- промисловість	9,211	12,136	14,265	6,950	7,281	8,361	8,989	11,219
- будівництво	14,067	16,600	16,854	3,558	7,787	5,576	125,022	110,961
- транспорт	11,676	12,122	8,994	3,429	2,914	5,016	1,181	0,957
Рівненська область								
Всього	8,548	8,644	8,547	5,648	4,447	5,014	4,813	4,582
у т.ч.:								
- промисловість	9,642	8,198	8,023	7,211	5,562	4,195	2,560	2,299
- будівництво	10,250	23,997	34,431	6,398	7,383	21,310	189,795	213,283
- транспорт	8,326	8,533	5,167	2,382	2,237	3,957	2,564	1,478
Тернопільська область								
Всього	7,597	10,705	12,715	5,555	7,078	7,441	10,965	9,103
у т.ч.:								
- промисловість	7,374	8,199	10,362	5,708	4,268	6,127	8,689	6,629
- будівництво	15,463	16,345	16,450	7,197	4,937	6,632	314,431	277,405
- транспорт	6,714	6,514	3,890	3,660	3,787	4,387	3,053	2,088
Чернівецька область								
Всього	9,830	13,429	18,156	10,030	5,425	6,386	6,846	6,489
у т.ч.:								
- промисловість	24,211	21,881	39,724	34,151	7,988	10,768	2,676	3,003
- будівництво	36,427	45,248	103,327	8,605	2,858	13,137	90,115	79,189
- транспорт	4,425	5,584	4,389	2,147	1,853	1,665	0,348	0,335

* Розраховано за даними [2-4, 15, 26-34, 46, 48-49, 52, 54-56, 59, 61, 69-70, 72, 75-78, 81-82, 85-86, 89, 94-95, 97-98]

Коефіцієнт фондомісткості основного капіталу* (грн./грн.)

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	1,203	1,155	1,254	1,803	2,139	2,368	2,626	3,012
у т.ч.:								
- промисловість	0,892	0,839	0,771	1,092	0,983	0,864	1,049	7,481
- будівництво	0,421	0,368	0,393	0,764	0,473	0,389	0,381	0,436
- транспорт	2,282	2,816	4,823	7,039	15,287	19,560	23,054	24,841
Західний регіон								
Всього	1,294	1,170	1,134	1,550	1,658	1,387	1,196	1,294
у т.ч.:								
- промисловість	0,958	0,855	0,825	1,166	1,058	0,871	0,842	0,869
- будівництво	0,351	0,288	0,251	0,495	0,492	0,353	0,292	0,330
- транспорт	2,251	2,314	2,459	3,757	5,578	4,901	4,969	4,516
Волинська область								
Всього	1,022	0,906	0,920	1,291	1,141	0,959	0,927	0,954
у т.ч.:								
- промисловість	0,535	0,477	0,595	1,188	0,928	0,783	0,798	0,761
- будівництво	0,210	0,208	0,201	0,432	0,324	0,228	0,228	0,233
- транспорт	2,629	2,385	1,957	2,263	2,249	1,881	2,318	2,119
Закарпатська область								
Всього	1,155	1,119	1,159	1,768	2,074	1,920	1,687	1,692
у т.ч.:								
- промисловість	0,562	0,489	0,456	0,800	0,543	0,489	0,491	0,481
- будівництво	0,646	0,570	0,390	0,554	0,720	0,586	0,587	0,588
- транспорт	3,039	3,219	3,633	6,029	11,808	11,514	8,696	8,868
Івано-Франківська область								
Всього	1,265	0,998	0,971	1,421	1,361	1,033	0,828	0,984
у т.ч.:								
- промисловість	1,121	1,014	0,983	1,333	1,288	0,885	0,741	0,901
- будівництво	0,325	0,292	0,260	0,466	0,365	0,285	0,127	0,203
- транспорт	2,303	2,234	1,981	2,672	2,558	2,047	3,095	2,483
Львівська область								
Всього	1,427	1,280	1,224	1,720	2,067	1,712	1,421	1,555
у т.ч.:								
- промисловість	1,006	0,815	0,739	0,988	0,973	0,760	0,772	0,768
- будівництво	0,368	0,283	0,264	0,403	0,398	0,337	0,309	0,304
- транспорт	2,015	2,224	2,555	4,720	7,619	6,812	6,716	6,058
Рівненська область								
Всього	1,355	1,418	1,402	1,668	1,469	1,270	1,227	1,302
у т.ч.:								
- промисловість	1,394	1,565	1,546	2,018	1,543	1,339	1,410	1,465
- будівництво	0,296	0,216	0,225	0,240	0,287	0,288	0,217	0,227
- транспорт	1,541	1,917	2,324	2,495	2,333	2,068	2,483	2,308

Продовження табл. А.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тернопільська область								
Всього	1,198	1,060	0,968	1,091	1,084	0,892	0,814	0,863
<i>у т.ч.:</i>								
- промисловість	0,797	0,700	0,580	0,690	0,701	0,625	0,596	0,581
- будівництво	0,311	0,246	0,205	0,314	0,266	0,257	0,229	0,209
- транспорт	2,103	1,673	2,002	2,283	2,210	1,690	2,144	1,915
Чернівецька область								
Всього	1,495	1,313	1,145	1,561	1,724	1,460	1,260	1,316
<i>у т.ч.:</i>								
- промисловість	0,945	0,786	0,704	0,963	1,661	1,784	1,455	1,302
- будівництво	0,288	0,232	0,187	1,210	1,319	0,502	0,628	0,652
- транспорт	3,159	3,414	2,635	2,934	3,157	2,767	3,441	2,949

* Розраховано за даними [2-4, 26, 46-51, 53, 55-58, 61-74, 79-80, 84, 86-88, 92-93, 96-100]

Додаток Б

Показники руху основного капіталу в Україні і Західному регіоні

Таблиця Б.1

Коефіцієнт оновлення основного капіталу* (%)

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	5,25	6,23	4,75	2,85	1,84	2,00	2,09	1,59
у т.ч.:								
- промисловість	5,54	6,00	6,48	3,95	3,82	2,00	4,08	3,84
- будівництво	11,92	15,56	13,35	8,53	4,55	2,00	11,83	8,81
- транспорт	4,84	5,00	1,83	1,23	0,46	2,00	0,61	0,19
Західний регіон								
Всього	5,87	7,16	7,35	4,09	3,92	5,25	5,28	5,31
у т.ч.:								
- промисловість	6,20	6,28	7,66	4,35	5,08	5,90	5,96	6,01
- будівництво	9,68	13,89	17,64	36,63	6,66	21,31	21,86	22,34
- транспорт	5,57	5,62	4,67	1,52	0,76	1,97	1,90	1,84
Волинська область								
Всього	7,33	8,60	8,37	5,22	4,44	6,49	6,56	6,63
у т.ч.:								
- промисловість	10,54	10,59	11,21	10,18	4,99	8,88	8,94	8,99
- будівництво	12,01	19,61	18,29	1,17	2,27	9,44	9,51	9,58
- транспорт	4,16	3,08	2,88	2,03	0,79	2,23	2,21	2,20
Закарпатська область								
Всього	5,76	6,86	8,63	2,87	2,38	4,06	4,03	4,01
у т.ч.:								
- промисловість	6,35	4,80	9,42	6,04	5,59	6,74	6,84	6,93
- будівництво	9,03	10,94	16,21	2,34	11,97	9,96	10,11	10,25
- транспорт	3,98	2,95	6,80	1,02	0,34	1,38	1,33	1,28
Івано-Франківська область								
Всього	5,84	10,21	8,33	4,50	6,47	6,86	6,96	7,06
у т.ч.:								
- промисловість	3,69	7,23	7,69	3,30	6,63	6,02	6,17	6,31
- будівництво	8,51	16,95	16,06	5,16	3,39	7,30	6,98	6,70
- транспорт	6,00	3,35	6,09	2,46	2,43	3,44	3,24	3,08
Львівська область								
Всього	5,58	6,50	6,76	2,74	3,53	4,37	4,37	4,38
у т.ч.:								
- промисловість	5,98	6,63	9,98	4,53	5,75	6,72	6,86	6,98
- будівництво	9,77	13,75	11,49	6,04	8,07	9,82	9,90	9,97
- транспорт	6,67	7,23	4,18	1,33	0,81	1,76	1,71	1,67
Рівненська область								
Всього	6,22	5,02	4,86	2,67	4,29	4,45	4,43	4,41
у т.ч.:								
- промисловість	7,38	3,13	3,54	2,10	4,18	3,82	3,74	3,66
- будівництво	6,59	10,37	35,03	9,19	6,51	14,80	15,17	15,49
- транспорт	7,11	6,82	3,71	1,46	1,08	2,68	2,57	2,47

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тернопільська область								
Всього	5,09	7,80	9,31	3,84	5,42	6,67	6,86	7,03
у т.ч.:								
- промисловість	4,69	5,16	8,06	4,57	5,58	6,26	6,46	6,63
- будівництво	7,41	8,71	11,14	1,92	4,24	7,18	7,41	7,63
- транспорт	6,19	10,08	3,21	1,55	0,87	3,16	3,12	3,09
Чернівецька область								
Всього	5,84	8,27	7,63	13,60	3,39	8,22	8,45	8,65
у т.ч.:								
- промисловість	9,82	16,23	6,21	4,01	1,54	4,49	4,50	4,51
- будівництво	15,48	15,93	28,55	82,79	2,37	61,40	62,17	62,82
- транспорт	2,64	3,89	4,03	3,66	0,97	2,82	2,81	2,80

* Розраховано за даними [2-4, 26]

Таблиця Б.2

Коефіцієнт ліквідації основного капіталу* (%)

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	0,60	0,61	0,46	0,42	0,26	0,40	0,45	0,71
у т.ч.:								
- промисловість	0,68	0,71	0,80	0,68	0,67	0,40	0,60	0,41
- будівництво	1,17	1,17	0,77	0,87	0,98	0,40	1,42	0,89
- транспорт	0,35	0,41	0,15	0,21	0,07	0,40	0,46	0,90
Західний регіон								
Всього	0,69	0,73	0,63	0,41	0,31	0,71	0,92	1,54
у т.ч.:								
- промисловість	0,70	0,59	0,66	0,40	0,28	0,30	0,60	0,42
- будівництво	0,63	0,74	0,66	0,47	0,64	0,26	1,01	0,65
- транспорт	0,37	0,33	0,29	0,22	0,13	1,28	1,61	3,32
Волинська область								
Всього	0,54	0,59	0,69	0,30	0,33	0,88	1,13	1,91
у т.ч.:								
- промисловість	0,77	0,34	0,63	0,28	0,49	0,25	0,50	0,34
- будівництво	1,06	0,83	2,20	0,47	0,23	0,41	1,57	1,01
- транспорт	0,27	0,41	0,13	0,14	0,16	1,84	2,37	4,95
Закарпатська область								
Всього	0,56	0,89	0,52	0,30	0,22	0,52	0,67	1,11
у т.ч.:								
- промисловість	0,50	0,27	0,33	0,47	0,56	0,29	0,59	0,41
- будівництво	0,26	0,42	0,25	0,19	0,52	0,11	0,41	0,26
- транспорт	0,21	0,38	0,32	0,07	0,12	0,65	0,82	1,67

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Івано-Франківська область								
Всього	0,96	0,86	0,90	0,67	0,62	0,79	1,03	1,75
у т.ч.:								
- промисловість	1,13	0,59	0,90	0,34	0,18	0,27	0,55	0,39
- будівництво	1,04	1,72	0,60	0,63	0,73	0,42	1,62	1,06
- транспорт	0,35	0,22	0,13	1,09	0,43	1,51	1,95	4,07
Львівська область								
Всього	0,64	0,87	0,59	0,32	0,22	0,64	0,83	1,38
у т.ч.:								
- промисловість	0,49	0,97	0,97	0,59	0,31	0,45	0,91	0,64
- будівництво	0,67	0,63	0,64	1,30	0,55	0,37	1,41	0,91
- транспорт	0,51	0,41	0,32	0,13	0,11	1,29	1,62	3,33
Рівненська область								
Всього	0,75	0,46	0,46	0,25	0,22	0,70	0,90	1,51
у т.ч.:								
- промисловість	0,62	0,35	0,20	0,17	0,21	0,16	0,31	0,21
- будівництво	0,73	0,61	0,59	0,53	0,70	0,38	1,47	0,95
- транспорт	0,41	0,16	0,44	0,15	0,18	1,89	2,42	5,02
Тернопільська область								
Всього	0,77	0,64	0,78	1,20	0,64	1,18	1,54	2,62
у т.ч.:								
- промисловість	0,76	0,86	1,17	0,73	0,34	0,49	1,00	0,70
- будівництво	0,41	0,35	0,56	0,82	1,00	0,36	1,42	0,93
- транспорт	0,27	0,28	0,15	0,20	0,17	2,51	3,25	6,81
Чернівецька область								
Всього	0,63	0,57	0,59	0,32	0,32	0,72	0,93	1,57
у т.ч.:								
- промисловість	0,68	0,62	0,38	0,43	0,09	0,18	0,35	0,24
- будівництво	0,32	0,26	0,35	0,06	0,97	0,07	0,26	0,16
- транспорт	0,23	0,12	0,59	0,15	0,13	1,38	1,78	3,73

* Розраховано за даними [2-4, 26]

Таблиця Б.3

Коефіцієнт інтенсивності оновлення основного капіталу* (грн./грн.)

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	0,12	0,10	0,10	0,15	0,14	0,20	0,22	0,45
у т.ч.:								
- промисловість	0,12	0,12	0,12	0,17	0,18	0,20	0,15	0,11
- будівництво	0,10	0,08	0,06	0,10	0,21	0,20	0,12	0,10
- транспорт	0,07	0,08	0,08	0,17	0,16	0,20	0,75	4,75
Західний регіон								
Всього	0,12	0,10	0,09	0,10	0,08	0,14	0,17	0,29
у т.ч.:								
- промисловість	0,11	0,09	0,09	0,09	0,05	0,05	0,10	0,07
- будівництво	0,06	0,05	0,04	0,01	0,10	0,01	0,05	0,03
- транспорт	0,07	0,06	0,06	0,14	0,17	0,65	0,85	1,80

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Волинська область								
Всього	0,07	0,07	0,08	0,06	0,07	0,14	0,17	0,29
у т.ч.:								
- промисловість	0,07	0,03	0,06	0,03	0,10	0,03	0,06	0,04
- будівництво	0,09	0,04	0,12	0,40	0,10	0,04	0,16	0,11
- транспорт	0,07	0,13	0,05	0,07	0,20	0,83	1,07	2,25
Закарпатська область								
Всього	0,10	0,13	0,06	0,11	0,09	0,13	0,17	0,28
у т.ч.:								
- промисловість	0,08	0,06	0,03	0,08	0,10	0,04	0,09	0,06
- будівництво	0,03	0,04	0,02	0,08	0,04	0,01	0,04	0,03
- транспорт	0,05	0,13	0,05	0,07	0,34	0,47	0,61	1,30
Івано-Франківська область								
Всього	0,16	0,08	0,11	0,15	0,10	0,12	0,15	0,25
у т.ч.:								
- промисловість	0,31	0,08	0,12	0,10	0,03	0,05	0,09	0,06
- будівництво	0,12	0,10	0,04	0,12	0,21	0,06	0,23	0,16
- транспорт	0,06	0,07	0,02	0,44	0,18	0,44	0,60	1,32
Львівська область								
Всього	0,11	0,13	0,09	0,12	0,06	0,15	0,19	0,31
у т.ч.:								
- промисловість	0,08	0,15	0,10	0,13	0,05	0,07	0,13	0,09
- будівництво	0,07	0,05	0,06	0,21	0,07	0,04	0,14	0,09
- транспорт	0,08	0,06	0,08	0,10	0,13	0,73	0,95	1,99
Рівненська область								
Всього	0,12	0,09	0,10	0,09	0,05	0,16	0,20	0,34
у т.ч.:								
- промисловість	0,08	0,11	0,06	0,08	0,05	0,04	0,08	0,06
- будівництво	0,11	0,06	0,02	0,06	0,11	0,03	0,10	0,06
- транспорт	0,06	0,02	0,12	0,10	0,16	0,71	0,94	2,03
Тернопільська область								
Всього	0,15	0,08	0,08	0,31	0,12	0,18	0,23	0,37
у т.ч.:								
- промисловість	0,16	0,17	0,15	0,16	0,06	0,08	0,15	0,11
- будівництво	0,06	0,04	0,05	0,43	0,24	0,05	0,19	0,12
- транспорт	0,04	0,03	0,05	0,13	0,20	0,80	1,04	2,20
Чернівецька область								
Всього	0,11	0,07	0,08	0,02	0,09	0,09	0,11	0,18
у т.ч.:								
- промисловість	0,07	0,04	0,06	0,11	0,06	0,04	0,08	0,05
- будівництво	0,02	0,02	0,01	0,00	0,41	0,00	0,00	0,00
- транспорт	0,09	0,03	0,15	0,04	0,13	0,49	0,63	1,33

* Розраховано за даними [2-4, 26]

Додаток В

Показники ефективності використання основного капіталу в Україні і Західному регіоні

Таблиця В.1

Коефіцієнт фондівдачі основного капіталу* (грн./грн.)

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	0,831	0,866	0,797	0,555	0,467	0,422	0,381	0,332
у т.ч.:								
- промисловість	1,121	1,192	1,296	0,916	1,017	1,157	0,953	0,134
- будівництво	2,378	2,720	2,547	1,309	2,116	2,570	2,624	2,295
- транспорт	0,438	0,355	0,207	0,142	0,065	0,051	0,043	0,040
Західний регіон								
Всього	0,773	0,855	0,882	0,645	0,603	0,721	0,836	0,773
у т.ч.:								
- промисловість	1,044	1,170	1,212	0,857	0,946	1,149	1,188	1,151
- будівництво	2,848	3,468	3,987	2,021	2,034	2,835	3,427	3,034
- транспорт	0,444	0,432	0,407	0,266	0,179	0,204	0,201	0,221
Волинська область								
Всього	0,979	1,103	1,087	0,775	0,877	1,042	1,078	1,048
у т.ч.:								
- промисловість	1,870	2,096	1,681	0,842	1,078	1,278	1,253	1,315
- будівництво	4,759	4,800	4,969	2,313	3,082	4,389	4,390	4,292
- транспорт	0,380	0,419	0,511	0,442	0,445	0,532	0,431	0,472
Закарпатська область								
Всього	0,866	0,894	0,863	0,566	0,482	0,521	0,593	0,591
у т.ч.:								
- промисловість	1,780	2,045	2,193	1,250	1,841	2,043	2,035	2,078
- будівництво	1,549	1,756	2,567	1,804	1,390	1,707	1,705	1,700
- транспорт	0,329	0,311	0,275	0,166	0,085	0,087	0,115	0,113
Івано-Франківська область								
Всього	0,791	1,002	1,030	0,704	0,735	0,968	1,207	1,016
у т.ч.:								
- промисловість	0,892	0,986	1,017	0,750	0,776	1,130	1,349	1,110
- будівництво	3,074	3,423	3,844	2,147	2,738	3,508	7,899	4,927
- транспорт	0,434	0,448	0,505	0,374	0,391	0,489	0,323	0,403
Львівська область								
Всього	0,701	0,782	0,817	0,581	0,484	0,584	0,704	0,643
у т.ч.:								
- промисловість	0,994	1,227	1,353	1,012	1,028	1,316	1,296	1,302
- будівництво	2,715	3,529	3,792	2,478	2,512	2,968	3,236	3,290
- транспорт	0,496	0,450	0,391	0,212	0,131	0,147	0,149	0,165
Рівненська область								
Всього	0,738	0,705	0,713	0,600	0,681	0,788	0,815	0,768
у т.ч.:								
- промисловість	0,717	0,639	0,647	0,496	0,648	0,747	0,709	0,683
- будівництво	3,380	4,629	4,436	4,169	3,485	3,476	4,607	4,404
- транспорт	0,649	0,522	0,430	0,401	0,429	0,484	0,403	0,433

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тернопільська область								
Всього	0,835	0,943	1,033	0,916	0,922	1,121	1,228	1,158
у т.ч.:								
- промисловість	1,255	1,429	1,723	1,450	1,426	1,600	1,677	1,720
- будівництво	3,211	4,068	4,876	3,189	3,765	3,884	4,372	4,780
- транспорт	0,475	0,598	0,499	0,438	0,452	0,592	0,466	0,522
Чернівецька область								
Всього	0,669	0,762	0,873	0,641	0,580	0,685	0,793	0,760
у т.ч.:								
- промисловість	1,058	1,272	1,420	1,039	0,602	0,561	0,687	0,768
- будівництво	3,468	4,315	5,343	0,826	0,758	1,994	1,592	1,533
- транспорт	0,317	0,293	0,379	0,341	0,317	0,361	0,291	0,339

* Розраховано за даними [2-4, 26, 46-51, 53, 55-58, 61-74, 79-80, 84, 86-88, 92-93, 96-100]

Таблиця В.2

Коефіцієнт рентабельності основного капіталу* (грн./грн.)

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	0,05360	0,07516	0,00345	-0,01276	0,01106	0,01740	0,01232	0,00303
у т.ч.:								
- промисловість	0,07067	0,07372	0,02850	-0,00550	0,03013	0,05291	0,01570	0,00788
- будівництво	0,05942	0,04698	-0,14774	-0,05833	-0,06818	-0,05990	-0,00101	-0,07015
- транспорт	0,03460	0,02982	0,00544	0,00820	0,00195	0,00207	0,00147	0,00041
Західний регіон								
Всього	0,01374	0,01700	-0,02336	-0,01572	-0,00200	0,00490	0,00251	-0,00033
у т.ч.:								
- промисловість	0,01608	0,02813	-0,05061	-0,02739	-0,01117	-0,00813	-0,01793	-0,00857
- будівництво	0,06555	0,08750	0,01946	-0,03923	-0,04628	0,02815	0,00265	-0,01026
- транспорт	0,01002	0,00572	-0,00444	0,00095	0,00238	0,00395	0,00211	-0,00072
Волинська область								
Всього	0,01531	0,02245	-0,04091	-0,02299	0,00849	0,01744	-0,00578	-0,01416
у т.ч.:								
- промисловість	0,05789	0,08075	-0,12284	-0,04029	0,01715	0,04190	0,01683	0,02072
- будівництво	0,09980	0,07225	0,06192	-0,09845	-0,08743	0,06029	-0,03146	-0,32225
- транспорт	-0,00157	-0,00392	-0,01427	-0,00420	-0,00344	-0,00118	0,00125	0,00117
Закарпатська область								
Всього	0,00655	0,01032	-0,00790	-0,00791	-0,00132	0,00495	0,00276	0,00163
у т.ч.:								
- промисловість	0,02422	0,03780	-0,03872	-0,03176	-0,02341	0,02335	0,01463	0,00948
- будівництво	0,03888	0,02084	0,04633	0,00781	-0,00817	-0,00601	-0,00080	-0,03875
- транспорт	0,00281	0,00162	-0,00347	-0,00486	0,00019	0,00031	0,00014	0,00022
Івано-Франківська область								
Всього	0,00487	0,00338	-0,05526	-0,01425	-0,01188	-0,02451	-0,02853	-0,01764
у т.ч.:								
- промисловість	0,00209	0,00428	-0,09537	-0,02821	-0,03369	-0,06314	-0,07834	-0,02962
- будівництво	0,03647	0,11053	0,08228	-0,06091	-0,07168	0,07090	0,05210	0,24800
- транспорт	-0,00032	-0,00152	-0,00477	-0,00732	-0,00680	-0,00154	-0,00069	-0,01561

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Львівська область								
Всього	0,01806	0,01926	-0,02704	-0,02245	0,00002	0,01186	0,01316	0,01477
у т.ч.:								
- промисловість	0,01349	0,02444	-0,02957	-0,02337	0,00208	0,02582	0,01251	0,02905
- будівництво	0,08932	0,12230	-0,04471	-0,09615	-0,09207	0,03126	-0,03255	0,00915
- транспорт	0,02594	0,01673	-0,00215	0,00721	0,00513	0,00718	0,00437	0,00095
Рівненська область								
Всього	0,02326	0,02597	-0,00129	-0,01800	-0,00892	0,00495	-0,01652	-0,02612
у т.ч.:								
- промисловість	0,02286	0,03207	0,00748	-0,02224	-0,01061	0,00525	-0,03997	-0,04099
- будівництво	-0,01690	-0,01231	-0,05101	-0,04717	-0,00600	0,06644	0,05407	-0,06496
- транспорт	0,00682	-0,00008	-0,00809	-0,00259	0,00504	0,00637	0,00129	0,00376
Тернопільська область								
Всього	0,01048	0,01535	-0,02704	0,01351	0,00664	0,00638	0,03563	0,00909
у т.ч.:								
- промисловість	0,00274	-0,00506	-0,16403	-0,02734	-0,02075	-0,16926	-0,01440	-0,06058
- будівництво	0,11366	0,17283	0,01796	-0,01909	-0,07216	0,04764	0,04100	0,02716
- транспорт	-0,00060	0,00097	-0,00309	0,00084	0,00002	0,00239	-0,00188	-0,00654
Чернівецька область								
Всього	0,00742	0,01588	0,00232	-0,01420	-0,00664	-0,00134	0,00906	-0,00372
у т.ч.:								
- промисловість	0,02129	0,07206	-0,08110	-0,04630	-0,02513	-0,00415	0,03097	0,00367
- будівництво	0,11103	0,09293	0,11616	0,00783	-0,01479	-0,01191	0,00344	-0,04990
- транспорт	-0,00114	-0,00273	-0,00062	-0,00748	-0,00215	-0,00447	-0,00352	-0,00354

* Розраховано за даними [2-4, 26-33, 41-43, 45, 55-56, 58, 60, 69, 76, 83, 85, 90-91, 93, 96-97]

Додаток Г

Інтегральні індекси стану, руху і ефективності основного капіталу

Таблиця Г.1

Інтегральні індекси техніко-економічного стану основного капіталу

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	0,844	0,846	0,765	0,641	0,470	0,452	0,459	0,409
у т.ч.:								
- промисловість	0,799	0,795	0,803	0,776	0,755	0,811	0,808	0,578
- будівництво	0,811	0,807	0,788	0,895	0,861	0,774	0,601	0,628
- транспорт	0,663	0,595	0,387	0,283	0,174	0,156	0,139	0,120
Західний регіон								
Всього	0,873	0,914	0,894	0,787	0,679	0,751	0,788	0,764
у т.ч.:								
- промисловість	0,842	0,828	0,801	0,822	0,849	0,842	0,840	0,841
- будівництво	0,836	0,798	0,737	1,000	0,891	0,889	0,632	0,647
- транспорт	0,737	0,710	0,684	0,413	0,300	0,391	0,291	0,282
Волинська область								
Всього	0,910	0,875	0,889	0,876	0,824	0,812	0,816	0,815
у т.ч.:								
- промисловість	0,787	0,739	0,752	0,809	0,838	0,867	0,865	0,866
- будівництво	0,819	0,840	0,876	0,731	0,670	0,817	0,582	0,600
- транспорт	0,642	0,689	0,702	0,524	0,532	0,544	0,430	0,402
Закарпатська область								
Всього	0,930	0,896	0,948	0,696	0,488	0,600	0,627	0,604
у т.ч.:								
- промисловість	0,851	0,863	0,825	0,834	0,823	0,796	0,866	0,866
- будівництво	0,818	0,781	0,703	0,801	0,938	0,796	0,614	0,633
- транспорт	0,749	0,620	0,697	0,360	0,178	0,240	0,233	0,224
Івано-Франківська область								
Всього	0,833	0,889	0,810	0,819	0,848	0,822	0,820	0,819
у т.ч.:								
- промисловість	0,734	0,752	0,713	0,743	0,778	0,773	0,777	0,778
- будівництво	0,895	0,819	0,760	0,853	0,890	0,900	0,634	0,643
- транспорт	0,700	0,752	0,729	0,528	0,569	0,529	0,405	0,436
Львівська область								
Всього	0,839	0,874	0,868	0,681	0,567	0,683	0,713	0,665
у т.ч.:								
- промисловість	0,821	0,812	0,799	0,792	0,792	0,810	0,807	0,808
- будівництво	0,876	0,843	0,799	0,768	0,873	0,829	0,598	0,612
- транспорт	0,742	0,759	0,653	0,371	0,286	0,399	0,255	0,247
Рівненська область								
Всього	0,888	0,830	0,825	0,776	0,746	0,763	0,760	0,736
у т.ч.:								
- промисловість	0,897	0,803	0,792	0,738	0,768	0,779	0,690	0,671
- будівництво	0,849	0,731	0,812	0,928	0,888	0,750	0,600	0,608
- транспорт	0,801	0,648	0,575	0,449	0,444	0,518	0,436	0,393

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тернопільська область								
Всього	0,884	0,898	0,899	0,897	0,895	0,839	0,837	0,836
у т.ч.:								
- промисловість	0,851	0,850	0,904	0,868	0,841	0,881	0,881	0,883
- будівництво	0,839	0,851	0,855	0,882	0,829	0,849	0,581	0,593
- транспорт	0,706	0,725	0,606	0,574	0,524	0,575	0,486	0,457
Чернівецька область								
Всього	0,843	0,859	0,844	0,914	0,868	0,821	0,851	0,842
у т.ч.:								
- промисловість	0,774	0,842	0,764	0,750	0,918	0,887	0,776	0,817
- будівництво	0,754	0,750	0,717	0,987	0,725	0,938	0,713	0,732
- транспорт	0,619	0,640	0,588	0,467	0,383	0,398	0,309	0,318

Таблиця Г.2

Інтегральні індекси руху основного капіталу

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	0,345	0,335	0,280	0,298	0,207	0,240	0,249	0,358
у т.ч.:								
- промисловість	0,328	0,327	0,347	0,334	0,328	0,323	0,331	0,289
- будівництво	0,456	0,451	0,382	0,395	0,440	0,315	0,437	0,375
- транспорт	0,254	0,238	0,134	0,166	0,091	0,141	0,299	0,420
Західний регіон								
Всього	0,380	0,387	0,358	0,307	0,252	0,317	0,328	0,367
у т.ч.:								
- промисловість	0,351	0,327	0,337	0,290	0,268	0,280	0,297	0,283
- будівництво	0,356	0,367	0,351	0,341	0,359	0,323	0,336	0,324
- транспорт	0,293	0,272	0,260	0,201	0,142	0,336	0,383	0,747
Волинська область								
Всього	0,346	0,343	0,365	0,300	0,297	0,337	0,346	0,385
у т.ч.:								
- промисловість	0,384	0,279	0,333	0,284	0,312	0,293	0,302	0,293
- будівництво	0,427	0,397	0,599	0,447	0,284	0,351	0,428	0,398
- транспорт	0,268	0,306	0,220	0,221	0,273	0,455	0,494	0,854
Закарпатська область								
Всього	0,366	0,414	0,352	0,293	0,186	0,272	0,281	0,317
у т.ч.:								
- промисловість	0,336	0,284	0,286	0,300	0,314	0,270	0,282	0,266
- будівництво	0,286	0,292	0,261	0,294	0,339	0,282	0,293	0,286
- транспорт	0,297	0,291	0,318	0,191	0,165	0,272	0,309	0,470
Івано-Франківська область								
Всього	0,416	0,428	0,402	0,375	0,356	0,383	0,397	0,438
у т.ч.:								
- промисловість	0,414	0,286	0,349	0,256	0,219	0,250	0,267	0,255
- будівництво	0,453	0,540	0,371	0,381	0,423	0,372	0,437	0,402
- транспорт	0,292	0,277	0,225	0,458	0,315	0,409	0,457	0,846

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Львівська область								
Всього	0,366	0,414	0,345	0,267	0,197	0,282	0,293	0,333
у т.ч.:								
- промисловість	0,297	0,386	0,377	0,313	0,244	0,283	0,304	0,284
- будівництво	0,361	0,347	0,333	0,489	0,325	0,333	0,371	0,345
- транспорт	0,312	0,306	0,253	0,136	0,109	0,322	0,370	0,710
Рівненська область								
Всього	0,402	0,327	0,325	0,290	0,267	0,325	0,338	0,384
у т.ч.:								
- промисловість	0,373	0,312	0,260	0,260	0,254	0,260	0,274	0,262
- будівництво	0,358	0,325	0,359	0,343	0,372	0,303	0,323	0,300
- транспорт	0,297	0,181	0,245	0,191	0,212	0,388	0,443	0,786
Тернопільська область								
Всього	0,406	0,362	0,387	0,540	0,375	0,422	0,439	0,723
у т.ч.:								
- промисловість	0,383	0,400	0,459	0,393	0,310	0,357	0,387	0,366
- будівництво	0,310	0,305	0,342	0,509	0,456	0,293	0,334	0,295
- транспорт	0,248	0,234	0,214	0,251	0,229	0,765	0,827	0,824
Чернівецька область								
Всього	0,370	0,352	0,367	0,321	0,350	0,351	0,359	0,387
у т.ч.:								
- промисловість	0,362	0,361	0,334	0,349	0,297	0,312	0,326	0,315
- будівництво	0,302	0,297	0,318	0,270	0,530	0,287	0,286	0,283
- транспорт	0,272	0,226	0,317	0,202	0,184	0,337	0,373	0,796

Таблиця Г.3

Інтегральні індекси ефективності використання основного капіталу

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	0,832	0,878	0,750	0,601	0,576	0,556	0,525	0,485
у т.ч.:								
- промисловість	0,875	0,879	0,820	0,777	0,823	0,852	0,804	0,362
- будівництво	0,860	0,844	0,624	0,722	0,712	0,720	0,782	0,709
- транспорт	0,585	0,529	0,409	0,368	0,309	0,299	0,293	0,290
Західний регіон								
Всього	0,750	0,797	0,759	0,648	0,639	0,711	0,769	0,732
у т.ч.:								
- промисловість	0,804	0,820	0,730	0,748	0,771	0,775	0,764	0,774
- будівництво	0,868	0,896	0,809	0,742	0,735	0,820	0,786	0,772
- транспорт	0,561	0,549	0,523	0,442	0,387	0,405	0,401	0,411
Волинська область								
Всього	0,803	0,813	0,740	0,710	0,794	0,806	0,777	0,768
у т.ч.:								
- промисловість	0,858	0,887	0,652	0,727	0,806	0,838	0,805	0,810
- будівництво	0,911	0,877	0,864	0,679	0,691	0,861	0,750	0,414
- транспорт	0,510	0,531	0,575	0,544	0,547	0,599	0,543	0,567

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Закарпатська область								
Всього	0,790	0,797	0,771	0,612	0,570	0,600	0,638	0,636
у т.ч.:								
- промисловість	0,815	0,833	0,743	0,750	0,759	0,814	0,802	0,795
- будівництво	0,834	0,810	0,844	0,793	0,774	0,777	0,782	0,743
- транспорт	0,483	0,470	0,444	0,372	0,321	0,322	0,342	0,340
Івано-Франківська область								
Всього	0,748	0,787	0,725	0,682	0,700	0,758	0,753	0,765
у т.ч.:								
- промисловість	0,786	0,789	0,682	0,692	0,700	0,717	0,701	0,752
- будівництво	0,831	0,925	0,889	0,719	0,708	0,875	0,851	1,087
- транспорт	0,543	0,550	0,580	0,501	0,512	0,574	0,476	0,511
Львівська область								
Всього	0,717	0,762	0,728	0,607	0,573	0,644	0,712	0,681
у т.ч.:								
- промисловість	0,801	0,815	0,752	0,759	0,786	0,817	0,799	0,821
- будівництво	0,898	0,939	0,736	0,681	0,686	0,824	0,749	0,795
- транспорт	0,610	0,572	0,516	0,413	0,358	0,370	0,369	0,376
Рівненська область								
Всього	0,743	0,729	0,700	0,621	0,674	0,747	0,738	0,704
у т.ч.:								
- промисловість	0,732	0,700	0,674	0,559	0,655	0,725	0,659	0,644
- будівництво	0,765	0,770	0,730	0,734	0,777	0,869	0,837	0,715
- транспорт	0,674	0,594	0,534	0,521	0,546	0,580	0,526	0,547
Тернопільська область								
Всього	0,778	0,803	0,755	0,801	0,792	0,791	0,830	0,795
у т.ч.:								
- промисловість	0,787	0,778	0,606	0,755	0,761	0,600	0,768	0,720
- будівництво	0,928	1,000	0,807	0,763	0,707	0,845	0,837	0,819
- транспорт	0,567	0,639	0,579	0,547	0,554	0,637	0,561	0,589
Чернівецька область								
Всього	0,686	0,747	0,786	0,648	0,621	0,684	0,753	0,722
у т.ч.:								
- промисловість	0,811	0,876	0,698	0,735	0,616	0,613	0,725	0,735
- будівництво	0,925	0,903	0,931	0,771	0,710	0,771	0,787	0,731
- транспорт	0,471	0,455	0,510	0,481	0,471	0,496	0,453	0,483

Таблиця Г.4

**Загальні інтегральні індекси стану, руху і ефективності
основного капіталу**

Види економічної діяльності	Показники							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Україна								
Всього	0,656	0,667	0,581	0,505	0,409	0,410	0,406	0,417
у т.ч.:								
- промисловість	0,648	0,648	0,641	0,615	0,619	0,644	0,631	0,404
- будівництво	0,699	0,691	0,589	0,657	0,662	0,589	0,601	0,564
- транспорт	0,490	0,445	0,304	0,269	0,188	0,197	0,242	0,271

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Західний регіон								
Всього	0,654	0,684	0,654	0,567	0,510	0,580	0,613	0,610
у т.ч.:								
- промисловість	0,650	0,640	0,609	0,601	0,608	0,611	0,615	0,612
- будівництво	0,669	0,670	0,619	0,672	0,646	0,657	0,573	0,569
- транспорт	0,519	0,499	0,478	0,347	0,272	0,377	0,358	0,468
Волинська область								
Всього	0,667	0,659	0,649	0,610	0,619	0,635	0,632	0,644
у т.ч.:								
- промисловість	0,663	0,613	0,568	0,589	0,633	0,643	0,637	0,635
- будівництво	0,706	0,690	0,774	0,614	0,536	0,660	0,581	0,468
- транспорт	0,465	0,500	0,485	0,422	0,445	0,531	0,488	0,597
Закарпатська область								
Всього	0,677	0,689	0,671	0,524	0,405	0,482	0,506	0,512
у т.ч.:								
- промисловість	0,649	0,636	0,599	0,610	0,615	0,605	0,627	0,619
- будівництво	0,625	0,609	0,582	0,611	0,664	0,599	0,549	0,541
- транспорт	0,498	0,454	0,478	0,305	0,219	0,278	0,294	0,341
Івано-Франківська область								
Всього	0,655	0,690	0,636	0,614	0,621	0,642	0,646	0,665
у т.ч.:								
- промисловість	0,636	0,591	0,572	0,547	0,545	0,561	0,564	0,575
- будівництво	0,715	0,753	0,658	0,638	0,662	0,697	0,632	0,688
- транспорт	0,502	0,514	0,496	0,495	0,461	0,503	0,446	0,588
Львівська область								
Всього	0,628	0,671	0,631	0,507	0,434	0,525	0,559	0,551
у т.ч.:								
- промисловість	0,620	0,658	0,632	0,606	0,585	0,616	0,619	0,617
- будівництво	0,692	0,688	0,609	0,642	0,612	0,644	0,565	0,573
- транспорт	0,544	0,534	0,464	0,301	0,246	0,363	0,330	0,432
Рівненська область								
Всього	0,665	0,613	0,602	0,549	0,547	0,598	0,599	0,600
у т.ч.:								
- промисловість	0,652	0,590	0,558	0,506	0,542	0,570	0,529	0,514
- будівництво	0,643	0,595	0,621	0,649	0,663	0,621	0,573	0,531
- транспорт	0,576	0,459	0,444	0,380	0,394	0,493	0,468	0,567
Тернопільська область								
Всього	0,676	0,670	0,666	0,739	0,671	0,673	0,691	0,784
у т.ч.:								
- промисловість	0,660	0,664	0,646	0,659	0,620	0,598	0,664	0,641
- будівництво	0,669	0,690	0,651	0,711	0,657	0,640	0,570	0,554
- транспорт	0,494	0,516	0,455	0,450	0,428	0,657	0,618	0,616
Чернівецька область								
Всього	0,621	0,637	0,651	0,609	0,599	0,606	0,640	0,639
у т.ч.:								
- промисловість	0,636	0,675	0,587	0,600	0,590	0,587	0,596	0,606
- будівництво	0,638	0,629	0,635	0,647	0,652	0,640	0,579	0,567
- транспорт	0,447	0,430	0,467	0,377	0,340	0,409	0,377	0,520

Додаток Д

Перелік виробничих підприємств регіону

Таблиця Д.1

**Перелік підприємств за галузевою належністю (SMIDA)
і Національним класифікатором України (Класифікація видів
економічної діяльності ДК 009:2010 (чинним від 01.01.2012 р.))**

№ з/п	Назва підприємства	Галузева належність за SMIDA			За класифікатором ВЕД	ЄДРПОУ
		(1)	(2)	(3)		
1	2	3	4	5	6	7
Промисловість						
<i>Добувна промисловість</i>						
<i>Добування кам'яного вугілля</i>						
1	ПАТ "Шахта "Надія"	05.10	85.10	47.11	05.1	00178175
<i>Переробна промисловість</i>						
<i>Виробництво харчових продуктів</i>						
2	ПАТ "Львівський жиркомбінат"	10.42	10.41	36.00	10	00333598
3	ПАТ "Львівська кондитерська фабрика "Світоч"	10.72	10.82	10.83	10	00382154
4	ПАТ "Концерн Хлібпром"	10.71	10.61	10.72	10	05511001
5	ПрАТ "Компанія Ензим"	10.89	—	—	10	00383320
6	ПАТ "Львівський холодокомбінат"	10.51	10.52	10.85	10	01553706
7	Українсько-англійське ТОВ СП "Галка ЛТД"	10.83	46.37	46.39	10	22331884
<i>Виробництво напоїв</i>						
8	ПрАТ "Львівський лікєро-горілочний завод"	11.01	10.84	46.34	11	30822837
9	ПАТ "Моршинський завод мінеральних вод "Оскар"	11.07	10.41	10.73	11	22415322
<i>Виробництво паперу та паперових виробів</i>						
10	ВАТ "Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат"	21.12	21.21	52.56	17	00278801
<i>Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки</i>						
11	ВАТ "Нафтопереробний комплекс – Галичина"	19.20	46.71	47.30	19	00152388
12	ПАТ "Львівська вугільна компанія"	19.20	42.99	46.71	19	35879807
<i>Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів</i>						
13	ПАТ "Галичфарм"	21.20	49.41	46.46	21	05800293
<i>Виробництво цементу, вапна та гіпсових сумішей</i>						
14	ПАТ "Миколаївцемент"	23.51	35.22	36.00	23.5	00293025
<i>Виробництво електричного устаткування</i>						
15	ПАТ "Іскра"	27.40	46.43	46.47	27	00214244

Продовження табл. Д.1

1	2	3	4	5	6	7
<i>Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів</i>						
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	29.10	–	–	29	00240158
<i>Виробництво залізничних локомотивів і рухомого складу</i>						
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	30.20	28.11	16.21	30.2	00740599
<i>Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря</i>						
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	35.11	33.14	35.30	35	23269555
19	ПАТ “Львівобленерго”	40.13	–	80.42	35	00131587
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	35.22	35.23	43.22	35	03349039
Будівництво						
<i>Будівництво будівель</i>						
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	41.20	23.63	43.12	41	05393518
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	41.20	23.63	56.10	41	01272261
<i>Будівництво споруд</i>						
<i>Електромонтажні, водопровідні та інші будівельно-монтажні роботи</i>						
23	ПАТ “Електро”	42.22	42.99	43.21	42, 43.2	00132486
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	42.99	42.91	33.20	42	00177158
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	42.21	41.20	43.22	42	01293961
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	42.22	42.99	49.41	42	00114086
Транспорт						
<i>Інший пасажирський наземний транспорт</i>						
<i>Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів транспорту</i>						
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	49.31	45.20	45.32	49.3, 45.2	03114744
<i>Допоміжна діяльність у сфері транспорту</i>						
28	ДТГО “Львівська залізниця”	52.21	49.10	49.20	52.2	01059900

Додаток Е

Показники діяльності підприємств виробничої сфери регіону

Таблиця Е.1

Чистий дохід від реалізації продукції (тис. грн.)

№ з/п	Підприємства	Показники			
		2010	2011	2012	2013
Промисловість					
1	ПАТ “Шахта “Надія”	181214	212825	103741	105587
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	406294	505400	383424	468132
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	560085	858887	989053	978530
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	675694	757257	780939	777777
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	351941	385845	417974	262427
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	153267	194420	239115	251604
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	163381	202375	246995	254434
8	ПрАТ “Львівський лікєро-горілчаний завод”	245045	265333	275245	272179
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	352569	432422	518887	559711
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	221264	611861	413520	313186
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	2908582	4473078	2871683	3474609
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	67532	214091	92429	70414
13	ПАТ “Галичфарм”	265265	312426	328037	503945
14	ПАТ “Миколаївцемент”	473257	573855	599856	538841
15	ПАТ “Іскра”	297501	313218	323382	329617
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	47606	83904	56577	18686
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	183808	244687	266018	292287
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	5002173	7725130	9868329	11285770
19	ПАТ “Львівобленерго”	1492118	1824499	2072570	2221065
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	1204665	1448560	1869283	1613643
Будівництво					
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	83874	137251	157183	164492
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	6225	5359	4449	3029
23	ПАТ “Електро”	128320	127027	291639	294140
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	85871	130249	105879	101081
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	46228	95131	16772	37921
26	ПАТ “Південьзахіделектромамережбуд”	35025	59025	25126	47089
Транспорт					
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	31909	33756	45316	45342
28	ДТГО “Львівська залізниця”	6979593	7684612	7678004	7367388

Первісна вартість основних засобів (тис. грн.)

№ з/п	Підприємства	Показники			
		2010	2011	2012	2013
Промисловість					
1	ПАТ “Шахта “Надія”	65138	69928	69953	70258
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	108917	346539	350493	351518
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	291875	356703	463208	487415
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	292762	383864	388985	380728
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	131702	178321	205597	217089
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	100140	277474	307478	329437
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	53682	62682	70567	77468
8	ПрАТ “Львівський лікєро-горілчаний завод”	133296	140173	145095	312421
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	169391	263299	273020	285069
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	387258	407721	404870	379985
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	1907456	1907723	1898110	1889716
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	364786	365263	361435	362203
13	ПАТ “Галичфарм”	118746	137698	162995	180362
14	ПАТ “Миколаївцемент”	584660	342919	393111	490204
15	ПАТ “Іскра”	271939	352812	369168	375519
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	124838	125951	133875	129374
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	374094	382721	421818	2457830
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	14671918	2654122	3726936	3895824
19	ПАТ “Львівобленерго”	1910868	2144129	4335426	4073852
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	1328604	994721	1057304	1137479
Будівництво					
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	27748	29620	30850	32954
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	14121	14157	9837	9764
23	ПАТ “Електро”	36306	35288	31264	29723
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	21815	21895	21661	18709
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	75663	74755	71275	75331
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	18790	66365	66650	66650
Транспорт					
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	30438	33107	36811	38431
28	ДТГО “Львівська залізниця”	158484956	277077202	960849388	979863707

Середньорічна вартість основних засобів (тис. грн.)

№ з/п	Підприємства	Показники			
		2010	2011	2012	2013
Промисловість					
1	ПАТ “Шахта “Надія”	62424	67533	69941	70106
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	105394	227728	348516	351006
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	285548	324289	409956	475312
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	259732	338313	386425	384857
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	125165	155012	191959	211343
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	95681	188807	292476	318458
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	26841	58182	66625	74018
8	ПрАТ “Львівський лікero-горілчаний завод”	99972	136735	142634	228758
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	171140	216345	268160	279045
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	377322	397490	406296	392428
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	1909436	1907590	1902917	1893913
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	356302	365025	363349	361819
13	ПАТ “Галичфарм”	115066	128222	150347	171679
14	ПАТ “Миколаївцемент”	571489	463790	368015	441658
15	ПАТ “Іскра”	264387	312376	360990	372344
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	122749	125395	129913	131625
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	372563	378408	402270	1439824
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	14608363	8663020	3190529	3811380
19	ПАТ “Львівобленерго”	1868799	2027499	3239778	4204639
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	1104688	1161663	1026013	1097392
Будівництво					
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	24808	28684	30235	31902
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	14160	14139	11997	9801
23	ПАТ “Електро”	18153	35797	33276	30494
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	21780	21855	21778	20185
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	76407	75209	73015	73303
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	19063	42578	66508	66650
Транспорт					
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	15273	31773	34959	37621
28	ДТГО “Львівська залізниця”	118046990	217781079	618963295	970356548

Валовий прибуток (тис грн.)

№ з/п	Підприємства	Показники			
		2010	2011	2012	2013
Промисловість					
1	ПАТ “Шахта “Надія”	40400	37966	-24960	-32561
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	н. д.	19144	8388	63880
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	60411	81020	74151	67610
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	133022	153445	188826	190056
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	108359	103616	117016	88811
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	46384	48588	71776	76508
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	50377	56631	92440	92607
8	ПрАТ “Львівський лікero-горілчаний завод”	50983	34093	27448	53348
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	148612	138075	157429	164700
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	н. д.	39908	53237	23672
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	147990	190743	-34122	-4973
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	-45876	5237	-37817	-44235
13	ПАТ “Галичфарм”	110313	138808	145737	272036
14	ПАТ “Миколаївцемент”	88512	73243	40121	25928
15	ПАТ “Іскра”	76868	73930	55336	63567
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	2943	11010	1369	-4735
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	29560	39178	47311	52137
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	252992	507285	193361	856258
19	ПАТ “Львівобленерго”	119820	249954	166707	-83294
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	7867	43452	137314	62015
Будівництво					
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	4224	17088	12489	22023
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	941	-1046	398	245
23	ПАТ “Електро”	9600	1928	15367	13136
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	-4318	-5510	-4135	1968
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	-3944	-436	-6890	-5154
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	2698	4413	2478	7583
Транспорт					
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	652	1334	2166	517
28	ДТГО “Львівська залізниця”	804401	1170152	802217	631097

Знос основних засобів (тис. грн.)

№ з/п	Підприємства	Показники			
		2010	2011	2012	2013
Промисловість					
1	ПАТ “Шахта “Надія”	33675	37949	42180	46226
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	28730	217634	222589	227625
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	140869	16238	188907	218732
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	72185	102280	123237	142571
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	82715	93326	106103	117296
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	52992	1986	26619	56192
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	28259	31995	36318	42497
8	ПрАТ “Львівський лікєро-горілчаний завод”	91419	95823	101577	241761
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	46460	67625	92602	113975
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	200337	217762	226643	219342
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	1411640	1430533	1418434	1418826
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	186091	201635	217474	233621
13	ПАТ “Галичфарм”	54433	58945	62533	68835
14	ПАТ “Миколаївцемент”	247559	81555	156127	232861
15	ПАТ “Іскра”	154039	174907	195748	220140
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	69312	71429	75278	76842
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	277777	282478	308729	2338390
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	13237169	642154	1085565	1557691
19	ПАТ “Львівобленерго”	1391936	1429962	48689	372050
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	466903	574549	137137	421636
Будівництво					
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	13467	15579	16955	19358
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	9365	9652	5934	5978
23	ПАТ “Електро”	24935	24241	19959	19218
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	13851	14137	14373	12998
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	53275	54775	54450	53904
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	12351	12848	15911	17268
Транспорт					
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	11832	14353	17030	20183
28	ДТГО “Львівська залізниця”	149191008	267322846	951281235	970712600

Сума оборотних фондів (тис. грн.)

№ з/п	Підприємства	Показники			
		2010	2011	2012	2013
Промисловість					
1	ПАТ “Шахта “Надія”	68323	69102	68253	49602
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	80687	141844	111856	55972
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	155379	219777	158370	200801
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	198961	274242	244558	264609
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	92668	115589	136580	136589
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	65468	74056	74602	91536
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	43330	60455	88167	92250
8	ПрАТ “Львівський лікero-горілчаний завод”	130204	159483	147374	169834
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	75003	82846	76041	89253
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	142101	136685	78895	65266
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	2517933	1827531	1367501	1128001
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	138469	248386	193479	161257
13	ПАТ “Галичфарм”	255747	306468	337411	413867
14	ПАТ “Миколаївцемент”	88028	103699	122212	164570
15	ПАТ “Іскра”	238847	256083	279975	282111
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	125618	111336	85490	74983
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	61057	75204	115746	139499
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	1201060	795399	2383835	2223254
19	ПАТ “Львівобленерго”	93176	117577	100859	152687
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	1204097	195336	441900	357744
Будівництво					
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	19600	56906	107758	92656
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	7827	6965	4763	4520
23	ПАТ “Електро”	33269	43617	50068	52143
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	29630	45347	17886	38910
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	65903	40819	46220	29885
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	25483	32277	33854	29410
Транспорт					
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	2563	3053	4277	3658
28	ДТГО “Львівська залізниця”	1568309	2607373	3197925	3614553

Сума основних засобів і матеріальних оборотних фондів (тис. грн.)

№ з/п	Підприємства	Показники			
		2010	2011	2012	2013
Промисловість					
1	ПАТ “Шахта “Надія”	133461	139030	138206	119860
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	189604	488383	462349	407490
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	447254	576480	621578	688216
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	491723	658106	633543	645337
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	224370	293910	342177	353678
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	165608	351530	382080	420973
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	97012	123137	158734	169718
8	ПрАТ “Львівський лікero-горілчаний завод”	263500	299656	292469	482255
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	244394	346145	349061	374322
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	529359	544406	483765	445251
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	4425389	3735254	3265611	3017717
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	503255	613649	554914	523460
13	ПАТ “Галичфарм”	374493	444166	500406	594229
14	ПАТ “Миколаївцемент”	672688	446618	515323	654774
15	ПАТ “Іскра”	510786	608895	649143	657630
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	250456	237287	219365	204357
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	435151	457925	537564	2597329
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	15872978	3449521	6110771	6119078
19	ПАТ “Львівобленерго”	2004044	2261706	4436285	4226539
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	2532701	1190057	1499204	1495223
Будівництво					
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	47348	86526	138608	125610
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	21948	21122	14600	14284
23	ПАТ “Електро”	69575	78905	81332	81866
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	51445	67242	39547	57619
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	141566	115574	117495	105216
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	44273	98642	100504	96060
Транспорт					
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	33001	36160	41088	42089
28	ДТГО “Львівська залізниця”	160053265	279684575	964047313	983478260

Середньорічна кількість персоналу (осіб)

№ з/п	Підприємства	Показники			
		2010	2011	2012	2013
Промисловість					
1	ПАТ “Шахта “Надія”	1094	1168	1084	912
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	600	600	579	544
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	771	772	778	778
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	4434	4712	3841	3562
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	435	438	443	364
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	607	615	605	712
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	330	330	330	333
8	ПрАТ “Львівський лікєро-горілчаний завод”	296	297	338	314
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	382	386	390	410
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	1926	1839	1564	1204
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	1454	1471	1162	1058
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	1043	1048	992	934
13	ПАТ “Галичфарм”	695	781	800	949
14	ПАТ “Миколаївцемент”	640	567	548	527
15	ПАТ “Іскра”	1992	2028	1872	1789
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	1259	1031	888	736
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	1428	1496	1519	1467
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	7562	7880	8002	6683
19	ПАТ “Львівобленерго”	4625	4595	4583	4859
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	4925	4939	4836	4836
Будівництво					
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	508	618	798	609
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	334	334	250	153
23	ПАТ “Електро”	678	676	583	493
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	326	333	307	224
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	560	560	358	256
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	302	285	286	285
Транспорт					
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	380	374	493	497
28	ДТГО “Львівська залізниця”	56767	55349	53510	51355

Додаток Ж

Показники стану і ефективності використання основного капіталу на підприємствах виробничої сфери регіону

Таблиця Ж.1

Коефіцієнт зносу основних засобів (%)

№ з/п	Підприємства	Показники				Середнє значення
		2010	2011	2012	2013	
Промисловість						
1	ПАТ “Шахта “Надія”	51,70	54,27	60,30	65,79	58,01
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	26,38	62,80	63,51	64,75	54,36
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	48,26	4,55	40,78	44,88	34,62
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	24,66	26,64	31,68	37,45	30,11
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	62,80	52,34	51,61	54,03	55,19
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	52,92	0,72	8,66	17,06	19,84
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	52,64	51,04	51,47	54,86	52,50
8	ПрАТ “Львівський лікєро-горілчаний завод”	68,58	68,36	70,01	77,38	71,08
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	27,43	25,68	33,92	39,98	31,75
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	51,73	53,41	55,98	57,72	54,71
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	74,01	74,99	74,73	75,08	74,70
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	51,01	55,20	60,17	64,50	57,72
13	ПАТ “Галичфарм”	45,84	42,81	38,36	38,16	41,29
14	ПАТ “Миколаївцемент”	42,34	23,78	39,72	47,50	38,34
15	ПАТ “Іскра”	56,64	49,58	53,02	58,62	54,47
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	55,52	56,71	56,23	59,40	56,96
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	74,25	73,81	73,19	95,14	79,10
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	90,22	24,19	29,13	39,98	45,88
19	ПАТ “Львівобленерго”	72,84	66,69	1,12	9,13	37,45
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	35,14	57,76	12,97	37,07	35,74
Середнє значення		53,25	46,27	45,33	51,92	49,19
Будівництво						
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	48,53	52,60	54,96	58,74	53,71
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	66,32	68,18	60,32	61,22	64,01
23	ПАТ “Електро”	68,68	68,69	63,84	64,66	66,47
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	63,49	64,57	66,35	69,47	65,97
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	70,41	73,27	76,39	71,56	72,91
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	65,73	19,36	23,87	25,91	33,72
Середнє значення		63,86	57,78	57,62	58,59	59,46
Транспорт						
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	38,87	43,35	46,26	52,52	45,25
28	ДТГО “Львівська залізниця”	94,14	96,48	99,00	99,07	97,17
Середнє значення		66,50	69,92	72,63	75,79	71,21

Таблиця Ж.2

Фондовіддача (грн./грн.)

№ з/п	Підприємства	Показники				Середнє значення
		2010	2011	2012	2013	
Промисловість						
1	ПАТ “Шахта “Надія”	2,903	3,151	1,483	1,506	2,261
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	3,855	2,219	1,100	1,334	2,127
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	1,961	2,649	2,413	2,059	2,270
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	2,602	2,238	2,021	2,021	2,220
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	2,812	2,489	2,177	1,242	2,180
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	1,602	1,030	0,818	0,790	1,060
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	6,087	3,478	3,707	3,437	4,178
8	ПрАТ “Львівський лікєро-горілочний завод”	2,451	1,940	1,930	1,190	1,878
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	2,060	1,999	1,935	2,006	2,000
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	0,586	1,539	1,018	0,798	0,985
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	1,523	2,345	1,509	1,835	1,803
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	0,190	0,587	0,254	0,195	0,306
13	ПАТ “Галичфарм”	2,305	2,437	2,182	2,935	2,465
14	ПАТ “Миколаївцемент”	0,828	1,237	1,630	1,220	1,229
15	ПАТ “Іскра”	1,125	1,003	0,896	0,885	0,977
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	0,388	0,669	0,435	0,142	0,409
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	0,493	0,647	0,661	0,203	0,501
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	0,342	0,892	3,093	2,961	1,822
19	ПАТ “Львівобленерго”	0,798	0,900	0,640	0,528	0,717
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	1,091	1,247	1,822	1,470	1,407
Середнє значення		1,800	1,735	1,586	1,598	1,680
Будівництво						
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	3,381	4,785	5,199	5,156	4,630
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	0,440	0,379	0,371	0,309	0,375
23	ПАТ “Електро”	7,069	3,549	8,764	9,646	7,257
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	3,943	5,960	4,862	5,008	4,943
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	0,605	1,265	0,230	0,517	0,654
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	1,837	1,386	0,378	0,707	1,077
Середнє значення		2,879	2,887	3,301	3,557	3,156
Транспорт						
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	2,089	1,062	1,296	1,205	1,413
28	ДТГО “Львівська залізниця”	0,059	0,035	0,012	0,008	0,029
Середнє значення		1,074	0,549	0,654	0,606	0,721

Рентабельність основного капіталу (грн./грн.)

№ з/п	Підприємства	Показники				Середнє значення
		2010	2011	2012	2013	
Промисловість						
1	ПАТ “Шахта “Надія”	0,647	0,562	-0,357	-0,464	0,097
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	н. д.	0,084	0,024	0,182	0,097
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	0,212	0,250	0,181	0,142	0,196
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	0,512	0,454	0,489	0,494	0,487
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	0,866	0,668	0,610	0,420	0,641
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	0,485	0,257	0,245	0,240	0,307
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	1,877	0,973	1,387	1,251	1,372
8	ПрАТ “Львівський лікєро-горілчаний завод”	0,510	0,249	0,192	0,233	0,296
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	0,868	0,638	0,587	0,590	0,671
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	н. д.	0,100	0,131	0,060	0,097
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	0,078	0,100	-0,018	-0,003	0,039
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	-0,129	0,014	-0,104	-0,122	-0,085
13	ПАТ “Галичфарм”	0,959	1,083	0,969	1,585	1,149
14	ПАТ “Миколаївцемент”	0,155	0,158	0,109	0,059	0,120
15	ПАТ “Іскра”	0,291	0,237	0,153	0,171	0,213
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	0,024	0,088	0,011	-0,036	0,022
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	0,079	0,104	0,118	0,036	0,084
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	0,017	0,059	0,061	0,225	0,090
19	ПАТ “Львівобленерго”	0,064	0,123	0,051	-0,020	0,055
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	0,007	0,037	0,134	0,057	0,059
Середнє значення		0,418	0,312	0,249	0,283	0,315
Будівництво						
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	0,170	0,596	0,413	0,690	0,467
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	0,066	-0,074	0,033	0,025	0,013
23	ПАТ “Електро”	0,529	0,054	0,462	0,431	0,369
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	-0,198	-0,252	-0,190	0,097	-0,136
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	-0,052	-0,006	-0,094	-0,070	-0,056
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	0,142	0,104	0,037	0,114	0,099
Середнє значення		0,110	0,070	0,110	0,215	0,126
Транспорт						
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	0,043	0,042	0,062	0,014	0,040
28	ДТГО “Львівська залізниця”	0,007	0,005	0,001	0,001	0,004
Середнє значення		0,025	0,024	0,032	0,007	0,022

Рентабельність виробництва (грн./грн.)

№ з/п	Підприємства	Показники				Середнє значення
		2010	2011	2012	2013	
Промисловість						
1	ПАТ “Шахта “Надія”	0,303	0,273	-0,181	-0,272	0,031
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	н. д.	0,039	0,018	0,157	0,071
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	0,135	0,141	0,119	0,098	0,123
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	0,271	0,233	0,298	0,295	0,274
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	0,483	0,353	0,342	0,251	0,357
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	0,280	0,138	0,188	0,182	0,197
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	0,519	0,460	0,582	0,546	0,527
8	ПрАТ “Львівський лікєро-горілчаний завод”	0,193	0,114	0,094	0,111	0,128
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	0,608	0,399	0,451	0,440	0,474
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	н. д.	0,073	0,110	0,053	0,079
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	0,033	0,051	-0,010	-0,002	0,018
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	-0,091	0,009	-0,068	-0,085	-0,059
13	ПАТ “Галичфарм”	0,295	0,313	0,291	0,458	0,339
14	ПАТ “Миколаївцемент”	0,132	0,164	0,078	0,040	0,103
15	ПАТ “Іскра”	0,150	0,121	0,085	0,097	0,113
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	0,012	0,046	0,006	-0,023	0,010
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	0,068	0,086	0,088	0,020	0,065
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	0,016	0,147	0,032	0,140	0,084
19	ПАТ “Львівобленерго”	0,060	0,111	0,038	-0,020	0,047
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	0,003	0,037	0,092	0,041	0,043
Середнє значення		0,193	0,165	0,133	0,140	0,158
Будівництво						
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	0,089	0,197	0,090	0,175	0,138
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	0,043	-0,050	0,027	0,017	0,009
23	ПАТ “Електро”	0,138	0,024	0,189	0,160	0,128
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	-0,084	-0,082	-0,105	0,034	-0,059
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	-0,028	-0,004	-0,059	-0,049	-0,035
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	0,061	0,045	0,025	0,079	0,052
Середнє значення		0,037	0,022	0,028	0,070	0,039
Транспорт						
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	0,020	0,037	0,053	0,012	0,030
28	ДТГО “Львівська залізниця”	0,005	0,004	0,001	0,001	0,003
Середнє значення		0,012	0,021	0,027	0,006	0,017

Продуктивність праці (млн. грн./особу)

№ з/п	Підприємства	Показники				Середнє значення
		2010	2011	2012	2013	
Промисловість						
1	ПАТ “Шахта “Надія”	0,165644	0,182213	0,095702	0,115775	0,139833
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	0,677157	0,842333	0,662218	0,860537	0,760561
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	0,726440	1,112548	1,271276	1,257751	1,092004
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	0,152389	0,160708	0,203317	0,218354	0,183692
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	0,809060	0,880925	0,943508	0,720953	0,838611
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	0,252499	0,316130	0,395231	0,353376	0,329309
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	0,495094	0,613258	0,748470	0,764066	0,655222
8	ПрАТ “Львівський лікєро-горілчаний завод”	0,827855	0,893377	0,814334	0,866812	0,850595
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	0,922955	1,120264	1,330479	1,365149	1,184712
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	0,114883	0,332714	0,264399	0,260121	0,243029
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	2,000400	3,040842	2,471328	3,284129	2,699175
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	0,064748	0,204285	0,093174	0,075390	0,109399
13	ПАТ “Галичфарм”	0,381676	0,400033	0,410046	0,531027	0,430696
14	ПАТ “Миколаївцемент”	0,739464	1,012090	1,094628	1,022469	0,967163
15	ПАТ “Іскра”	0,149348	0,154447	0,172747	0,184247	0,165197
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	0,037813	0,081381	0,063713	0,025389	0,052074
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	0,128717	0,163561	0,175127	0,199241	0,166662
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	0,661488	0,980346	1,233233	1,688728	1,140949
19	ПАТ “Львівобленерго”	0,322620	0,397062	0,452230	0,457103	0,407254
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	0,244602	0,293290	0,386535	0,333673	0,314525
Середнє значення		0,493743	0,659090	0,664085	0,810238	0,656789
Будівництво						
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	0,165106	0,222089	0,196971	0,270102	0,213567
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	0,018638	0,016045	0,017796	0,019797	0,018069
23	ПАТ “Електро”	0,189263	0,187910	0,500238	0,596633	0,368511
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	0,263408	0,391138	0,344883	0,451254	0,362671
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	0,082550	0,169877	0,046849	0,148129	0,111851
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	0,115977	0,207105	0,087853	0,165225	0,144040
Середнє значення		0,139157	0,199027	0,199098	0,275190	0,203118
Транспорт						
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	0,083971	0,090257	0,091919	0,091231	0,089344
28	ДТГО “Львівська залізниця”	0,122952	0,138839	0,143487	0,143460	0,137185
Середнє значення		0,103461	0,114548	0,117703	0,117346	0,113265

Додаток И

Форми відтворення основного капіталу виробничих підприємств регіону

Таблиця И.1

Розподіл підприємств виробничої сфери регіону за формами відтворення їх основного капіталу

№ з/п	Підприємства	Форма відтворення основного капіталу*
Промисловість		
1	ПАТ “Шахта “Надія”	Поточний ремонт
2	ПАТ “Львівський жиркомбінат”	Поточний ремонт
3	ПАТ “Львівська кондитерська фабрика “Світоч”	Капітальний ремонт
4	ПАТ “Концерн Хлібпром”	Те саме
5	ПрАТ “Компанія Ензим”	—“—
6	ПАТ “Львівський холодокомбінат”	—“—
7	Українсько-англійське ТОВ СП “Галка ЛТД”	—“—
8	ПрАТ “Львівський лікєро-горілочний завод”	—“—
9	ПАТ “Моршинський завод мінеральних вод “Оскар”	—“—
10	ВАТ “Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат”	—“—
11	ВАТ “Нафтопереробний комплекс – Галичина”	—“—
12	ПАТ “Львівська вугільна компанія”	Часткове технічне переоснащення / Реконструкція
13	ПАТ “Галичфарм”	Те саме
14	ПАТ “Миколаївцемент”	—“—
15	ПАТ “Іскра”	—“—
16	ПАТ “Дрогобицький завод автомобільних кранів”	—“—
17	ПрАТ “Львівський локомотиворемонтний завод”	Повне технічне переоснащення / Реконструкція + нове будівництво
18	ПАТ “ДТЕК Західенерго”	Те саме
19	ПАТ “Львівобленерго”	—“—
20	ПАТ по газопостачанню та газифікації “Львівгаз”	—“—
Будівництво		
21	ПАТ “Холдингова компанія “Еко-Дім”	Поточний ремонт
22	ВАТ “Прикарпатбуд”	Капітальний ремонт
23	ПАТ “Електро”	Капітальний ремонт
24	ПАТ “Укрзахідвуглебуд”	Часткове технічне переоснащення / Реконструкція
25	ПАТ “Нафтогазбуд”	Повне технічне переоснащення / Реконструкція + нове будівництво
26	ПАТ “Південьзахіделектромережбуд”	Повне технічне переоснащення / Реконструкція + нове будівництво
Транспорт		
27	ПАТ “Львівське автотранспортне підприємство 14630”	Часткове технічне переоснащення / Реконструкція
28	ДТГО “Львівська залізниця”	Повне технічне переоснащення / Реконструкція + нове будівництво

* Примітка. У чисельнику вказано форму відтворення активної частини основного капіталу, а в знаменнику – пасивної.

Додаток К

Етапи модернізації основного капіталу виробничої сфери регіону

Таблиця К.1

План дій із проведення модернізації основного капіталу виробничої сфери на регіональному рівні

№ з/п	Назва заходу	Короткий зміст заходу	Потенційні виконавці
1	2	3	4
1	Створення інформаційної бази перспективних модернізаційних проектів у виробничій сфері області	Збір та узагальнення інформації, наданої промисловими, транспортними і будівельними підприємствами за результатами інвентаризації їх основного капіталу, і зведення її у формі переліку конкретних проектів (заміни обладнання, технології та ін.)	Обласна державна адміністрація (ОДА), районні державні адміністрації (РДА), Регіональна рада промисловців та підприємців при Кабінеті Міністрів України (РРПП)
2	Розробка Програми модернізації основного капіталу виробничої сфери	Визначення мети, завдань, заходів, етапів, термінів і ресурсного забезпечення модернізації основного капіталу підприємств виробничої сфери області	ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України”
3	Подання Програми на затвердження обласній раді	Прийняття рішення на сесії обласної ради щодо затвердження Програми модернізації основного капіталу підприємств виробничої сфери області	Обласна рада
4	Реалізація Програми модернізації основного капіталу	Розробка і затвердження переліку заходів із реалізації Програми, зокрема:	ОДА
	а) створення робочої групи (у межах Департаменту ОДА), відповідальної за модернізацію у виробничій сфері	закріплення відповідальності за конкретні напрямки модернізації (на період переходу на європейські стандарти якості); координація дій усіх учасників процесу модернізації (із чітким розмежування їх функцій), моніторинг виконання Програми, залучення міжнародних грантів (передусім ЄС) для технічної підтримки експорту в країни ЄС та інші ринки, пошук інвесторів;	ОДА

1	2	3	4
4	б) формування бази ресурсного забезпечення модернізації основного капіталу	систематизація інформації щодо потреби в ресурсах для реалізації модернізаційних проектів у розрізі видів виробничих ресурсів (капітальних, матеріальних, трудових) за обсягами, номенклатурою, кваліфікацією та іншими характеристиками;	ОДА, РДА, РРПП,
	в) погодження і прийняття щорічних планів із проведення модернізації основного капіталу	визначення комплексу робіт (будівельних, монтажних та ін.) і встановлення термінів їх виконання, а також затвердження переліку виконавців і постачальників; розробка оптимальних схем залучення виробничих і фінансових ресурсів;	ОДА, РДА, РРПП
	г) затвердження схеми міжгалузевої взаємодії	окреслення загальних умов, принципів і напрямів взаємодії підприємств виробничої та інших сфер регіону в ході реалізації модернізаційних проектів;	ОДА, РРПП
	д) затвердження схеми міжрегіональної взаємодії	визначення ключових засад і конкретних форм співпраці області з іншими регіонами у напрямку підтримки вітчизняних товаровиробників та сприяння зайнятості населення в Україні	Обласні ради, ОДА

Наукове видання

Основний капітал у Західному регіоні України: сучасний стан і перспективні напрями модернізації

Монографія

Комп'ютерний макет: М.В. Деркач

Оригінал-макету виготовлено в ДУ “Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долішнього НАН України”
79026, Львів, вул. Козельницька, 4.

Підп. до друку 11.06.2015. Формат 64x84/16. Папір офсетн. гарнітура.
Тираж 300. Ум.-друк. арк. 10,18. Зам.

Друк ФОП “Омельченко В.Г.”
79026 м. Львів вул. Козельницька, 4.